RICHARD SULÍK

Odvodový bonus

ZMENA PARADIGMY

„Vesmír je storočia aristotelovský, potom zrazu niekoľko storočí newtonovský a náhle zas einsteinovský. Neexistuje žiaden prechod, žiadna polovičná newtonovská a polovičná einsteinovská fyzika. Nová paradigma zavládne absolútne."

THOMAS KUHN

OBSAH

Úvod k druhému vydaniu 4
Úvod k prvému vydaniu 5
Kapitola 1 – Demografický vývoj v 21. storočí 6
Kapitola 2 – Dnešný finančný vzťah medzi občanom a štátom 15
Kapitola 3 – Nedostatky dnešného systému 18
Kapitola 4 – Zmena paradigmy 35
Kapitola 5 – Basic Income a Negative Income Tax 40
Kapitola 6 – Odvodový bonus 46
Kapitola 7 – Makrodopady 59
Kapitola 8 – Mikrodopady 68
Kapitola 9 – Realizácia 90
Kapitola 10 – Fungovanie v praxi 97
Kapitola 11 – Rozhrania 109
Kapitola 12 – Prechodné obdobia 118
Kapitola 13 – Medzinárodné záväzky 122
Kapitola 14 – Odvodový bonus vo svete 126
Kapitola 15 – Často kladené otázky k odvodovému bonusu 131
Kapitola 16 – Kritika k odvodovému bonusu 137
Kapitola 17 – Podporili a napísali 145
Zoznam príloh
Príloha č. 1: Slovensko má „najrovnejšiu“ rovnú daň vo svete 160
Príloha č. 2: Sociálne platby k 1. 1. 2006 162
Príloha č. 3: Milton Friedman: Kapitalizmus a sloboda 184
Príloha č. 4: Zadanie pre výpočet vplyvu na verejné financie 188
Príloha č. 5: Makrodopady – MESA 10 190
Príloha č. 6: Legislatívny návrh OB 195
Príloha č. 7: Vzor vyhlásenia daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky 209
Príloha č. 8: Vzor daňového priznania 210
Príloha č. 9: Der Spiegel, Nr. 43 / 24. 10. 2005 214
Príloha č. 10: Uznesenie FDP – „Bürgergeld” 228
Použitá literatúra 235
Sponzori

Obsah CD

Kniha
Kniha (formát PDF)
Prílohy
Zdrojové dáta (Excel súbor)
Demografický vývoj (Excel súbor)

Makrodopady
Zadanie pre výpočet vplyvu na verejné financie
Makrodopady – MESA 10
Makrodopady – SAV

Mikrodopady

Analýzy
Analýza INESS
Možnosti znižovania odvodov na Slovensku (IFP 07/2005)
Možnosti znižovania odvodového zaťaženia na Slovensku v stredno- a dlhodobom horizonte (Ministerstvo práce, soc. vecí a rodiny SR, 02/2006)
Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii (IFP 08/2005)
Audit podnikateľského prostredia – Trend
Prognóza obyvateľstva – INFOSTAT
The Many Faces of Universal Basic Income
Zum Zusammenhang zwischen Einkommen und Lebenserwartung

Rôzne
Pozičný dokument ministerstva práce
Návrh postupu pri zjednotení daní a odvodov

Slovenské zákony

Medzinárodné právo

Úvod k druhému vydaniu

Ako sa tie časy menia. V novembri 2002 stačila jedna A4 a na daňovej reforme sa mohlo začať robiť. Pri odvodovom bonuse to je už druhá kniha a stále nič. I keď uznávam, že ide o tému rádovo komplexnejšiu, oproti ktorej bola daňová reforma drobná kozmetická zmena. Odvodový bonus je oveľa viac, je to úplne nová architektúra výmeny peňazí medzi štátom a jeho občanmi, je to skutočná odpoveď na problémy, ktorým naša spoločnosť (a tiež všetky európske) čelí a ktoré sú opísané hneď v prvej kapitole. Možno to znie príliš sebavedomo až prehnane, ale Slovensko má najlepšie predpoklady si s nimi poradiť a byť prvou krajinou na svete, ktorá dane, odvody, dôchodky, sociálne dávky a nízke mzdy si dá na poriadok.

Takmer by téma bola zaspala. V máji 2004 som nastúpil u smetiarov potom, čo som sa rok neúspešne snažil presvedčiť môjho bývalého šéfa Ivana Mikloša o výhodách a najmä financovateľnosti odvodového bonusu. Namiesto marginálnemu zdaneniu som sa venoval farebným Olinkám a možno by to tak bolo ostalo, keby sa nezjavilo „few right men", menovite Peter Kollárik, Ján Sabol, Jozef Špirko a Jozef Uhrík združených v Republikovej únii zamestnávateľov, ktorí vdýchli odvodovému bonusu nový život. Republiková únia zamestnávateľov (RÚZ) je jediná organizácia, ktorá sa jednoznačne postavila za projekt a ktorá ho prostredníctvom pracovnej skupiny aktívne podporuje. Takže veľká vďaka RÚZ a najmä spomínaným pánom. V deň zúčtovania im to všemohúci pripíše k plusom, dúfam.

Ako téma opäť oživovala, vznikala potreba materiálu, ktorý mal byť akýmsi úvodom do matérie. V máji 2004 vyšla knižka s názvom Redistribučný odvod a odvodový bonus, ktorá sa podrobnejšie venovala problematike. Ďakujem na tomto mieste sponzorom knižky, väčšinou mojim známym, ktorí radšej prispeli, len aby mali pokoj. Aj oni budú mať v deň zúčtovania jedno malé bezvýznamné plus. Spolu s knižkou začal byť odvodový bonus témou, ja som navštívil niekoľko desiatok podujatí, konferencií, seminárov, vyšlo x článkov a dá sa povedať, že vznikla spoločenská diskusia. Tá je teraz v plnom prúde, ba viac, naša vláda, ktorá prežila iné bitky, sa rozpadla pre facku a Slovensku priniesla predčasné voľby na 17. 6. 2006. Preto si myslím, že toto druhé vydanie vychádza v správny čas.

Druhé vydanie je oveľa rozsiahlejšie ako to prvé, venuje sa príbuzným témam, ale hlavne je myšlienka odvodového bonusu podrobne prepracovaná až na úroveň legislatívneho návrhu. Tiež je priložené CD, na ktorom sú napálené všetky dokumenty, zákony, tabuľky a sama kniha so všetkými prílohami. Ide o rozsiahlu zbierku dát týkajúcich sa odvodového bonusu, ktorá má ušetriť hlavne čas tým, ktorí sa plánujú venovať problematike nad rámec tejto knihy. Chcem sa na tomto mieste pochváliť, že v takejto detailnosti sa mi nepodarilo vygooglovať žiaden iný materiál týkajúci sa BI/NIT[1]. Samozrejme, nebol som na to sám. Pomáhala mi Mirka Bulková, moja asistentka z čias daňovej reformy, Peter Pažitný, výkonný riaditeľ Health Policy Institute, Albín Kotian, poradca štátneho tajomníka MF SR, a Juraj Borgula, hlavný vyjednávač Zväzu strojárskeho priemyslu. Aj im patrí vďaka. Pre akékoľvek podnety, pripomienky, dotazy a kritiku som k dispozícii na richard@sulik.sk. Koho zaujíma ďalší osud odvodového bonusu, ten má možnosť sa zaregistrovať do newsletteru na www.sulik.sk. Áno, môžeme mať nádej, že sme sa vydali vpred správnym smerom a čaká nás úsvit.

Richard Sulík, Bratislava, apríl 2006

[1] *Basic Income/Negative Income Tax*

Úvod k prvému vydaniu

Keď po septembrových parlamentných voľbách 2002 vznikla nová vláda, bola na všeobecné prekvapenie opäť Dzurindova a konečne pravicová. Nastal čas reforiem, aké Slovensko ešte nezažilo a aké nutne potrebovalo. I keď sa nájdu aj negatívne stránky, dá sa povedať, že tie veľké reformné bloky zdravotníctvo, 2. pilier, dane a decentralizácia prebehli vcelku úspešne a Slovensko sa konečne začalo v medzinárodných porovnaniach posúvať z tých posledných priečok dopredu.

V novembri 2002 sa mi naskytla možnosť prezentovať moju predstavu o daňovej reforme ministrovi financií. Ivan Mikloš zostavil malý tím, ktorý pozostával z Braňa Ďurajku, Petra Papanka, Ľuda Ódora, mňa a nášho šéfa. Bolo to úžasne obdobie a myslím si, že sme odviedli dobrú prácu. Moje osobitné poďakovanie patrí mojej asistentke Mirke Bulkovej. Čo ma stále znovu a znovu fascinuje, je, že medzi obdobím, keď som spoznal Ivana Mikloša a začali sme robiť na daňovej reforme, a dňom, keď parlament schválil príslušné zákony, prešiel menej ako rok. Takéto niečo nie je možné vari v žiadnej inej krajine.

Už počas prác na daňovej reforme sa, prinajmenšom mne, začalo čoraz viac javiť, že riešime len časť niečoho väčšieho a že zmeny v odvodoch a sociálnych platbách môžu našim snahám pomôcť alebo ich negovať. Chcelo to komplexnejší pohľad ako len na dane. Na moju žiadosť zvolal Ivan Mikloš v júni 2003, mesiac po tom, ako koaličná rada schválila koncepciu daňovej reformy, kolégium ministra, kde som mal možnosť predstaviť koncepciu odvodového bonusu. Bola to snaha riešiť dane, odvody a sociálne platby ako jeden celok menom finančný vzťah medzi občanom a štátom. Žiaľ, nepodarilo sa mi zaujať tak, ako keď som pol roka predtým predstavoval koncepciu daňovej reformy.

Medzičasom už boli zrejmé problémy, ktoré pramenili z iného prístupu k daňovej a odvodovej politike. Ministerstvo práce sa snažilo zvýšiť adresnosť, my sme sa snažili o presný opak, o jednoduchosť a neutrálnosť. I keď sa môže zdať, že dávky a dane sú úplne iné oblasti, nie je to tak. Na nespočetných poradách sme museli riešiť spoločné problémy, ktoré spôsoboval práve odlišný prístup.

Ako iróniu osudu vnímam tú skutočnosť, že bol to práve štátny tajomník ministerstva práce Miroslav Beblavý, ktorý proti značnému odporu zo strany Braňa Ďurajku a mojej presadil daňový bonus na deti do zákona o daniach z príjmov. Nie že by sme boli proti samému bonusu, no nemal byť v daniach, ale v odvodoch. A teraz patrí k vehementným odporcom odvodového bonusu, pritom daňový bonus na deti je presne to isté ako odvodový bonus s tými dvoma rozdielmi, že ten odvodový nie je len na deti, ale na všetkých a neuplatňuje sa k daniam, ale odvodom.

Čím by som bol konečne pri téme. Dovoľujem si vás v tejto knižke oboznámiť s koncepciou odvodového bonusu, postavenou na teórii negative income tax, ktorú v roku 1962 predstavil Milton Friedman a v roku 1967 James Tobin, obidvaja vynikajúci ekonómovia. Napriek tomu, že sa tak stalo pred 40 rokmi, dodnes nie je v plnom rozsahu zavedená v žiadnej krajine. Je to pre Slovensko do určitej miery aj riziko, ale hlavne veľká šanca poradiť si trvale s nezamestnanosťou.

Centrálne pojmy odvodového bonusu, ktoré sa tiahnu celou knižkou, sú bariéra medzi nepracovaním a pracovaním, vysoká cena lacnej práce, zásluhovosť, adresnosť a vyviazanie sa z medzigeneračnej solidarity. Som presvedčený, že dokopy to dáva zdatný koncept pre našu krajinu. Dúfam, že sa k tomuto názoru prikloníte.

Richard Sulík, Bratislava, máj 2005

Demografický vývoj v 21. storočí

Skôr než sa budem venovať nášmu sociálnemu a odvodovému systému, by som rád upozornil na demografický vývoj v našej spoločnosti a z neho nutné vyplývajúce zmeny. Ten, kto sa stotožní so závermi tejto kapitoly, si nebude klásť otázku, **či** musíme meniť náš sociálny a odvodový systém, ale **kedy a ako**.

Bez ohľadu na to, čo sa v najbližších desaťročiach stane, kto vyhrá voľby a kto vyhrá SuperStar, dve veci sú isté. Po prvé tí, ktorí žijú, žijú čoraz dlhšie a po druhé, rodí sa stále menej detí. Z toho zákonite vyplýva, že ako národ starneme. Možno nie všetci, mám napríklad jedného plachého kamaráta, ktorý má stále 29 rokov, ale on je štatisticky bezvýznamný, a preto priemerný vek Slovákov stále rastie. Kým pred 50 rokmi bol priemerný vek 30 rokov, dnes je to 37,5 a v roku 2050, keď bude táto hodnota kulminovať, to bude až 43[2] rokov.

GRAF 1

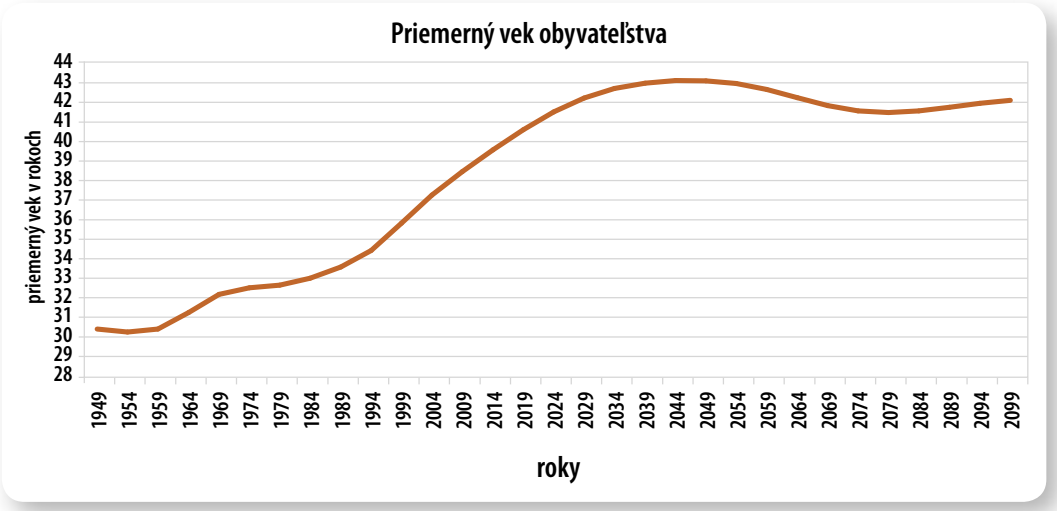

Zdroj: autor

Skutočnosť, že starneme, sama osebe ešte nie je tragédia. Problém vzniká tým, že sa výrazne mení pomer medzi osobami v produktívnom a neproduktívnom veku. Obyvatelia v neproduktívnom veku sú po prvé naše deti, sem rátam všetky osoby do 24 rokov[3], a po druhé dôchodcovia, presnejšie obyvatelia nad 60 rokov. Napríklad v roku 2004 žilo na Slovensku 1,79 mil. obyvateľov do 24 rokov a 0,86 mil. obyvateľov nad 60 rokov, spolu 2,65 mil., ktorí pripadali na 2,73 mil. obyvateľov vo veku 25 až 59 rokov, to

[2] *Tento údaj som získal nasledovne: databáza štatistického úradu SLOVSTAT poskytuje údaje o početnosti 5-ročných vekových skupín od roku 1945. Každá 5-ročná skupina sa decimuje určitou rýchlosťou počas toho, ako starne. To znamená, že skupina dnešných 5- až 9-ročných tvorí o 5 rokov skupinu 10- až 14-ročných, ale jej početnosť nie je 100 %, ale už len 99,14 %, skupina 75- až 79-ročných tvorí 5 rokov neskôr skupinu 80- až 84-ročných v početnosti 61,25 % atď. S touto projekciou je možné odhadnúť počet a vekové zloženie obyvateľov Slovenska v čase. Nie je zohľadnená migrácia obyvateľstva, to znamená prisťahovaní cudzinci a vysťahovaní Slováci. Podrobné údaje sú k dispozícii na priloženom CD.*

[3] *V celosvetovom meradle má Slovensko pomerne drahú pracovnú silu a v budúcnosti bude vzdelanie nevyhnutnosťou (viac na str. 13). Kvalitné vzdelanie chce svoj čas a dnešná hranica produktívneho veku od 15 rokov v našej dobe nie je reálna. Okrem toho, aj pri nižšej vekovej hranici ako 25 rokov, napríklad 20, sa trendy nemenia, menia sa len absolútne hodnoty.*

znamená na jednu osobu v produktívnom veku pripadá 0,9 osoby vo veku neproduktívnom. Zjednodušene povedané, jeden z tých, ktorí môže tvoriť hodnoty, živí takmer jedného ďalšieho (0,9), ktorý hodnoty netvorí. Tento údaj je možné presne vyrátať za obdobie 1949 až 2004, odhadnúť[4] za obdobie 2009 až 2099 a graficky znázorniť:

GRAF 2

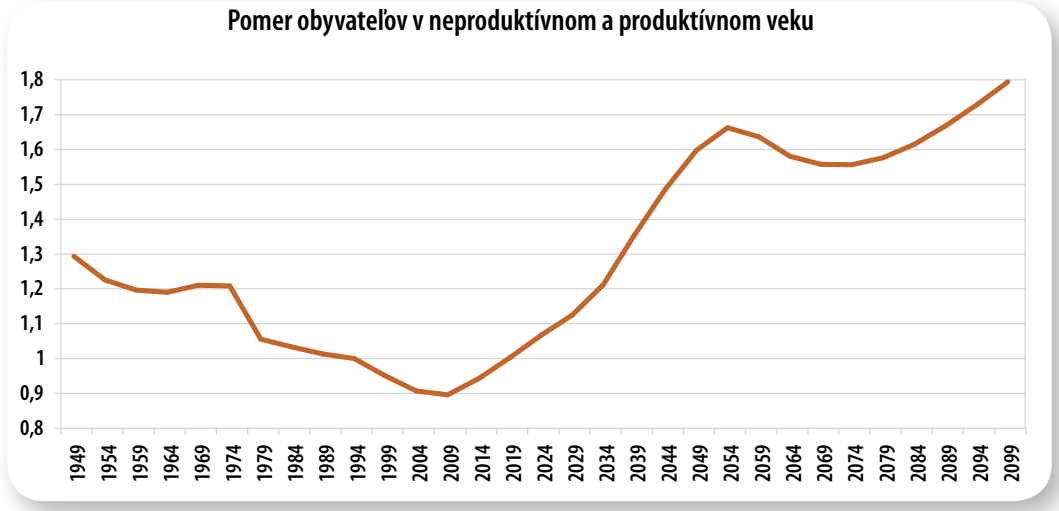

Zdroj: autor

Ako vidieť, pomer sa za posledných 50 rokov zlepšoval a v týchto rokoch dosahuje 150-ročné minimum. Dôvod je jednoduchý, v minulosti sa rodilo oveľa viac detí ako dnes, najmä v sedemdesiatych rokoch. Tieto deti sú dnes tridsiatnici a zväčšujú práve skupinu pracujúcich[5]. Od roku 2009 sa však trend obráti a pomer sa najbližších 50 rokov bude výrazne zhoršovať.

Oveľa horšia je situácia, keď porovnáme len obyvateľov v poproduktívnom veku, to je 60 rokov a viac, a obyvateľov v produktívnom veku (25 až 59 rokov).

[4] *Dáta ku grafom č. 1 až 3 som získal veľmi podomáckym spôsobom a skúsený prognostik sa nad tým len zasmeje. Oveľa sofistikovanejšie dáta má napríklad INFOSTAT a sú priložené na CD. Ich dáta sú len do roku 2050 (a preto som spravil vlastné do roku 2100), ale o to hrozivejšie. Napríklad index starnutia (pomer osôb nad 65 rokov a do 17 rokov) v roku 2049 predpovedám ja na 112,93 % a INFOSTAT na desivých 188,3 %. Rozdiel vzniká, lebo INFOSTAT vychádza z rastúcej strednej dĺžky života (z dnešných 78,18/70,32 roka na 83,84/77,01 roka u žien a mužov). Preto oni majú v roku 2049 priemerný vek obyvateľstva 47,83 roka a ja „len" 42,99 roka a celkový počet obyvateľov 4,88 mil. a ja len 4,26 mil. Rozdiel je 620-tis. a z toho 508-tis. v osobách nad 65 rokov. Záver je ten, že všetko je ešte horšie.*

[5] *A o ďalších 30 rokov už budú zväčšovať skupinu dôchodcov.*

GRAF 3

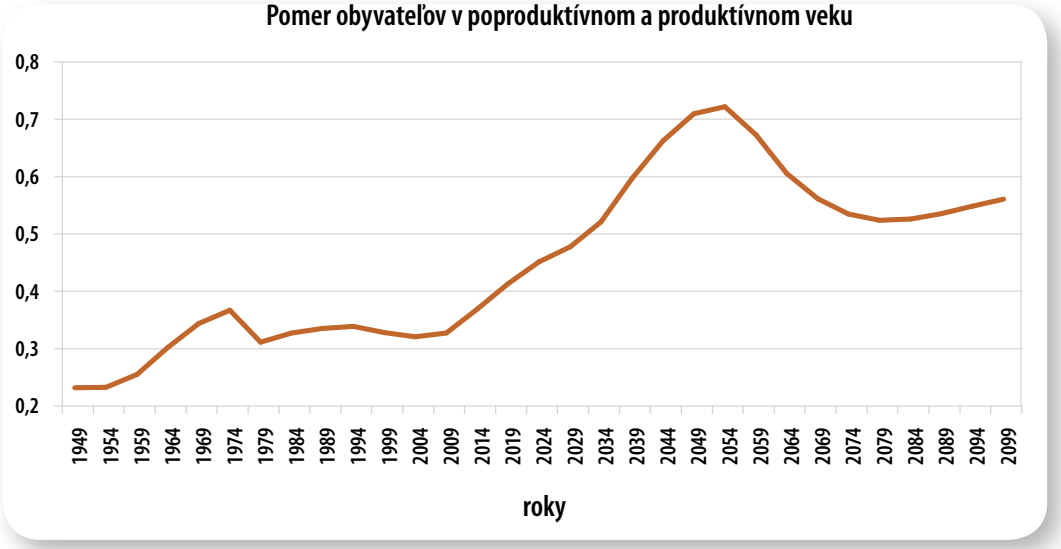

Zdroj: autor

Kým v roku 2004 musí jeden práceschopný „živiť" len 0,32 dôchodcu[6], o 50 rokov to bude už 0,72 dôchodcu, čiže o 125 % viac. Alternatívne môžeme porovnať počet dnešných dôchodcov s reálne pracujúcimi, čo je dnes pomer 2 pracujúcich k 1 dôchodcovi a ten sa o 50 rokov rovnako zhorší na menej ako 1 pracujúci k 1 dôchodcovi. Dnes platíme v priemere 18,25 %[7] z hrubých miezd a už dnes vzniká v I. priebežnom pilieri deficit[8]. Pri zachovaní dnešných nárokov by odvod do I. priebežného piliera musel narásť na dnes nepredstaviteľných 41 %[9] z hrubých miezd.

Následkom by bolo výrazné zvýšenie ceny práce, zníženie dopytu po nej a zvýšenie nezamestnanosti. Počet reálne pracujúcich by sa tak ešte viac znížil, zato počet dôchodcov nie, čo by vyššie spomínaný pomer ešte viac zhoršilo. Ten by opäť zvýšil cenu práce a sme o tri riadky vyššie.

Čo z toho vyplýva?

Smer je zlý, treba ho zmeniť. Samozrejme, nevieme prikázať občanom Slovenska, aby prestali starnúť, a takisto im nevieme prikázať narodiť sa. Takže máme problém. Aby sme ho mohli začať riešiť, je nutné ho rozmeniť na drobné, a to na nasledovných 5 čiastkových problémov:

- Priebežný prvý pilier je neudržateľný
- Životná pracovná doba[10] je krátka

[6] *Korektne to je obyvateľ v poproduktívnom veku, konkrétne 60 rokov a viac (starodôchodca).*

[7] *9 % (pri účasti v II. pilieri), resp. 18 % na starobné poistenie a ďalších 4,75 % do rezervného fondu, z ktorého sa kryjú výpadky v I. pilieri. Spolu 13,75 %, resp. 22,75 %. Asi polovica pracujúcich je v II. pilieri, takže priemerný odvod je 18,25 %.*

[8] *Pozri str. 28*

[9] *Zvýšenie dnešného priemerného odvodu o 125 %. Údaj je len orientačný.*

[10] *To je počet odpracovaných hodín za celý život.*

- Pôrodnosť je nízka
- Investície do vzdelania nestačia
- Práca a kapitál sú zaťažené nerovnomerne

Priebežný prvý pilier je neudržateľný

Od vzniku samostatného Slovenska konštatovala každá vláda, že I. priebežný pilier je dlhodobo neudržateľný, ale až táto vláda tento problém začala konečne riešiť. Vznikol II. takzvaný sporivý pilier, do ktorého každý človek, ktorý po roku 2004 vstupuje prvýkrát na trh práce[11], musí platiť 9 %. Tieto peniaze sú jeho, súkromná správcovská spoločnosť mu ich spravuje, v lepšom prípade aj zhodnocuje, a po odchode do dôchodku z nich bude dostávať dôchodok[12]. Je preto úplne logické, že tento systém je imúnny proti nedostatku mladých ľudí, každý dostane presne to, čo si našetril.

Čo znamená priebežný?

*Priebežný pilier je postavený na tzv. medzigeneračnej solidarite. Peniaze tých, ktorí pracujú (a teda platia odvody na starobné a invalidné poistenie), sa okamžite (**priebežne**) použijú na vyplatenie dôchodkov **terajším** dôchodcom. To znamená, že terajší pracujúci sú solidárni s predošlou generáciou (lebo jej platia dôchodky), a preto sa hovorí o medzigeneračnej solidarite. Tento systém, ktorý ako prvý zaviedol Bismarck v roku 1889, môže fungovať len vtedy, keď je dostatočne veľa mladých alebo dostatočne málo starých, resp. vek odchodu do dôchodku dostatočne vysoký.*

Naďalej však ostáva I. priebežný pilier, ktorý je naďalej neudržateľný. Práve preto je nutné ho zrušiť a nahradiť štátom garantovanou dávkou. Medzigeneračná solidarita tak bude obmedzená na úroveň životného minima[13]. Komu to nestačí, má možnosť vstúpiť do III. piliera[14]. Samozrejme, dnešní dôchodcovia nemôžu klesnúť na životné minimum, ale musia dostať v plnom rozsahu dôchodky priznané podľa pôvodných pravidiel. Rozdiel medzi dnešnými dôchodkami a životným minimom sú náklady na obmedzenie medzigeneračnej solidarity.

Životná pracovná doba je krátka

V roku 1889, keď Bismarck zaviedol povinné penzijné poistenie, bola stredná dĺžka života 48 rokov a podmienka na získanie penzie 70 rokov. Samozrejme, že nebol problém financovať dôchodky, keď ich nebolo takmer komu vyplácať. Odvtedy stredná dĺžka života stúpla na vyše 70 rokov[15] a dôchodkový vek bol donedávna 60 rokov, odchod do predčasného starobného dôchodku je možný skôr[16]. Treba uznať, že súčasná

[11] *Tí, ktorí sa v čase zavedenia II. piliera už na trhu práce nachádzali, to znamená minimálne všetkých 2,2 mil. pracujúcich, majú do júna 2006 možnosť sa rozhodnúť, či do druhého piliera vstúpia. K dnešnému dňu sa pre tento krok rozhodlo vyše 50 % z nich.*

[12] *Po ukončení fázy sporenia prevedie správcovská spoločnosť zostatok na jeho dôchodkovom účte do ním určenej poisťovne, ktorá mu bude vyplácať doživotný dôchodok (minimálne 60 % ŽM).*

[13] *Životné minimum (aj pre dôchodcov) bude hradené z daní a odvodov, to znamená pracujúcimi, a preto medzigeneračná solidarita nebude zrušená, ale len obmedzená, práve na úroveň životného minima.*

[14] *Rozdiel medzi II. a III. pilierom je v dobrovoľnosti. Kým do II. piliera musí vstúpiť každý, kto vstúpi po roku 2004 prvýkrát na trh práce, pre vstup do III. piliera (napr. životné poistenie) sa rozhodne každý dobrovoľne.*

[15] *V roku 2004 bola stredná dĺžka života pri narodení u mužov 70,3 roka a u žien 77,8 roka. Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 33.*

[16] *Podmienky na odchod predčasne do starobného dôchodku stanovené v § 67 zákona č. 461/2003 Z. z. sú tieto: dôchodkové poistenie najmenej 10 rokov, suma predčasného starobného dôchodku je vyššia ako 1,2-násobok životného minima, za každých 30 dní skoršieho odchodu do dôchodku sa vypočítaný nárok na dôchodok znižuje o 0,5 %. Teoreticky je možné ísť do dôchodku v päťdesiatke.*

vláda zdvihla dôchodkový vek na 62 rokov u mužov (od roku 2006) a u žien (od roku 2009 až 2014 podľa počtu vychovaných detí[17]), ale to nestačí. Nutný je minimálne vek 65 rokov, resp. pokiaľ by bola medzigeneračná solidarita obmedzená na úroveň životného minima a financovaná zo všeobecných daní a odvodov, je dôchodkový vek bezpredmetný, lebo nevyvoláva žiadnu udalosť[18] (začatie vyplácania dôchodku). Životné minimum má totiž garantované štátom každý občan v každom veku.

Druhý faktor, ktorý výrazne skracuje životnú pracovnú dobu, sú dovolenky a dni pracovného pokoja. V obidvoch sa môže Slovensko merať s najbohatšími krajinami sveta. Pokiaľ sa nemá skracovať výdobytok desaťročia trvajúceho odborárskeho boja (dovolenky), budeme musieť znížiť počet dní pracovného pokoja. Zo začiatku 90. rokov, keď Slovensko (vtedy Česko-Slovensko) bolo predposledné v počte dní pracovného pokoja, sa „prebojovalo" na druhé miesto, hneď za Lichtenštajnsko.

GRAF 4

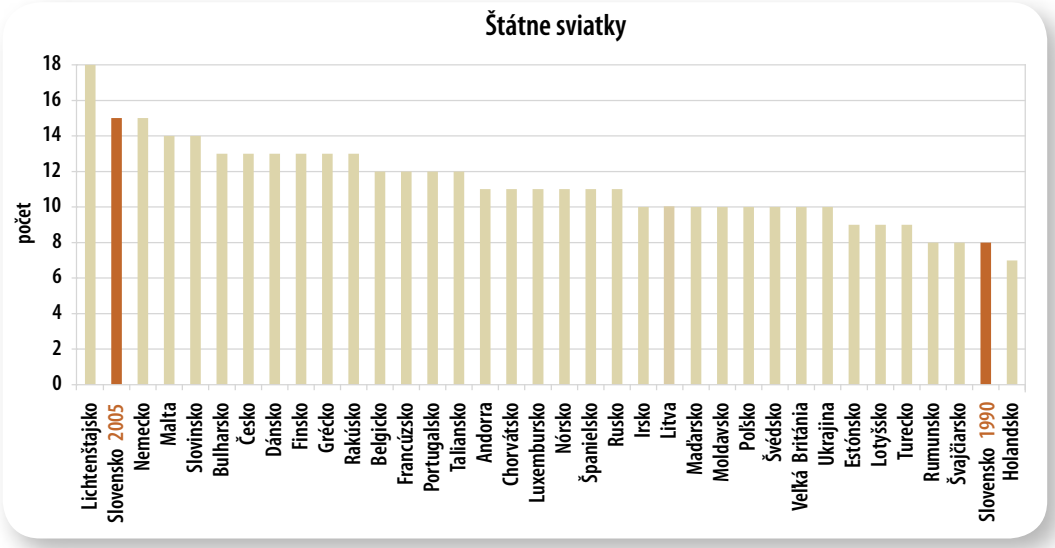

Zdroj: autor

Jednoducho sme to s tými sviatkami prešvihli a teraz sa bude musieť nájsť odvážlivec, ktorý spácha politickú samovraždu a zníži počet štátnych sviatkov a dní pracovného pokoja minimálne o 5. Čisto lineárny prepočet vraví, že 5 dní z približne 250 pracovných dní sú 2 %, o ktoré by jednorazovo vzrástol HDP. Neviem napríklad, aký má zmysel deň pracovného pokoja v deň ukončenia 2. svetovej vojny (8. máj) 60 rokov po jej skončení, keď 84 %[19] obyvateľstva ju nezažilo a vďaka NATO a EÚ vznik vojny za porovnateľných podmienok nehrozí.

[17] *Zdroj: zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, § 65.*

[18] *Až po skončení prechodného obdobia. Počas prechodného obdobia vyvoláva udalosť začatia vyplácania vyrovnávacej dávky.*

[19] *V roku 2004 bol počet narodených v roku 1944 a skôr 862 535 oproti 5 384 822 celkovému počtu obyvateľov. Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 66.*

Pôrodnosť je nízka

Jedna z vecí, ktorú si málokto uvedomuje, je dramaticky nízka pôrodnosť. Medzičasom klesla úhrnná plodnosť na 1,25[20] a čistá miera reprodukcie je len 0,597[21]. Netreba asi spomínať, že by bolo vhodné mať čistú mieru reprodukcie 1,000. Iný ukazovateľ, ktorý sa častejšie používa, je počet živonarodených detí na 1 000 obyvateľov.

GRAF 5

Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005, str. 61 – 62

Ako vidieť, počet živonarodených detí sa za posledných 30 rokov znížil na polovicu a je z vyššie uvedených dôvodov príliš nízky. Pritom už zvýšenie počtu živonarodených z 10 na napríklad 14 by znížilo nárast pomeru medzi občanmi v produktívnom veku a dôchodcami zo 125 %[22] na 80 %. Tomuto však okrem iného bráni **podpora detí štátom, ktorá je nízka a nevhodná.**

Po prvé, štát nepodporuje všetky deti rovnako, čím sú niektoré deti znevýhodnené. Napríklad dvakrát dve dvojičky v jednej rodine dostávajú od štátu viac ako dvojičky v dvoch rodinách[23]. Po druhé, podporuje rovnako deti bohatých aj chudobných, pričom je evidentné, že tí chudobní potrebujú podporu väčšiu. Rozpor medzi prvým a druhým bodom je len zdanlivý. Štát by mal podporovať deti v rovnakých príjmových podmienkach rodičov rovnako (horizontálna spravodlivosť) a deti s lepšími príjmovými podmienkami rodičov menej (vertikálna spravodlivosť). Dnes prostredníctvom daňového bonusu podporuje dokonca viac deti bohatších rodičov[24]. Po tretie, nerozlišuje počet detí v rodine, to znamená päť detí je presne päťkrát viac podporovaných ako jedno dieťa, pričom aj tu platí efekt z rozsahu, to znamená, že živiť päť detí nestojí päť-

[20] *Úhrnná plodnosť je počet detí, ktoré v priemere porodí jedna žena. Len pre istotu: 1,25 dieťaťa sa porodiť nedá, ale môžu mať napr. tri ženy jedno dieťa a jedna žena dve deti a v priemere to je 1,25 dieťaťa na jednu matku. Alebo tri ženy žiadne deti, dve ženy po jednom dieťati, dve ženy po dve deti a jedna žena štyri deti, to je v priemere tiež 1,25. Samozrejme, možná je aj kombinácia, kde sedem žien nemá žiadne dieťa a jedna z nich má desať.*

[21] *Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 71.*

[22] *Pozri str. 8.*

[23] *Zdroj: zákon č. 235/1998 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá, § 6.*

[24] *Daňový bonus na dieťa si môže uplatniť rodič, až keď má vyšší príjem ako polovičku minimálnej mzdy, t. č. je minimálna mzda 6 900 Sk. Zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 33.*

krát viac, ako živiť jedno dieťa. Po štvrté, celková podpora[25] detí je nízka a ani zďaleka nepokryje reálne náklady. Asi nie je cieľom, aby štát hradil všetky náklady spojené so starostlivosťou o deti, ale predsa len by podpora zo strany štátu mala tvoriť významnú a nielen symbolickú časť.

Ak chceme zvýšiť pôrodnosť, musíme cielene zvýšiť podporu detí. Samozrejme, že žiadna milujúca matka nebude mať dieťa kvôli peniazom. Ale súrne musíme odstrániť dnešný stav, keď by rodičia dieťa mať chceli a nemôžu si to dovoliť z finančných dôvodov.

Podpora detí naším štátom by mala byť na prvé dieťa vysoká, nemala by zohľadňovať status dieťaťa[26] a mala by klesať s počtom detí v rodine a s rastúcim príjmom rodičov[27].

Investície do vzdelania nestačia

Musíme masívne zvýšiť investície do vzdelania, nielen financie, ale aj know-how. Učivo nereflektuje požiadavky dnešnej doby, škôl je veľa, zato ich kvalita nízka a pod. V každom prípade je preukázateľný fakt, že tí najmenej vzdelaní nielenže najmenej zarábajú, ale aj tvoria najväčšiu časť nezamestnaných, ako vidieť na týchto grafoch:

GRAF 6

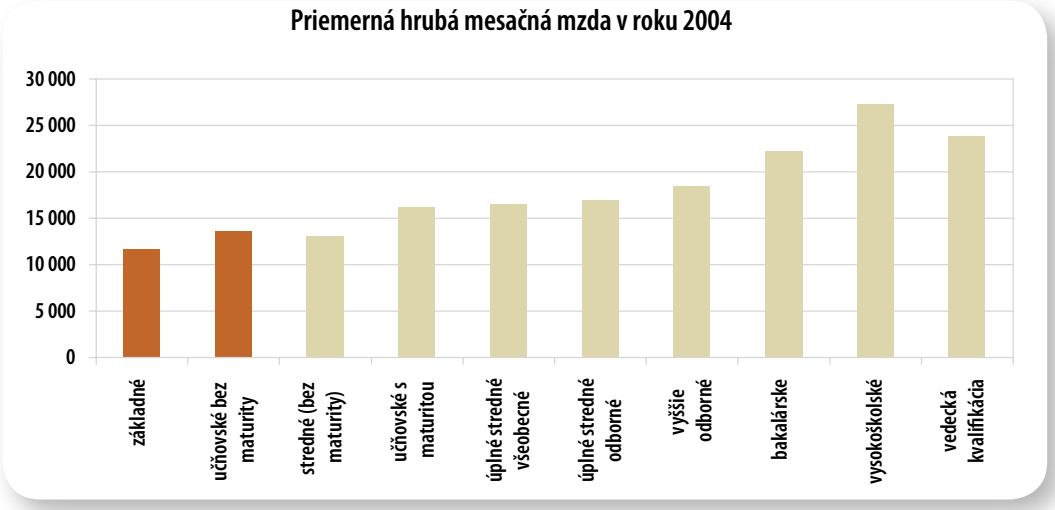

Zdroj: Štruktúra miezd v SR 2004, Štatistický úrad SR, str. 8

[25] *Dnešná podpora detí je 540 Sk prídavok na dieťa a 540 Sk daňový bonus, spolu 1 080 Sk mesačne.*

[26] *Nemalo by hrať rolu, či ide o dieťa trojičku, dve dvojičky, v pestúnskej starostlivosti a pod.*

[27] *Podrobnejšie sa tomu venujem v kapitole 3, str. 34.*

GRAF 7

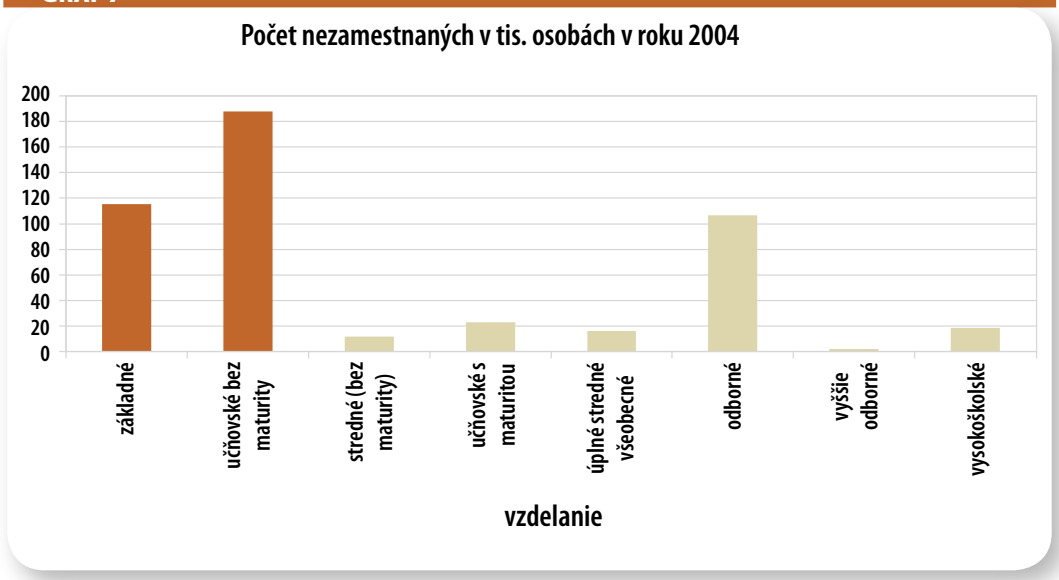

Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005, str. 107

V celosvetovej konkurencii, napríklad s Čínou alebo Indiou, ale taktiež s Ukrajinou a Bieloruskom nemá Slovensko šancu uspieť lacnou pracovnou silou. Vedomostná ekonomika je pojem už tejto vláde nie neznámy a pre tú budúcu bude kvalitná reforma školstva skutočnou výzvou. Chceme sa mať lepšie, musíme viac vedieť. Aké jednoduché.

Práca a kapitál sú zaťažené nerovnomerne

Zatiaľ čo kapitál zaťažujeme 19-percentnou rovnou daňou[28], práca je zaťažená rovnou daňou **a** odvodmi vo výške 48,6 % z hrubej mzdy. **Zaťaženie práce daňou a odvodmi[29] je tak 48,12 %[30] oproti 19 %, ktorými je zaťažený kapitál**. Takže napriek tomu, že máme práce nedostatok, zaťažujeme ju dvaapolkrát viac ako kapitál. Prečo? Principiálny dôvod je zásluhovosť, ktorú obsahujú odvody. Napríklad nemocenské poistenie. Dala by sa síce stanoviť výška odvodu napríklad z úroku, ale kedy by nastalo plnenie? Aj keď príjemca úroku ochorie, naďalej predsa dostáva úrok, ktorý mu plynie z kapitálu. To isté je pri nezamestnanosti, pri garančnom fonde a pri úrazovom poistení. Buď poistná udalosť nevie nastať (pri nezamestnanosti), alebo aj keď nastane, nepríde k výpadkom príjmov a tým k plneniu zo strany Sociálnej poisťovne (pri práceneschopnosti).

Výsledok bádania je, že **pokiaľ odvody budú obsahovať zásluhovosť, nie je z principiálnych dôvodov možné zaťažiť prácu a kapitál rovnako.** A taktiež nemôže dôjsť k výraznému zníženiu odvodov[31].

[28] *Od nezdaniteľného minima, ktoré si daňovník uplatní bez ohľadu na to, či má príjmy z práce alebo z kapitálu (príjmy z prenájmu, úroky, dividendy a pod.), abstrahujem.*

[29] *Zohľadnené je zaťaženie práce po strop vymeriavacieho základu, kam spadá 97 % všetkých miezd.*

[30] *Výpočet je nasledovný: z hrubej mzdy (100 %) platí zamestnávateľ odvody vo výške 35,2 %, celková cena práce je teda 100 % + 35,2 % = 135,2 %. Zamestnanec platí z hrubej mzdy 13,4 %, základ pre výpočet dane je teda 100 % – 13,4 % = 86,6 %. Po odčítaní 19-percentnej dane ostáva 86,6 % x 0,81 = 70,15 %. Z ceny práce (135,2 %) tak ostane 70,15 %/135,20 % = 51,88 % a celkové zaťaženie je potom 100 % – 51,88 % = 48,12 %.*

[31] *Viac pozri kapitolu 3, str. 22.*

Ďalšie nerovnomerné zaťaženie sa týka práce samej. V prípade rastúcej mzdy dochádza miestami k absurdne vysokým marginálnym zdaneniam[32]. Dôvod je ten, že existujú rôzne systémy daní a odvodov, ako aj rôzne výpočty sociálnych dávok a pokiaľ nebudeme mať jeden systém na výpočet príjmu od nuly do nekonečna, tak vždy bude dochádzať k bariéram medzi nepracovaním a pracovaním[33] práve pri prechodoch od jedného systému na druhý.

Takže aké je riešenie problému spôsobeného demografickým vývojom?

Čo naša spoločnosť potrebuje je citlivo zladený súbor riešení, ktorý bude, okrem iného, pozostávať z: 1) zrušenia I. piliera, 2) predĺženia životnej pracovnej doby, 3) zvýšenej a efektívnej podpory detí, 4) masívnych investícií do vzdelania a 5) jediného systému pre dane, odvody a sociálne dávky.

[32] *Viac pozri kapitolu 3 str. 19.*

[33] *Viac pozri kapitolu 3 str. 20.*

Dnešný finančný vzťah medzi občanom a štátom

Možno, že ten názov je trochu kostrbatý alebo sa len jednoducho ešte neudomácnil. Isté však je, že izolované pohľady na dane, odvody a sociálne platby nepostačujú na efektívne riešenie problémov s nimi súvisiacich. Transfer peňazí od občanov k štátu (dane a odvody) a od štátu k občanovi (sociálne platby) je nutné poňať ako celok, pre ktorý platia jednotné princípy a ktorý je vzájomne zladený.

SCHÉMA 1 – FINANČNÝ VZŤAH MEDZI OBČANOM A ŠTÁTOM

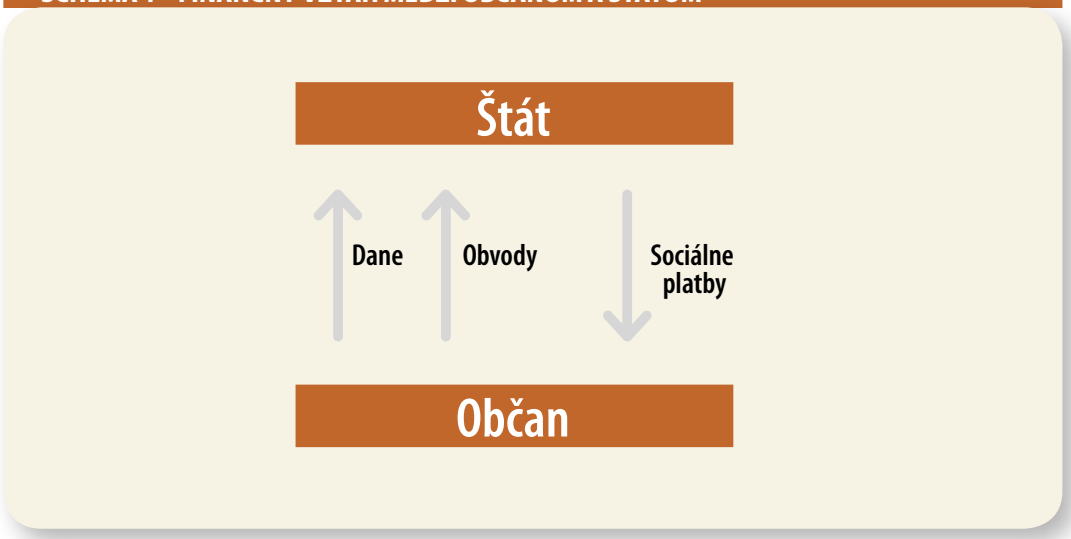

Pred tým, ako v ďalšej kapitole uvediem nedostatky dnešného finančného vzťahu medzi občanom a štátom, najskôr ho bez akéhokoľvek hodnotenia krátko opíšem.

Dane

Od januára 2004 má Slovensko rovnú daň, ktorou sa zdaňujú takmer[34] všetky druhy príjmov 19-percentnou sadzbou. Prestalo sa rozlišovať medzi rôznymi typmi subjektov a aj medzi rôznymi činnosťami. Uplatnil sa princíp presne jedného zdanenia príjmu pred jeho ďalšou transformáciou, čo v praxi znamená, že bola zrušená daň z dividend a z podielov na zisku, daň z dedičstva a darovania a daň z prevodu a prechodu nehnuteľností. Každý daňovník si môže uplatniť nezdaniteľné minimum vo výške 19,2-násobku životného minima na seba a na svoju manželku[35] a daňový bonus[36] na každé dieťa vo výške 540 Sk.

Odvody

Každý zamestnávateľ, zamestnanec a živnostník je povinný platiť odvody do Sociálnej

[34] *Niekoľko málo výnimiek ostalo, napr. predaj nehnuteľnosti vlastnenej fyzickou osobou dlhšie ako 2, resp. 5 rokov (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 9) a niektoré výnimky pribudli, napríklad možnosť zníženia základu dane o 12 000 Sk ročne vynaložených na životnú poistku a pod. (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 11). Napriek tomu si dovolím tvrdiť, že bolo zrušené veľké množstvo výnimiek a špeciálnych daňových režimov a dnes má Slovensko „najrovnejšiu" rovnú daň na svete (pozri aj prílohu č. 1).*

[35] *V prípade, že manželka nemá vlastný príjem (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 11 ods. 1 písm. b). V roku 2006 je platná výška životného minima 4 730 Sk, ročné nezdaniteľné minimum je 90 816 Sk.*

[36] *Keď má príjmy vyššie ako polovicu minimálnej mzdy (zdroj: zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, § 33).*

a zdravotnej poisťovne. Pre zamestnávateľa a zamestnanca je vymeriavací základ hrubá mzda, pre živnostníka, ktorý kategóriu hrubá mzda nepozná, to je polovica základu dane z príjmov. Prehľad aktuálnych odvodov a ich vymeriavacích základov poskytuje nasledovná tabuľka:

TABUĽKA 1

	Zamestnávateľ	Zamestnanec	Živnostník	Minimálny vymeriavací základ	Maximálny vymeriavací základ
Starobné poistenie	14,00 %	4,00 %	18,00 %	6 900	47 475
Invalidné poistenie	3,00 %	3,00 %	6,00 %	6 900	47 475
Nemocenské poistenie	1,40 %	1,40 %	4,40 %	6 900	23 738
Poistenie v nezamestnanosti	1,00 %	1,00 %	2 %[37]	6 900	47 475
Rezervný fond	4,75 %	-	4,75 %	6 900	47 475
Úrazové poistenie	0,80 %	-	-	0	neobmedzene
Garančný fond	0,25 %	-	-	6 900	23 738
Zdravotné poistenie	10,00 %	4,00 %	14,00 %	6 900	47 475
Spolu	**35,20 %**	**13,40 %**	**47,15 %**		

Zdroj: autor

Odvod na zdravotné poistenie je plne solidárny a má teda charakter dane, lebo každý platí podľa svojich príjmov, ale všetci dostanú rovnakú zdravotnú starostlivosť. Ostatné odvody, pokiaľ je to principiálne možné, obsahujú od roku 2004 takzvanú zásluhovosť.

Čo je zásluhovosť?

Zásluhovosť je princíp „kto viac zaplatí, viac dostane". To znamená, existuje priama, v ideálnom prípade lineárna väzba medzi výškou odvodu a nárokom v prípade vzniku udalosti. Kto zaplatí dvakrát viac napr. na odvodoch do nemocenského poistenia, dostane dvakrát vyššiu náhradu mzdy v prípade práceneschopnosti. Protipól k zásluhovosti je solidárnosť, keď sa výška odvodu naďalej odvíja od výšky príjmu, ale nárok je pre všetkých rovnaký, napr. odvody na zdravotné poistenie.

Systém povinných poistení zamestnancov uzákonil ako prvý nemecký kancelár Otto von Bismarck v rokoch 1880 až 1890, preto sa zvykne hovoriť, že náš systém odvodov je postavený na Bismarckových princípoch, resp. že máme (a zvyšok Európy s nami) Bismarckov sociálny model. Nemecko bolo prvou krajinou na svete, ktoré v roku 1889 prijalo program dôchodkového sociálneho poistenia (predložený v roku 1881 kancelárom Ottom von Bismarck). Výsledkom Bismarckových reforiem bolo povinné zavedenie troch poistných fondov: povinného zdravotného poistenia (v roku 1883), povinného úrazového poistenia (v roku 1884) a penzijného a invalidného poistenia (v roku 1889).

[37] *Odvod je dobrovoľný.*

Sociálne platby

Slovo sociálne platby používam zámerne, lebo pojem sociálne dávky je zákonom presne vymedzený. Sociálne platby zahŕňajú všetky priame platby smerujúce od štátu k občanovi, ktorých je dnes 70, presný prehľad je v prílohe č. 2. V zásade sa dajú rozdeliť na štyri hlavné skupiny:

Platby ako kompenzácia nízkeho príjmu

dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke
dotácie žiakom a štipendiá

Platby plynúce z povinného poistného systému

peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP (8 príspevkov)
nemocenské dávky
dôchodkové dávky
úrazové dávky
dávka garančného poistenia
dávka v nezamestnanosti

Platby, ktorými štát realizuje rodinnú politiku

dávky štátnej sociálnej podpory
príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa
opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí
náhradné výživné
sociálne aspekty v daňovom zákone

Platby v rámci aktívnej politiky trhu práce

príspevky v zmysle zákona o službách zamestnanosti

Nedostatky dnešného systému

Slovo nedostatky budí dojem, že v podstate je ten náš systém odvodov a sociálnych dávok celkom fajn, len treba odstrániť zopár drobných nedostatkov. **Nie je to tak**. Za posledných 15 rokov vznikol jeden paškvil, ktorý je postavený na úplne pomýlených princípoch a má také zásadné chyby, že jediné, čo pomôže, je privariť mu rúčku, chytiť a hodiť do koša. To, že zvyšok EÚ má porovnateľný problém, síce upokojí, ale nepomôže skutočne. Náš sociálny systém je postavený na alimentácii nepracovania. Kardinálnou chybou je, že platíme sociálne dávky ako **náhradu mzdy** a nie ako **doplnok k mzde**. Dávame almužny namiesto pomocnej ruky, ryby namiesto udice. Naša vláda sa snaží pomocou sociálnych dávok, ktoré sú náhradou mzdy, vytiahnuť časť obyvateľstva nad hranicu chudoby. V štatistikách oficiálnej chudoby sa možno prejaví zlepšenie, ale len vďaka dávkam a nie preto, že by sa zlepšila schopnosť alebo motivácia ľudí uživiť sa vlastnou prácou.

Pokúsil som sa do piatich okruhov zhrnúť konkrétne nedostatky dnešného systému, ale môžem zodpovedne vyhlásiť, že jeho skutočná bieda sa ukáže až po intenzívnom štúdiu celého systému:

- Sociálny systém nemotivuje pracovať
- Odvody obsahujú zásluhovosť
- Sociálny systém je administratívne náročný
- Sociálny systém nie je v súlade s daňovým systémom
- Podpora detí je zlá

Sociálny systém nemotivuje pracovať

Predstavte si matku s dvomi deťmi, ktorá nepracuje[38], ale má možnosť začať pracovať za 7 396 Sk hrubej mzdy, čo pre jej potenciálneho zamestnávateľa znamená osobné náklady 10 000 Sk. Jej čistý príjem stúpne z 8 180 Sk[39] (ktoré dostáva ako alimentáciu štátu za nepracovanie) na 10 081 Sk, čiže o 1 901 Sk, čo nepokryje ani len náklady spojené s tým, že začala pracovať.

Alebo iný príklad. Rodina s tromi deťmi, manželka nepracuje a manžel pracuje za superhrubú[40] mzdu 15 000 Sk (11 095 Sk hrubá mzda). Celkový čistý príjem rodiny je 14 072 Sk. Manžel má možnosť zvýšiť svoju superhrubú mzdu, napríklad zvýšením kvalifikácie, na 16 000 Sk (11 834 Sk hrubá mzda) a celkový čistý príjem rodiny stúpne na 14 232 Sk[41]. **Z nárastu 1 000 Sk manžel nedostane 840 Sk.**

Tretí príklad, tá istá rodina s tromi deťmi, manželka nepracuje, manžel pracuje za 17 000 Sk superhrubej mzdy (12 574 Sk hrubá mzda) a celkový čistý príjem rodiny je 14 759 Sk. Manžel má možnosť zvýšiť svoju superhrubú mzdu na 18 000 Sk (13 314 Sk hrubá mzda) a pokiaľ by to spravil, celkový čistý príjem rodiny by **klesol z 14 759 Sk na 14 500 Sk.**

Otázka: Motivuje náš sociálny systém viac pracovať pri nízkych mzdách?
Odpoveď: **Kto sa v tomto systéme snaží viac pracovať, padol z jahody**.

[38] *Predpokladá sa, že sa rekvalifikuje alebo robí nejaké drobné obecné práce a dostáva aktivačný príspevok.*

[39] *Keď vôbec nepracuje, dostáva od štátu dávku v hmotnej núdzi 2 500 Sk, príspevok na zdravotnú starostlivosť 150 Sk, aktivačný príspevok 1 700 Sk, príspevok na bývanie 2 150 Sk, prídavky na deti 1 080 Sk a dotáciu na motivačný príspevok na 2 deti 600 Sk.*

[40] *Superhrubá mzda (aj osobné náklady alebo cena práce) je hrubá mzda plus odvody zamestnávateľa. V tomto prípade je 11 095 Sk hrubá mzda + 3 905 Sk sú odvody zamestnávateľa = 15 000 Sk superhrubá mzda.*

[41] *Pozri kapitolu 8 alebo* http://projects.7a69.org/prijem-sulik/.

Samozrejme, bavíme sa o nízkych mzdách, ktorým štát konkuruje sociálnymi dávkami a vytvára tak absurdne vysoké marginálne zdanenie. Nárast superhrubej mzdy totiž je sprevádzaný nielen vyššou daňou z príjmu a vyššími odvodmi, ale aj znižovaním sociálnych dávok, čo tiež znižuje celkový čistý príjem a zvyšuje marginálne zdanenie.

Čo je to marginálne zdanenie?

Je to miera zdanenia posledného prírastku príjmu. Inými slovami, aký je rozdiel medzi nárastom superhrubej mzdy o 1 000 Sk a nárastom čistého príjmu? V druhom príklade je nárast superhrubej mzdy 1 000 Sk (z 15 000 Sk na 16 000 Sk) a nárast celkového čistého príjmu 160 Sk. Rozdiel medzi nárastom superhrubej mzdy (1 000 Sk) a nárastom čistej mzdy (160 Sk) si nechá štát a síce 840 Sk, to je 84 % (= 840/1 000). V treťom príklade je nárast superhrubej mzdy opäť 1 000 Sk a čistý príjem klesne o 259 Sk, resp. porastie o -259 Sk. Štát si z 1 000 Sk nechá spolu 1 259 Sk a marginálne zdanenie je 125,9 % (= 1 259/1 000).

Tieto hodnoty marginálneho zdanenia pri rôznych úrovniach superhrubej mzdy je možné graficky znázorniť a vznikne graf marginálneho zdanenia, pre spomínanú rodinu s tromi deťmi a nepracujúcou manželkou vyzerá nasledovne:

GRAF 8

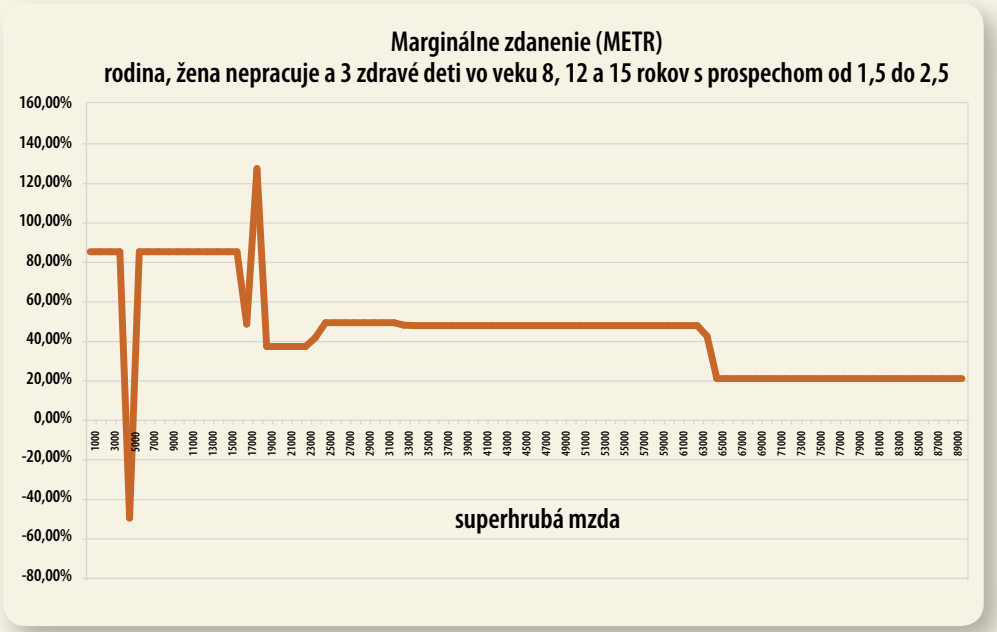

Zdroj: autor

Niektoré sociálne dávky sa znižujú o 75 % nárastu príjmu, iné skokovo pri dosiahnutí určitej príjmovej hranici. Pri niektorých dávkach je táto hranica pevne stanovená[42], pri iných zase ako násobok životného minima[43]. Niektoré dávky zase zohľadňujú do celkových príjmov aj iné dávky a niektoré len sám čistý príjem atď. Skrátka, „bordel ako v tanku".

[42] *Napr. pri podpore v nezamestnanosti, kde sa uchádzač o zamestnanie posudzuje na základe zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, § 6.*

[43] *Napr. náhradné výživné, zákon č. 452/2004 Z. z. o náhradnom výživnom, § 3.*

Výsledok bádania je, že štát sociálnymi dávkami konkuruje nízkym mzdám a vytvára tak **bariéru medzi nepracovaním a pracovaním**. Pomer medzi čistým príjmom v prípade nepracovania a pracovania za nízku mzdu je taký smiešne nízky (v prvom príklade to je 1 901 Sk pri superhrubej mzde 10 000 Sk), že sa **neoplatí pracovať**. Za 11,50 Sk (1 901 Sk/165 hod.) efektívneho prírastku čistého príjmu na hodinu si predsa nikto nebude ráno obúvať boty a chodiť do roboty.

A práve tie najnižšie mzdy, ktoré ako jediné môžu vyriešiť nezamestnanosť tých najmenej vzdelaných (lebo tých je 63 %[44]), sú zaťažené odvodmi v plnej výške. Tým, že existuje strop vymeriavacieho základu pre výpočet odvodov, je každá mzda nad strop celkovo zaťažená odvodmi percentuálne menej ako mzdy pod strop. Takže na nízke mzdy útočí štát „zospodu" sociálnymi dávkami a „zhora" odvodmi v plnej výške.

Avšak hlavný dôvod, prečo dnešný sociálny systém nemotivuje pracovať za nízku mzdu, je, že neexistuje súbeh[45] sociálnej dávky a nízkej mzdy, čo spôsobuje demotivujúce marginálne zdanenia. A pokiaľ dane, odvody a sociálne dávky budú riešené izolovane, tak nikdy žiaden súbeh nebude. **Na to musí byť jeden jediný systém definujúci finančný vzťah medzi občanom a štátom, ktorý platí od nultej koruny príjmu do nekonečna.** Chce to jedno spojité riešenie bez skokov a zlomových bodov. Prvá derivácia nesmie byť prerušená, povedal by matematik.

Výsledok sociálneho systému, v ktorom sa neoplatí pracovať, je trvalo rekordne vysoká nezamestnanosť. Ministerstvo práce síce vykazuje nižšie hodnoty nezamestnanosti, ale tu ide skôr o úpravy štatistiky. Zaujímavé je, že rozdiel medzi nezamestnanosťou vykázanou štatistickým úradom a ministerstvom práce sa od roku 2002 systematicky zvyšuje, čo vidieť v nasledujúcom grafe. Fakt je, že Eurostat berie pre celoeurópske porovnanie hodnoty štatistického úradu.

GRAF 9

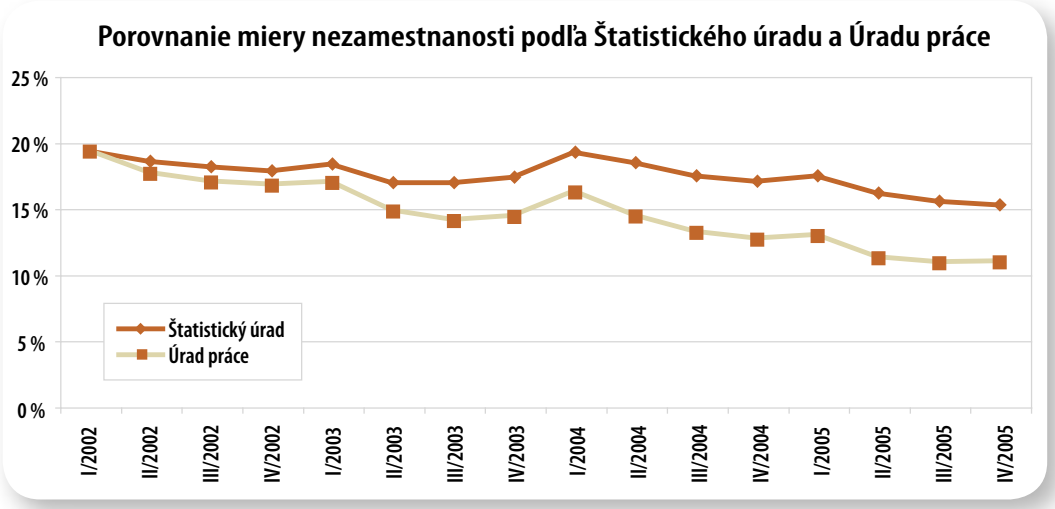

Zdroj: autor

[44] *Pozri graf 7 na str. 13.*

[45] *Súbeh, ktorý dnes existuje, znižuje za každú dodatočnú korunu príjmu sociálnu dávku o 75 halierov. To je tak veľa, že o súbehu sa nedá hovoriť.*

Oveľa alarmujúce ako nejaké prispôsobovanie štatistík želanému stavu je porovnanie Slovenska s ostatnými krajinami Európskej únie. Nie je podstatné, ktorá metóda sa použije, ale aby bola použitá rovnaká metóda vo všetkých krajinách. V nasledujúcej tabuľke to je pracovná databáza Eurostatu. Miera zamestnanosti je podiel zamestnaných vo veku 15 – 64 rokov a celkového počtu obyvateľstva tej istej vekovej skupiny. Miera nezamestnanosti je podiel nezamestnaných vo veku 15 a viac rokov a aktívneho obyvateľstva tej istej vekovej skupiny. Dlhodobá úroveň nezamestnanosti je dĺžka nezamestnanosti v trvaní 12 a viac mesiacov

TABUĽKA 2

Krajina	Miera zamestnanosti v roku 2004	Krajina	Miera nezamestnanosti v roku 2004	Krajina	Dlhodobá úroveň nezamestnanosti (2. kvartál 2004)
Poľsko	51,7 %	Poľsko	19,0 %	Slovensko	11,7 %
Malta	54,0 %	Slovensko	18,2 %	Poľsko	10,2 %
Bulharsko	54,2 %	Bulharsko	13,7 %	Bulharsko	7,1 %
Maďarsko	56,8 %	Lotyšsko	11,4 %	Grécko	5,6 %
Slovensko	57,0 %	Španielsko	11,0 %	Nemecko	5,5 %
Taliansko	57,6 %	Grécko	10,5 %	Litva	5,5 %
Rumunsko	57,7 %	Litva	10,4 %	Estónsko	4,8 %
Grécko	59,4 %	Estónsko	9,7 %	Lotyšsko	4,3 %
Belgicko	60,3 %	Francúzsko	9,6 %	Rumunsko	4,2 %
Španielsko	61,1 %	Nemecko	9,5 %	Česko	4,2 %
Lotyšsko	61,2 %	EÚ 25	9,1 %	EÚ 25	4,1 %
Luxembursko	61,6 %	Fínsko	8,8 %	Taliansko	4,0 %
Litva	62,3 %	Belgicko	8,4 %	Francúzsko	3,9 %
Estónsko	63,0 %	Česko	8,3 %	Belgicko	3,8 %
Francúzsko	63,1 %	Taliansko	8,0 %	Španielsko	3,5 %
EÚ 25	63,3 %	Malta	7,7 %	Malta	3,4 %
Česko	64,2 %	Rumunsko	7,6 %	Slovinsko	3,1 %
Nemecko	65,0 %	Portugalsko	6,7 %	Portugalsko	3,0 %
Slovinsko	65,3 %	Švédsko	6,3 %	Maďarsko	2,6 %
Írsko	66,3 %	Slovinsko	6,3 %	Fínsko	2,1 %
Fínsko	67,6 %	Maďarsko	6,1 %	Japonsko[46]	1,7 %
Portugalsko	67,8 %	Spojené štáty	5,5 %	Írsko	1,6 %
Rakúsko	67,8 %	Dánsko	5,5 %	Holandsko	1,6 %
Japonsko	68,7 %	Cyprus	5,2 %	Švédsko	1,2 %
Cyprus	68,9 %	Luxembursko	4,8 %	Rakúsko	1,2 %
Spojené štáty	71,2 %	Rakúsko	4,8 %	Dánsko	1,2 %
Spojené kráľovstvo	71,6 %	Spojené kráľovstvo	4,7 %	Cyprus[46]	1,1 %
Švédsko	72,1 %	Japonsko	4,7 %	Spojené kráľovstvo	1,0 %
Holandsko	73,1 %	Holandsko	4,6 %	Luxembursko	1,0 %
Dánsko	75,7 %	Írsko	4,5 %	Spojené štáty[46]	0,7 %

Zdroj: Eurostat[47]*, Trendy sociálneho vývoja v Slovenskej republike 2005, str. 141*

[46] *Údaj za rok 2003.*

[47] *Zdroj:* http://epp.eurostat.cec.eu.int/

Ako vzniká rozdiel v mierach nezamestnanosti?

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny *eviduje uchádzačov o zamestnanie. Uchádzači môžu však vykonávať zárobkovú činnosť najviac 16 hodín týždenne, keď ich mzda za tento výkon nepresahuje 800 Sk. Nie sú tu uvádzaní záujemcovia o zamestnanie, ktorí si hľadajú iné zamestnanie alebo ktorí majú záujem o poskytovanie odborných poradenských služieb a služieb vzdelávania a prípravy pre trh práce a nie sú uchádzačmi o zamestnanie. Do evidencie uchádzačov o zamestnanie sa nezaradí občan, ktorý sa sústavne pripravuje na povolanie, je dočasne práceneschopný, má nárok na materské, má priznaný starobný dôchodok alebo bol vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie na základe požiadania o vyradenie z tejto evidencie a z dôvodov vykonávania práce bez pracovného pomeru, nespolupráce s úradom práce alebo mu bolo v členskom štáte EÚ alebo v cudzine udelené povolenie na zamestnanie. Metodiku ukazovateľov určuje MPSVR SR a je obsiahnutá v zákone č.5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa metodiky výberového zisťovania pracovných síl (VZPS)* ***Štatistického úradu SR*** *sú za nezamestnaných považované všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré súčasne spĺňajú tri podmienky: 1) v referenčnom týždni nemali žiadnu platenú prácu, 2) v posledných štyroch týždňoch si aktívne hľadali prácu alebo si prácu našli a do zamestnania nastúpia najneskôr do 3 mesiacov a 3) sú schopné nastúpiť do práce najneskôr do dvoch týždňov.*

Odvody obsahujú zásluhovosť

Zásluhovosť je dobrá vec, ale to nevysvetľuje, prečo povinné odvody na princípe zásluhovosti vôbec musia existovať, prečo musia pracujúci do systému verejných financií odvádzať peniaze, z ktorých vznikajú nároky na základe zásluhovosti. Zásluhovosť patrí do súkromného sektora, do moderného sociálneho systému nepatrí a je na to hneď niekoľko dobrých dôvodov:

ZÁSLUHOVOSŤ V I. PILIERI JE NESPRAVODLIVÁ. Argument, že zásluhovosť[48] vo verejných financiách je dobrá vec, lebo pri nárokoch zohľadňuje množstvo peňazí odvedených do sociálneho systému, znie síce na prvé počutie dojemne, ale v prípade starobného poistenia nie je pravdivý. **Zásluhovosť v prvom priebežnom pilieri je nespravodlivá.** Paradoxne práve chudobní prispievajú bohatým na dôchodky. Zásluhovosť, ako bola v roku 2004 zavedená do I. priebežného piliera, je spravodlivá len v jednej rovine, a to vo výške mesačného dôchodku. To znamená, kto odvádza na starobné poistenie dvakrát viac, dostane dvakrát vyšší mesačný dôchodok[49]. No je tu jeden podstatný problém, ktorý nebol ani len náznakom zohľadnený, a to je dĺžka poberania dôchodkov. 20 % ľudí z nízkych príjmových skupín sa nedožije dôchodkového veku, zatiaľ čo z vysokých príjmových skupín je to len 10 %. A potom, spomedzi tých, ktorí sa dôchodkového veku dožijú, poberajú ľudia z nízkych príjmových skupín v priemere 10 rokov dôchodok a z vysokých až 18 rokov. Z toho vyplýva, že tým, že chudobní si svoj dôchodok nestihnú užiť, prispievajú bohatým, ktorí si ho užívajú nadpriemerne dlho. Pri tomto tvrdení vychádzam z nemeckého prieskumu prof. Karla Lauterbacha[50], ktorý na vzorke 22-tis. ľudí preukázal nasledovné:

[48] *Pozri str. 16.*

[49] *Po skončení prechodného obdobia (v roku 2014), zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, § 63.*

[50] *Pozri prílohu na CD: Zum Zusammenhang zwischen Einkommen und Lebenserwartung.*

GRAF 10

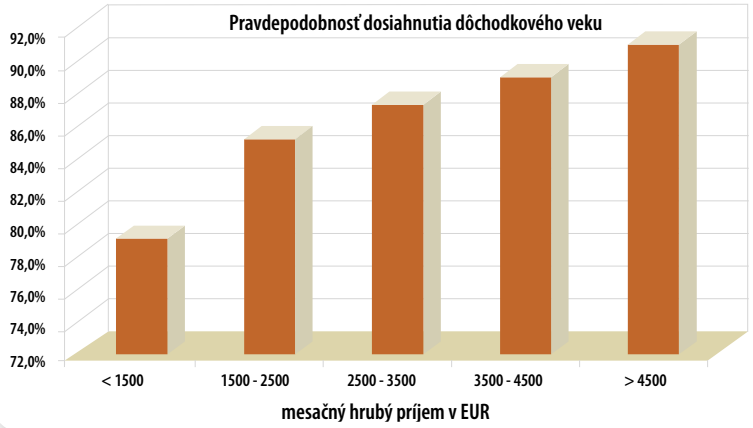

Zdroj: www.igke.de

GRAF 11

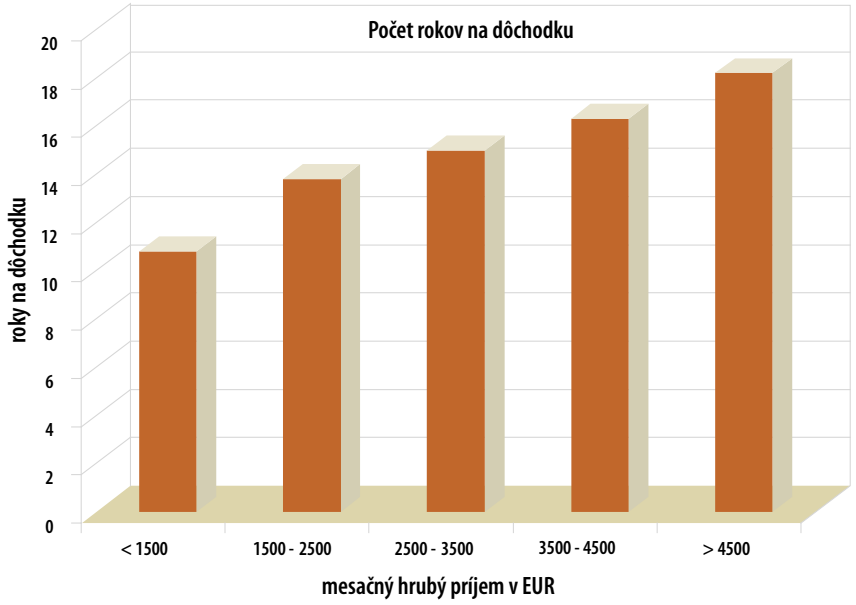

Zdroj: www.igke.de

Slovenské čísla neexistujú, ale predstava, že situácia je na Slovensku podobná, keď nie vypuklejšia, je vysoko reálna. Prieskumy v USA a vo Švédsku túto tézu tiež potvrdzujú.

GRAF 12

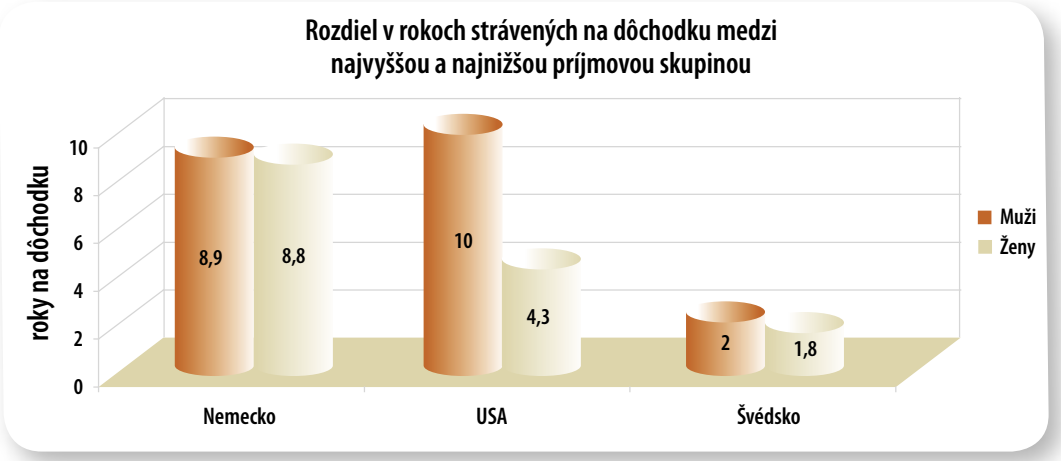

Zdroj: www.igke.de

Aby som to zhrnul, búšime sa síce do pŕs, že máme zásluhový prvý pilier, ale ten je nielenže neudržateľný, ale aj nespravodlivý a čo je úplný nonsens, **chudobní doplácajú na bohatých.**

VYBRANÉ PROSTRIEDKY POUŽITÉ NA ZÁSLUHOVOSŤ ŠTÁT SPRAVUJE NEEFEKTÍVNE. Štát spravuje všetky prostriedky neefektívne, ale pri financovaní solidarity nemáme inú alternatívu. Solidaritu, teda prerozdelenie príjmov od bohatých k chudobným tak, aby mal každý zabezpečené aspoň životné minimum, súkromný sektor zabezpečiť nedokáže, lepšie povedané, systémová solidarita nevznikne na báze dobrovoľnosti. Túto úlohu musí prevziať štát. No zásluhovosť, či už cez poistenie alebo sporenie, poskytuje súkromný sektor oveľa lepšie. Dnešná nákladovosť redistribúcie je dokonca garantovaná vo výške 3 % z vybraných odvodov a pritom by to išlo oveľa lacnejšie[51].

ODVODY, I KEĎ OBSAHUJÚCE ZÁSLUHOVOSŤ, SÚ VYNÚTENÉ. A preto o dobrovoľnosti či motivácii platiť odvody nemôže byť ani reči. Stačí si predstaviť, čo by sa asi stalo, keby zrazu odvody boli dobrovoľné. Neplatil by ich nikto z dôvodu, že daňovníci ich vnímajú ako peniaze vyhodené von oknom. A kto by chcel platiť odvody, aby bol pre prípad núdze poistený či mal našetrené, môže tak spraviť v súkromnom sektore.

ODVODOVÉ ZAŤAŽENIE JE KVÔLI ZÁSLUHOVOSTI PRÍLIŠ VYSOKÉ. Odvodové zaťaženie je na Slovensku jedno z najvyšších v Európe, ako vidieť z tabuľky č. 3.

[51] *Zdroj: IPP, Analýza nákladovosti základného dôchodkového systému na Slovensku a vplyvu zmeny faktorov nákladovosti na výšku dôchodkových dávok, 12/2005.*

TABUĽKA 3

	Štát	Sociálne odvody ako % z osobných nákladov		
		Zamestnanec	Zamestnávateľ	Spolu
1	Poľsko	21,1%	17,0%	38,1%
2	Francúzsko	9,8%	28,2%	38,0%
3	Maďarsko	9,9%	26,9%	36,8%
4	Rakúsko	14,0%	22,5%	36,5%
5	Holandsko	22,2%	14,0%	36,2%
6	Slovensko	9,9%	26,0%	35,9%
7	Česká republika	9,3%	25,9%	35,2%
8	Nemecko	17,3%	17,3%	34,6%
9	Grécko	12,5%	21,9%	34,4%
10	Belgicko	10,7%	23,0%	33,7%
11	Taliansko	6,9%	24,9%	31,8%
12	Turecko	12,3%	17,7%	30,0%
13	Švédsko	5,3%	24,6%	29,9%
14	Španielsko	4,9%	23,4%	28,3%
15	Portugalsko	8,9%	19,2%	28,1%
16	Fínsko	4,9%	19,4%	24,3%
17	Luxembursko	12,1%	11,9%	24,0%
18	Japonsko	10,3%	11,1%	21,4%
19	Švajčiarsko	10,0%	10,0%	20,0%
20	Nórsko	6,9%	11,5%	18,4%
21	Slovensko - s OB	18,0%	-	18,0%
22	Veľká Británia	7,8%	9,0%	16,8%
23	Kanada	6,2%	10,1%	16,3%
24	Kórea	6,5%	8,1%	14,6%
25	Írsko	4,5%	9,7%	14,2%
26	U.S.A	7,1%	7,1%	14,2%
27	Mexiko	1,3%	11,4%	12,7%
28	Dánsko	10,5%	0,5%	11,0%
29	Austrália	0,0%	5,7%	5,7%
30	Island	0,2%	5,4%	5,6%
31	Nový Zéland	0,0%	0,0%	0,0%

Zdroj: http://www.oecd.org/dataoecd/33/28/34545117.pdf

TABUĽKA 4		
	Štát	Sociálne odvody (% HDP)
1	Francúzsko	18,1
2	Nemecko	17,8
3	Belgicko	16,3
4	Rakúsko	16,1
5	Česká republika	15,2
6	Holandsko	15,0
7	Slovinsko	15,0
8	Grécko	14,6
9	Švédsko	14,6
10	EÚ 25	14,0
11	Maďarsko	13,6
12	Poľsko	13,4
13	Španielsko	13,0
14	Taliansko	12,9
15	Portugalsko	12,4
16	Slovensko	12,4
17	Luxembursko	12,3
18	Fínsko	12,1
19	Estónsko	11,2
20	Nórsko	9,6
21	Litva	8,9
22	Lotyšsko	8,7
23	Malta	8,5
24	Veľká Británia	8,2
25	Cyprus	7,8
26	Írsko	6,1
27	Island	3,3
28	Dánsko	2,1

Zdroj: http://epp.eurostat.cec.eu.int

Uvedené sú nominálne sadzby odvodov, ktoré sú vysoké. Samozrejme, že daňovníci sa snažia vyhnúť plateniu odvodov tam, kde môžu, a preto porovnanie skutočne zaplatených odvodov oproti HDP vychádza priaznivo.

Ministerstvo financií sa síce utešuje tou druhou tabuľkou (tabuľka č. 4), ale hospodárstvo predsa nemôžeme postaviť na vysokých sadzbách s vedomím, že aj tak sa im snaží vyhnúť, kto môže. Konkrétne v roku 2004 bol rozdiel medzi príjmami priznanými daňovému úradu a Sociálnou poisťovňou 90 mld. Sk[52]. Pokiaľ chce štát znížiť odvody vo výraznej miere, musí tak spraviť zásadnou zmenou systému, a to vyňatím zásluhovosti, **tak na príjmovej, ako aj na výdavkovej stránke rozpočtu**.

[52] *Zdroj: Sulík, R.: Redistribučný odvod a odvodový bonus. TREND Holding: Bratislava, 2005, str. 13.*

KVÔLI ZÁSLUHOVOSTI NIE JE MOŽNÉ ZAŤAŽIŤ PRÁCU A KAPITÁL ROVNAKO. Zásluhovosť na základe poistného princípu (napr. nemocenské poistenie) znamená, že v prípade poistnej udalosti, čiže v prípade výpadku príjmu z dôvodu nemoci, dostane poistený náhradu mzdy v závislosti od výšky jeho odvodu. So far so good. Kedy však nastane výpadok príjmu z dôvodu choroby u niekoho, kto má príjmy napr. len z dividend? Predsa mu neprestanú plynúť dividendy len preto, že ochorie. To znamená, že prácu štát zaťaží vynútenými odvodmi na nemocenské poistenie, zatiaľ čo kapitál zaťažiť principiálne nedokáže.

NEROVNOMERNÉ ZAŤAŽENIE SAMEJ PRÁCE. Nielen, že zaťažujeme daňou a odvodmi prácu dvaapolkrát viac[53] ako kapitál, ale ani samu prácu nedokážeme zaťažiť pri rôznych právnych formách rovnako. Predstavme si firmu, ktorá je ochotná vynaložiť 250 000 Sk ročne na údržbu budovy (bez materiálu). Potenciálny záujemca má možnosť sa 1) v tejto firme zamestnať, 2) otvoriť si živnosť a fakturovať a 3) založiť si vlastnú s.r.o. a vyplácať si celý jej príjem ako zisk. Ako vidieť, v každom prípade má iný čistý príjem. Naopak s OB by mal, jedno akú formu podnikania zvolí, čistý príjem stále ten istý.

TABUĽKA 5: ZAŤAŽENIE SAMOSTATNÉHO DAŇOVNÍKA

	Zamestnanec	SZČO	PO (s.r.o.)	Zamestnanec/SZČO
	dnes	dnes	dnes	systém OB
cena práce	250 000	250 000	250 000	250 000
odvodový bonus	-	-	-	31 760
odvod zamestnávateľa	65 089	-	-	-
odvody zamestnanca/SZČO	24 778	58 938	-	50 717
nezdaniteľné minimum	90 816	90 816	-	-
základ dane	69 317	100 246	250 000	281 760
daň z príjmu 19%	13 170	19 047	47 500	53 534
čistý príjem	146 963	172 015	202 500	177 509

Zdroj: autor

TABUĽKA 6: ZAŤAŽENIE DAŇOVNÍKA S 2 DEŤMI A PRACUJÚCOU MANŽELKOU[54]

	Zamestnanec	SZČO	PO (s.r.o.)	Zamestnanec/SZČO
	dnes	dnes	dnes	systém OB
cena práce	250 000	250 000	250 000	250 000
odvodový bonus	-	-	-	111 224
odvod zamestnávateľa	65 089	-	-	-
odvody zamestnanca/SZČO	24 778	58 938	-	65 020
nezdaniteľné minimum	90 816	90 816	-	-
základ dane	69 317	100 246	250 000	361 224
daň z príjmu 19 %	13 170	19 047	47 500	68 633
sociálne platby[55]	25 920	25 920	12 960	-
netto príjem	172 883	197 935	215 460	227 571

Zdroj: autor

[53] *Pozri kapitolu 1, str. 13.*

[54] *Pracujúca manželka má vlastný príjem a podáva vlastné daňové priznanie.*

[55] *Zamestnanec a SZČO majú mesačne nárok na každé dieťa na 540 Sk prídavok na dieťa a 540 Sk daňový bonus na dieťa. Majiteľ PO (s.r.o.) má mesačne nárok len na 540 Sk prídavok na dieťa.*

PRVÝ PILIER JE TAK ČI TAK NEUDRŽATEĽNÝ. Už v prvej kapitole som sa snažil dokázať, že prvý pilier v dnešnom stave nie je udržateľný. Nie som s týmto tvrdením sám, existuje napríklad analýza ministerstva financií[56], ktorá vraví, že odvod do I. piliera bude musieť do roku 2080 stúpnuť o 5 percentuálnych bodov pri zachovaní súčasných nárokov, a ja hovorím, že to bude musieť byť oveľa viac.

… Bilančné problémy základného fondu starobného poistenia pretrvávajú už od roku 1998, keď Sociálna poisťovňa po prvýkrát nemohla z príjmov v bežnom roku vytvoriť dostatok zdrojov na výplatu dôchodkových dávok (vtedy ešte v základnom fonde dôchodkového zabezpečenia) a musela začať čerpať finančné zdroje naakumulované v predchádzajúcom období. V nasledujúcom roku už bola Sociálna poisťovňa nútená čerpať pre nepostačujúcu tvorbu zdrojov 2,5 mld. Sk zo základného fondu nemocenského poistenia. Od roku 2000 už do základného fondu dôchodkového zabezpečenia plynuli aj zdroje z rezervného fondu…
… V dôsledku zavedenia systému starobného dôchodkového sporenia a transferu časti poistného na osobné dôchodkové účty sporiteľov dôjde k ďalšiemu výraznému prehlbovaniu existujúcej nerovnováhy medzi príjmami a výdavkami.
… Podľa modelových prepočtov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR dôjde k úplnému vyčerpaniu finančných prostriedkov z privatizácie SPP a poklesu vnútorných rezerv Sociálnej poisťovne už v prvom polroku 2009…

Zdroj: Možnosti znižovania odvodového zaťaženia na Slovensku v stredno- a dlhodobom horizonte, Ministerstvo práce, soc. vecí a rodiny SR, 02/2006

Okrem toho si dovolím nasledovnú otázku: prečo máme I. pilier zásluhový, keď predsa už máme druhý pilier so 100-percentnou zásluhovosťou? Nemal by byť I. pilier solidárny[57], keď ten druhý je zásluhový? Nie som sám s požiadavkou zrušiť zásluhovosť v I. pilieri. Toho istého názoru je napr. aj Nadácia F. A. Hayeka, Konzervatívny inštitút, MESA 10, INESS, Trend Analyses a ďalší.

POLITICKÉ RIZIKO. Príde vláda, ktorá dostala hlasy najmä od chudobných, zruší zásluhovosť pri zachovaní vysokých odvodov, aby mohla byť štedrá k svojim voličom, a je po zásluhovosti[58]. Situácia, ktorá je v súkromnom sektore nepredstaviteľná (skúste si predstaviť, že banka, v ktorej máte svoje úspory, ich dá svojim menej majetným klientom), je vo verejnom sektore možná.

Sociálny systém je administratívne náročný

OBJEM LEGISLATÍVY. Finančný vzťah medzi občanom a štátom definuje dnes 19 zákonov, niekoľko vyhlášok a výnosov uvedených na strane 92. Ako vidieť z nasledovného grafu, slovný objem sústavne rastie. Jediný pokles za posledných 13 rokov bolo zavedenie rovnej dane od 1. 1. 2004.

[56] *Pozri: Možnosti znižovania odvodov na Slovensku, IFP 07/2005, str. 13 (priložené CD).*

[57] *A to na úrovni životného minima.*

[58] *Už terajšia vláda obmedzuje implementáciu zásluhovosti v starobnom poistení tým, že predĺžila prechodnú dobu o osem rokov do roku 2015.*

GRAF 13

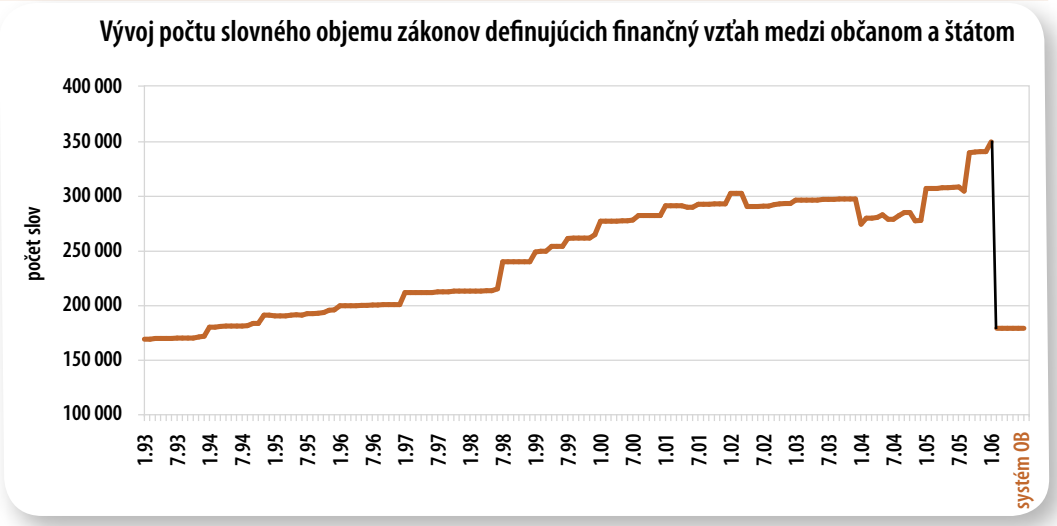

Zdroj: autor

KOMPLIKOVANÝ SYSTÉM ODVODOV. Po posledných zmenách platí v roku 2006 zamestnanec päť rôznych odvodov a zamestnávateľ osem. Maximálna výška odvodu sa orientuje podľa troch rôznych stropov, a síce 1,5-násobok, 3-násobok priemernej mzdy a úrazové poistenie sa úplne nekoncepčne odvádza z celého príjmu. A aby to nebolo také jednoduché, niektoré výšky stropov vymeriavacích základov sa menia k 1. júlu a iné k 1. januáru. Keby to celé malo aspoň nejaký zmysel. No na konci roka Sociálna poisťovňa aj tak prebytkovými fondmi vykryje tie deficitné, takže opäť všetky peniaze skončia v jednom vreci. Tabuľka s aktuálnymi odvodmi sa nachádza v kapitole 2 na strane 16.

Keď je systém odvodov komplikovaný, tak **systém sociálnych platieb je hyperkomplikovaný**. K 1. 1. 2006 platné zákony poznajú 70 rôznych platieb, pomocou ktorých štát realizuje sociálnu politiku. Zaujímavé je, že práve počas pravicovej vlády ich počet stúpa.

GRAF 14

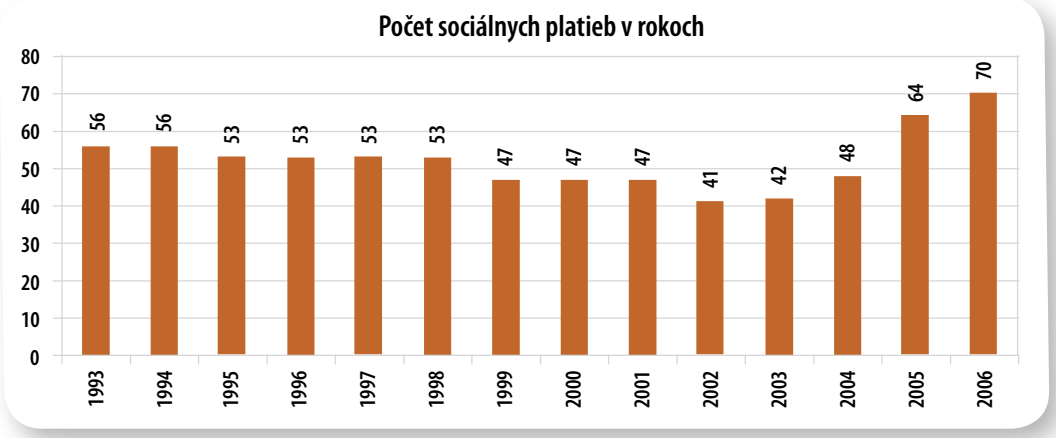

Zdroj: autor

Údajný dôvod na takýto vysoký počet je adresnosť, pomocou ktorej sa údajne efektívnejšie údajne prerozdeľujú prostriedky určené údajne na sociálnu politiku štátu. Inými slovami, adresnosť má zabezpečiť „dávky na mieru". A naozaj, počet možných kombinácii dávok spoľahlivo prekračuje počet obyvateľov Slovenska. To samo osebe tragédia, samozrejme, že nie je, veď aj automobilky dokážu dodať jeden model auta vo viac kombináciách, ako je obyvateľov na zemi. Smutné je, že máme dávky, ktoré dostanú mesačne dvaja-traja ľudia[59] alebo ktoré nedostal v roku 2005 nikto[60], a máme ich len preto, lebo sa naši sociálni inžinieri potrebovali realizovať. Pritom v žiadnom prípade nie je pravda, že dávka, ktorú nikto nedostáva, nič nestojí. Stojí, a nie málo. Začína sa to legislatívnym procesom a končí sa vyškolením príslušných úradníkov. Celkovo uvedenie jednej dávky do života stojí daňových poplatníkov len na osobných nákladoch takmer 8 mil. Sk:

TABUĽKA 7

	činnosť	suma
1	príprava materiálu - návrh nového zákona 2 referenti (1 z legislatívy) 9.plat. trieda trvanie: 2 mesiace 660 hodín x 103 Sk/hod = 67 980 Sk	67 980 Sk
2	vnútrorezortné konanie 5 referenti (8. platová trieda) trvanie: 1 týždeň 212,5 hodín x 90 Sk/hod = 19 125 Sk	19 125 Sk
3	porada vedenia 10 ľudí – vedenie ministerstva (11. platová trieda) trvanie: 1 hodina 10 hodín x 134 Sk/hod = 1 340 Sk	1 340 Sk
4	pripomienkové konanie úrad vlády (4 ľudia), za každé ministerstvo (14 x 4 ľudia), cca 30 štátnych inštitúcií (30 x 1 človek) – 8. platová trieda trvanie: 2 dni 1440 hodín x 90 Sk/hod = 129 600 Sk	129 600 Sk
5	vyhodnotenie pripomienkového konania 2 referenti (9.plat. trieda), sekretárka (5. platová trieda) trvanie: 1,5 dňa referenti, 1 deň sekretárka (24 hodín x 103 Sk/hod) + (8 hodín x 70 Sk/hod) = 3 032 Sk	3 032 Sk
6	rozporové konanie expertná úroveň – 2 gen. riaditelia (10. platová trieda) + 2 referenti (8. platová trieda), 2 referenti (9. platová trieda) trvanie: 1 týždeň (85 hodín x 90 Sk/hod) + (85 hodín x 103 Sk/hod) + (85 hodín x 117 Sk/hod) = 26 350 Sk	26 350 Sk
7	legislatívna rada vlády 1 referent (9. platová trieda) spracuje pripomienky - 1 deň 20 právnikov (11. platová trieda) si preštuduje materiál – 2 hodiny (8 hodín x 103 Sk/hod) + (40 hodín x 134 Sk/hod) = 6 184 Sk	6 184 Sk
8	prerokovanie na leg. rade vlády 20 právnikov (11. platová trieda), 2 referenti (9. platová trieda), minister + 3 generálni riaditelia (11. platová trieda) trvanie: 0,5 hodiny (11,5 hodín x 134 Sk/hod) + (1 hodina x 103 Sk/hod) = 1 644 Sk	1 644 Sk

[59] *Napr. príspevok na činnosť pracovného asistenta podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, § 59. Pozri prílohu č. 2.*

[60] *Napr. rekvalifikačné podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, § 97. Pozri prílohu č. 2.*

9	pripomienky za úrad vlády 2 referenti (9. platová trieda) trvanie: 1 deň 16 hodín x 103 Sk/hod = 1 648 Sk	1 648 Sk
10	pripomienky za ministerstvá 4 referenti za každé ministerstvo (4 x 14) – 9. platová trieda trvanie: 1 deň 448 hodín x 103 Sk/hod = 46 144 Sk	46 144 Sk
11	rokovanie vlády 5 úradníci z úradu vlády (9. platová trieda), 14 ministri + 6 ďalších úradníkov (11. platová trieda) trvanie: 1 deň (40 hodín x 103 Sk/hod) + (160 hodín x 134 Sk/hod) = 25 560 Sk	25 560 Sk
12	úprava materiálu po rokovaní vlády 2 referenti (9. platová trieda) trvanie: 1 deň 16 hodín x 103 Sk/hod = 1 648 Sk	1 648 Sk
13	preštudovanie materiálu poslancami 150 poslancov trvanie: 2 hodiny 300 hodín x 500 Sk/hod = 150 000 Sk	150 000 Sk
14	1. schôdza parlamentu 150 poslancov trvanie: 3 hodiny 450 hodín x 500 Sk/hod = 225 000 Sk	225 000 Sk
15	prerokovanie vo výboroch 5 výborov po cca 15 poslancov (t.j. 5 x 15), napr. Výbor NR SR pre financie, rozpočet a menu, Výbor NR SR pre sociálne veci a bývanie, Ústavnoprávny výbor NR SR, Výbor NR SR pre zdravotníctvo a Výbor NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien, minister (11. platová trieda), 4 referenti (9. platová trieda) trvanie: 3 týždne (120 hodín) (9000 hodín x 500 Sk/hod) + (120 hodín x 134 Sk/hod) + (480 hodín x 103 Sk/hod) = 4 565 520 Sk	4 565 520 Sk
16	2. schôdza parlamentu 150 poslancov trvanie: 2 hodiny 300 hodín x 500 Sk/hod = 150 000 Sk	150 000 Sk
17	3. schôdza parlamentu 150 poslancov trvanie: 2 hodiny 300 hodín x 500 Sk/hod = 150 000 Sk	150 000 Sk
18	uverejnenie v zbierke zákonov 1 referent (9. platová trieda) trvanie: 1 deň 8 hodín x 130 Sk/hod = 824 Sk	824 Sk
19	metodické školenie pre ÚPSVAR riaditeľka odboru (11. platová trieda), 20 úradníkov z Ústredia práce (9. platová trieda) trvanie: 1 deň (8 hodín x 134 Sk/hod) + (160 hodín x 103 Sk/hod) = 17 552 Sk	17 552 Sk
20	metodický výklad pre pracovníkov úradov 2 pracovníci z Ústredia práce (9. platová trieda), 2 pracovníci za každý úrad práce (t.j. 2 x 46 úradov) – 8. platová trieda trvanie: 1 deň (16 hodín x 103 Sk/hod) + (736 hodín x 90 Sk/hod) = 67 888 Sk	67 888 Sk
spolu hrubé mzdy		5 786 639 Sk
odvody zamestnávateľa		2 036 897 Sk
spolu osobné náklady		**7 823 536 Sk**

Zdroj: autor

Keďže predmetní ľudia sú tak či tak zamestnaní, neušetrí sa táto suma v prípade neuvedenia dávky do života. To však nemení nič na veci, že vytvorenie dávky má hodnotu takmer 8 mil. Sk a v prípade nevytvorenia dávky sa úradnícky aparát môže za 8 mil. Sk venovať niečomu duchaplnejšiemu. K osobným nákladom pribudnú náklady na zmenu informačného systému, administratívne náklady a pod.

Ale dajme tomu, že si môžeme dovoliť vytvoriť dávky pre 5 ľudí, lebo máme na to. Systém však nestačí len vytvoriť, treba ho aj udržiavať. Nemám síce ani len potuchy, koľko ročne stojí údržba[61] systému menom finančný vzťah medzi občanom a štátom, ale čím viac parametrov systém má, tým je komplikovanejší a drahší na údržbu. Keď máme napr. parameter 540 Sk mesačne prídavok na dieťa, tak treba minimálne raz do roka nariadením vlády SR túto sumu valorizovať.

Čo to je parameter?

*Parameter je múdre slovo pre premennú. Napríklad prídavok na dieťa vo výške 540 Sk na dieťa na mesiac má **jeden parameter**, a to výšku prídavku. To je jediné, čo sa dá meniť. Daňový bonus vo výške 540 Sk mesačne na dieťa v prípade, že aspoň jeden z rodičov má mzdu vyššiu ako polovičku minimálnej mzdy, má **dva parametre**, a síce samu výšku bonusu, ktorá je meniteľná, a nezávisle od nej je meniteľná aj výška minimálneho príjmu rodiča, napríklad z polovičky minimálnej mzdy na tretinu.*

Koľko je parametrov, ktoré musí úradnícka mašinéria udržovať v aktuálnosti? Moja asistentka Mirka, človek s nekonečnou trpezlivosťou, narátala celkovo 291 rôznych, od seba nezávislých premenných.

Daňový systém	7	parametrov
Odvodový systém	91	parametrov
Systém sociálnych platieb	193	parametrov
Spolu	**291**	**parametrov**[62]

Systém, ktorý má 291 premenných, je jednoducho nad akúkoľvek ľudskú predstavivosť a dovolím si tvrdenie, že nikto nevie povedať, aký dôsledok bude mať zmena napr. 10 ľubovoľných parametrov. A, samozrejme, že nie je možné takýto hyperkomplexný systém rozumne udržiavať. Vidieť to aj na zjavne nezladených, miestami až protichodných pravidlách. Na záver tohto bodu uvádzam niekoľko vybraných inkozistencií:

- niektoré dávky sú stanovené podľa hrubej mzdy (daňový bonus), niektoré podľa čistej mzdy (náhradné výživné) a niektoré podľa životného minima (dávka v hmotnej núdzi),
- niektoré dávky sa upravujú k 1. 1., niektoré k 1. 7. a niektoré k 1. 9.,
- niektoré dávky sú viazané na životné minimum, niektoré sú dané pevnou sumou,

[61] *Pod údržbou mám na mysli nutné aktualizácie, ktoré vyplynú zo zmeny iných zákonov, prispôsobovanie k trendom, dolaďovanie, valorizácie a pod. V roku 2005 bolo prijatých 41 noviel zákonov týkajúcich sa finančného vzťahu medzi občanom a štátom, v roku 2004 to bolo 57 noviel a v skorších rokoch 20 – 30 noviel.*

[62] *Detailný zoznam sa nachádza v tabuľke 8 v kapitole 6.*

- peňažný príspevok na osobnú asistenciu je pre rodinného príslušníka obmedzený na polovicu,
- dávka v hmotnej núdzi je rovnaká pre matku s 1 dieťaťom, ako aj pre matku so 4 deťmi,
- pri pomoci v hmotnej núdzi sa nezohľadňujú deti a pri určení výšky životného minima áno,
- vymeriavacie základy pre odvody do Sociálnej poisťovne sa menia k 1. 7. a do zdravotnej poisťovne k 1. 1.,
- zákon č. 599/2003, § 8 ods. 3 písm. d) obsahuje rovnaké ustanovenie ako zákon č. 195/1998 § 9 ods. 2 písm. e), ale v prvom prípade sa hodnota osobného motorového vozidla stanovuje v maximálnej výške 35-násobku sumy životného minima a v druhom prípade je priamo stanovená suma 160 000 Sk,
- rôzne miery zdravotného postihnutia, napr. 40 % a 70 % pri úrazových dávkach, 50 % pri peňažných kompenzáciách,
- od 1. 1. 2006 je odmena pestúna (opakovaný príspevok náhradnému rodičovi) na všetky deti 4 320 Sk, ktorá je zvýšená o 3 000 Sk, ak má v náhradnej starostlivosti 3 deti, ktoré sú súrodencami, ale keby deti neboli súrodenci, tak nárok na 3 000 Sk nemá, pričom starostlivosť je tá istá,
- odvody na zdravotné poistenie sa platia aj z podielov na zisku v prípade, že nejde o spoločníka, resp. akcionára, to ale neplatí pri sociálnych odvodoch.

Sociálny systém nie je v súlade s daňovým systémom

Daňový systém je moderný, jednoduchý a vo svete uznávaný, zatiaľ čo ten sociálny je prebujnený, neefektívny a založený na prekrútených Bismarckových princípoch z roku 1880. V každom prípade dnešný stav skrýva v sebe množstvo problémov, ktoré pramenia hlavne z toho, že daň je k príjmu neutrálna, zdaňuje sa celý príjem daňovníka[63] bez ohľadu na druh príjmu, zatiaľ čo odvody sa odvádzajú len z práce. Uvádzam niekoľko príkladov:

Dividendy nie sú zaťažené odvodmi, zato mzdy sú. To znamená, že akciová spoločnosť môže vydať každému svojmu zamestnancovi jednu zamestnaneckú akciu a zároveň mzdu znížiť na úroveň minimálnej mzdy. Zvyšok mzdy dostane zamestnanec ako podiel na zisku, ktorý podlieha len dani z príjmu, ale nie odvodom. Celkovo spoločnosť a zamestnanec ušetria spolu 48,6 % z takto vyplatenej časti mzdy. Takisto sa akosi pozabudlo na tantiémy, z ktorých sa tiež odvody neplatia.

Dohoda o vykonaní práce nepodlieha odvodom v prípade, že existuje hlavný pracovný pomer. To znamená, že zamestnanec môže uzavrieť hlavný pracovný pomer za minimálnu mzdu a príjmy od rôznych iných zamestnávateľov nepodliehajú odvodom. Tu existuje síce časové obmedzenie na 300 hodín ročne, ale výška hodinovej sadzby obmedzená nie je.

Pre živnostníka sa oplatí založiť si vlastnú firmu, lebo ako živnostník musí platiť 47,15 % odvodov a pre zmenu len z polovičného základu dane a 19 % daň z celého vymeriavacieho základu, zatiaľ čo ako majiteľ s.r.o. vykonávajúci tú istú činnosť by platil len 19 % daň. Najhoršie je na tom zamestnanec, pri rovnakej cene práce mu zostane najmenej. V podstate sa **dnes** oplatí každému založiť si vlastnú firmu[64].

[63] *Okrem nezdaniteľného minima.*

[64] *Pozri tabuľku 5 na str. 27.*

Rôzne vymeriavacie základy. Dane a odvody nie sú zladené taktiež v spôsobe ich výpočtu. Daň z príjmov počíta nezdaniteľné minimum ako násobok životného minima. Pri odvodoch sa naopak pri výpočte stropu vymeriavacieho používa priemerná mzda. Zase nárok na uplatnenie daňového bonusu sa určuje podľa násobku minimálnej mzdy. Výsledkom je, že časom sa bude tým, že každá veličina sa vyvíja inak, vnášať do systému distorzia.

Pri odvodoch neexistuje ročné zúčtovanie (okrem odvodu do zdravotného poistenia od roku 2005), zato pri daniach áno. Keď má niekto prvých 11 mesiacov plat len minimálnu mzdu a 12. mesiac si vyplatí napr. 500-tis. Sk ako odmenu, platí za prvých 11 mesiacov len minimálne odvody a 12. mesiac zo stropu vymeriavacieho základu (23 738 Sk, resp. 47 475 Sk), celkovo zaplatí na odvodoch **16 205 Sk** pri ročnom hrubom príjme 575 900 Sk. Keby mal ten istý človek svoj príjem rovnomerne počas roka rozložený alebo keby existovalo ročné zúčtovanie, zaplatil by na odvodoch pri tom istom príjme **72 360 Sk, teda o 446 % viac.**

Podpora detí je zlá

Ako som uviedol už v prvej kapitole, rodí sa čoraz menej detí. Od sedemdesiatych rokov pôrodnosť systematicky klesá a dnes je detí doslova málo. Zatiaľ to necítiť, ale to sa onedlho zmení[65]. Napriek tomuto dramatickému trendu štát podporuje deti a rodiny málo a neefektívne.

Podpora detí je pre všetky príjmové skupiny rovnaká, pritom by mala klesať s rastúcim príjmom rodičov – chudobní rodičia potrebujú vyššiu podporu ako bohatí.

Podpora je na všetky deti v rodine rovnaká, pritom by mala klesať s rastúcim počtom detí – živiť päť detí nie je päťkrát drahšie ako živiť jedno dieťa.

Podpora detí je celkovo nízka – 540 Sk prídavok na dieťa a 540 Sk daňový bonus na dieťa je jednoducho málo.

Status dieťaťa by nemal hrať rolu – či vyrastá v ucelenej rodine, s osamelým rodičom alebo u pestúna, výška podpory by mala byť rovnaká.

[65] *Viac kapitola 1.*

Zmena paradigmy

„Vesmír je storočia aristotelovský, potom zrazu niekoľko storočí newtonovský a náhle zas einsteinovský. Neexistuje žiaden prechod, žiadna polovičná newtonovská a polovičná einsteinovská fyzika. Nová paradigma zavládne absolútne," píše Thomas Kuhn vo svojej knihe Štruktúra vedeckých revolúcií[66].

Čo to je paradigma?

Paradigma je múdre slovo pre pravidlá, zásady a princípy. Na rozdiel od parametrických zmien, ktoré sa týkajú jednotlivých premenných, to znamená nejaký systém sa dolaďuje, majú paradigmatické zmeny podstatný charakter. Paradigmatickými zmenami sa zásadne mení systém, napríklad prechod od Bismarckovho sociálneho systému k sociálnemu systému postavenom na BI/NIT.

Dnešný sociálny systém je v takom zlom stave[67] a má také zásadné nedostatky, že zmeny jednotlivých parametrov situáciu výrazne zlepšiť nedokážu alebo pre komplexnosť systému ju ešte viac zhoršia. Čo potrebujeme, je zmena paradigmy, ktorá zavládne absolútne. Po slovensky: priepasť na dvakrát nepreskočíš. Nejde o nič menej ako o zásadnú zmenu sociálneho systému a prehodnotenie sociálnej doktríny štátu.

Aké by teda mali byť pravidlá, na ktorých bude postavený nový finančný vzťah medzi občanom a štátom, presnejšie náš sociálny systém a systém odvodov? Najprv máme päť **princípov**, ktoré sú totožné s tými, na základe ktorých bola robená daňová reforma:

SLOBODA. Vo všeobecnosti by mala byť sloboda jednotlivca najvyššia hodnota našej spoločnosti. A vo finančnom vzťahu medzi občanom a štátom, samozrejme, tiež. K slobode patrí aj sloboda rozhodovania a k rozhodovaniu patrí aj rozhodovanie o vlastných peniazoch. Štát by teda mal svojim občanom odoberať (násilne prostredníctvom daní a odvodov) len nevyhnutné množstvo peňazí. Práve presunutie zásluhovosti do súkromného sektora zvýši mieru slobody, lebo nechá ľudí samých rozhodovať o väčšom množstve peňazí. Kto sa slobodne rozhodne, si môže zásluhovosť kúpiť (v súkromnom sektore).

SPRAVODLIVOSŤ. Princíp spravodlivosti nerieši otázku, či vyberanie daní alebo odvodov je spravodlivé, ale to, aby spôsob ich vyberania bol čo najspravodlivejší, respektíve aby nespravodlivosť daní bola rozložená rovnomerne. Dane a odvody musia byť spravodlivé horizontálne aj vertikálne. Horizontálna spravodlivosť znamená, že obyvatelia v rovnakej sociálnej situácii musia byť rovnako zaťažení alebo rovnako dotovaní. Vertikálna spravodlivosť znamená, že obyvatelia v lepšej sociálnej situácii musia byť zaťažení viac (alebo dotovaní menej) ako ľudia v horšej sociálnej situácii[68]. Ak chceme dodržať princíp spravodlivosti, musíme prijať zásadu rovnosti šancí a nie rovnosti výsledkov. Do roku 1989 sa komunisti snažili o rovnosť výsledkov. Chceli, aby každý mal rovnako. Šikovný toľko ako grambľavý, múdry toľko ako sprostý a usilovný toľko

[66] *Kuhn, Thomas S.: The Structure of Scientific Revolutions. University of Chicago Press: Chicago, 1962.*

[67] *Pozri kapitolu 3.*

[68] *V absolútnom vyjadrení v Sk.*

ako lenivý. Výsledok poznáme. Motivácia žiadna, súťaživosť v ťahu a platilo heslo „Kto nekradne, okráda svoju rodinu". **Spravodlivá je rovnosť šancí a nie rovnosť výsledkov**. Štát nemôže byť zodpovedný za každú boľačku.

Naopak, predstavme si, že by sme dôsledne prijali zásadu rovnosti výsledkov a podarilo by sa docieliť, že všetci majú rovnako veľa a nejakým zázrakom makajú ako včeličky. Čo potom, keď niekto urobí veľký deal na akciách? Zoberieme mu zisk prostredníctvom 100-percentnej rovnej dane a rozdáme ho všetkým rovnako? Alebo keď niekto vyhrá v lotérii? Asi by sme lotérie mali rovno zrušiť. Jasné, že to je blbosť. Jediné riešenie je dôsledne prijať zásadu rovnosti šancí. Ako povedal Charles Murray: „Miliardy na rovnosť šancí, ani cent na rovnosť výsledkov."[69]

NEUTRÁLNOSŤ. Dane a odvody musia byť neutrálne, to znamená, že nemôžu skresľovať hospodárske procesy a ovplyvňovať rozhodnutia daňovníkov. Keď daňovníci začnú svoje správanie prispôsobovať umelo a zle vytvoreným daňovým normám, napr. preskupovať svoje príjmy, znižujú tým celkový výsledok ekonomiky. Dokonale neutrálne stanovená daň a odvod nemenia správanie subjektov. Centrálnou požiadavkou je rovnaké posudzovanie a rovnaké zaťaženie všetkých druhov a všetkých výšok príjmov, ako aj všetkých typov daňovníkov. Z pohľadu finančného vzťahu medzi občanom a štátom musí byť **úplne jedno**, či občan je zamestnanec, živnostník alebo či vlastní s.r.o. a či ide o príjmy z práce alebo z kapitálu. Princíp neutrálnosti dodržíme najlepšie tak, že budú pre všetko platiť rovnaké pravidlá. Pričom pre „všetko" znamená pre všetky typy subjektov, pre všetky druhy činnosti, resp. nečinnosti a pre všetky výšky príjmov. Z toho zákonite vyplýva, že potrebujeme **jeden vzorec pre prechod od žiadneho príjmu k nejakému príjmu**. Vzorec, ktorý pozdĺž príjmovej osi nebude mať žiadne zlomové body a skoky. Na vysvetlenie: dnes máme pozdĺž príjmovej osi niekoľko vzorcov, ktoré sa prekrývajú a tak vytvárajú skoky v marginálnom zdanení[70].

Napríklad pre matku s dvomi deťmi platí od mesačného príjmu 0 Sk do hrubej mzdy 10 210 Sk vzorec 6 500 Sk – 75 % čistej mzdy. Zároveň platí od hrubej mzdy 3 450 Sk vyššie vzorec (uznávam, ide o jednoduchý vzorec, ale predsa len o vzorec na výpočet príjmu) 1 080 Sk (daňový bonus na deti). Tretí vzorec platí naopak od príjmu 0 Sk do 3 450 Sk, a to 600 Sk (dotácia na motivačný príspevok). Potom ešte platia vzorce ohľadne odvodov (od 0 Sk do 23 738 Sk 13,4 % a do 47 475 Sk 12 %) a ohľadne daní (19 % zo sumy nad 7 568 Sk).

JEDNODUCHOSŤ. Pravidlá finančného vzťahu medzi občanom a štátom musia byť jednoduché a jednoznačné. Tento systém smie obsahovať len nevyhnutné minimum noriem, tieto samy musia byť ľahko pochopiteľné a smú mať len jeden výklad. Čím sú zákony a vyhlášky zložitejšie, tým sú vyššie náklady a nároky na správu systému a na výpočet a výber daní a odvodov. Jednoduchosť aj preto, že finančný vzťah medzi občanom a štátom sa netýka len ich tvorcov a daňových či sociálnych expertov, ale všetkých obyvateľov nášho štátu.

Aby sme dodržali princíp jednoduchosti, musíme výrazne znížiť počet dnešných odvodov, ktorých je 13, počet sociálnych platieb, ktorých je 70, a počet parametrov, ktorých je 291. Následne bude možné znížiť aj počet príslušných právnych noriem, tých je 23.

[69] *Murray, Ch.: Příliš mnoho dobra. Sociologické nakladatelství: Praha, 1998, str. 220.*

[70] *Pozri kapitolu 3, str. 19.*

ÚČINNOSŤ. Systém nesmie poskytovať legálne možnosti vyhnutia sa plateniu daní a odvodov a nesmie uľahčovať nelegálny daňový únik alebo dokonca subjekty na to nabádať. Takisto nesmie neprimeranými zásahmi a nelogickými opatreniami subjekty kriminalizovať, teda ich k daňovému úniku nepriamo nútiť. Čím viac výnimiek zákon obsahuje, tým ľahšie sa nájdu možnosti úniku. Na zvýšenie účinnosti zákonov definujúcich finančný vzťah medzi občanom a štátom sú nutné **individuálne účty**[71], ktoré umožnia presne sledovanie platby ku každému a od každého jedného občana. Bude tak možné vždy presne zistiť, kto je netto príjemca a kto netto platiteľ. Evidencia na úrovni individuálnych účtov bude o to ľahšia, že bude existovať len jedno miesto výberu, a to daňový úrad.

No a na záver máme štyri **zákony**, ktoré pri tvorbe nového sociálneho systému musia byť dodržané, inak vznikne zasa len množstvo problémov. Prvé tri sú prevzaté z knihy Príliš mnoho dobra[72] od Charlesa Murraya, štvrtý je môj vlastný vynález.

ZÁKON NEDOKONALEJ SELEKCIE. Každé všeobecné pravidlo, ktoré definuje, kto má nárok na participáciu v transferovom sociálnom programe, iracionálne vylučuje niektoré osoby.

Predstavme si osamelú matku s dieťaťom, ktorej čistý príjem je menší ako 2,2-násobok jej životného minima (2,2 x 6 880 Sk = 15 136 Sk), dajme tomu 14 970 Sk (čo zodpovedá superhrubej mzde 24 000 Sk). V tom prípade má nárok na náhradné výživné vo výške 2 580 Sk a jej celkový čistý príjem je **17 550 Sk**. Predstavme si ďalšiu matku, ktorej superhrubá mzda je 25 000 Sk, jej čistý príjem **15 489 Sk** sa nachádza 353 Sk nad rozhodujúcou hranicou (15 136 Sk). Ona nemá nárok na náhradné výživné a napriek o 1 000 Sk vyššej superhrubej mzde je jej celkový čistý príjem nižší o **2 061 Sk**[73].

Samozrejme, môžeme zvýšiť hranicu pre poberanie náhradného výživného, ale tým problém len posunieme. „Nikto nemá taký ostrý skalpel, aby odrezal len tých nezasluhujúcich[74]." Možno teraz niekto prednesie argument, že keď chceme podporiť len tie chudobné matky, musíme niekde dať hranicu. Lenže to matku, ktorá je tesne nad súčasnou hranicou podmienky na poberanie náhradného výživného, nezaujíma ani štipku. Ona to pociťuje ako príkru nespravodlivosť. Ako skrivodlivosť, povedala by Iveta Radičová, ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny.

ZÁKON NEZAMÝŠĽANÝCH ODMIEN. Každý sociálny transfer zvyšuje čistú hodnotu toho, že sa človek nachádza v stave, ktorý je dôvodom transferu.

Zoberme si zamestnanca, ktorý má problém so svojou disciplínou. Chodí do práce neskoro, šéfovi sa to nepozdáva a postaví ho do pozoru, zamestnancovi sa to nepáči a vynadá mu. Šéf ho vyhodí a náš človek je rok nezamestnaný. No my chceme, aby prácu mal, tak dáme (novému) zamestnávateľovi príspevok na zamestnanie znevýhod-

[71] *Pozri kapitolu 10, str. 106.*

[72] *Táto kniha by mala byť povinnou literatúrou pre všetkých, ktorí chcú hovoriť do sociálnej politiky. Nikto sa nemusí stotožniť so závermi, ale je skutočne „impressive" čítať vecný a precízny dokument o tom, ako zlyhala americká sociálna politika. A to na celej čiare.*

[73] *Marginálne zdanenie dosahuje rekordných 306,12 %.*

[74] *Murray, Ch.: Příliš mnoho dobra. Sociologické nakladatelství: Praha, 1998, str. 203.*

neného uchádzača. V podstate dáme šéfovi peniaze zato, aby trpel niekoho, kto má problémy s disciplínou (alebo s čímkoľvek iným), a vzniká otázka, komu sme pomohli. Určite nie zamestnancovi, ten nemá dôvod meniť svoju nedostatočnú disciplínu, má predsa ten istý plat ako ostatní, „normálni" zamestnanci a šéfovi sme dali „držhubné", aby trpel nedisciplinovanosť. V skutočnosti sme dali zamestnancovi nezamýšľanú odmenu. A jedného dňa sa dotácia skončí, náš zamestnanec sa krátko nato ocitne opäť na ulici a sme na začiatku.

ZÁKON ČISTEJ ŠKODY. Čím je menšia pravdepodobnosť, že nežiaduce správanie sa zmení dobrovoľne, tým je väčšia pravdepodobnosť, že program, ktorý má takúto zmenu navodiť, spôsobí čistú škodu.

Predstavme si rekvalifikačný kurz, ktorý má pomôcť dlhodobo nezamestnaným, to sú ľudia dlhšie ako 12 mesiacov bez práce, zaradiť sa do pracovného procesu. O kurz nie je príliš veľký záujem, čiže je nízka pravdepodobnosť, že kvôli tomuto kurzu zmenia nezamestnaní svoje správanie dobrovoľne. Čo spraví štát? Zvýši hodnotu kurzu, ktorý je teraz výnimočne kvalitný. Taký kvalitný, že teraz aj veľa ľudí, ktorí nespĺňajú podmienku dlhodobej nezamestnanosti, by oň malo záujem. Zároveň sme zvýšili čistú hodnotu toho, že človek je dlhodobo nezamestnaný. O čo je hodnota nového kurzu oproti pôvodnému vyššia, o to je väčší dôvod byť dlhodobo nezamestnaný, a to je tá čistá škoda. A teraz si predstavme človeka, ktorý je 10 mesiacov bez práce a má možnosť získať zamestnanie. Neoplatí sa mu ostať ešte dva mesiace bez práce? Veď dostane zadarmo kurz, za ktorý si iní musia platiť, ešte aj okope záhradku a možno sa nejaká fuška pritrafí. Jediné vzdelávanie, ktoré by štát mal ponúkať, je ukončenie základného a stredoškolského vzdelania, lebo to ponúka všetkým. Niektorým skôr, iným neskôr. Ďalšie vzdelávanie by malo byť už dobrovoľnou záležitosťou jednotlivca bez príspevku štátu.

ZÁKON HOMO ECONOMICUS. Čím má človek menej peňazí, tým sa správa ekonomickejšie.

Tento zákon znie logicky a jednoducho, napriek tomu sa často nedodržuje. Diktát peňazí s ich klesajúcim množstvom silnie, morálne zábrany klesajú a tak či onak nízke právne povedomie sa oslabuje ešte viac. V spojení so skutočnosťou, že u nás panuje ešte stále do značnej miery názor, že „kto nekradne, okráda svoju rodinu", sa netreba diviť tomu, že ľudia sa snažia pre seba získať aj to, čo im nepatrí, na čo nemajú nárok.

Výborný príklad je počet prípadov práceneschopnosti na 100 000 poistencov, ktorý klesol zo 61 789 prípadov v roku 2003 na 37 017[75] prípadov v roku 2004. Samozrejme, že obyvateľstvo nie je z roka na rok výrazne zdravšie. Dôvody náhleho „vyzdravenia" sú dva. Po prvé, prvých desať dní práceneschopnosti hradí od roku 2004 zamestnávateľ (a nie Sociálna poisťovňa), ktorý má ďaleko lepšie možnosti zabrániť zneužívaniu tejto dávky, čo potvrdzuje nízke právne povedomie akože práceneschopných. Po druhé, ľudia si, keď sú chorí, namiesto „péenky" berú dovolenky, a práve to potvrdzuje zákon homo economicus. Skrátka iné správanie sa ukazuje ako ekonomicky výhodnejšie. Čo tým chcel básnik pove-

[75] *Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 173.*

daťʔ Jedno, aké budú nové pravidlá, musia byť „vodotesné“. Treba vždy vychádzať z toho, že čo sa dá zneužiť, bude zneužité a že nikoho nebude príliš trápiť, že sa to nesmie.

A ešte trochu teórie. **Spoločné znaky daní a odvodov** (ktoré neobsahujú zásluhovosť) sú nedobrovoľnosť, nenávratnosť a neekvivalentnosť platby. Nedobrovoľnosť znamená, že štát si daň vynúti, pokiaľ je to potrebné, donucovacím aparátom. Nenávratnosť znamená, že pri platbe dochádza k prechodu vlastníckych práv a na rozdiel napr. od štátnych dlhopisov sa môže občan raz a navždy s peniazmi zaplatenými ako daň rozlúčiť. Neekvivalentnosť znamená, že štát nie je viazaný poskytovať akúkoľvek protihodnotu. Napriek týmto znakom, ktoré sú pre dane a odvody spoločné vtedy, keď odvody neobsahujú zásluhovosť, existujú aj rozdiely a to je hlavný dôvod, prečo je žiaduce, aby systém obsahoval tak daň, ako aj odvod, resp. daň II.

VÝŠKA. Zatiaľ čo daň je neobmedzená platba, ktorá rastie s vymeriavacím základom, je výška odvodu obmedzená stropom vymeriavacieho základu. Tento rozdiel medzi daňou a odvodom je vhodné využiť na financovanie statkov s neobmedzenou a obmedzenou solidaritou.

SUBJEKT. Odvodom podliehajú len fyzické osoby, dani podliehajú všetky subjekty, ktoré tvoria hodnoty, teda aj právnické osoby. Tento rozdiel sa dá využiť na redistribúciu príjmov, ktorá sa týka len fyzických osôb.

ÚČEL. Daň tým, že nie je obmedzená stropom vymeriavacieho základu, a tým, že ju platia všetky subjekty, je vhodná na platby s neobmedzenou solidaritou, to sú verejné statky. Naopak, odvody sú vhodné na platby s obmedzenou solidaritou, čiže redistribúciu príjmov.

VEREJNÉ STATKY (financované daňami) sú tie, ktorých spotreba je nerivalitná, ktoré nie sú vylúčiteľné zo spotreby a ktoré súkromný sektor nedokáže zabezpečiť. Ako príklady slúžia polícia, súdnictvo, armáda. A keďže nie je možné určiť, kto koľko spotreboval napríklad armády, pristupuje sa k plne solidárnemu financovaniu. To znamená, že každý prispeje podľa toho, aký má príjem (a nie podľa toho, koľko spotreboval), a zároveň každý dostane určitého statku toľko, koľko ho potrebuje (bez ohľadu na jeho príspevok).

REDISTRIBÚCIA PRÍJMOV (financovaná odvodmi) je presun bohatstva od tých, ktorí ho majú viac, k tým, ktorí ho majú príliš málo. Plne solidárne riešenie pri redistribúcii príjmov by znamenalo, že všetkým sa zoberie všetko a vráti sa im toľko, koľko potrebujú, presne v duchu komunistickej ideológie. Keďže s ňou má naša spoločnosť bohaté, 40-ročné skúsenosti, dobre vieme, že to nie je žiadna sláva, a preto je nutné solidaritu obmedziť na minimum, ktoré je naša spoločnosť ochotná akceptovať, to je na životné minimum. To znamená, bohatým zoberieme len tú časť ich príjmov, ktorá je potrebná na zabezpečenie životného minima pre všetkých.

Toľko k princípom a zákonom novej paradigmy. Pre toho, kto s nimi súhlasí alebo aspoň s väčšinou z nich, sa výrazne zúži množina tých riešení, ktoré uvedené požiadavky spĺňajú. Pre mňa osobne existuje všetky požiadavky spĺňajúce riešenie iba jedno. Pred tým, ako ho v kapitole 6 predstavím, rád by som v nasledujúcej kapitole uviedol krátku históriu k teóriám BI/NIT. BI je skratka pre Basic Income, čiže základný príjem, a NIT je skratka pre Negative Income Tax, čiže záporná daň z príjmu.

Basic Income a Negative Income Tax

Záporná daň z príjmu (Negative Income Tax – NIT) býva niekedy spájaná s myšlienkou základného príjmu (Basic Income – BI), čo však nie je pravda. BI predstavuje **GARANTOVANÚ PEVNÚ** sumu pre každého občana nezávislú od toho, či pracuje alebo nie. Nárok na ňu majú najbohatší i najchudobnejší, pričom ostatné príjmy občanov tvoria doplnok k tomuto garantovanému príjmu. Na rozdiel od toho, záporná daň z príjmu klesá s rastúcim príjmom, čo znamená, že podporuje len tých chudobnejších.

Myšlienka minimálnych dôchodkov má tri historické korene. Objavila sa koncom 16. storočia a nezávislé jednorazové garantované príspevky od 18. storočia. Tieto dve myšlienky boli formálne prepojené na sformovanie absolútneho minimálneho dôchodku v polovici 19. storočia.

16. storočie

MINIMÁLNY DÔCHODOK: HUMANISTI MORE (1516) A VIVES (1526)

S príchodom renesancie prestala byť považovaná otázka starostlivosti o sociálne zabezpečenie chudobných ľudí výlučnou záležitosťou cirkvi a charity. Niektorí z takzvaných humanistov sa začali hrať s myšlienkou minimálneho dôchodku prostredníctvom štátnej podpory. V *Utópii* od Thomasa Mora (1478 – 1535) publikovanej v roku 1516 portugalský cestovateľ spomína dialóg s Johnom Mortonom, arcibiskupom z Canterbury. Jeho predstava projektu, ktorý obhajuje, by bola lepším spôsobom boja s krádežou, ako odsúdiť dotyčných na smrť.

Thomasov blízky priateľ, spoločník a humanista Johannes Ludovicus Vives (1492 – 1540), ktorý bol považovaný za skutočného otca myšlienky garantovaných minimálnych dôchodkov, ako prvý vytvoril detailnú metódu založenú na náboženskej a pragmatickej úvahe a vyvinul úplné podklady pre ňu.

***Juan Luis Vives** sa narodil vo Valencii, v rodine konvertovaných židov. V roku 1509 opustil Španielsko, aby unikol inkvizícii. Študoval na Sorbonne, ale skoro sa vzdal scholastickej konzervatívnej filozofie, ktorá panovala v Paríži v tom čase, a presťahoval sa do Bruges v roku 1512. V roku 1517 sa presťahoval do Louvain, jedného z hlavných centier humanistického hnutia, kde bol v roku 1520 vymenovaný za profesora. Učil krátkodobo na Corpus Christi College, Oxford, ale väčšinu svojej dospelosti strávil v Bruges, kde stále môžeme vidieť jeho sochu na brehu jedného z hlavných kanálov.*

V spomienkach adresovaných starostovi Bruges (1526) pod názvom De Subventione Pauperum (Podpora chudoby) navrhol, aby mestská rada bola zodpovedná za ochranu životného minima všetkých obyvateľov, nie z právneho zázemia, ale kvôli výraznejšiemu prejavu charity. Vives tvrdil, že podpora by mala prichádzať, „pred potrebou, ktorá spôsobuje šialené a nemorálne činnosti, predtým ako jej tvár sa začervená od hanby...". To je presne to, čo by mohol dosiahnuť minimálny dôchodok.

Vivesova obhajoba dala jasne túto novú metódu do pohybu. Prispela k vznikajúcemu mysleniu a k činnostiam na podporu chudobných, ktorým sa venoval aj systém Poor Law vo Veľkej Británii.

Poor Law bol systém, ktorý poskytoval sociálne zabezpečenie vo Veľkej Británii od začiatku 16. storočia. Počas zavádzania tohto systému bola vo Veľkej Británii chudoba rozdelená do troch kategórií:

1. „Impotent" – skupina chudoby, ktorá bola najslabším článkom. Ľudia v tejto skupine boli neschopní postarať sa sami o seba a už vôbec neboli schopní si nájsť prácu. Boli odkázaní na pomoc iných.

2. „Able-bodied" (telesne zdatní) – normálna skupina chudoby, ktorá nebola schopná si nájsť robotu pre dlhodobú alebo cyklickú nezamestnanosť v danom regióne alebo pre nedostatok skúseností.

3. „Vagrants" (povaľači) – skupina ľudí, ktorá mohla pracovať, ale odmietla.

V roku 1601 bolo prijaté ustanovenie **Poor Law Act**, ktoré poskytovalo:

- robotu, prípadne vzdelanie pre deti, ktoré osireli (siroty) alebo o ktoré sa rodičia neboli schopní postarať,
- materiálnu pomoc pre chudobných ľudí (nástroje, ošatenie a pod.),
- pomoc ľuďom, ktorí neboli schopní robiť – išlo o chromých, neschopných, starých, slepých a pod.

Poor Law Act sa v roku 1662 pretransformoval na Settlement Act, ktorý poskytoval dotácie iba na bývanie, pri narodení dieťaťa, pri vzniku manželstva a na vzdelanie.

18. storočie

ZÁKLADNÉ DOTÁCIE: REPUBLIKÁN CONDORCET (1794) A SPEENHAMLANDSKÝ SYSTÉM (1795)

Koncom 18. storočia sa objavila myšlienka základných dotácií, ktorá mala hrať väčšiu rolu v zmiernení chudoby v Európe. Prvý známy človek, ktorý navrhol túto myšlienku, bol prvotriedny matematik a politický aktivista Marquis de Condorcet (1743 –1794). Po tom, čo zohral dôležitú rolu vo Francúzskej revolúcii, bol uväznený a poslaný na smrť. Vo väzení napísal najsystematickejšiu prácu *Esquisse dun tableau*, publikovanú v roku 1795. Posledná kapitola obsahuje opis, ako by sociálne poistenie malo vyzerať, aby mohlo zredukovať nerovnosť, neistoty a chudobu[76].

Myšlienka rovnosti základných dotácií pre všetkých s dosiahnutím veku dospelosti sa objavila i v spisoch francúzskeho filozofa Francoisa Hueta. Navrhol, aby všetci mladí ľudia dostali dotácie z celkových daní z určitej danej časti krajiny a majetku.

PRIAMY PREDCHODCA NIT – SPEENHAMLANDSKÝ SYSTÉM (1795)

Speenhamlandský systém bol anglický systém vonkajšej pomoci určený na zmiernenie vidieckej chudoby počas 19. storočia. Bol pomenovaný podľa oblasti Speenhamland v Newbury, Berkshire, kde v roku 1795 predstavitelia schválili **kĺzavý príspevok** k príjmu, ktorého hlavným cieľom bolo utišovať najhoršie dôsledky vidieckej chudoby. Na

[76] *Táto vzdialená myšlienka bola zrodom európskeho sociálneho poistného systému, istým spôsobom zrealizovaná Bismarckovým starobným dôchodkom a zdravotným poistením pre pracujúcu silu Nemecka (od roku 1883).*

financovanie týchto príspevkov, ktoré vyrovnávali rozdiely medzi pracovnými príjmami robotníkov a minimálnou mzdou, slúžili v systéme dane. Tento systém poskytoval niekoľko podpôr pre chudobných. Jednou z nich boli prídavky k mzdám, ktoré sa odvodzovali od ceny bochníkov chleba a počtu detí v rodine.

Správa splnomocnencov sociálneho zákonodarstva z roku 1834 označila Speenhamlandský systém „odmenou za lenivosť a nemorálnosť" a „verejný systém nedostatku chudoby". Systém umožňoval zamestnávateľom (hlavne farmárom) platiť minimálnu mzdu, pretože obce kompenzovali rozdiel a udržovali ich pri živote. Minimálny príjem robotníkov sa tak nemenil a prispievatelia ich neustále podporovali.

I keď žiadne dôkazy nepoukazujú na vzájomný vzťah medzi rastom populácie a Speenhamlandským systémom, Thomas Malthus veril, že systém podpory chudoby viedol k zvyšovaniu populácie.

Thomas Robert Malthus *žil v rokoch 1766 – 1834 . Bol to anglický politik a ekonóm, známy svojimi pesimistickými, ale veľmi vplyvnými názormi. Narodil sa v bohatej rodine. Jeho otec Daniel bol osobným priateľom filozofa a skeptika Davida Humeho a známy Jeana-Jacquesa Rousseaua. Pred tým, ako sa v roku 1784 dostal na Cambridge, vzdelával sa doma. Jeho hlavným zameraním bola matematika. V roku 1791 dosiahol profesorský titul a o dva roky neskôr bol zvolený za člena Jesus College. V roku 1797 bol vysvätený za duchovného pastora.*

Oženil sa v roku 1804 a mal tri deti. V roku 1805 sa stal prvým profesorom politickej ekonomiky na East India Company College na Haileybury v Hertfordshire. Jeho študenti ho označovali ako „Pop" alebo „Population" Malthus. V roku 1818 bol zvolený za člena Royal Society. Na základe svojho fyzického vzhľadu (zajačia pera) sa až do roku 1833 odmietal zviditeľniť a až po chirurgickom zákroku bol považovaný za pekného muža.

Robert Malthus je pochovaný v Bath Abbey v Anglicku.

19. storočie

MINIMÁLNY DÔCHODOK: UTOPISTICKÍ SOCIALISTI CHARLIER (1848) A MILL (1849)

Zatiaľ čo Karl Marx končil v roku 1848 Manifest komunistickej strany, v susednom meste Brusel Joseph Charlier vydal svoje *Solution du probleme social ou constitution humanitaire,* ktoré možno považovať za prvú zbierku zmieňujúcu sa o skutočných minimálnych dôchodkoch. To znamená, že každý v krajine má rovnaké právo na svoj dôchodok. Charlierova obhajoba nemala však patričný ohlas a čoskoro upadla do zabudnutia.

John Stuart Mill zahrnul do druhého vydania svojho diela *Principles of Political Economy* diskusie o návrhoch týkajúcich sa finančnej nezávislosti minimálneho dôchodku.

V oblasti minimálnych dôchodkov možno ešte spomenúť systém "Fourierismus", ktorý neuvažuje o zrušení súkromného vlastníctva ani dedičstva. Necháva na zvážení, ako rozdeliť vzťah medzi kapitálom a prácou. Presadzuje, že určité minimum je nevyhnutné na životné potreby každého člena spoločnosti, schopného alebo nepracujúceho. Zostatok produkcie je prerozdelený do určitých častí špecifikovaných kapitálom, prácou a talentom.

20. storočie

NEGATIV INCOME TAX (ZÁPORNÁ DAŇ Z PRÍJMU): MILTON FRIEDMAN (1962)

V 40. rokoch 20. storočia bola základná myšlienka Zápornej dane načrtnutá za pomoci Lady Juliet Rhys-Williams a v roku 1960 ju obhajoval ako nástroj boja proti chudobe Robert Lampman. Tieto smerovania a obhajoby boli prvopočiatky dnešnej NIT.

***Juliet Rhys Williams** žila v rokoch 1898 – 1964. Svoju politickú kariéru začala ako osobná sekretárka riaditeľa výcviku a vojenského štábu na ministerstve námorníctva. Ako členka liberálnej strany v roku 1943 obsadila post čestnej sekretárky Ženskej liberálnej federácie. Jej myšlienky týkajúce sa reformy dane z príjmu boli prevzaté liberálnou stranou a publikované ako Žltá kniha liberálnej strany.*

Prevláda však názor, že s myšlienkou Negative Income Tax (NIT) alebo zápornej dane z príjmu prišiel ekonóm **Milton Friedman**, ktorý ju obhajoval vo svojej publikácii z roku 1962 – Kapitalizmus a sloboda[77]. Je to všeobecne používaná metóda implementácie systému minimálneho garantovaného príjmu, resp. základného príjmu.

*Americký ekonóm **Milton Friedman** – nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu 1976 – je všeobecne uznávanou autoritou v oblasti ekonomickej teórie i praxe. Dá sa tvrdiť, že patrí k najvýznamnejším svetovým ekonómom druhej polovice 20. storočia, ktorý spolu s J. M. Keynesom najvýraznejšie ovplyvnil formovanie súčasnej (modernej) ekonomickej teórie a hospodárskej politiky.*

Milton Friedman sa narodil 31. júla 1912 v Brooklyne v New Yorku v chudobnej rodine emigrantov zo Zakarpatskej Ukrajiny. V roku 1939 sa oženil so spolužiačkou z univerzity Rose Directorovou, ktorá mu je od tej doby i aktívnou spolupartnerkou v profesionálnej činnosti. Ich syn David je známym profesorom ekonómie.

S menom Miltona Friedmana sú spojené predovšetkým termíny „chicagská škola" a „monetarizmus". Jeho ekonomické teórie sa dostali prakticky do celého sveta a ovplyvnili hlavne v sedemdesiatych rokoch minulého storočia myslenie politikov v mnohých krajinách. Milton Friedman žije a je spoločníkom Hoover Inštitútu na Stanfordskej univerzite.

Záporná daň z príjmu predstavuje zrkadlový obraz regulárneho daňového systému, kde dôchodkové dane tvoria príjmy štátu a ich výška rastie s rastom príjmov občana. Naproti tomu, zápornou daňou z príjmu sa vyplácajú peniaze naspäť daňovníkom znížené v závislosti od výšky ich príjmov. Záporná daň tak nerieši problémy vyšších príjmov, ale naopak tých najnižších. Účelom NIT je poskytovať priamočiary prostriedok, ktorý by zaistil každej rodine minimálny príjem a pritom by umožnil vyhnúť sa obrovskej byrokracii spojenej s vyplácaním sociálnych dávok. Dôsledkom je zachovanie významnej miery osobnej zodpovednosti a motivácie u každého, aby pracoval, dosť zarábal a aby platil dane namiesto toho, aby žil z podpôr. Pre štát je predsa z ekonomického hľadiska výhodnejšie vyberať dane od ekonomicky aktívneho občana ako nenávratne dotovať ekonomicky neaktívneho.

[77] *Pozri prílohu č. 3.*

Myšlienka zápornej dane z príjmu si čoskoro získala množstvo akademikov a medzi nimi aj Jamesa Tobina. Stala sa hlavnou témou v politických kruhoch i v teoretickej literatúre.

James Tobin *sa narodil v roku 1918 v Champaigni. Otec bol novinár, matka bola sociálna pracovníčka. Oženil sa v roku 1946 s Elizabeth Fay Ringovou, s ktorou vychoval štyri deti. Zomrel v roku 2002.*

Po absolvovaní niekoľkých stupňov strednej školy zložil úspešne prijímacie skúšky na Harvardovu univerzitu. V oblasti ekonómie prežíval v tom období Harvard svoj zlatý vek. Pôsobili tu profesori svetového mena, mnohí spolužiaci J. Tobina sa neskôr stali vedúcimi osobnosťami ekonomickej vedy. V roku 1947 bol zvolený za člena spoločnosti Society of Fellows. Ako profesor ekonómie prednášal na Yalskej univerzite. V rokoch 1961 – 1962 pôsobil v Rade ekonomických poradcov prezidenta Kennedyho. Bol tiež ekonomickým poradcom Kongresu a ako poradca pôsobil v mnohých vládnych inštitúciách.

Táto myšlienka bola taká príťažlivá, že v USA boli uskutočnené v šesťdesiatych rokoch experimenty v niekoľkých mestách štátu New Jersey. Tieto experimenty mali vyvrátiť obavy teoretikov, že NIT zníži pracovné úsilie, a to dvoma spôsobmi. Po prvé, poskytnutím zaručeného minimálneho príjmu rodine by mohla NIT v krajnom prípade úplne odradiť členov rodiny od pracovnej činnosti. A aj keby zamestnanci neprestali celkom pracovať, mohli by pracovať menej, pretože by mohli uspokojiť svoje základné potreby s vynaložením menšieho pracovného úsilia (ekonómovia to nazývajú dôchodkový efekt). Po druhé, znížením dávok o určitú časť dolára za každý zarobený dolár NIT by spolu s daňou zo mzdy a štátnymi a miestnymi daňami z príjmov znížila čistú hodnotu miezd a motivovala príjemcov k tomu, aby „nahradili" prácu voľným časom (substitučný efekt). Experimentátori z New Jersey sa rozhodli zmerať silu týchto dvoch účinkov, avšak čoskoro sa stretli s problémami. Tie spočívali v existujúcom systéme sociálnej starostlivosti, v balíku poskytovaných peňažných a nepeňažných dávok, ktorý má v mnohých štátoch USA oveľa vyššiu hodnotu než pravdepodobná záporná daň z príjmu[78].

V roku 1969 vypracoval prezident Richard Nixon návrh Plánu pomoci rodinám (Family Assistance Plan – FAP) predstavujúci určitú formu zápornej dane z príjmu. Nixonov FAP, ktorý riešil koncepčné aj administratívne problémy tým, že v podstate zachoval existujúci systém sociálnej starostlivosti a vniesol doň dávku pre zachovanie nízkych príjmov určenú pre chudobných pracujúcich, nepotešil akademikov ani zástancov systému sociálnej starostlivosti. Na schválenie FAP chýbalo v Kongrese iba 10 hlasov.

[78] *Zdroj: Allen, J.D.: Negative Income Tax,* http://www.econlib.org/library/enc/NegativeIncomeTax.html

V súčasnosti (pozri aj kapitolu 14) existujú rôzne varianty BI/NIT pod rôznymi názvami. Na stránke www.usbig.net je ich vymenovaných 39, ja pridávam štyridsiaty:

Alaska Permanent Fund
Basic Income (BI)
Basic Income Grant (BIG)
Citizen Dividends
Citizens' Dividend
Citizens' Income
Citizenship Income
Citizens' Wage
Daily Bread
Demogrant
Dividends for All
Guaranteed Annual Income (GAI)
Guaranteed Adequate Income (GAI)
Guaranteed Basic Income
Guaranteed Income (GI)
Guaranteed Minimum
Guaranteed Minimum Income
Income Guarantee
Minimum Income Guarantee
Minimum Income
Mincome
National Minimum
National Tax Rebate
Negative Income Tax (NIT)
Refundable Income Tax Credit
Rent Sharing
Share the Wealth
Social Credit
Social Dividend
Social Income
Social Wage
State Bonus
Territorial Dividend
Unconditional Basic Income (UBI)
Universal Allocation
Universal Basic Income (UBI)
Universal Benefit
Universal Grant
Universal Income Tax Credit

Odvodový bonus

V predošlej kapitole sú predstavené dve teórie: BI (základný príjem) a NIT (záporná daň z príjmu). Zásadná nevýhoda BI je skutočnosť, že rovnako podporuje bohatých i chudobných, čo by ani nemuselo byť tak v rozpore s vertikálnou spravodlivosťou[79], ako je to v rozpore so zdravým rozumom. Podporovať bohatých nielenže nemá zmysel, ale je aj zbytočne drahé. Práve tento problém rieši NIT, kde s rastúcim príjmom klesá štátna podpora. Na druhej strane, hlavná nevýhoda zápornej dane z príjmu je, že na dosiahnutie štátnej podpory na úrovni životného minima musí byť buď vysoká záporná sadzba, alebo vysoké nezdaniteľné minimum[80]. Vysoká záporná sadzba znamená vysoké marginálne zdanenie[81] a pri vysokom nezdaniteľnom minime by zasa len málo ľudí platilo dane. Problém vysokej zápornej sadzby alebo vysokého nezdaniteľného minima tkvie v tom, že zdanenie (pozitívne) nastáva až potom, čo štátna alimentácia klesla na nulu[82]. Naopak práve tento problém BI nepozná. Zdanenie nie je nijak závislé od (klesajúcej) výšky štátnej podpory. V mojom návrhu odvodového bonusu sa snažím spojiť výhody oboch systémov, to sú pri BI zdanenie nezávislé od výšky štátnej podpory a pri NIT klesajúca štátna podpora pri rastúcom vlastnom príjme.

„Odvodový bonus nie je len sociálna dávka alebo dotácia nízkej mzdy. Je to oveľa viac. Je to vyjadrenie základnej solidarity občianskej spoločnosti s jej obyvateľmi. Odvodový bonus garantuje každému životné minimum a jediným vzorcom vytvára prechod od nepríjmu k príjmu."

Systém odvodový bonus je rozdelený do štyroch jednotlivých krokov. Prvý krok je určenie maximálnej výšky štátnej podpory (súčet štátnych dávok), ktorá zohľadní životnú situáciu občana. Druhý krok je výpočet konkrétnej štátnej podpory (odvodový bonus) v závislosti od vlastných príjmov občana. Tretí krok je súčet odvodového bonusu a ostatných príjmov (vymeriavací základ). Štvrtý krok je výpočet rovnej dane, solidárneho odvodu a zdravotného odvodu z vymeriavacieho základu.

KROK 1 – SÚČET ŠTÁTNYCH DÁVOK – SOCIÁLNY ROZMER ADRESNOSTI

Súčet štátnych dávok je súčet tých základných a mimoriadnych štátnych dávok, na ktoré má občan nárok. Súčet štátnych dávok je maximálna výška štátnej podpory, a to v prípade úplnej absencie vlastných príjmov občana (pozri krok 2). Základné a mimoriadne štátne dávky zohľadňujú **životnú situáciu** občana a odvíjajú sa od životného minima jednotlivca[83], ktoré je na prvý polrok 2006 stanovené na 4 730 Sk. Životné minimum upravuje ministerstvo práce každoročne k 1. 7. o infláciu.

[79] *Pozri kapitolu 4, str. 35.*

[80] *Napríklad na rok 2006 je nezdaniteľné minimum cca 90-tis. Sk. Pokiaľ má jednotlivec bez príjmov dostať 36-tis. Sk ročne, negatívna sadzba dane by musela byť 40 %. Jeho marginálne zdanenie vrátane 18-percentného odvodu z toho istého základu by tak bolo 58 %. Z posledných 1 000 Sk príjmu by totiž najprv nedostal 40 % negatívnu daň a potom by platil 18 % odvod. Druhá alternatíva je zachovať 19-percentnú sadzbu dane aj pre negatívnu daň, v tom prípade by však nezdaniteľné minimum muselo byť cca 190-tis. Sk (36-tis./0,19), čo je takmer na úrovni priemernej mzdy. 40-percentná negatívna sadzba dane alebo 190-tis. Sk nezdaniteľné minimum sú dva extrémy, medzi ktorými je množstvo kombinácií zápornej sadzby dane a nezdaniteľného minima, napríklad 30 % a 120-tis. Sk, a presne v pomere sadzby a minima sa aj rozložia, ale celkovo nezmenšia, vyššie opísané problémy.*

[81] *Pozri str. 19.*

[82] *Bez ohľadu na to, či systém obsahuje jednu alebo dve sadzby dane.*

[83] *V zmysle zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime, § 2.*

Základné štátne dávky

Každý občan nášho štátu, to znamená všetkých 5,4 mil. obyvateľov, má po celý svoj život nárok na základnú štátnu dávku. Z dôvodu výrazného zjednodušenia administratívy si štátnu dávku na manželku bez vlastných príjmov uplatní manžel. Štátnu dávku na deti si uplatní rodič[84]. Základná štátna dávka na osobu nad 15 rokov je 100 % životného minima, základná štátna dávka na jedno dieťa[85] je 80 % životného minima, na dve deti spolu 140 %, na tri deti 180 %, na štyri deti 200 % a na 5 a viac detí 210 % životného minima. Základná štátna dávka na deti nad 15 rokov bez vlastných príjmov je 100 % životného minima. Keď má niekto päť detí, tri vo veku 4 – 14 rokov a dve nad 15 rokov, je základná štátna dávka na všetky deti spolu 380 % životného minima (= 17 974 Sk).

Mimoriadne štátne dávky

Zohľadňujú mimoriadnu životnú situáciu po dobu jej trvania. V prípade, že ide o rodiča na materskej dovolenke alebo pestúna, vzniká nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 100 % životného minima. Osamelý rodič[86] má nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške základnej štátnej dávky na dieťa, t.j. na 1 dieťa 80 % ŽM, na 2 deti spolu 140 %, na 3 deti spolu 180 % atď.

Invalidovi vzniká nárok na štátnu dávku vo výške súčinu štvornásobku životného minima a miery postihnutia. V tejto súvislosti budú zrejme musieť odborníci prehodnotiť a zreálniť katalóg postihnutí. Invalidná štátna dávka v maximálnej výške 400 % ŽM je náhradou za dnešné kompenzácie ZŤP, za invalidné dôchodky (nie tie, ktoré sú už dnes priznané), za dotácie chránených dielní a za pokuty za nezamestnávanie invalidov.

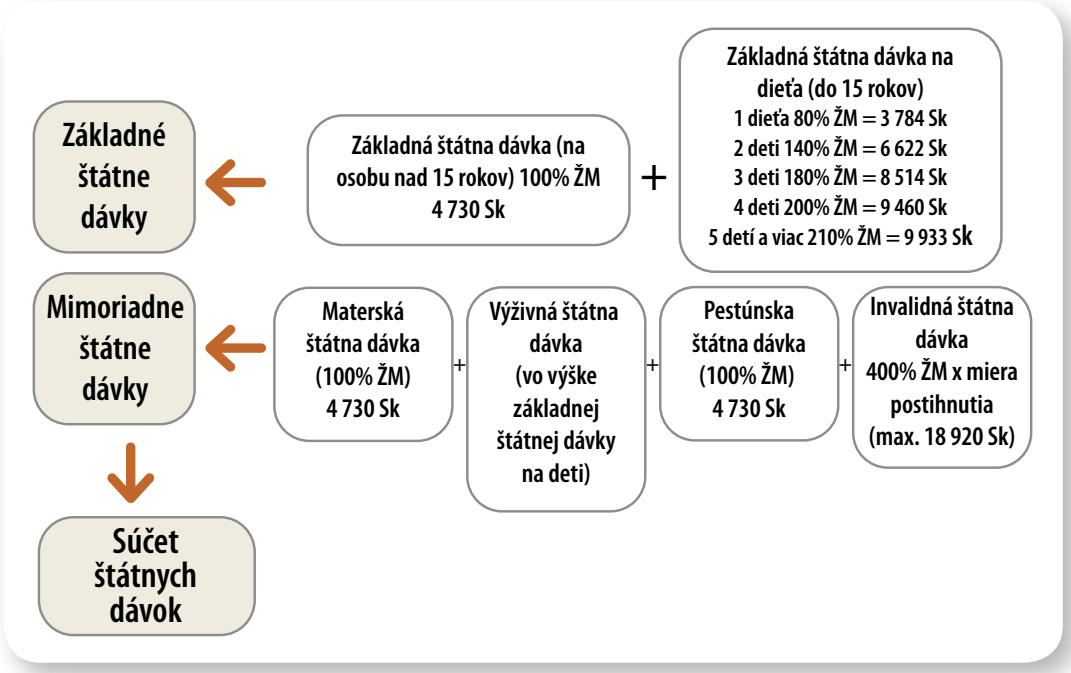

[84] *Pokiaľ sú rodičia dvaja, uplatní si štátnu dávku rodič, ktorý mal v predchádzajúcom zdaňovacom období vyšší príjem.*

[85] *Myslí sa dieťa do 15 rokov, nad 15 rokov je považované za dospelú osobu, ktorá má nárok na 100 % ŽM.*

[86] *V prípade, že druhý rodič si neplní vyživovaciu povinnosť.*

KROK 2 – ODVODOVÝ BONUS – FINANČNÝ ROZMER ADRESNOSTI

Potom, ako v kroku 1 bol stanovený súčet štátnych dávok zohľadňujúci **životnú situáciu** občana a jeho rodiny, vypočíta sa výška odvodového bonusu zohľadňujúceho **príjmovú situáciu** občana. Odvodový bonus je súčet štátnych dávok (podľa kroku 1) znížený o 10 % vlastných príjmov občana. Ostáva tak zachovaná adresnosť k výške príjmu.

Odvodový bonus nahradí väčšinu existujúcich sociálnych platieb. Presný osud každej zo 70 existujúcich sociálnych platieb je uvedený v prílohe č. 2.

Do vlastných príjmov sa rátajú všetky príjmy, to sú okrem mzdy[87] aj úroky, príjmy z prenájmu, dohody, odmeny, dividendy[88] a iné. Inými slovami, vlastné príjmy sú základ dane a dividendy. Pri dividendách je nutné zohľadniť ten fakt, že už raz boli zdanené[89] na úrovni právnickej osoby, a preto sú nižšie o (de facto) zaplatenú daň. Z toho vyplýva, že dividendy, ktoré sa zahrnú do vlastných príjmov občana, je predtým nutné zvýšiť o už zaplatenú daň, čiže vydeliť 0,81. Len tak bude možné docieliť absolútne neutrálne (rovnaké) zaťaženie práce a kapitálu.

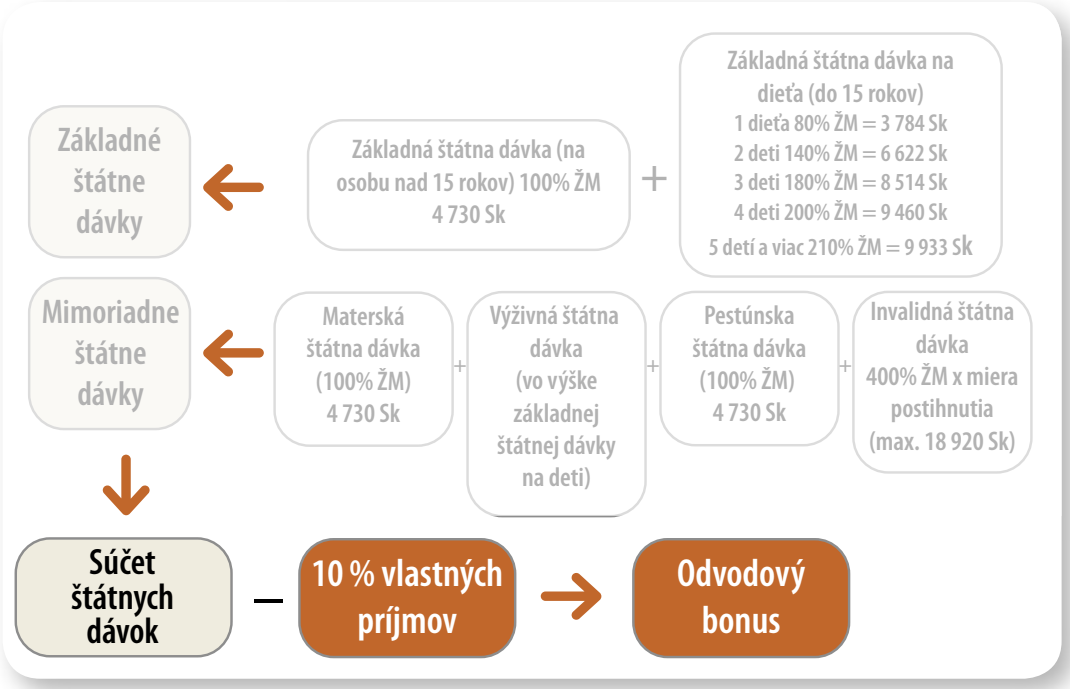

[87] *Myslí sa, samozrejme, superhrubá mzda, pozri kapitolu 3, poznámku č. 40.*

[88] *Vždy sa myslia dividendy, tantiémy, podiely na zisku a pod., skrátka platby, ktoré neznižujú základ dane právnickej osoby.*

[89] *Tu sa líšia názory, ale myslím si, že bezdôvodne. Právnická osoba nie je samostatná entita, nie je to osoba s vlastným konaním a vlastným duchom, je to len a len právna forma a v konečnom dôsledku rozhoduje vždy jej majiteľ. Presne ten, ktorý dostane dividendy alebo podiely na zisku. Práve dividendy a podiely na zisku nie sú nákladovou položkou, a teda neznižujú základ dane, čo je to isté, ako keby ten základ dane znížili (ako napr. úroky) a boli zdanené po ich vyplatení (tak ako úroky). Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že dividendy a podiely na zisku sú zdaňované (na úrovni právnickej osoby). Zrušenie zdaňovania dividend ako súčasť daňovej reformy v roku 2004 len ukončilo ich dvojité zdaňovanie.*

KROK 3 – VYMERIAVACÍ ZÁKLAD

Tento krok je najjednoduchší. Sčíta sa **odvodový bonus** (to je súčet štátnych dávok znížený o 10 % vlastných príjmov) a **vlastné príjmy**. Výsledok je vymeriavací základ, z ktorého sa v poslednom kroku vyrátajú daň a odvody.

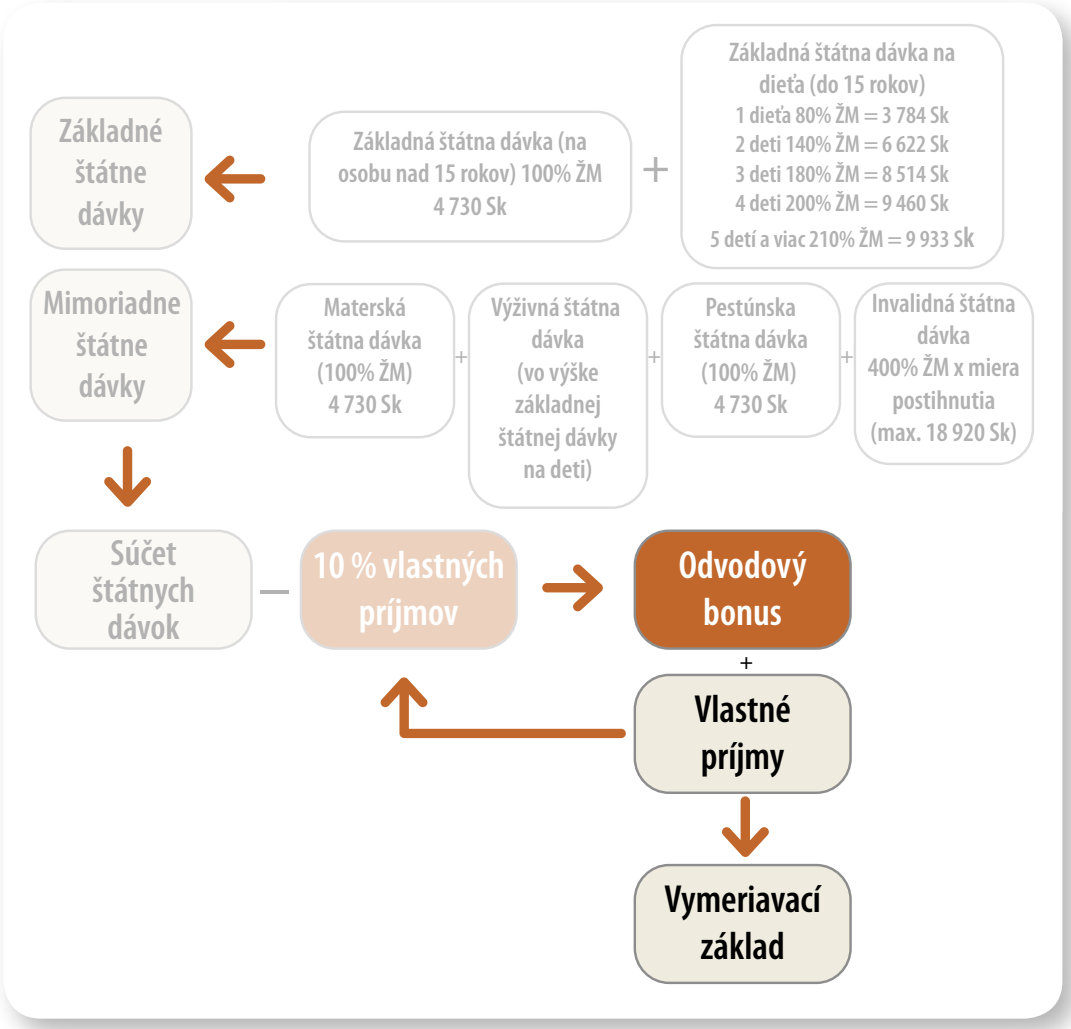

KROK 4 – ROVNÁ DAŇ, SOLIDÁRNY ODVOD A ZDRAVOTNÝ ODVOD

Rovná daň by mala byť aj naďalej 19 % z vymeriavacieho základu, to je zo súčtu odvodového bonusu a vlastných príjmov. Keďže sme však v kroku 2 do vlastných príjmov zarátali aj dividendy (zvýšené o zaplatenú daň), musíme ich pre výpočet dane opäť odrátať[90]. Rovná daň je teda 19 % z vymeriavacieho základu zníženého o dividendy a z nich odvedenú daň[91]. Inými slovami, rovná daň je 19 % zo súčtu dnešného základu dane a odvodového bonusu[92].

Solidárny odvod nahradí 11 z dnešných 13 odvodov a jeho výška je 10 % z vymeriavacieho základu. Tak ako aj dnes je vymeriavací základ pre výpočet solidárneho odvodu obmedzený stropom na úrovni 10-násobku životného minima, to je v súčasnosti 47 300 Sk mesačne (10 x 4 730 Sk). Maximálna možná výška mesačného solidárneho odvodu je tak 1-násobok životného minima (10 % z desaťnásobku), resp. 4 730 Sk (10 % zo 47 300).

Zdravotný odvod nahradí zvyšné dva odvody (zdravotné poistenie, ktoré platí zamestnávateľ a ktoré platí zamestnanec) a jeho výška je 8 % z vymeriavacieho základu. Tak ako aj dnes je vymeriavací základ pre výpočet zdravotného odvodu obmedzený stropom, a to na úrovni 10-násobku životného minima, to je v súčasnosti 47 300 Sk mesačne (10 x 4 730 Sk). Maximálna možná výška mesačného zdravotného odvodu je tak 0,8-násobok životného minima (8 % z desaťnásobku), resp. 3 784 Sk (8 % zo 47 300).

[90] *Dividendy sa musia zahrnúť do vlastných príjmov, aby boli zohľadnené pri výpočte OB a aby sa z nich odviedol solidárny a zdravotný odvod, ale nesmú byť zahrnuté do základu dane, lebo z nich už raz daň odvedená bola. Práve týmto krokom sa dosiahne úplne rovnaké zaťaženie práce a kapitálu.*

[91] *Na úrovni právnickej osoby, pozri poznámku č. 89.*

[92] *Na rozdiel od dnešného stavu v systéme odvodového bonusu neznižujú odvody základ pre výpočet rovnej dane.*

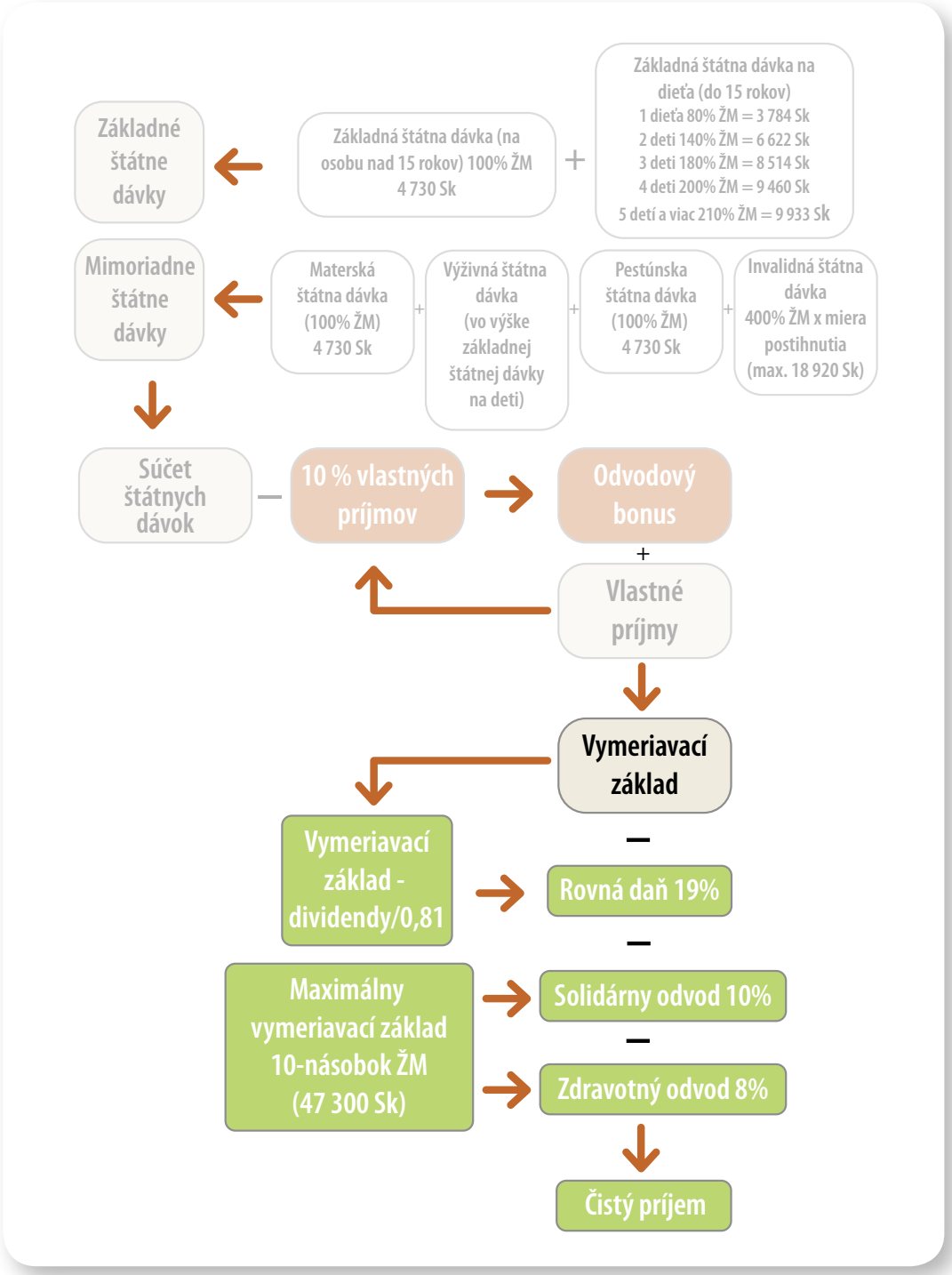
Základné štátne dávky
Základná štátna dávka (na osobu nad 15 rokov) 100% ŽM 4 730 Sk
+
Základná štátna dávka na dieťa (do 15 rokov)
1 dieťa 80% ŽM = 3 784 Sk
2 deti 140% ŽM = 6 622 Sk
3 deti 180% ŽM = 8 514 Sk
4 deti 200% ŽM = 9 460 Sk
5 detí a viac 210% ŽM = 9 933 Sk
Mimoriadne štátne dávky
Materská štátna dávka (100% ŽM) 4 730 Sk
+
Výživná štátna dávka (vo výške základnej štátnej dávky na deti)
+
Pestúnska štátna dávka (100% ŽM) 4 730 Sk
+
Invalidná štátna dávka 400% ŽM x miera postihnutia (max. 18 920 Sk)
Súčet štátnych dávok
–
10 % vlastných príjmov
Odvodový bonus
+
Vlastné príjmy
Vymeriavací základ
Vymeriavací základ - dividendy/0,81
–
Rovná daň 19%
–
Maximálny vymeriavací základ 10-násobok ŽM (47 300 Sk)
Solidárny odvod 10%
–
Zdravotný odvod 8%
Čistý príjem

V pôvodnej verzii[93] som navrhoval 20 % redistribučný odvod, ktorý by v sebe zahŕňal aj základnú zdravotnú starostlivosť. Dovtedy som bol presvedčený, že ide o elegantné a jednoduché riešenie, kým mi Peter Pažitný nevysvetlil, že to nie je tak. V kapitole 11 je Petrov pohľad na naše zdravotníctvo, ku ktorému sa ja ako laik prikláňam. Zdravotný odvod je nutné vyčísliť osobitne, aby sa vopred vedelo, koľko peňazí bude prúdiť do zdravotníctva, bez ohľadu na iné štátne výdavky. Zároveň ukázali výpočty vplyvov na verejné financie[94], že je možné celkové odvodové zaťaženie znížiť na 18 %, čo je presne polovica dnešného odvodového zaťaženia[95]. Preto navrhujem jeden solidárny odvod vo výške 10 % a jeden 8--percentný zdravotný odvod, spolu 18 %. Zdravotný odvod bude síce vyberať daňový úrad, ale hneď ho poukáže príslušnej zdravotnej poisťovni.

V daňovom zákone príde k dvom podstatným zmenám. Po prvé sa bude musieť zrušiť nezdaniteľné minimum na daňovníka a manželku a po druhé sa bude musieť zrušiť daňový bonus na dieťa. Obidva inštitúty budú nahradené základnou štátnou dávkou (pozri krok 1), z ktorej sa určí súčet štátnych dávok a následne odvodový bonus (pozri krok 2). Ďalšie zmeny v daňovom zákone sa týkajú rôznych výnimiek, ktoré tam prepašovali rôzni lobisti a ktoré tam nemajú čo hľadať. Spomeniem len 12 000 Sk odpočítateľnú položku pri platbách na životné poistenie a 300 000 Sk nezdaniteľný základ dane pre neziskové organizácie.

Kto nebude mať pracovný pomer ani žiadny iný príjem a ani pracujúceho manžela/-ku, môže požiadať o súčet štátnych dávok znížený o daň a odvody (odvodový bonus pri nulovom príjme) na obecnom úrade v mieste svojho bydliska. Následne sa stane zamestnancom obce s nulovým príjmom. Týmto spôsobom bude prostredníctvom obce dostávať svoju štátnu dávku a ako protihodnotu môže (a nemusí) obec od neho žiadať maximálne 4 hodiny denne pracovnej aktivity, napr. na obecné práce. Naopak obec, keď uzná za vhodné, mu môže pár korún priplatiť. Dôležité je, aby neboli oddelené systémy na administráciu práce (daňové úrady, sociálna poisťovňa) a na administráciu nepráce (úrady práce, soc. vecí a rodiny). Obec nemôže vyžadovať pracovnú aktivitu v prípade občanov, ktorí majú priznanú vyrovnávaciu dávku (dôchodcovia), osamelých rodičov s dieťaťom do 3 rokov, práceneschopných (PN) a invalidov.

Cudzinci spadajú tiež do systému, ale z dôvodu zabránenia zneužívania sociálneho systému Slovenska s nasledovným obmedzením: cudzinec má nárok len na tú časť odvodového bonusu, ktorá neprevyšuje jeho daňovú a odvodovú povinnosť. Bližšie informácie v kapitole 12 – Medzinárodné záväzky.

Drobnosť na záver. Máme teda odvodový bonus, ktorý klesá rýchlosťou 10 %, a zároveň strop vymeriavacieho základu pre výpočet solidárneho a zdravotného odvodu vo výške 10-násobku životného minima. Aká je príjmová situácia samostatne žijúceho daňovníka? Jeho súčet štátnych dávok je základná štátna dávka vo výške jedného životného minima, čiže 4 730 Sk. Jeho odvodový bonus je súčet štátnych dávok znížený o 10 % jeho ostatných príjmov. Keď má náš daňovník superhrubú mzdu 47 300 Sk, je jeho odvodový bonus práve 0 Sk (4 730 Sk – 10 % zo 47 300 Sk). To sa celkom hodí, lebo 47 300 Sk je zároveň strop pre výpočet odvodov. Náš daňovník prestane dostávať podporu od štátu presne vtedy, keď

[93] *Pozri knihu Redistribučný odvod a odvodový bonus. Sulík, R. TREND holding: Bratislava 2005.*

[94] *Pozri kapitolu 7.*

[95] *Dnešné odvodové zaťaženie je 35,95 % (pozri poznámku č. 148). Toto tvrdenie neplatí v prípade účasti v druhom pilieri, vtedy je pokles celkového odvodového zaťaženia z 29,3 % na 18 %.*

mu prestanú rásť odvody. No čo s daňovníkom, ktorého súčet štátnych dávok je vyšší ako jedno životné minimum? Napríklad daňovník s jedným dieťaťom a nepracujúcou manželkou. Jeho súčet štátnych dávok je 4 730 Sk (na neho) + 4 730 Sk (na nepracujúcu manželku) + 3 784 Sk (na 1 dieťa) = 13 244 Sk. Pri zachovaní systému dosiahne jeho odvodový bonus nulovú hodnotu pri superhrubej mzde 132 440 Sk (13 244 Sk – 10 % zo 132 440 Sk). Vzniká otázka, prečo má štát podporovať niekoho s mesačným príjmom 132-tis. Sk čo i len jednou korunou a hlavne, keď z príjmu nad 47 300 Sk neplatí odvody? Chce to riešenie. Jedna alternatíva by bola zdvihnúť strop vymeriavacieho základu na tú príjmovú úroveň, kde odvodový bonus dosahuje 0 Sk[96], ale to by sme museli mať extra strop pre každý súčet štátnych dávok. Okrem toho by vznikol problém vysokého odvodového zaťaženia. Pri strope 47 300 Sk je jeho maximálne mesačné odvodové zaťaženie 8 514 Sk, pri strope 132 440 Sk by to bolo 23 839 Sk, pričom odvodový bonus pri pôvodnom strope[97] je len 8 514 Sk (13 244 Sk – 10 % z 47 300 Sk). Lepšie riešenie je v tých prípadoch (a to sú okrem samostatne žijúceho daňovníka všetci), kde pri dosiahnutí stropu vymeriavacieho základu ešte nie je vyčerpaný odvodový bonus, čiže súčet štátnych dávok je vyšší ako jedno životné minimum, zrýchliť klesanie odvodového bonusu. To znamená, že v prípade dosiahnutia stropu vymeriavacieho základu sa „zrýchli" klesanie odvodového bonusu z 10 % na takú hodnotu, aby v marginálnom zdanení presne vykompenzoval odteraz už absentujúce odvody. Aká je hodnota klesania odvodového bonusu? Do 47 300 Sk je marginálne zaťaženie 19 % rovná daň, 10 % solidárny odvod a 8 % zdravotný odvod, spolu 37 %[98]. Zároveň klesá odvodový bonus rýchlosťou 10 %, čo je tiež zaťaženie, lebo ide o sumu, ktorá sa s rastúcim príjmom znižuje. Odvodový bonus je však súčasťou vymeriavacieho základu[99], teda predmetom dane a odvodov, a preto jeho klesanie prispieva k celkovému marginálnemu zdaneniu len 6,3 % (10 % – 37 % z 10 %). Celkové marginálne zdanenie do sumy 47 300 Sk je tak 43,3 % (37 % + 6,3 %). Keď chceme toto isté marginálne zdanenie[100] zachovať aj nad strop vymeriavacieho základu (až po vyčerpanie odvodového bonusu), musíme mať odteraz také klesanie odvodového bonusu, aby sme spolu s rovnou daňou dosiahli hodnotu 43,3 %. Rovná daň je 19 %, ostáva 24,3 % (43,3 % – 19 %). Keďže odvodový bonus je súčasťou vymeriavacieho základu, je aj predmetom dane a až po jeho „zdanení" chceme mať jeho klesanie na úrovni 24,3 %. Preto ho musíme zvýšiť o daň na 30 % (24,3 %/0,81). Odvodový bonus má tak dve klesania. Od 0 Sk príjmu po dosiahnutie stropu vymeriavacieho základu 10 % a nad strop po dosiahnutie svojej nulovej hodnoty 30 %[101]. Teoreticky by sa dalo uvažovať aj o zrazení odvodového bonusu na nulu, keď daňovník dosiahne strop vymeriavacieho základu. V tom prípade by však marginálne zdanenie dosiahlo niekoľko sto percent. V našom prípade by daňovník prišiel pri náraste celkového príjmu zo 47 000 Sk na 48 000 Sk o 8 514 Sk OB, len z tohto dôvodu by bolo marginálne zdanenie vyše 850 %.

Teraz zrátam parametre, ktoré nový systém obsahuje. Čo všetko sa dá meniť? Koľko má systém premenných? Môžeme meniť sadzbu rovnej dane, sociálneho odvodu a zdravotného odvodu. Môžeme zmeniť prvú a druhú sadzbu klesania odvodového bonusu, môžeme meniť výšku stropu vymeriavacieho základu a samo životné minimum. Posledné parametre sú zmeny jednotlivých štátnych podpôr (vyjadrené ako násobky životného minima). Spolu má nový finančný vzťah medzi občanom a štátom týchto 19 parametrov (oproti 291 dnešným):

[96] *Pri akejkoľvek nižšej príjmovej úrovni by sme naďalej mali problém, že niekto dostáva podporu od štátu, ale už neplatí odvody.*

[97] *Odvodový bonus pri pôvodnom strope 47 300 Sk je kvázi ten odvodový bonus, ktorý ako podpora štátu nie je potrebný.*

[98] *Sadzby môžeme jednoducho sčítať, lebo vychádzajú z toho istého vymeriavacieho základu.*

[99] *Pozri krok 3 v tejto kapitole.*

[100] *Prečo je najlepšie mať rovnaké marginálne zdanenie, je vysvetlené v kapitole 8.*

[101] *Keďže vo väčšine prípadov celkový príjem nepresiahne strop vymeriavacieho základu, stačí vyššie klesanie OB zohľadniť až v ročnom zúčtovaní.*

TABUĽKA 8

Parametre sociálneho a daňového systému

DNES	
SOCIÁLNE PLATBY	počet parametrov
dávky štátnej sociálnej podpory	17
príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa	7
znížené dane	5
náhradné výživné	2
pomoc v hmotnej núdzi	15
dotácie žiakom a štipendiá	22
príspevky v zmysle zákona o službách zamestnanosti	22
peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP	35
nemocenské dávky	14
dôchodkové dávky	22
úrazové dávky	22
dávka garančného poistenia	3
dávka v nezamestnanosti	4
opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí	3
spolu	193

V SYSTÉME OB	
SOCIÁLNE PLATBY	počet parametrov
výška životného minima	1
základné štátne dávky	6
mimoriadne štátne dávky	4
odvodový bonus - klesanie	2
spolu	13

ODVODOVÝ SYSTÉM	počet parametrov
sadzby zamestnanec	5
stropy vymeriavacieho základu - zamestnanec	10
sadzby zamestnávateľ	8
stropy vymeriavacieho základu - zamestnávateľ	14
SZČO	19
štát	7
sociálna poisťovňa	6
vymeriavací základ	6
úrazové poistenie po novom	16
spolu	91

ODVODOVÝ SYSTÉM	počet parametrov
solidárny odvod	1
zdravotný odvod	1
strop vymeriavacieho základu	1
spolu	3

DAŇ Z PRÍJMOV FO	počet parametrov
sadzba	1
odp. položky - účelové sporenie	3
použitie zaplatenej dane	2
daňové priznanie	1
spolu	7

DAŇ Z PRÍJMOV FO	počet parametrov
sadzba	1
použitie zaplatenej dane	2
spolu	3

spolu DNES	**291**

spolu V SYSTÉME OB	**19**

Zdroj: autor

Čo z toho?

Samozrejme, najdôležitejšia je otázka ohľadne prínosu. Aký bude prínos pre štát, aké výhody budú mať jeho občania? Po prvé máme systém, ktorý spĺňa princípy uvedené v kapitole 4 v rádovo väčšej miere ako ten dnešný. Nový systém obsahuje len solidaritu, čo núti platiť občanov výrazne menej a zvyšuje tak slobodu jednotlivca. Je spravodlivý, lebo prísne dodržiava princíp rovnosti šancí. Je neutrálny, lebo akýkoľvek druh príjmu a akýkoľvek subjekt zaťaží daňami a odvodmi rovnako. Prvýkrát v Európe[102] bude dosiahnuté absolútne rovnaké zaťaženie práce a kapitálu. Je to neporovnateľne jednoduchšie, stačí pozrieť pokles parametrov, odvodov, sociálnych dávok, zákonov[103]. A v neposlednom rade bude nový systém z dôvodu jedného miesta výberu a individuálnych účtov mimoriadne účinný. Už to samo osebe nie je málo. Nový systém navyše dodržuje aj zákony uvedené v kapitole 4. Je dodržaný zákon nedokonalej selekcie, a to tak, že k selekcii neprichádza vôbec. Všetky prechody sú lineárne, bez hraníc, bez skokov a tvrdých obmedzení. Múdro povedané, od príjmu nula do príjmu cca dvojnásobku priemernej mzdy existuje len jedna jediná sadzba marginálneho zdanenia. Nový zákon tiež dodržuje systém nezamýšľaných odmien. Nikto nie je odmenený za nepracovanie, štátnu podporu mu štát pri nástupe do práce nezoberie (len začne mierne znižovať). To platí aj o zákone čistej škody. Je len jeden jediný, pre všetkých rovnako platný systém, neexistujú žiadne programy, špeciálne transfery a pod. Posledný zákon, zákon o homo economicus, je snáď dodržaný najviac. Čím viac sa ľudia budú správať ekonomickejšie, tým lepšie pre systém[104].

Dodržanie vyššie uvedených princípov a zákonov sa, samozrejme, prejaví na konkrétnych efektoch, ktoré odvodový bonus prináša.

ODPADNE MOTIVÁCIA NEPRACOVAŤ. Kto dnes nepracuje, dostáva štátnu alimentáciu, o ktorú pri nástupe do práce príde, resp. o 75 % z nej. Tento fakt pôsobí hlavne pri nízkych mzdách vyslovene demotivujúco na pracovanie. Odvodový bonus vytvára súbeh nízkej mzdy a štátnej alimentácie a práve tým motivuje k pracovaniu. Aby som bol presný, k pracovaniu motivuje jednotné marginálne zdanenie na úrovni 43,3 %[105].

VZNIKNÚ NOVÉ PRACOVNÉ MIESTA. Pracovné miesto, z ktorého zamestnávateľ dokáže dnes mať zisk, už existuje. Prečo by sa dobrovoľne niekto zriekal zisku? A hlavne podnikateľ, ktorého oprávnenie na existenciu je práve tvorba zisku? Z toho vyplýva, že neexistujú len tie pracovné miesta, ktoré na seba nezarobia, resp. nepracujú tí, ktorí nedokážu vytvoriť hodnotu vyššiu, akú vo forme dnešnej hrubej mzdy a odvodov spotrebujú. Odvodový bonus výrazne znižuje zaťaženie práve nízkych miezd, to znamená zníži spotrebovanú hodnotu pod hodnotu, ktorú dokáže ten dnešný nezamestnaný vytvoriť, a práve preto vzniknú nové pracovné miesta. Samozrejme, nie pre všetkých nepracujúcich, ale čo i len jedno nové pracovné miesto je predsa lepšie ako hrdzavým klincom do oka. SAV odhaduje nárast pracovných miest spôsobený zavedením OB na 40-tisíc.

---

[102] *Viem, je to odvážne tvrdenie. Určite dnes v žiadnej európskej krajine nie je zaťaženie práce a kapitálu rovnaké. Možno pred rokom 1880 bolo niekde zaťaženie rovnaké, ale pochybujem.*

[103] *Pozri str. 58.*

[104] *Práve tento zákon dnes dodržaný nie je. Nezamestnanému sa oplatí byť nezamestnaný celých 6 mesiacov, príjemcovi sociálnych dávok sa neoplatí robiť za nízku mzdu, matke, ktorá dostáva náhradné výživné, sa neoplatí zarábať viac ako 2,2-násobok životného minima atď.*

[105] *Pozri kapitolu 8, str. 79.*

DÔCHODKOVÝ VEK BUDE BEZPREDMETNÝ. Každý bude pracovať, ako a kedy uzná za vhodné. Od štátu dostane k svojmu príjmu odvodový bonus a odvedie daň a odvody, jedno, či je alebo nie je dôchodca. Keď niekto nemá žiaden príjem, jedno, či je alebo nie je dôchodca[106], nadobudne odvodový bonus výšku súčtu štátnych dávok. To je všetko.

MINIMÁLNA MZDA BUDE BEZPREDMETNÁ. Súčet štátnych dávok garantuje každému občanovi príjem potrebný na prežitie, ktorý sa odvíja od jeho životnej situácie[107]. Tým, že odvodový bonus vytvára súbeh sociálnej dávky a mzdy, stačí oveľa nižšia mzda ako dnešná minimálna hrubá mesačná mzda vo výške 6 900 Sk na to, aby mal občan čisté príjmy vyššie ako pri dnešnej minimálnej mzde[108]. Už dnes argument v prospech minimálnej mzdy, že keby nebola, zamestnávatelia by znižovali mzdy, neobstojí. Keby platil, zamestnávatelia by predsa už dnes znížili mzdy na úroveň minimálnej mzdy a potom by mohol niekto tvrdiť, že minimálna mzda bráni ďalšiemu zníženiu miezd. Pri priemernej mzde vyše 17-tis. Sk, samozrejme, o tom nemôže byť ani reči, a to ani v chudobných regiónoch, aj tam je priemerná mzda citeľne vyššia ako minimálna mzda. Jediné, čo minimálna mzda dnes robí, je, že bráni vzniku nízkokvalifikovaných pracovných miest, a preto je medzi nezamestnanými 63 % bez vzdelania. Samozrejme, dobrovoľným mzdovým dohodám medzi zamestnávateľmi a odborármi, napr. o odvetvovej minimálnej mzde, nič nebráni.

Z DAŇOVÉHO SYSTÉMU VYPADNÚ SOCIÁLNE ASPEKTY. Daň z príjmov sú povinné platiť všetky subjekty, teda nielen fyzické, ale aj právnické osoby. Práve preto by daň z príjmov nemala obsahovať žiadne sociálne aspekty, ako je nezdaniteľné minimum alebo daňový bonus na dieťa. Sociálne aspekty patria do sociálneho systému, kde základné a mimoriadne štátne dávky zohľadňujú práve **životnú situáciu** daňovníka a jeho rodiny. Následne odvodovým bonusom je zohľadnená **príjmová situácia**. Rovná daň sa tak stane absolútnou a vo výške neobmedzenou platbou, ktorú platiť sú povinní všetci, ktorí tvoria hodnoty.

ZJEDNOTÍ SA HRUBÁ MZDA A OSOBNÉ NÁKLADY. Dnešná hrubá mzda je umelo vytvorená veličina, ktorá sama osebe nemá výpovednú hodnotu. Nehovorí ani, koľko zamestnanec dostane (lebo hrubá mzda obsahuje ešte odvody zamestnanca a daň) a ani koľko zamestnanec zamestnávateľa naozaj stojí (lebo neobsahuje odvody zamestnávateľa). Po zavedení odvodového bonusu sa hrubá mzda zvýši o odvody zamestnávateľa práve na úroveň osobných nákladov. Solidárny a zdravotný odvod bude odvádzať len zamestnanec a nebudú existovať žiadne „skryté" náklady v podobe odvodov zamestnávateľa. Až po zjednotení hrubej mzdy a osobných nákladov bude možné úplne rovnaké zaťaženie mzdy a príjmov živnostníka.

ZRUŠÍ SA „BULHARSKÁ KONŠTANTA" U ŽIVNOSTNÍKOV. U živnostníkov pojem hrubá mzda neexistuje, oni poznajú len základ dane, ktorý je však vyšší ako hrubá mzda, a to o odvody zamestnávateľa. Namiesto toho, aby sa systém zjednodušil a zrovnala hrubá mzda so základom dane, vymyslel niekto takzvanú bulharskú konštantu, ktorá systém

[106] *Prechodné obdobia musia byť dodržané, pozri kapitolu 12. Počas prechodných období je (dôchodkový) vek 65 rokov podmienkou na vyplácanie vyrovnávacej dávky.*

[107] *Pozri krok 1 tejto kapitoly.*

[108] *Príklad: Manžel s nepracujúcou manželkou a jedným dieťaťom má dnes pri hrubej mesačnej mzde 6 900 Sk celkový čistý príjem 10 274 Sk (vrátane sociálnych platieb). Aby mal po zavedení odvodového bonusu ten istý celkový čistý príjem, stačí mu pracovať za hrubú (dnešnú) mzdu 2 518 Sk. Otázka je, prečo by sme mali tomuto brániť. Bude lepšie, keď nebude robiť nič?*

ešte viac komplikuje. „Bulharská konštanta" vraví, že pre výpočet odvodov sa zoberie len 0,5 základu dane. Prečo polovičný a nie dvojtretinový alebo 61,22-percentný, to je jedna zo záhad dnešného odvodového systému. Odvodový bonus, samozrejme, žiadne „bulharské konštanty", ako ani veľa iných nezmyslov, nepozná.

ZJEDNOTÍ SA ZÁKLAD PRE VÝPOČET DANE A ODVODU. A zároveň sa zjednotí miesto výberu rovnej dane a solidárneho odvodu. Zjednotenie základu je požiadavka mnohých ekonómov. V rámci daňového priznania je daňovník nútený presne vyčísliť svoj základ dane pre výpočet daňovej povinnosti. Je preto najjednoduchšie použiť presne tento istý základ[109] a daňové priznanie aj na výpočet solidárneho odvodu.

ROČNÉ ZÚČTOVANIE PRI DANI AJ PRI ODVODOCH. Vážny problém dnešných odvodov (okrem zdravotných) je, že chýba ročné zúčtovanie, čo nie je zlučiteľné s princípom spravodlivosti. Aby sa nestalo, že niekto s dvomi príjmami 40 000 Sk bude platiť 2-krát odvody, zatiaľ čo niekto s príjmom 80 000 Sk len jedenkrát zo 47 475 Sk, vymysleli sociálni inžinieri (namiesto ročného zúčtovania) riešenie, ktoré nepotrebuje ďalší komentár:

Zákon č. 461/2033 Z. z. o sociálnom poistení, § 138, ods. 16:

Ak poistenec vykonáva viacero činností zamestnanca, poradie povinností platiť poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti pre zamestnanca sa určuje výškou jeho vymeriavacieho základu, pričom sa postupuje od vymeriavacieho základu najvyššieho k vymeriavaciemu základu najnižšiemu. Ak je výška vymeriavacích základov zamestnanca rovnaká, prednostná povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti pre zamestnanca sa viaže na vymeriavací základ dosiahnutý u toho zamestnávateľa, u ktorého poistenie zamestnanca vzniklo skôr. Ak zamestnanec súčasne vykonáva aj činnosť povinne nemocensky poistenej a povinne dôchodkovo poistenej samostatne zárobkovo činnej osoby, poistné na nemocenské poistenie a poistné na dôchodkové poistenie sa platí vždy prednostne z vymeriavacieho základu dosiahnutého z výkonu činnosti zamestnanca. Ak poistenec vykonáva zárobkovú činnosť a súčasne je dobrovoľne nemocensky poistená osoba, dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba alebo dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti sa platí vždy prednostne z vymeriavacieho základu dosiahnutého z výkonu zárobkovej činnosti. Ak poistenec vykonáva viacero zárobkových činností a súčasne je dobrovoľne nemocensky poistená osoba, dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba alebo dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti sa platí vždy prednostne z výkonu viacerých zárobkových činností; na poradie povinnosti platiť poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti z výkonu viacerých zárobkových činností prvá veta až tretia veta platia rovnako.

Po zavedení odvodového bonusu bude pri všetkých platbách medzi občanom a štátom ročné zúčtovanie a s použitím jedného a toho istého základu na ich výpočet, čo zaručí, že akíkoľvek dvaja daňovníci v rovnakej životnej situácii[110] s rovnakou výškou príjmu **dostanú rovnaký odvodový bonus a budú platiť na korunu rovnakú daň a odvody.**

CELÝ SYSTÉM SA AUTOMATICKY VALORIZUJE. Výška odvodového bonus a strop pre výpočet solidárneho a zdravotného odvodu sú priamo závislé od životného minima. Životné minimum (ŽM) je štatistická veličina, ktorá vyčísľuje sumu nevyhnutnú na prežitie. ŽM nie je predmet politického vyjednávania ako napríklad minimálna mzda a tiež nezohľadňuje hospodárske cykly alebo štrukturálne zmeny ako napríklad priemerná mzda. Životné minimum je tá najstabilnejšia veličina s najvyššou výpovednou hodnotou. Zároveň je to jediná exogénna veličina, ktorá vstupuje do výpočtu, čo garantuje stabilitu celého systému. Ďalší prvok zvyšujúci stabilitu systému je nízky počet parametrov. Po slovensky: keď bude iba málo vecí na menenie, bude každá zmena predmetom širokej politickej diskusie a nebude možné, tak ako dnes, takmer bez povšimnutia prepašovať nejakú dávku alebo jej zmenu do systému.

[109] *Dividendy, z ktorých bola daň odvedená na úrovni právnickej osoby, budú v daňovom priznaní zohľadnené ako položka, z ktorej bola zaplatená daň zrážkou, napríklad ako z úrokov.*

[110] *Rozumie sa počet detí, nepracujúca manželka, dieťa do 3 rokov a pod. Pozri str. 47.*

ODVODOVÝ BONUS ZVÝHODŇUJE SLOVENSKO OPROTI OSTATNÝM KRAJINÁM. Slovensko získa skutočnú komparatívnu výhodu a vytvorí atraktívne podnikateľské a zamestnávateľské prostredie, čo povedie k hospodárskemu rastu a zvyšovaniu životnej úrovne. Už rovná daň robí zo Slovenska atraktívnejšie podnikateľské prostredie, ale to je nič oproti odvodovému bonusu. Až jeho zavedenie pošle Bismarckov sociálny systém, ktorý je dnes už neudržateľný, do dejín. Slovensko bude prvou krajinou sveta, ktorá bude každému svojmu občanovi garantovať existenčnú istotu a zároveň mať funkčný súbeh štátnej alimentácie a nízkej mzdy, bez akýchkoľvek bariér v marginálnych.

ZNÍŽI SA KORUPCIA V SOCIÁLNOM SYSTÉME. Značný počet dnešných sociálnych platieb sa vypláca na základe subjektívnych rozhodnutí zúčastnených osôb, napr. lekár, ktorý predĺži neodôvodnene PN, zamestnanec obce, ktorý potvrdí neuskutočnenú účasť na aktivačných prácach, alebo úradník, ktorý nesprávne posúdi žiadosť o poskytnutie dávky. Väčšina takýchto subjektívnych rozhodovaní odpadne, základné a mimoriadne štátne dávky v systéme OB sú nárokovateľné a závislé len od objektívnych a jednoznačných kritérií ako napr. vek, príjem alebo rodinný stav.

ZNÍŽI SA MOTIVÁCIA ZAMESTNÁVAŤ NAČIERNO. Presne tak, ako viedlo zníženie sadzby dane z príjmov FO z 38 % (maximálna sadzba) na 19 % ku zvýšenej ochote priznávať príjmy, resp. zníženej motivácii ich nepriznávať, povedie aj zníženie odvodového zaťaženia z 36 % (z celkovej ceny práce) na 18 % k zníženej motivácii zamestnávať niekoho načierno.

SYSTÉM ODVODOV A SOCIÁLNYCH PLATIEB SA TOTAL BRUTAL ZJEDNODUŠÍ. 13 rôznych odvodov nahradíme dvomi, 70 sociálnych platieb nahradíme šiestimi, počet parametrov znížime z 291 na 19, zjednotíme základ dane, základ pre výpočet odvodov a základ pre výpočet sociálnych dávok, zjednotíme miesto výberu a namiesto 23 príslušných právnych noriem budeme mať 8.

Makrodopady

Dôvody, pre ktoré je nevyhnutné prijať OB, som uviedol v predošlých kapitolách. Určite k nim nepatrí fiškálny prebytok alebo deficit. V prípade, že pri určitom nastavení parametrov by mal vzniknúť deficit (alebo aj prebytok) vo verejných financiách, budú prispôsobené sadzby alebo sa spravia iné parametrické zmeny, ale v žiadnom prípade to nesmie viesť k odmietnutiu projektu. Prvotné parametrické nastavenie[111] je fiškálne neutrálne, to znamená nezaťažuje štátny rozpočet viac ako dnešný systém. Predmetom tejto kapitoly je najprv môj výpočet dopadu na verejné financie. Ide o statický model na báze čísel roku 2005 a ceteris paribus[112]. Použitá je tá istá metodika a tie isté dáta ako pri prepočtoch k daňovej reforme. Tento model som dňa 17. 1. 2006 predstavil na Klube ekonomických analytikov za účasti väčšiny slovenských bankových analytikov, dvoch ministrov a zástupcov MESA 10, INEKA a SAV. Vecné pripomienky k prepočtom neboli vznesené.

Viac hláv viac vie, a preto som ja, resp. RÚZ, požiadal viaceré inštitúcie o vyčíslenie vplyvov na verejné financie na základe zadania[113]. MESA 10 a SAV výzvu prijali a zadanie spracovali.

SULÍKOV MODEL

Výpočet sa začína rozdelením príjmov, ktoré zverejňuje štatistický úrad vo svojom materiáli Štruktúra miezd v SR[114]. Ide o percentuálne rozdelenie v tisíckorunových intervaloch od 6- do 60-tis. Sk. Podľa mojich skúseností ide o najpresnejšie rozdelenie príjmov SR.

Opis údajov v tabuľke 9. Stĺpec 1 a 2 je prevzatý zo spomínanej publikácie. Stĺpec 3 je aritmetický priemer mzdového intervalu. Priemer pre prvý interval som zvolil 500 Sk pod hornú hranicu intervalu a priemer posledného intervalu som zvolil tak, aby bol dosiahnutý celkový mzdový priemer vo výške 17 023 Sk. Stĺpec 5 je priemer mzdového intervalu zvýšený o nominálny rast miezd v roku 2005[115]. V stĺpci 6 je hrubá mzda zvýšená o odvody zamestnávateľa. Odvody sú z dôvodu len polovičného základu u živnostníkov skorigované faktorom 0,9736[116]. Na základe superhrubej mzdy v stĺpci 6 je v stĺpci 7 vyrátaný odvodový bonus[117] a v stĺpci 8 celkový príjem daňovníka. V stĺpcoch 9, 10 a 11 je vyčíslená rovná daň, solidárny odvod a zdravotný odvod. V stĺpci 12 je počet zamestnancov v intervale[118]. V posledných štyroch stĺpcoch je celkový odvodový bonus (13), rovná daň (14), solidárny odvod (15) a zdravotný odvod (16). Na spodku týchto stĺpcov sú agregované hodnoty za všetkých pracujúcich v SR a o tie išlo.

---

[111] *Pozri kapitolu 6.*

[112] *Čiže nie sú zohľadnené dynamické vplyvy, ako napr. zvýšenie zamestnanosti spôsobené OB.*

[113] *Pozri prílohu č. 4.*

[114] *Zdroj: Štruktúra miezd v SR 2004. Štatistický úrad Slovenskej republiky, tabuľka č. 36: Podiely zamestnancov v pásmach priemernej hrubej mesačnej mzdy v roku 2004, str. 54.*

[115] *Zdroj:* http://www.statistics.sk/webdata/slov/tabulky/zam/zam05.htm

[116] *8 % príjmov pochádza od živnostníkov, ktorých vymeriavací základ je polovička základu dane, a preto majú nižšie odvody a 92 % od zamestnancov. Celkový odvod je (0,92 x 35,2 %) + (0,08/2 x 47,15 %) = 0,3427 a 0,3427/0,352 = 0,9736.*

[117] *Ide o priemernú výšku za rok 2005, pretože do 30. 6. 2005 bolo ŽM 4 580 Sk a od 1. 7. 2005 bolo 4 730 Sk, t.j. 4 655 Sk.*

[118] *Je daný celkový priemerný počet pracujúcich za rok 2005 a v stĺpci 2 jeho rozdelenie podľa príjmových intervalov (*http://www.statistics.sk/webdata/slov/tabulky/zam/zam05.htm*). Počet zamestnancov je podiel krát celkový počet.*

TABUĽKA 9

1	2	3	4	5	6	7	8
mzdové pásma priemernej hrubej mesačnej mzdy	podiel pásma	priemer mzdového pásma 2004	celkový ročný hrubý príjem v pásme	priemer mzdového pásma 2005	priemer mzdového pásma 2004 vrátane odvodov zamestnávateľa	odvodový bonus	celkový príjem vrátane odvodového bonusu
v Sk		v Sk	v mil. Sk	v Sk	v Sk	4 655	v Sk
do 6000	3,81%	5 500	5 573	6 006	8 064	3 849	11 913
6001 - 7000	3,80%	6 500	6 569	7 098	9 531	3 702	13 233
7001 - 8000	5,65%	7 500	11 269	8 190	10 997	3 555	14 552
8001 - 9000	6,54%	8 500	14 784	9 282	12 463	3 409	15 872
9001 - 10000	6,69%	9 500	16 902	10 374	13 929	3 262	17 191
10001 - 11000	6,81%	10 500	19 016	11 466	15 396	3 116	18 511
11001 - 12000	6,69%	11 500	20 460	12 558	16 862	2 969	19 831
12001 - 13000	6,60%	12 500	21 940	13 650	18 328	2 822	21 150
13001 - 14000	6,20%	13 500	22 260	14 742	19 794	2 676	22 470
14001 - 15000	5,61%	14 500	21 633	15 834	21 260	2 529	23 789
15001 - 16000	5,00%	15 500	20 611	16 926	22 727	2 382	25 109
16001 - 17000	4,51%	16 500	19 790	18 018	24 193	2 236	26 429
17001 - 18000	3,89%	17 500	18 104	19 110	25 659	2 089	27 748
18001 - 19000	3,27%	18 500	16 088	20 202	27 125	1 943	29 068
19001 - 20000	2,77%	19 500	14 365	21 294	28 592	1 796	30 387
20001 - 21000	2,43%	20 500	13 248	22 386	30 058	1 649	31 707
21001 - 22000	2,06%	21 500	11 779	23 478	31 524	1 503	33 027
22001 - 23000	1,81%	22 500	10 831	24 570	32 977	1 357	34 334
23001 - 24000	1,56%	23 500	9 750	25 662	34 426	1 212	35 638
24001 - 25000	1,43%	24 500	9 317	26 754	35 874	1 068	36 942
25001 - 26000	1,29%	25 500	8 748	27 846	37 323	923	38 246
26001 - 27000	1,14%	26 500	8 034	28 938	38 772	778	39 550
27001 - 28000	1,08%	27 500	7 899	30 030	40 220	633	40 853
28001 - 29000	0,95%	28 500	7 200	31 122	41 669	488	42 157
29001 - 30000	0,88%	29 500	6 904	32 214	43 118	343	43 461
30001 - 35000	2,93%	32 500	25 325	35 490	47 464	0	47 464
35001 - 40000	1,43%	37 500	14 261	40 950	54 707	0	54 707
40001 - 45000	0,83%	42 500	9 381	46 410	61 951	0	61 951
45001 - 50000	0,54%	47 500	6 822	51 870	67 793	0	67 793
50001 - 60000	0,63%	55 000	9 215	60 060	76 047	0	76 047
60001 a viac	1,17%	145 100	45 149	158 449	175 202	0	175 202
spolu	100%		453 226				

9	10	11	12	13	14	15	16
daň z príjmu z celkového príjmu	solidárny odvod z celkového príjmu	zdravotný odvod z celkového príjmu	počet zamestnancov v pásme	celkový ročný odvodový bonus	celkový ročný výnos z rovnej dane	celkový ročný výnos zo solidárneho odvodu	celkový ročný výnos zo zdravotného odvodu
19,0%	10,0%	8,0%		v mil. Sk	v mil. Sk	v mil. Sk	v mil. Sk
2 263	1 191	953	84 437	3 900	2 293	1 207	966
2 514	1 323	1 059	84 216	3 741	2 541	1 337	1 070
2 765	1 455	1 164	125 215	5 342	4 155	2 187	1 749
3 016	1 587	1 270	144 940	5 929	5 245	2 761	2 208
3 266	1 719	1 375	148 264	5 804	5 811	3 059	2 447
3 517	1 851	1 481	150 923	5 642	6 370	3 353	2 682
3 768	1 983	1 586	148 264	5 282	6 704	3 528	2 823
4 019	2 115	1 692	146 269	4 954	7 053	3 712	2 970
4 269	2 247	1 798	137 404	4 412	7 039	3 705	2 964
4 520	2 379	1 903	124 329	3 773	6 744	3 549	2 839
4 771	2 511	2 009	110 810	3 168	6 344	3 339	2 671
5 021	2 643	2 114	99 951	2 682	6 023	3 170	2 536
5 272	2 775	2 220	86 210	2 161	5 454	2 871	2 297
5 523	2 907	2 325	72 470	1 689	4 803	2 528	2 022
5 774	3 039	2 431	61 389	1 323	4 253	2 239	1 791
6 024	3 171	2 537	53 854	1 066	3 893	2 049	1 639
6 275	3 303	2 642	45 654	823	3 438	1 809	1 448
6 524	3 433	2 747	40 113	653	3 140	1 653	1 322
6 771	3 564	2 851	34 573	503	2 809	1 479	1 183
7 019	3 694	2 955	31 692	406	2 669	1 405	1 124
7 267	3 825	3 060	28 589	317	2 493	1 312	1 050
7 514	3 955	3 164	25 265	236	2 278	1 199	959
7 762	4 085	3 268	23 935	182	2 229	1 173	939
8 010	4 216	3 373	21 054	123	2 024	1 065	852
8 258	4 346	3 477	19 503	80	1 933	1 017	814
9 018	4 655	3 724	64 935	0	7 027	3 627	2 902
10 394	4 655	3 724	31 692	0	3 953	1 770	1 416
11 771	4 655	3 724	18 395	0	2 598	1 028	822
12 881	4 655	3 724	11 968	0	1 850	669	535
14 449	4 655	3 724	13 962	0	2 421	780	624
33 288	4 655	3 724	25 930	0	10 358	1 448	1 159
	spolu		**2 216 200**	**64 190**	**135 945**	**66 026**	**52 821**

Na základe vyššie vyrátaných agregátov je možné teraz zostaviť nasledovnú tabuľku:

TABUĽKA 10

Skupina obyvateľstva	Počet	Priemerné životné minimum na osobu	Súčet štátnych dávok	Agregáty (v mil. Sk) Odvodový bonus ročne spolu	Rovná daň ročne spolu	Solidárny odvod ročne spolu	Zdravotný odvod ročne spolu
			4 655		19 %	10 %	8 %
pracujúci	2 216 200			64 190	135 945	66 026	52 821
deti do 15 rokov	918 911[119]	68 %	3 165	34 905[120]	6 632	3 490	2 792
dospelé osoby bez príjmu	2 247 067	100 %	4 655	125 521	23 849	12 552	10 042
mimoriadna štátna dávka pre rodičov detí do troch rokov, pestúnov a osamelé matky	162 000	100 %	4 655	9 049	1 719	905	724
mimoriadna štátna dávka pre invalidov (v priemere 50 % postihnutie)	71 820[121]	200 %	9 310	8 024	1 525	802	642
spolu	5 382 178[122]			241 689	169 669	83 776	67 021

Zdroj: autor

Agregované hodnoty k pracujúcim sú prevzaté z predošlej tabuľky. Priemerná základná štátna podpora na dieťa je 68 % (podľa tabuľky 11) a priemerný súčet štátnych dávok je potom 3 165 Sk. Deti nemajú príjem, preto je ich odvodový bonus totožný so súčtom štátnych dávok.

TABUĽKA 11

Rodina	Počet	Štátna dávka v % životného minima	Váha údaja
s 1 dieťaťom	330 639	80 %	264 511
s 2 deťmi	314 278	140 %	439 989
s 3 deťmi	82 512	180 %	148 522
s 4 deťmi	19 995	200 %	39 990
s 5 a viac deťmi	10 417	210 %	21 876
spolu	757 841		914 888
počet detí	1 346 142[123]		
priemerná štátna dávka na 1 dieťa v % ŽM (vážený priemer)			68,0 %

Zdroj: autor

[119] *Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 66.*

[120] *Výpočet je nasledovný: 4 655 Sk * 68 % * 918 911 detí * 12 mesiacov/1 000 000.*

[121] *Počet poberateľov je nastavený tak, aby celková suma zodpovedala dnešnej výške kompenzácií pre ZŤP (8 024 mil. Sk - 1 525 mil. Sk - 802 mil. Sk - 642 mil. Sk = 5 055 mil. Sk).*

[122] *Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005, str. 62.*

[123] *Rozdiel v deťoch je daný tým, že závislých detí je v SR síce 1,346 mil., ale detí mladších ako 15 rokov len 918 911. Deti nad 15 rokov majú nárok na štátnu podporu vo výške 100 % ŽM, a preto sú obsiahnuté v dospelých osobách bez príjmu. Keďže neexistuje rozdelenie rodín podľa počtu detí a veku detí, použil som pre odhad váženého priemeru ŽM ako základ všetky deti.*

Agregovaná daň a odvody sú rátane len z odvodového bonusu (lebo deti nemajú ďalší príjem). Samozrejme, toto zúčtovanie bude prebiehať u rodičov, tak ako si rodičia dnes uplatňujú napr. daňový bonus. Tu sú deti oddelené len z dôvodov vyčíslenia fiškálnych vplyvov. Taktiež je možné, že niektorí rodičia majú dostatočne vysoký príjem nato, aby vyčerpali svoju štátnu podporu (tá sa v rámci súčtu štátnych dávok znižuje o 10 % vlastných príjmov) a potom začali čerpať štátnu podporu na deti. S týmto efektom tu nerátam, ale takto vytvorenú rezervu odhadujem na vyše 2,5 mld. Sk (2 % zo súčtu štátnych dávok všetkých pracujúcich).

Ostávajú osoby s nárokom na štátnu podporu vo výške 100 % ŽM, ktoré nemajú vlastné príjmy. To sú deti nad 15 rokov, nezamestnaní, sociálne prípady a dôchodcovia. Týchto osôb je 2,247 mil. a po sčítaní s pracujúcimi a deťmi dostaneme počet obyvateľov SR. Výpočet agregátov je ten istý ako u detí s tým rozdielom, že priemerný nárok je 100 % ŽM (a nie 68 %).

Celkovo by sa cez nový systém vyplatilo v roku 2005 obyvateľstvu ako celku odvodový bonus a inkasovala rovná daň a solidárny odvod v týchto hodnotách (tabuľka 10):

Odvodový bonus	-241 689 mil. Sk
Výnos z rovnej dane	169 669 mil. Sk
Výnos zo solidárneho odvodu	83 776 mil. Sk

Systém je v tomto momente v ročnom prebytku 11 756 mil. Sk, no treba zohľadniť niekoľko ďalších skutočností:

VÝPADOK DNEŠNEJ DANE Z PRÍJMU FYZICKÝCH OSÔB. Zrušenie nezdaniteľného minima, nárast základu dane o dnešné odvody a zaručenie príjmu aj nepracujúcim dospelým (z ktorého sa daň ako absolútna platba odvádza tiež) spôsobí viac ako štvornásobne vyšší výnos dane z príjmu fyzických osôb, zo 40 429 mil. Sk[124] na 169 669 mil. Sk. Dnešný výnos tejto dane je však nutné odrátať, čo v celkovej bilancii spôsobí mínus vo výške **40 429 mil. Sk**.

TRANSFERY MINISTERSTVA PRÁCE. V roku 2005 vynaložilo ministerstvo práce 37 125 mil. Sk[125] na sociálne dávky a platby štátu za svojich poistencov, ktoré sú však všetky nahradené odvodovým bonusom, resp. zrušené bez náhrady. Táto suma sa tak ušetrí, a preto sa celková bilancia zlepšuje o **37 125 mil. Sk.**

DEFICIT V SOCIÁLNEJ POISŤOVNI. Účastníci druhého piliera platia doň 9% zo svojich hrubých miezd, o ktoré sa znižuje odvod na starobné poistenie (I. pilier) z 18% na 9%. Takto spôsobený deficit odhaduje Sociálna poisťovňa na **24 mld. Sk**[126]. Odvodový bonus, ktorý financuje len solidaritu, tento deficit nepozná[127], táto položka preto pozitívne prispieva k celkovej bilancii.

---

[124] *Zdroj:* http://www.drsr.sk/drsr/slovak/statistiky/plnenie_sr/data/rozp1205.xls

[125] *Zdroj:* http://www.employment.gov.sk/mpsvrsr/internet/home/page.php?id=1586&sID=20b1559eeea194a 25da 064c457809e0f

[126] *Tento deficit vznikne v plnom rozsahu po ukončení rozhodovacieho obdobia a potom bude rásť s pribúdajúcim počtom účastníkov v II. pilieri.*

[127] *Deficit, ktorý pri odvodom bonuse vzniká obmedzením medzigeneračnej solidarity, je zohľadnený v bode vyrovnávacia dávka.*

ÚSPORA DOTÁCIE ZDRAVOTNÍCTVU Z DANÍ. Výnosy zdravotných poisťovní boli nasledovné:

TABUĽKA 12

v mil. Sk	2002	2003	2004
príjmy z výberu poistného	54 926	58 096	61 723
z toho poistné:			
od zamestnancov	10 352	10 860	11 472
od zamestnávateľov	26 282	27 497	29 027
od SZČO	1 713	1 882	2 053
od ostatných platiteľov	592	1 218	1 110
hradené štátom	15 464	16 122	18 059

Zdroj: Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005, str. 295

Nárast príjmov zdravotných poisťovní od ekonomicky aktívnych bol 6,4 % v roku 2003 (pri raste HDP 4,5 %) a 4,0 % v roku 2004 (pri raste HDP 5,5 %). Na rok 2005 (rast HDP 6 %) rátam s nárastom 5,0 %, to je 43 664 mil. Sk x 1,05 = 45 847 mil. Sk. Príjmy od štátu sú za rok 2005 stanovené zákonom vo výške 21 864 mil. Sk[128]. Odhad celkových príjmov zdravotných poisťovní na rok 2005 je 67 711 mil. Sk. Odhad výnosu 8 % ného zdravotného odvodu je 67 021 mil. Sk. Vzniknutý rozdiel vo výške 690 mil. Sk bude viac než vykompenzovaný vyšším výberom poistného z dôvodu prechodu rizika pohľadávky na daňový úrad[129]. Dotácia štátu vo výške **21 864 mil. Sk** bilanciu zlepšuje.

VYŠŠÍ VÝNOS DPH. Časť toho, čo občania usporia, opäť minú. Pri predpoklade, že minú polovicu z toho, čo ušetria, je vyšší výnos DPH **4 186 mil. Sk**[130] čo, samozrejme, bilanciu zlepšuje. Min. práce odhadlo toto zvýšenie na 7,2 mld[131].

Ostáva **vyrovnávacia dávka pre dôchodcov**. Ide o náklady na obmedzenie medzigeneračnej solidarity na úroveň životného minima. Podstata spočíva v tom, že kto má dnes priznaný dôchodok, dajme tomu 10 000 Sk, nemôže mať po zavedení odvodového bonusu súčet štátnych dávok vo výške 4 655 Sk znížený o dane a odvody, čiže 2 933 Sk, ale musí dostať takzvanú vyrovnávaciu dávku vo výške 10 000 Sk – 2 933 Sk = 7 067 Sk. V roku 2004 bolo na Slovensku podľa štatistického úradu vyplatených celkovo 1 472-tis. dôchodkov. Išlo o dôchodky starobné (812-tis.), predčasné starobné (13-tis.), invalidné (286-tis.), vdovské a vdovecké (312-tis.) a sirotské (33-tis.). Keďže je možný súbeh dôchodkov, celkový počet poberateľov bol v roku 2004 len 1 212-tis. Vyplatené dôchodky predstavovali spolu 101 239 mil. Sk. Odvodový bonus ráta so životným minimom pre každého poberateľa, čiže pri 1 212-tis. a 2 933 Sk to predstavuje spolu 42 657 mil. Sk. Výška vyrovnávacej dávky je rozdiel medzi vyššie uvedenými sumami, teda **58 582 mil. Sk**[132].

[128] *Zdroj: zákon č. 740/2004 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2005.*

[129] *Pozri kapitolu 6, str. 52.*

[130] *Každý pracujúci ušetrí minimálne 1 972 Sk (pozri mikrodopady – jednotlivec), to je pri 2,216 mil. pracujúcich 1 972 Sk * 12 mesiacov * 2,216 mil. prac. / 2 / 1,19 * 0,19 = 4,186 mld. Sk.*

[131] *Pozri bulletin ISP 5/04.*

[132] *Táto suma je skutočne veľkorysá, SAV odhaduje vyrovnávacie platby na 47,2 mld. Sk.*

Celková bilancia vyzerá teraz nasledovne:

TABUĽKA 13

	v mil. Sk
Odvodový bonus	-241 689
Výnos dane z príjmu fyzických osôb	169 669
Výnos zo solidárneho odvodu	83 776
Výpadok dane z príjmu v ŠR	-40 429
Transfery Ministerstva práce	37 125
Deficit v Sociálnej poisťovni	24 000
Úspora štátnej dotácie zdravotníctva	21 864
Vyšší výnos DPH	4 186
Vyrovnávacia dávka pre dôchodcov	-58 582
Spolu	-80

Zdroj: autor

Čo v prepočtoch nie je zohľadnené, je o 124 % vyššia podpora detí. Dnes štát podporuje všetky deti prídavkom na deti vo výške 540 Sk mesačne. K tomu dostanú deti, ktorých aspoň jeden rodič pracuje za aspoň polovičku minimálnej mzdy, 450 Sk[133] daňový bonus, spolu teda 990 Sk netto. Tu navrhnutá podpora pre deti do 14 rokov je v priemere 68 % ŽM[134] a pre deti nad 15 rokov 100 % ŽM, to je v priemere 78 %[135] životného minima, čiže 2 293 Sk[136] mesačne na dieťa. Rozdiel oproti dnešku na 1 dieťa je 1 303 Sk mesačne a rozdiel na všetky deti je **21 048 mil. Sk**[137].

Celkový vplyv na verejné financie je pri zachovaní dnešnej podpory detí 20 968 mil. Sk, resp. **-80 mil. Sk** pri výraznom zvýšení podpory detí, čo je z dôvodov nízkej pôrodnosti viac než žiaduce.

[133] *Údaj platný v roku 2005, v roku 2006 je to 540 Sk.*

[134] *Pozri tabuľku 11.*

[135] *(918 911 * 68,0 % + (1 346 142 – 918 911) * 100,0 %) / 1 346 142 = 78,2 %.*

[136] *4 655 Sk * 0,782 * 0,63 = 2 293 Sk.*

[137] *1 303 * 1 346 142 detí * 12 mesiacov = 21 048 mil. Sk.*

MODEL MESA 10

Ďalšie prepočty robil Karol Morvay z organizácie MESA 10 a vyčíslil nasledovné vplyvy. Kompletný výpočet s vysvetlivkami tvorí prílohu č.5, v nasledovnej tabuľke je uvedené len celkové zhrnutie:

TABUĽKA 14

Fiškálne dopady hypoteticky v roku 2005, mld. Sk	
	pravdepodobne:
Zmena výberu dane z príjmu FO	125,7
Solidárny a zdravotný odvod	144,2
Strata „starých" odvodov	-178,6
Efekt na strane zdrojov	91,3
Odvodový bonus	185,0
Zrušenie starých dávok	-154,0
Kompenzácie poberateľom dôchodkov	61,4
Efekt na strane použitia	92,4
Celková bilancia	**-1,1**
Fiškálne dopady v roku 2010, mld. Sk	
	pravdepodobne:
Zmena výberu dane z príjmu FO	148,2
Solidárny a zdravotný odvod	183,5
Strata „starých" odvodov	-239,0
Efekt na strane zdrojov	92,7
Odvodový bonus	190,6
Zrušenie starých dávok	-178,6
Kompenzácie poberateľom dôchodkov	71,2
Efekt na strane použitia	83,2
Celková bilancia	**9,4**

Zdroj: MESA 10

MODEL SAV

Posledné prepočty robil tím Slovenskej akadémie vied pod vedením Vladimíra Kvetana. Táto mimoriadne rozsiahla práca je z priestorových dôvodov celá uvedená na priloženom CD a jej záver je nasledovný:

*„**Odhadujeme pokles** deficitu verejných financií z -43 868 mil. Sk na -43 304 mil. Sk, čo predstavuje 564 mil. Sk."*

TABUĽKA 15

	Prebytok (+), schodok (-) hospodárenia		
	Sociálny systém[138]	Štátny rozpočet	Verejný rozpočet[139,140]
V súčasnosti (pred reformou)	23 741 mil. Sk	-70 288 mil. Sk	-43 868 mil. Sk
Po zavedení reformy	-63 247 mil. Sk	38 911 mil. Sk	-43 304 mil. Sk
Po ukončení vyrovnávacích platieb	-13 762 mil. Sk	88 396 mil. Sk	6 181 mil. Sk

Zdroj: SAV

Takže aj podľa SAV je vplyv na verejné financie po zavedení OB pozitívny, a to vo výške 21,8 mld. Sk pri zachovaní dnešnej úrovne podpory detí, resp. 0,6 mld. Sk so zvýšenou podporou detí. SAV vyčíslila aj deficit verejného rozpočtu[140], ktorý by vznikol, keby platby do II. piliera mal hradiť štát (-67 249 mil. Sk). Tento deficit však nevznikne, lebo platby do II. piliera si hradia daňovníci sami, na čo použijú časť výrazného zvýšenia ich čistých príjmov.

ZHRNUTIE

Vrátane výdavkov na výrazne vyššiu podporu detí (+124 %) a vyrovnávacích platieb dôchodcov sú odhady celkových vplyvov na verejné financie po zavedení OB nasledovné:

TABUĽKA 16

	Sulík	Morvay (MESA 10)	Kvetan (SAV)
2004	-	-	0,6 mld. Sk
2005	-0,1 mld. Sk	-1,1 mld. Sk	-
2010	-	9,4 mld. Sk	-

Zdroj: autor

[138] *Deficit sociálneho systému bez príjmov z DPFO by dosiahol po zavedení reformy -189 074 mil. Sk a po ukončení vyrovnávacích platieb -139 588 mil. Sk.*

[139] *Deficit verejného rozpočtu pri zohľadnení II. piliera sociálneho zabezpečenia ako výdavku verejného rozpočtu by dosiahol -67 249 mil. Sk, resp. po ukončení vyrovnávacích platieb -17 763 mil. Sk.*

[140] *Schodok verejných financií bez navŕšenia prídavkov na deti by po zavedení reformy bol deficitný vo výške -22 082 mil. Sk a po ukončení vyrovnávacích platieb prebytkový vo výške 27 403 mil. Sk.*

Mikrodopady

Predmetom predošlej kapitoly bol vplyv na štátny rozpočet. Čo je však pri zavedení odvodového bonusu dôležité, je aj vplyv na obyvateľov, ktorý je predmetom tejto kapitoly. Na tento účel je obyvateľstvo rozdelené do 26 štandardných skupín. Prvé dve skupiny sú jednotlivci s vlastnou domácnosťou alebo bez nej[141]. Skupina 3 až 8 sú neúplné rodiny, čiže osamelý rodič, s 1 až 6 a viac deťmi. Skupina 9 až 22 sú úplné rodiny podľa aktivity manželky/manžela a počtu detí. Skupiny 23 až 26 sú domácnosti dôchodcov.

K prvým 22 skupinám sú priradené nasledovné údaje: dnešné životné minimum a dnešná alimentácia štátu v prípade úplnej neaktivity (nie je zahrnutý aktivačný príspevok) a v prípade základnej aktivity (aktivačný príspevok je zahrnutý). Posledné tri stĺpce sa týkajú systému OB. Uvedený je súčet štátnych dávok v %, v Sk a posledný údaj je súčet štátnych dávok v Sk **znížený o daň a odvody**. Jedná sa teda o čistú podporu v prípade absencie vlastných príjmov a úplnej neaktivity. Ako vidieť, je vo **všetkých** prípadoch štátna alimentácia v systéme OB vyššia ako dnes a tvrdenia, že odvodový bonus ruší celý dnešný systém sociálneho zabezpečenia nie sú pravdivé.

Odvodový bonus zvyšuje aj v prípade, že zohľadníme aktivačný príspevok, čisté príjmy obyvateľstva. Občan vyvíja určitú základnú aktivitu, za ktorú dnes dostáva aktivačný príplatok vo výške 1 700 Sk, čo je to isté, ako keď v systéme OB by dostal superhrubú mzdu 1 700 Sk, napríklad od obce. Tieto isté údaje sú na strane 82 uvedené aj pre marginalizované skupiny.

[141] *Jednotlivec bez vlastnej domácnosti je napríklad dospelý zarábajúci syn, bývajúci a hospodáriaci s rodičmi.*

[142] *Pre určenie predpokladám vek všetkých detí od 4 do 15 rokov, inak je súčet štátnych dávok vyšší, pozri kapitolu 6, str. 47.*

TABUĽKA 17

	domácnosť	počet cenzových domácností	počet obyvateľov	podiel na celkovom obyvateľstve	Dnešný systém			Odvodový bonus		
					dnešné ŽM	podpora v prípade úplnej neaktivity	podpora + aktivačný príspevok	SŠD v %	SŠD v Sk	úplná neaktivita - príjem v Sk (netto)
1	jednotlivec, vlastná domácnosť	389 841	389 841	7,25%	4 730	**2 970**	4 670	100%	4 730	**2 980**
2	jednotlivec, bez vlastnej domácnosti		758 300	14,01%	4 730	**1 610**	3 310	100%	4 730	**2 980**
3	osamelý rodič a 1 dieťa	84 081	168 162	3,13%	6 880	**5 290**	6 990	180%	8 514	**5 364**
4	osamelý rodič a 2 deti	38 019	114 057	2,12%	9 030	**6 480**	8 180	240%	11 352	**7 152**
5	osamelý rodič a 3 deti	7 909	31 636	0,59%	11 180	**7 370**	9 070	340%	16 082	**10 132**
6	osamelý rodič a 4 deti	1 750	8 750	0,16%	13 330	**7 960**	9 660	380%	17 974	**11 324**
7	osamelý rodič a 5 detí	552	3 312	0,06%	15 480	**9 760**	11 460	480%	22 704	**14 304**
8	osamelý rodič a 6 a viac detí	408	3 175	0,06%	15 480	**9 760**	11 460	500%	23 650	**14 900**
9	rodina, žena pracuje a 0 detí	210 449	420 898	7,82%	8 030	**4 960**	8 360	200%	9 460	**5 960**
10	rodina, žena pracuje a 1 dieťa	226 874	680 622	12,65%	10 180	**6 840**	10 240	280%	13 244	**8 344**
11	rodina, žena pracuje a 2 deti	261 061	1 044 244	19,41%	12 330	**7 730**	11 130	340%	16 082	**10 132**
12	rodina, žena pracuje a 3 deti	69 336	346 680	6,44%	14 480	**8 620**	12 020	440%	20 812	**13 112**
13	rodina, žena pracuje a 4 deti	16 248	97 488	1,81%	16 630	**9 210**	12 610	480%	22 704	**14 304**
14	rodina, žena pracuje a 5 detí	4 758	33 306	0,62%	18 780	**11 050**	14 450	580%	27 434	**17 283**
15	rodina, žena pracuje a 6 a viac detí	2 996	26 069	0,48%	18 780	**11 050**	14 450	600%	28 380	**17 879**
16	rodina, žena nepracuje a 0 detí	57 484	114 968	2,14%	8 030	**4 960**	6 660	200%	9 460	**5 960**
17	rodina, žena nepracuje a 1 dieťa	19 684	59 052	1,01%	10 180	**6 840**	8 540	280%	13 244	**8 344**
18	rodina, žena nepracuje a 2 deti	15 198	60 792	1,13%	12 330	**7 730**	9 430	340%	16 082	**10 132**
19	rodina, žena nepracuje a 3 deti	5 267	26 335	0,49%	14 480	**8 620**	10 320	440%	20 812	**13 112**
20	rodina, žena nepracuje a 4 deti	1 997	11 982	0,22%	16 630	**9 210**	10 910	480%	22 704	**14 304**
21	rodina, žena nepracuje a 5 detí	870	6 090	0,11%	18 780	**11 050**	12 750	580%	27 434	**17 283**
22	rodina, žena nepracuje a 6 a viac detí	833	7 353	0,14%	18 780	**11 050**	12 750	600%	28 380	**17 879**
23	dôchodca, rodina, žena pracuje	37 512	93 835	1,74%						
24	dôchodca, rodina, žena nepracuje	237 452	484 232	9,00%						
25	dôchodca, neúplná rodina	5 610	12 726	0,24%						
26	dôchodca jednotlivec	375 550	375 550	6,98%						
	spolu	2 071 739	5 379 455	100,00%						

Zdroj: http://www.statistics.sk/webdata/slov/scitanie/def_sr/run.html

GRAF 15

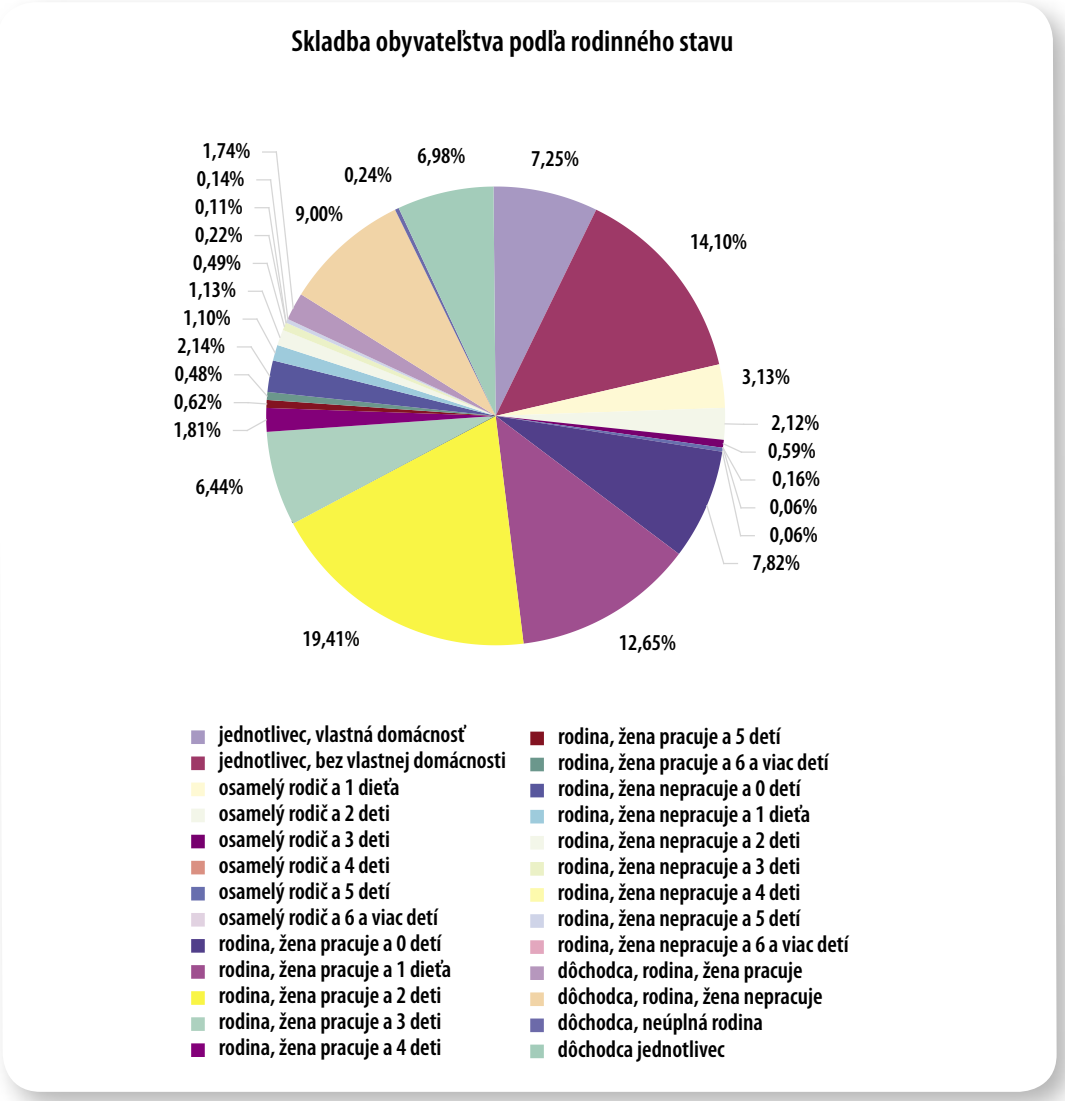

Zdroj: autor

K 19 skupinám[143] sú vytvorené príjmové tabuľky, ktoré v závislosti od superhrubej mzdy vykazujú dnešné čisté príjmy skupiny vrátane všetkých sociálnych dávok[144], nárokovateľných z titulu žiadneho alebo nízkeho prímu a čisté príjmy po zavedení odvodového bonusu. Tabuľky ďalej obsahujú nárast čistých príjmov a marginálne a celkové zdanenie od nultej koruny príjmu. Na ilustráciu je na nasledujúcej dvojstranne zobrazená príjmová tabuľka rodiny s nepracujúcou manželkou a dvoma deťmi (tabuľka 18) v dnešnom systéme a na ďalšej dvojstrane v systéme OB. Opisy dát v tabuľke by mali byť dostatočne zrozumiteľné, nebudem tu preto s nimi unavovať. Príjmové tabuľky všetkých 19 skupín sa nachádzajú na priloženom CD.

[143] *Nepatria k nim domácnosti so 6 a viac deťmi, lebo nie je známy presný počet detí (vplyvy sú veľmi podobné vplyvom rodiny s piatimi deťmi) a nepatria k nim dôchodcovia, na ktorých bude vplyv pre vyrovnávaciu dávku (pozri kapitolu 12) neutrálny.*

[144] *Myslí sa dávka v hmotnej núdzi, príspevky k dávke, daňový bonus na dieťa, prídavky na deti a dotácia na motivačné štipendium*

TABUĽKA 18 – DNEŠNÝ SYSTÉM

Rodina, žena nepracuje a 2 zdravé deti vo veku 8 a 12 rokov s prospechom od 1,5 do 2,5

	Odvody				Dane		
					Nezdaniteľné minimum		90 816
superhrubá mzda	odvody zamestnávateľ	hrubá mzda	odvody zamestnanec	základ dane	základ dane bez nezd. minima	daň	čistý príjem
0	0	0	0	0	-15 136	0	0
1 000	260	740	99	641	-14 496	0	641
2 000	521	1 479	198	1 281	-13 855	0	1 281
3 000	781	2 219	297	1 922	-13 214	0	1 922
4 000	1 041	2 959	396	2 562	-12 574	0	2 562
5 000	1 302	3 698	496	3 203	-11 933	0	3 203
6 000	1 562	4 438	595	3 843	-11 293	0	3 843
7 000	1 823	5 178	694	4 484	-10 652	0	4 484
8 000	2 083	5 917	793	5 124	-10 012	0	5 124
9 000	2 343	6 657	892	5 765	-9 371	0	5 765
10 000	2 604	7 396	991	6 405	-8 731	0	6 405
11 000	2 864	8 136	1 090	7 046	-8 090	0	7 046
12 000	3 124	8 876	1 189	7 686	-7 450	0	7 686
13 000	3 385	9 615	1 289	8 327	-6 809	0	8 327
14 000	3 645	10 355	1 388	8 968	-6 169	0	8 968
15 000	3 905	11 095	1 487	9 608	-5 528	0	9 608
16 000	4 166	11 834	1 586	10 249	-4 888	0	10 249
17 000	4 426	12 574	1 685	10 889	-4 247	0	10 889
18 000	4 686	13 314	1 784	11 530	-3 606	0	11 530
19 000	4 947	14 053	1 883	12 170	-2 966	0	12 170
20 000	5 207	14 793	1 982	12 811	-2 325	0	12 811
21 000	5 468	15 533	2 081	13 451	-1 685	0	13 451
22 000	5 728	16 272	2 181	14 092	-1 044	0	14 092
23 000	5 988	17 012	2 280	14 732	-404	0	14 732
24 000	6 249	17 752	2 379	15 373	237	45	15 328
25 000	6 509	18 491	2 478	16 013	877	167	15 847
26 000	6 769	19 231	2 577	16 654	1 518	288	16 366
27 000	7 030	19 970	2 676	17 294	2 158	410	16 884
28 000	7 290	20 710	2 775	17 935	2 799	532	17 403
29 000	7 550	21 450	2 874	18 575	3 439	654	17 922
30 000	7 811	22 189	2 973	19 216	4 080	775	18 441
31 000	8 071	22 929	3 073	19 857	4 721	897	18 960
32 000	8 331	23 669	3 172	20 497	5 361	1 019	19 478
33 000	8 583	24 417	3 262	21 154	6 018	1 144	20 011
34 000	8 835	25 165	3 352	21 813	6 677	1 269	20 545
35 000	9 086	25 914	3 442	22 472	7 336	1 394	21 078
36 000	9 337	26 663	3 532	23 131	7 995	1 519	21 612
37 000	9 588	27 412	3 622	23 790	8 654	1 644	22 146
38 000	9 840	28 161	3 712	24 449	9 313	1 769	22 679

dávka v hmotnej núdzi	3 700
príspevok na zdravotnú starostlivosť	200
príspevok na bývanie	2 150
aktivačný príspevok	1 700

Rodinná politika			Sociálna politika				
Životné minimum		12 330	celkový nárok				
Prídavky na 2 deti	Daňový bonus	Dotácia na motivačný príspevok	podiel príjmu 75%	Celkový čistý príjem	Ako % zo superhrubej mzdy	Marginálne zdanenie	Celkové zaťaženie
1 080	0	600	7 750	9 430			
1 080	0	600	7 270	9 590	959,01%	83,99%	-859,01%
1 080	0	600	6 789	9 750	487,51%	83,99%	-387,51%
1 080	0	600	6 309	9 910	330,35%	83,99%	-230,35%
1 080	0	600	5 828	10 071	251,76%	83,99%	-151,76%
1 080	1 080	600	5 348	11 311	226,21%	-24,01%	-126,21%
1 080	1 080	600	4 868	11 471	191,18%	83,99%	-91,18%
1 080	1 080	600	4 387	11 631	166,16%	83,99%	-66,16%
1 080	1 080	600	3 907	11 791	147,39%	83,99%	-47,39%
1 080	1 080	600	3 426	11 951	132,79%	83,99%	-32,79%
1 080	1 080	600	2 946	12 111	121,11%	83,99%	-21,11%
1 080	1 080	600	2 466	12 272	111,56%	83,99%	-11,56%
1 080	1 080	600	1 985	12 432	103,60%	83,99%	-3,60%
1 080	1 080	600	1 505	12 592	96,86%	83,99%	3,14%
1 080	1 080	600	1 024	12 752	91,08%	83,99%	8,92%
1 080	1 080	600	544	12 912	86,08%	83,99%	13,92%
1 080	1 080	0	64	12 472	77,95%	143,99%	22,05%
1 080	1 080	0	0	13 049	76,76%	42,31%	23,24%
1 080	1 080	0	0	13 690	76,05%	35,95%	23,95%
1 080	1 080	0	0	14 330	75,42%	35,95%	24,58%
1 080	1 080	0	0	14 971	74,85%	35,95%	25,15%
1 080	1 080	0	0	15 611	74,34%	35,95%	25,66%
1 080	1 080	0	0	16 252	73,87%	35,95%	26,13%
1 080	1 080	0	0	16 892	73,44%	35,95%	26,56%
1 080	1 080	0	0	17 488	72,87%	40,45%	27,13%
1 080	1 080	0	0	18 007	72,03%	48,12%	27,97%
1 080	1 080	0	0	18 526	71,25%	48,12%	28,75%
1 080	1 080	0	0	19 044	70,53%	48,12%	29,47%
1 080	1 080	0	0	19 563	69,87%	48,12%	30,13%
1 080	1 080	0	0	20 082	69,25%	48,12%	30,75%
1 080	1 080	0	0	20 601	68,67%	48,12%	31,33%
1 080	1 080	0	0	21 120	68,13%	48,12%	31,87%
1 080	1 080	0	0	21 638	67,62%	48,12%	32,38%
1 080	1 080	0	0	22 171	67,18%	46,77%	32,82%
1 080	1 080	0	0	22 705	66,78%	46,63%	33,22%
1 080	1 080	0	0	23 238	66,40%	46,63%	33,61%
1 080	1 080	0	0	23 772	66,03%	46,63%	33,97%
1 080	1 080	0	0	24 306	65,69%	46,63%	34,31%
1 080	1 080	0	0	24 839	65,37%	46,63%	34,63%

TABUĽKA 18 – PO ZAVEDENÍ OB

	OB, Rovná daň, SO a ZO					
	Súčet štátnych dávok				16 082	
superhrubá mzda	Odvodový bonus 10%	Celkový príjem	Rovná daň 19,0%	Solidárny odvod 10%	Zdravotný odvod 8%	Celkový čistý príjem
0	16 082	16 082	3 056	1 608	1 287	10 132
1 000	15 982	16 982	3 227	1 698	1 359	10 699
2 000	15 882	17 882	3 398	1 788	1 431	11 266
3 000	15 782	18 782	3 569	1 878	1 503	11 833
4 000	15 682	19 682	3 740	1 968	1 575	12 400
5 000	15 582	20 582	3 911	2 058	1 647	12 967
6 000	15 482	21 482	4 082	2 148	1 719	13 534
7 000	15 382	22 382	4 253	2 238	1 791	14 101
8 000	15 282	23 282	4 424	2 328	1 863	14 668
9 000	15 182	24 182	4 595	2 418	1 935	15 235
10 000	15 082	25 082	4 766	2 508	2 007	15 802
11 000	14 982	25 982	4 937	2 598	2 079	16 369
12 000	14 882	26 882	5 108	2 688	2 151	16 936
13 000	14 782	27 782	5 279	2 778	2 223	17 503
14 000	14 682	28 682	5 450	2 868	2 295	18 070
15 000	14 582	29 582	5 621	2 958	2 367	18 637
16 000	14 482	30 482	5 792	3 048	2 439	19 204
17 000	14 382	31 382	5 963	3 138	2 511	19 771
18 000	14 282	32 282	6 134	3 228	2 583	20 338
19 000	14 182	33 182	6 305	3 318	2 655	20 905
20 000	14 082	34 082	6 476	3 408	2 727	21 472
21 000	13 982	34 982	6 647	3 498	2 799	22 039
22 000	13 882	35 882	6 818	3 588	2 871	22 606
23 000	13 782	36 782	6 989	3 678	2 943	23 173
24 000	13 682	37 682	7 160	3 768	3 015	23 740
25 000	13 582	38 582	7 331	3 858	3 087	24 307
26 000	13 482	39 482	7 502	3 948	3 159	24 874
27 000	13 382	40 382	7 673	4 038	3 231	25 441
28 000	13 282	41 282	7 844	4 128	3 303	26 008
29 000	13 182	42 182	8 015	4 218	3 375	26 575
30 000	13 082	43 082	8 186	4 308	3 447	27 142
31 000	12 982	43 982	8 357	4 398	3 519	27 709
32 000	12 882	44 882	8 528	4 488	3 591	28 276
33 000	12 782	45 782	8 699	4 578	3 663	28 843
34 000	12 682	46 682	8 870	4 668	3 735	29 410
35 000	12 519	47 519	9 029	4 730	3 784	29 977
36 000	12 219	48 219	9 162	4 730	3 784	30 544
37 000	11 919	48 919	9 295	4 730	3 784	31 111
38 000	11 619	49 619	9 428	4 730	3 784	31 678

					II. pilier		
Ako % zo superhrubej mzdy	Marginálne zdanenie	Celkové zaťaženie	Nárast v Sk	Nárast v %	Odvod do II. piliera	Nárast v Sk	Nárast v %
			702	7,4%	1 073	-371	-3,9%
1069,9%	43,30%	-969,87%	1 109	11,6%	1 133	-24	-0,3%
563,3%	43,30%	-463,28%	1 515	15,5%	1 193	323	3,3%
394,4%	43,30%	-294,42%	1 922	19,4%	1 253	670	6,8%
310,0%	43,30%	-209,99%	2 329	23,1%	1 313	1 016	10,1%
259,3%	43,30%	-159,33%	1 656	14,6%	1 373	283	2,5%
225,6%	43,30%	-125,56%	2 063	18,0%	1 433	630	5,5%
201,4%	43,30%	-101,44%	2 470	21,2%	1 493	977	8,4%
183,3%	43,30%	-83,35%	2 877	24,4%	1 553	1 324	11,2%
169,3%	43,30%	-69,27%	3 284	27,5%	1 613	1 671	14,0%
158,0%	43,30%	-58,02%	3 690	30,5%	1 673	2 017	16,7%
148,8%	43,30%	-48,81%	4 097	33,4%	1 733	2 364	19,3%
141,1%	43,30%	-41,13%	4 504	36,2%	1 793	2 711	21,8%
134,6%	43,30%	-34,64%	4 911	39,0%	1 853	3 058	24,3%
129,1%	43,30%	-29,07%	5 318	41,7%	1 913	3 405	26,7%
124,2%	43,30%	-24,24%	5 725	44,3%	1 973	3 752	29,1%
120,0%	43,30%	-20,02%	6 732	54,0%	2 033	4 698	37,7%
116,3%	43,30%	-16,30%	6 722	51,5%	2 093	4 628	35,5%
113,0%	43,30%	-12,99%	6 648	48,6%	2 153	4 495	32,8%
110,0%	43,30%	-10,02%	6 575	45,9%	2 213	4 361	30,4%
107,4%	43,30%	-7,36%	6 501	43,4%	2 273	4 228	28,2%
104,9%	43,30%	-4,95%	6 428	41,2%	2 333	4 094	26,2%
102,8%	43,30%	-2,75%	6 354	39,1%	2 393	3 961	24,4%
100,8%	43,30%	-0,75%	6 280	37,2%	2 453	3 827	22,7%
98,9%	43,30%	1,08%	6 252	35,8%	2 513	3 739	21,4%
97,2%	43,30%	2,77%	6 300	35,0%	2 573	3 727	20,7%
95,7%	43,30%	4,33%	6 348	34,3%	2 633	3 715	20,1%
94,2%	43,30%	5,78%	6 396	33,6%	2 694	3 703	19,4%
92,9%	43,30%	7,12%	6 445	32,9%	2 754	3 691	18,9%
91,6%	43,30%	8,36%	6 493	32,3%	2 814	3 679	18,3%
90,5%	43,30%	9,53%	6 541	31,8%	2 874	3 667	17,8%
89,4%	43,30%	10,62%	6 589	31,2%	2 934	3 655	17,3%
88,4%	43,30%	11,64%	6 637	30,7%	2 994	3 644	16,8%
87,4%	43,30%	12,60%	6 672	30,1%	3 054	3 618	16,3%
86,5%	43,30%	13,50%	6 705	29,5%	3 114	3 592	15,8%
85,6%	43,30%	14,35%	6 738	29,0%	3 155	3 584	15,4%
84,8%	43,30%	15,16%	6 772	28,5%	3 155	3 617	15,2%
84,1%	43,30%	15,92%	6 805	28,0%	3 155	3 650	15,0%
83,4%	43,30%	16,64%	6 838	27,5%	3 155	3 683	14,8%

Následne som údaj „percentuálny nárast čistého príjmu“ znázornil graficky, výsledok sú štyri grafy – bezdetný jednotlivec (graf 16), osamelý rodič s 1 až 5 deťmi (graf 17), rodina s nepracujúcou manželkou s 0 až 5 deťmi (graf 18) a rodina s pracujúcou manželkou (graf 19). Posledný graf je trojdimenzionálny, lebo obsahuje dve premenné – príjem manžela a príjem manželky. Z grafov sú okamžite zrejmé tri skutočnosti. Polepšia si (1) rodiny s deťmi, (2) pracujúci s priemernými platmi, (3) pohoršia si nepracujúci, bezdetní zdraví jednotlivci alebo páry bez záväzkov.

GRAF 16

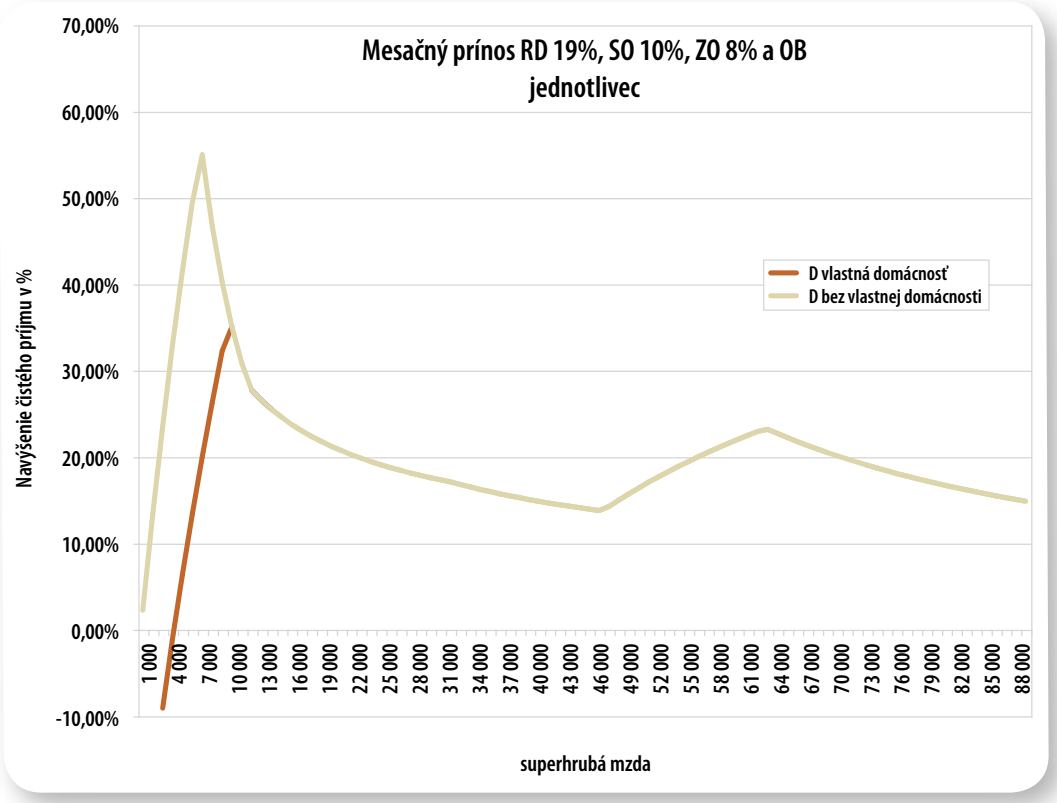

Zdroj: autor

GRAF 17

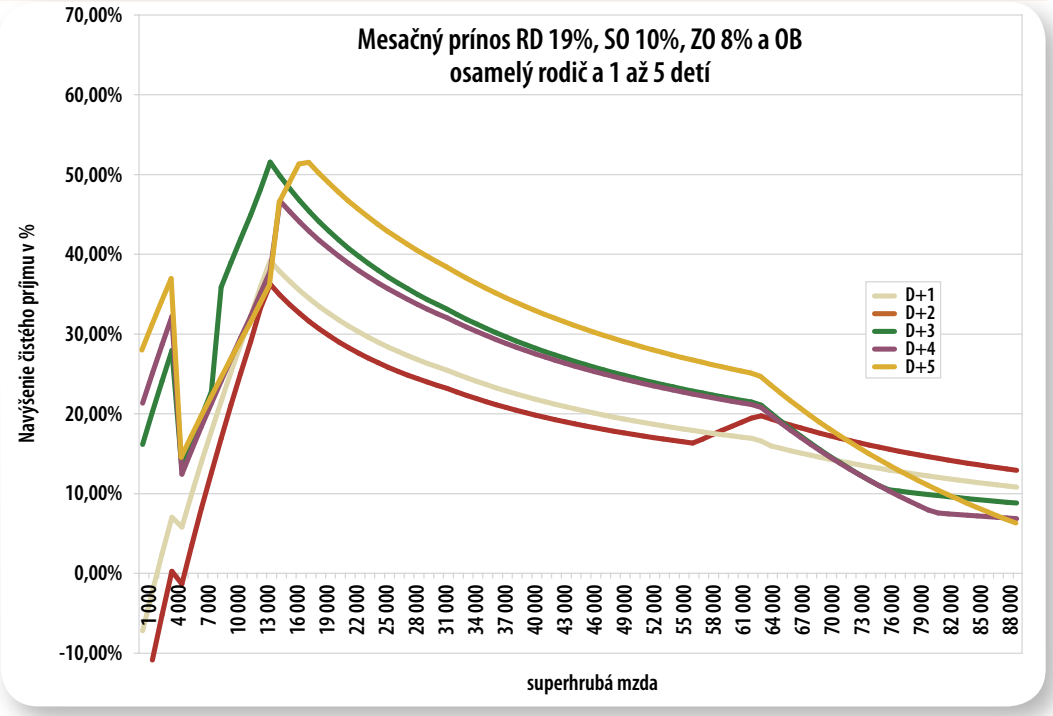

Zdroj: autor

GRAF 18

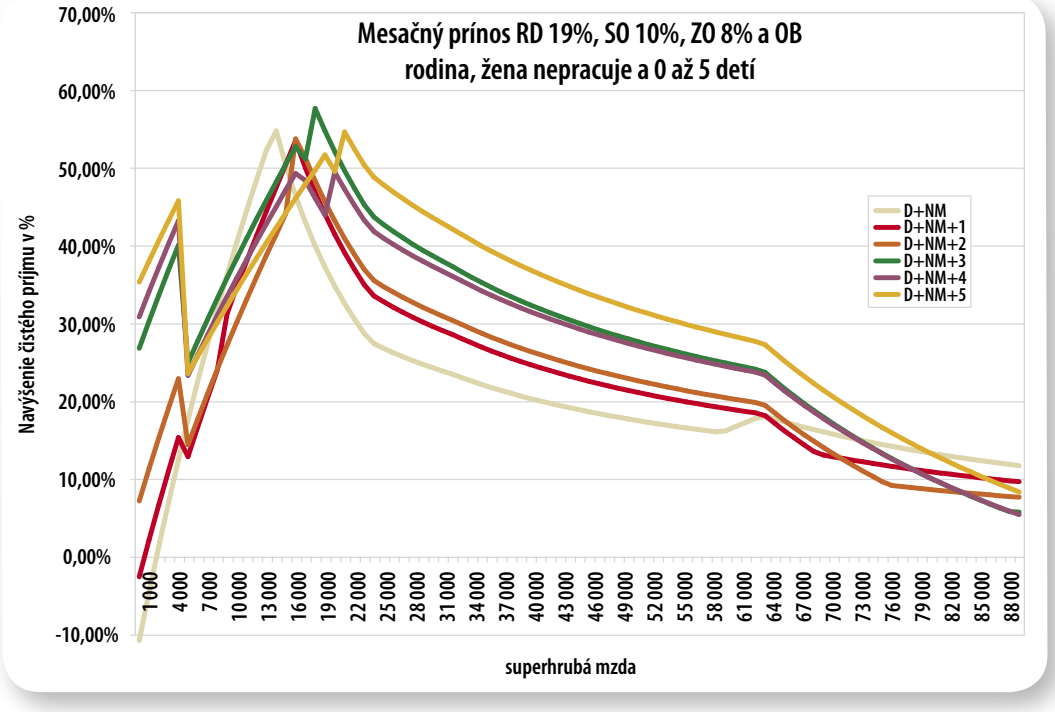

Zdroj: autor

GRAF 19

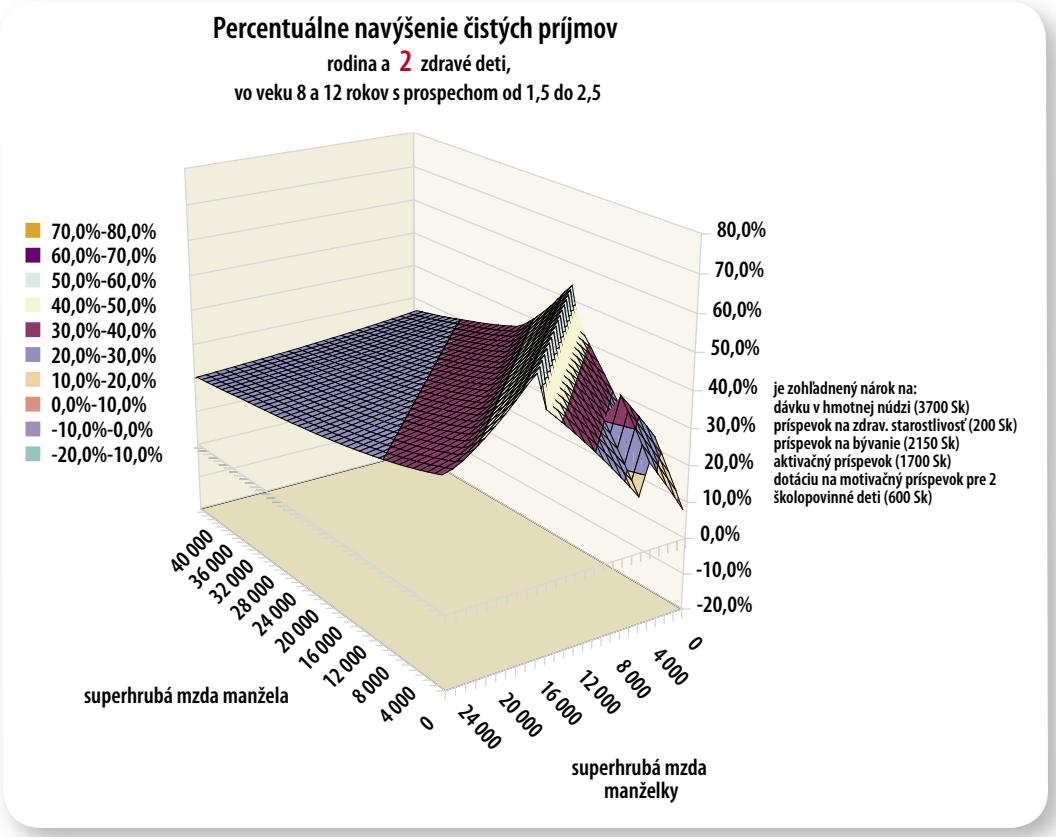

Zdroj: autor

Som presvedčený, že je v súlade s akýmikoľvek morálnymi, etickými a inými pravidlami, aby zdravý jednotlivec bez záväzkov sa primárne živil vlastnou prácou. Akoukoľvek a kdekoľvek. Flexibilita a mobilita sú samozrejmý predpoklad. Mobilita v tom zmysle, že keď nie je práca doma, tak si zbalím pár slivák a idem za prácou, a flexibilita v tom zmysle, že keď vysokoškolák si nevie nájsť adekvátnu prácu, tak ide umývať záchody. Koruna mu snáď z hlavy nespadne. Úlohou štátu je vytvoriť taký finančný vzťah medzi občanom a štátom, ktorý garantuje každému minimálny príjem na život, ktorý motivuje ľudí pracovať a ktorý vytvára rovnaké šance. Kto z tej svojej čo urobí, je potom už len a len jeho vec. Naopak, polepšia si rodiny s deťmi, a to obzvlášť, ak ide o strednú príjmovú triedu. To sú práve tie široké vrstvy obyvateľstva, ktoré neprofitovali z daňovej reformy[145]. Týmto spôsobom štát jasne deklaruje podporu rodinám s deťmi. A nie malú. Kvôli peniazom síce nikto dieťa mať nebude, ale je dôležité, aby peniaze neboli dôvod odmietnutia alternatívy mať deti. A odvodový bonus tieto dôvody určite zmenší.

Ostávajú grafy s celkovým a marginálnym zaťažením. Celkové zaťaženie je jednoduchá vec. Koľko percent si nechá štát z celkových hrubých[146] príjmov? V grafoch je znázornené zaťaženie dnešné a po zavedení odvodového bonusu a jasne vidieť jeho

[145] *Pozri odsek V čom má Fico pravdu v tejto kapitole, str. 87.*

[146] *U mzdy to je superhrubá mzda, to znamená vrátane odvodov zamestnávateľa, lebo aj tie sú zaťaženie príjmov.*

výrazný pokles. Marginálne zaťaženie je trochu zložitejšie. Nehovorí nič o tom, koľko má daňovník celkovo, ale o koľko sa **nezvýšia** jeho čisté príjmy pri zvýšení celkových príjmov (vrátane odvodov zamestnávateľa) o 1 000 Sk[147]. Keď zvýšenie superhrubej mzdy štát zaťaží odvodmi v celkovej výške 36 %[148] a zároveň zníži výšku sociálnej dávky o 480 Sk[149], tak je to marginálne zdanenie 84 %. Výsledok je, že zo zvýšenia celkových hrubých príjmov o 1 000 Sk ostane smiešnych 160 Sk. Takto absurdne vysoké marginálne zdanenie nie je žiadna fikcia, ale realita. A sú body, ako vidieť z grafov, kde sa prestane určitá dávka vyplácať skokovo a marginálne zdanenie presiahne 100 %. Na rozdiel od toho, aj to vidieť v grafe, pozná marginálne zdanenie po zavedení odvodového bonusu len dve sadzby. Od príjmu 0 Sk až po klesnutie OB na nulu je to 43,3 % a potom je to na úrovni sadzby rovnej dane, na 19 %. Na nasledujúcich stranách sú zobrazené grafy marginálneho a celkového zaťaženia príjmov štyroch najpočetnejších skupín obyvateľstva a všetky grafy sa nachádzajú na priloženom CD.

GRAF 20

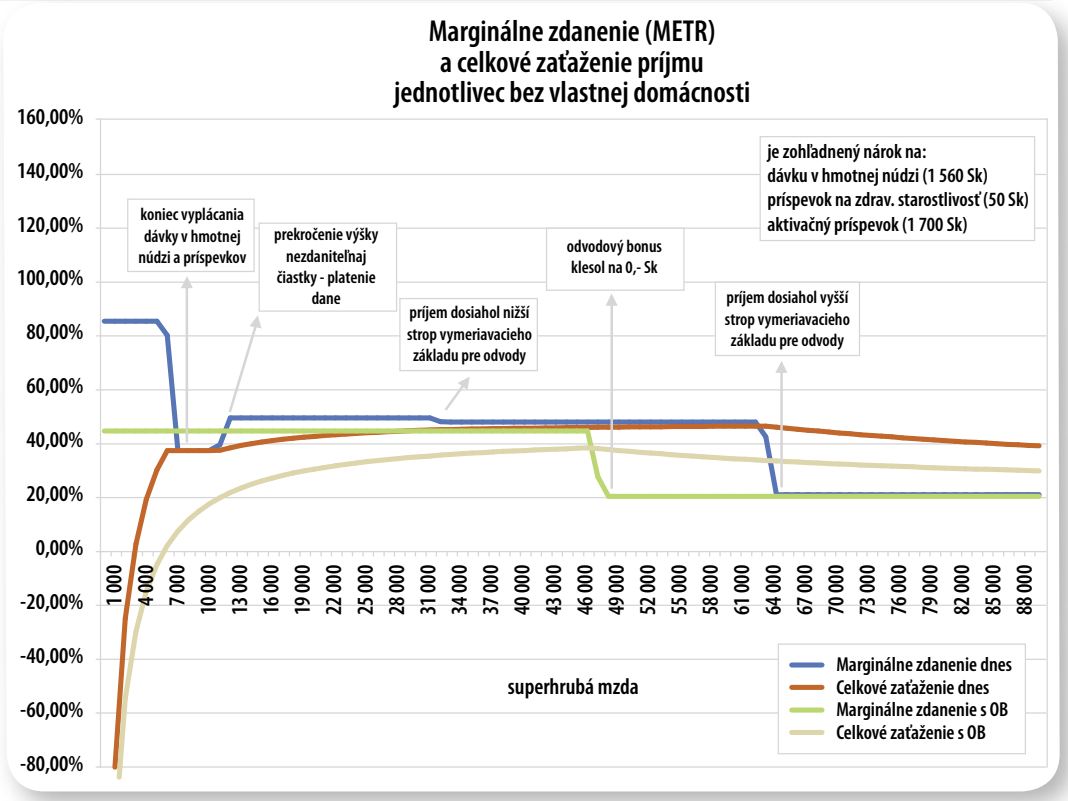

Zdroj: autor

[147] *Marginálne zaťaženie sa musí vzťahovať k nejakej základnej veličine, v tomto prípade 1 000 Sk. Sú síce prípady, kde to nie je nutné, napríklad pri daňovej sadzbe. Ale už pri dávkach, ktoré sa pri dosiahnutí určitej hranice prestanú vyplácať, je nutné definovať základnú veličinu. Napr. pri dosiahnutí ŽM štát prestane vyplácať 350 Sk (dávka pre rodiča v hmotnej núdzi s dieťaťom do 1 roka). Keď je vzťažná jednotka 1 000 Sk, tak je to 35 %, keď 1 Sk, tak je to 35 000 %. Pozri aj Štefunko, M., PhD.: Ekonómia slobody. KALLIGRAM: Bratislava, 2005, str. 89.*

[148] *Odvody zamestnávateľa sú 35,2 % z hrubej mzdy, zamestnanca 13,4 %, spolu 48,6 % z hrubej mzdy. Superhrubá mzda je hrubá mzda plus odvody zamestnávateľa, teda 135,2 % a celkové odvody sú 48,6 %/135,2 % = 35,95 % zo superhrubej mzdy.*

[149] *Celkové odvodové zaťaženie prerátané na superhrubú mzdu je 36 %. Ostáva 640 Sk (1 000 Sk – 36 %), ale zároveň sa znižuje sociálna dávka o 75 % zvýšenia čistých príjmov, to je o 480 Sk.*

GRAF 21

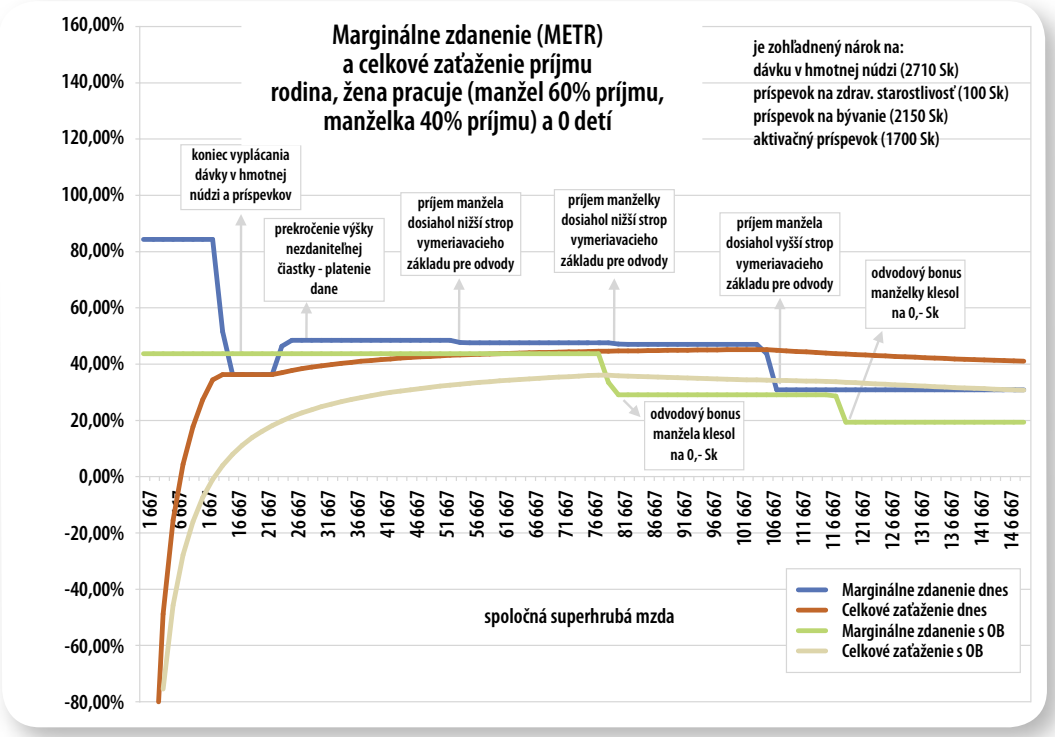

Zdroj: autor

GRAF 22

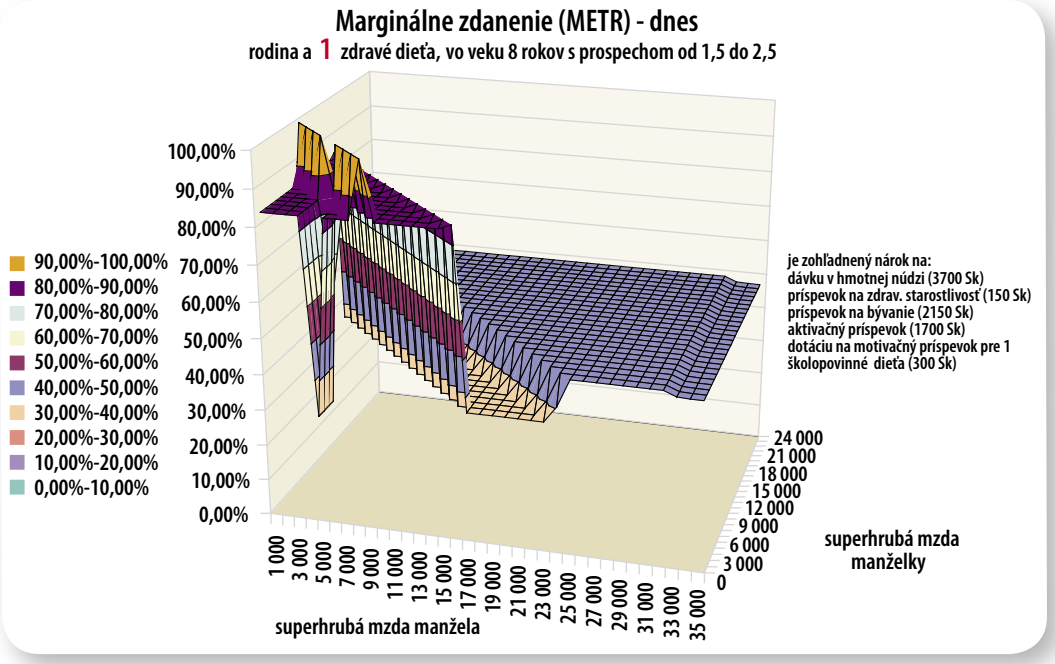

Zdroj: autor

GRAF 23

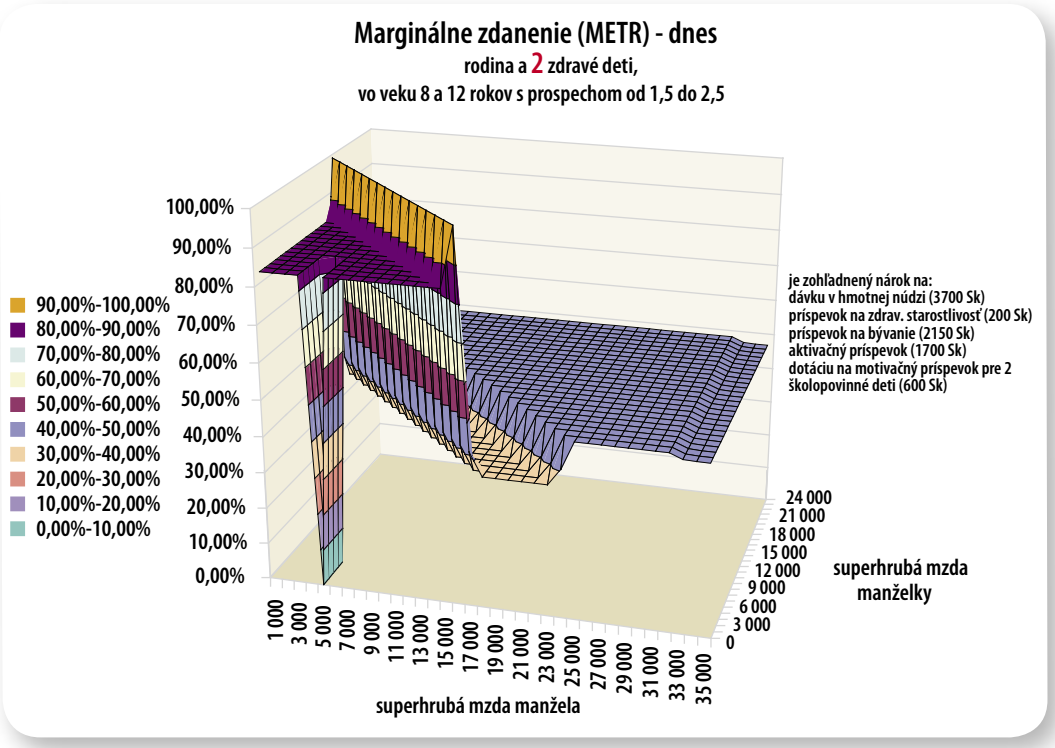

Zdroj: autor

Možno by mohol teraz niekto namietať, že miešam hrušky s jablkami, že zdanenie je jedna vec a sociálne dávky druhá, ale to práve tak nie je. Možno pojem „zdanenie" nie je celkom výstižný, možno by bol vhodnejší pojem zaťaženie, ale to nemení nič na podstate veci, že práve na dane, odvody a sociálne dávky je nutné sa pozerať ako na jeden celok. Chudobný človek si predsa nepovie, že týchto 360 Sk, ktoré mi štát zoberie na odvodoch, je niečo iné ako tých 480 Sk, o ktoré mi zníži sociálne dávky. On si povie: „Mám na háku celé snaženie, keď z 1 000 Sk navyše mi má ostať 160 Sk."

Jedno, ako to nazveme, OECD zistila[150], že pri marginálnom zdanení nad 80 % neexistuje motivácia pracovať, nech je akokoľvek pekná a drahá aktívna politika trhu práce. Od 60 do 80 % existuje mierna motivácia, obzvlášť keď je podporená inými benefitmi, ako napr. stravnými lístkami a pod. Motivácia pracovať (a predtým hľadať si prácu) existuje pri marginálnom zdanení (zaťažení) pod 60 %. Odvodový bonus pozná maximálne 43,3 %. Toto je dôvod, prečo po zavedení OB klesne nezamestnanosť.

Okrem 26 štandardných skupín, na ktoré je rozdelené celé obyvateľstvo, existujú ďalšie, takzvané marginalizované skupiny. Ako príklad by som uviedol rodinu s dvoma deťmi. V štandardnej skupine je predpoklad, že všetci sú zdraví a deti sú vlastné vo veku 4 až 19 rokov[151] a učia sa priemerne. Deti však môžu mať aj menej ako 3 roky, resp. viac ako 19,

[150] *Pozri Možnosti znižovania odvodov na Slovensku, IFP 07/2005 (priložené CD).*

[151] *Ak má rodina deti, tak prvé dieťa je vo veku 8 rokov, druhé vo veku 12 rokov, tretie vo veku 16 rokov, štvrté vo veku 4 rokov a piate dieťa vo veku 19 rokov.*

môžu byť postihnuté, môžu žiť u pestúna, môžu sa učiť podpriemerne alebo nadpriemerne a množstvo ďalších prípadov. Toto množstvo rôznych prípadov je determinované množstvom sociálnych platieb, ktoré náš štát pozná. Existuje viac možných kombinácií, ako je obyvateľov. Zostaviť zoznam všetkých existujúcich marginalizovaných skupín je nemožné, tak aspoň tie najčastejšie. V tabuľke č. 19 je 32 skupín a vplyvy na všetky sú uvedené na priloženom CD. Na ilustráciu uvádzam grafy celkového a marginálneho zaťaženia, ako aj percentuálnu zmenu čistých príjmov niekoľkých rôznych skupín.

TABUĽKA 19

	Marginalizované skupiny						
		Dnešný systém			Odvodový bonus		
		dnešné ŽM	podpora v prípade úplnej neaktivity	podpora + aktivačný príspevok	SŠD v %	SŠD v Sk	úplná neaktivita - príjem v Sk (netto)
1	rodina, žena nepracuje a 1 dieťa v pestúnskej starostlivosti	10 180	8 390	8 540	380%	17 974	11 324
2	rodina, žena nepracuje a 2 deti v pestúnskej starostlivosti, 1 vlastné dieťa	14 480	13 390	13 390	480%	22 704	14 304
3	rodina, žena pracuje a 1 dieťa v pestúnskej starostlivosti, 1 vlastné dieťa	12 330	9 230	11 130	440%	20 812	13 112
4	osamelý rodič a 1 dieťa do 3 rokov	6 880	5 290	6 990	280%	13 244	8 344
5	osamelý rodič a 2 deti do 3 rokov	9 030	5 880	7 580	340%	16 082	10 132
6	osamelý rodič a 1 dieťa do 3 rokov, 1 dieťa nad 3 roky	9 030	6 180	7 880	340%	16 082	10 132
7	osamelý rodič a 1 dieťa do 3 rokov, 2 deti nad 3 roky	11 180	7 070	8 770	380%	17 974	11 324
8	osamelý rodič a 2 deti do 3 rokov, 1 dieťa nad 3 roky	11 180	6 770	8 470	380%	17 974	11 324
9	osamelý rodič a 1 dieťa do 3 rokov s nárokom na náhradné výživné	6 880	7 350	7 350	380%	17 974	11 324
10	osamelý rodič a 1 dieťa do 3 rokov, 1 dieťa nad 3 roky s nárokom na náhradné výživné	9 030	10 470	10 470	440%	20 812	13 112
11	osamelý rodič a 1 dieťa s nárokom na náhradné výživné	6 880	5 590	6 990	280%	13 244	8 344
12	osamelý rodič a 2 deti s nárokom na náhradné výživné	9 030	6 840	8 180	340%	16 082	10 132
13	rodina, žena nepracuje a 1 dieťa do 3 rokov	10 180	6 540	8 240	380%	17 974	11 324
14	rodina, žena nepracuje a 2 deti do 3 rokov	12 330	7 130	8 830	440%	20 812	13 112
15	rodina, žena nepracuje a 1 dieťa do 3 rokov, 1 dieťa nad 3 roky	12 330	7 430	9 130	440%	20 812	13 112
16	rodina, žena nepracuje a 1 dieťa do 3 rokov, 2 deti nad 3 roky	14 480	8 320	10 020	480%	22 704	14 304

17	**rodina, žena nepracuje a 2 deti do 3 rokov, 1 dieťa nad 3 roky**	14 480	8 020	9 720	480%	22 704	14 304
18	**rodina, žena pracuje a 1 dieťa do 3 rokov, ktoré navštevuje štátne zariadenie**	10 180	6 540	9 940	380%	17 974	11 324
19	**rodina, žena pracuje a 2 deti do 3 rokov, ktoré navštevujú štátne zariadenie**	12 330	7 130	10 530	440%	20 812	13 112
20	**rodina, žena pracuje a 1 dieťa do 3 rokov, ktoré navštevuje štátne zariadenie, 1 dieťa nad 3 roky**	12 330	7 430	10 830	440%	20 812	13 112
21	**rodina, žena pracuje a 1 dieťa do 3 rokov, ktoré navštevuje štátne zariadenie, 2 deti nad 3 roky**	14 480	8 320	11 720	480%	22 704	14 304
22	**rodina, žena pracuje a 2 deti do 3 rokov, ktoré navštevujú štátne zariadenie, 1 dieťa nad 3 roky**	14 480	8 020	11 420	480%	22 704	14 304
23	**rodina, žena pracuje a 1 dieťa do 3 rokov, ktoré nenavštevuje štátne zariadenie**	10 180	6 540	9 940	380%	17 974	11 324
24	**rodina, žena pracuje a 2 deti do 3 rokov, ktoré nenavštevujú štátne zariadenie**	12 330	7 130	10 530	440%	20 812	13 112
25	**rodina, žena pracuje a 1 dieťa do 3 rokov, ktoré nenavštevuje štátne zariadenie, 1 dieťa nad 3 roky**	12 330	7 430	10 830	440%	20 812	13 112
26	**rodina, žena pracuje a 1 dieťa do 3 rokov, ktoré nenavštevuje štátne zariadenie, 2 deti nad 3 roky**	14 480	8 320	11 720	480%	22 704	14 304
27	**rodina, žena pracuje a 2 deti do 3 rokov, ktoré nenavštevujú štátne zariadenie, 1 dieťa nad 3 roky**	14 480	8 020	11 420	480%	22 704	14 304
28	**rodina, žena nepracuje a trojčatá do 3 rokov**	14 480	8 325	10 025	480%	22 704	14 304
29	**rodina, žena nepracuje a trojčatá nad 3 roky**	14 480	9 365	11 065	480%	22 704	14 304
30	**rodina, žena pracuje, muž invalidný (60%) a 1 dieťa, zdravé, 8 rokov, prospech od 1,5 do 2,5**	10 180	8 321	11 421	520%	24 596	15 496
31	**rodina, žena pracuje, muž invalidný (60%) a 2 deti, zdravé, 8 a 12 rokov, prospech od 1,5 do 2,5**	12 330	9 211	12 611	580%	27 434	17 283
32	**rodina, žena pracuje, muž invalidný (60%) a 3 deti, zdravé, 8, 12 a 16 rokov, prospech od 1,5 do 2,5**	14 480	10 101	13 501	620%	29 326	18 475

Zdroj: autor

GRAF 24 – NÁHRADNÉ VÝŽIVNÉ – OSAMELÝ RODIČ A 1 ZDRAVÉ DIEŤA

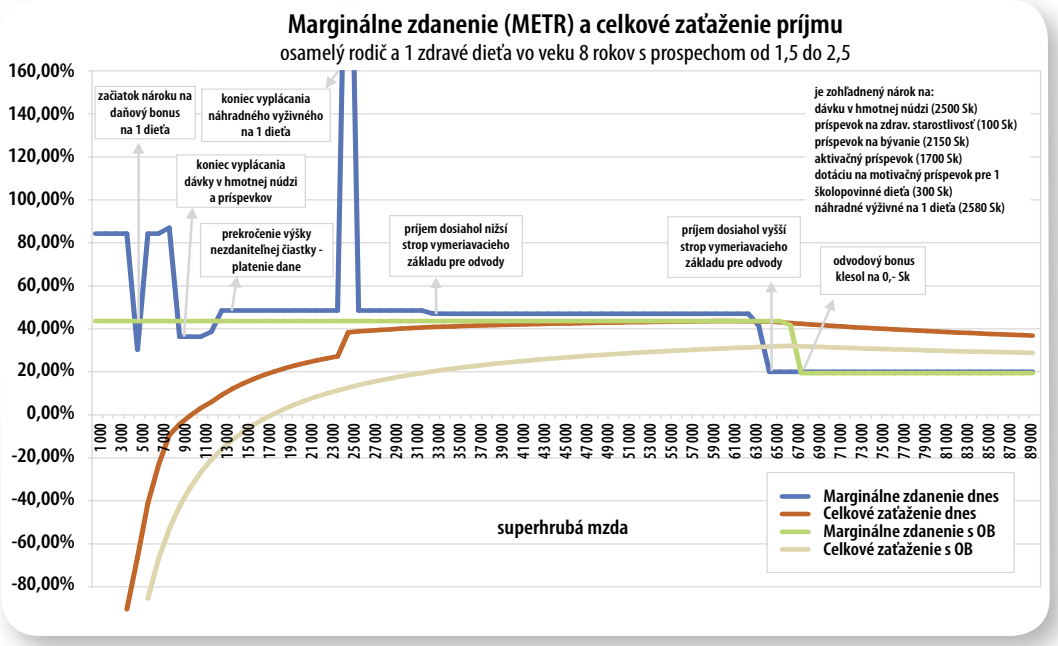

Zdroj: autor

GRAF 25 – PERCENTUÁLNE ZVÝŠENIE ČISTÉHO PRÍJMU

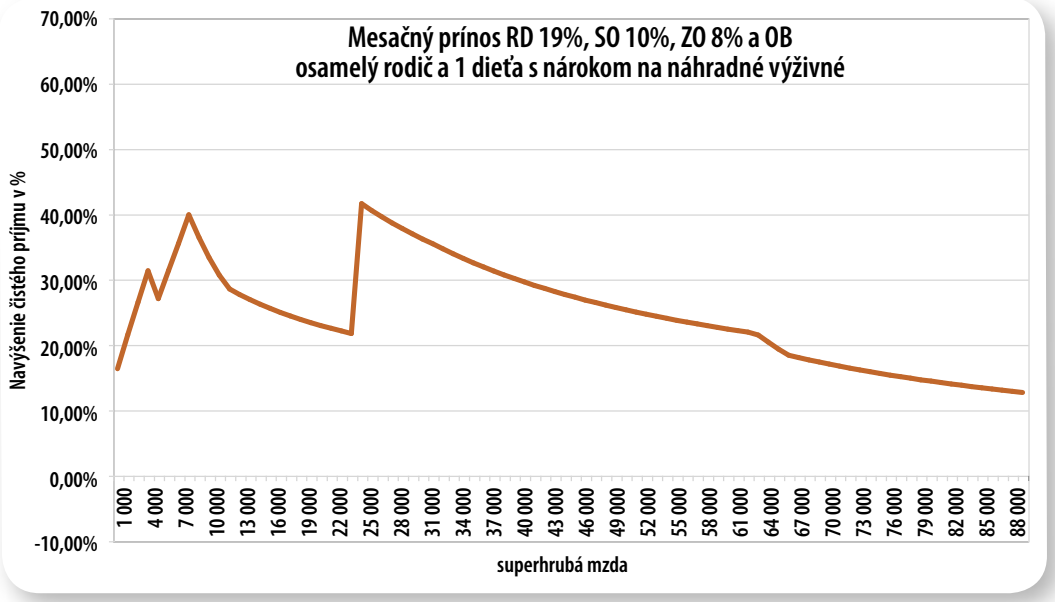

Zdroj: autor

GRAF 26 – PESTÚN – RODINA A 2 ZDRAVÉ DETI

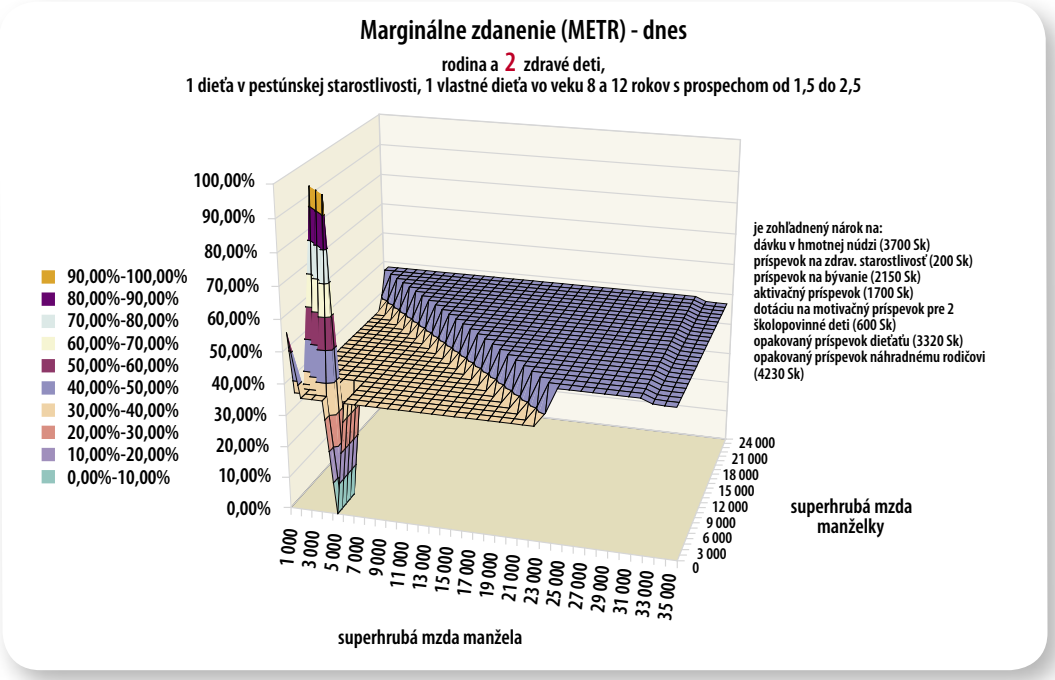

Zdroj: autor

GRAF 27– PERCENTUÁLNE ZVÝŠENIE ČISTÉHO PRÍJMU

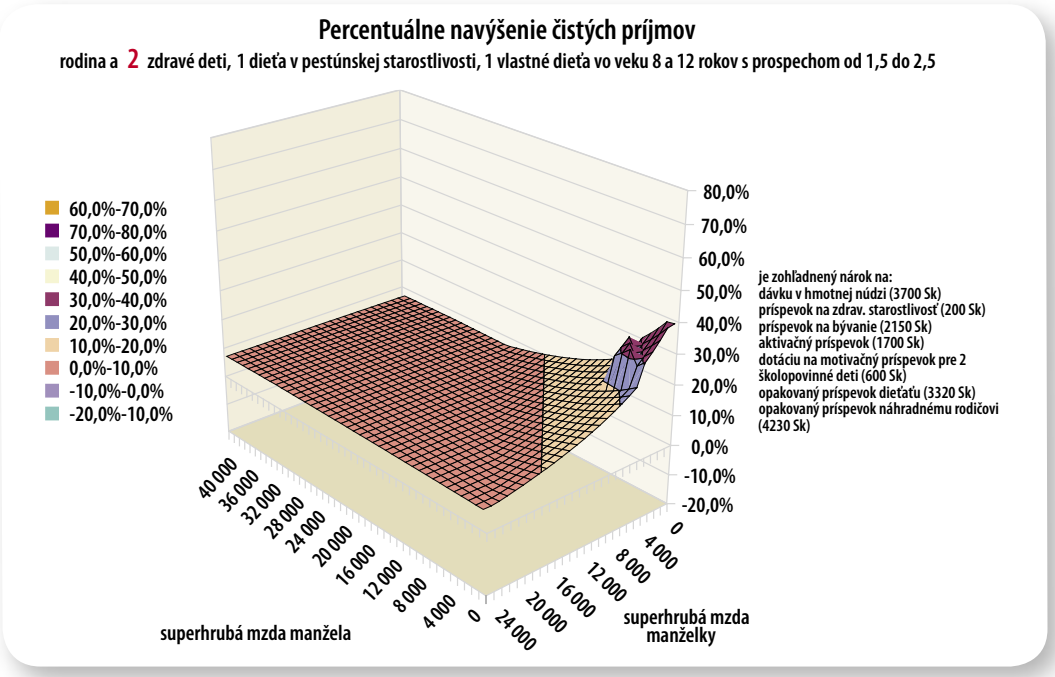

Zdroj: autor

GRAF 28 – RODINA A 1 ZDRAVÉ DIEŤA DO 3 ROKOV

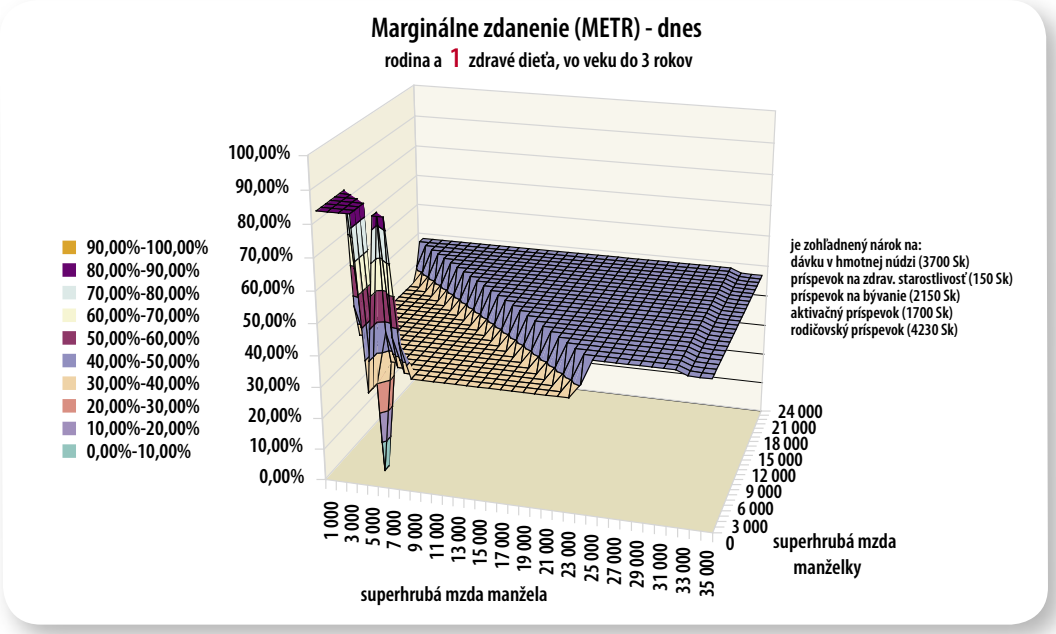

Zdroj: autor

GRAF 29 – PERCENTUÁLNE ZVÝŠENIE ČISTÝCH PRÍJMOV

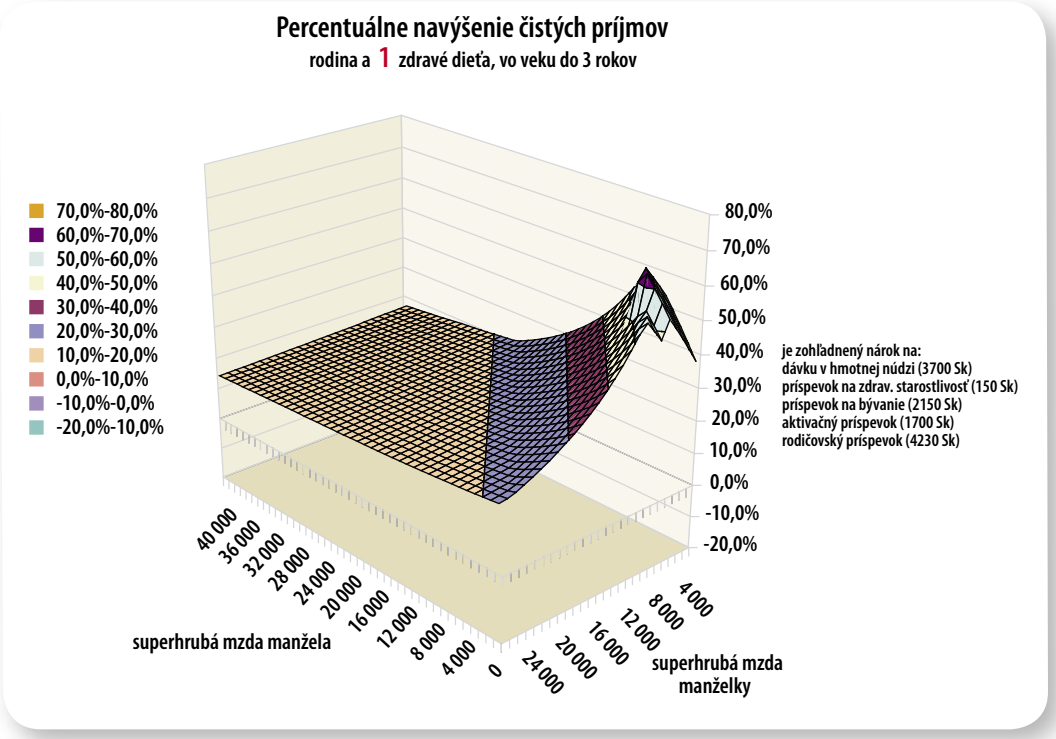

Zdroj: autor

V čom má Fico pravdu

Niekoľkokrát sa v minulosti predseda strany Smer Róbert Fico vyjadril, že daňová reforma mala prínos pre bohatých, ale nie pre chudobných[152]. Súhlasím s ním (a zároveň tvrdím, že chudobných nepoškodila) a dôvod vidím v tom, že daňová reforma bola určená pre hospodárstvo a automaticky pre tých, ktorým to hospodárstvo patrí, to sú spoločníci firiem, akcionári, majitelia kapitálu, nehnuteľností a pod. Daňová reforma mala dať hospodárstvu impulz a to sa aj stalo.

Pre obyvateľstvo je určená práve reforma systému odvodov a sociálneho systému pod názvom odvodový bonus, ktorý má práve najväčší prínos pre široké vrstvy pracujúcich s priemernou a nižšou mzdou. Na nasledujúcich grafoch vidieť vplyv na rodiny s 0 až 5 deťmi a pracujúcou manželkou. Rozdelenie spoločných príjmov je 60 % manžel a 40 % manželka:

GRAF 30

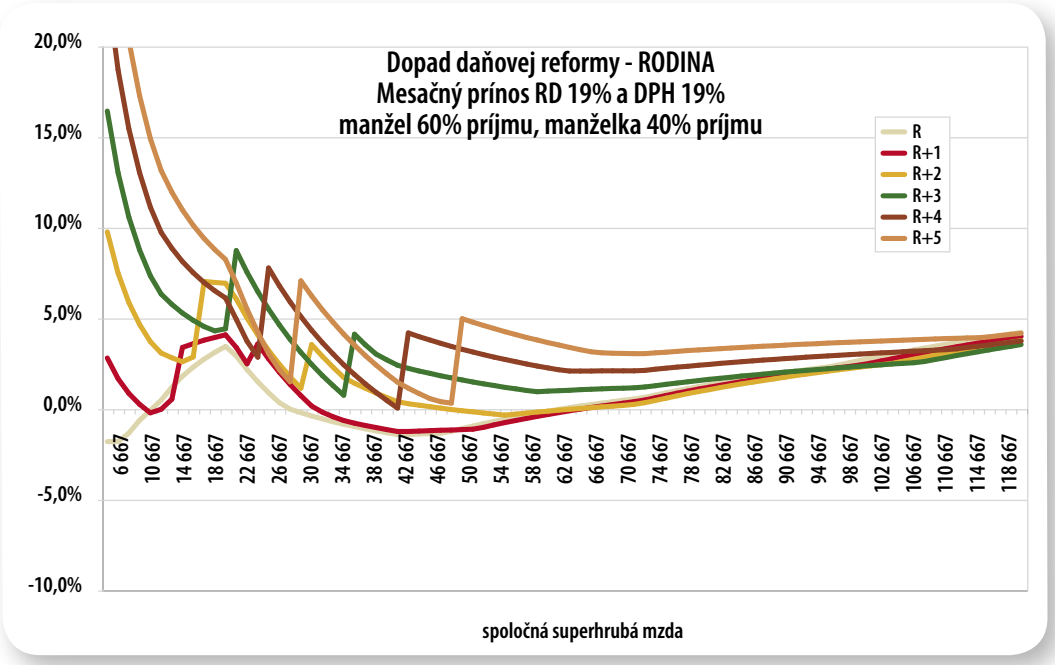

Zdroj: autor

[152] *Reč je len o priamom vplyve daňovej reformy, to je daň z príjmu a DPH. Pokiaľ zohľadníme aj nepriame vplyvy, napr. hospodársky rast a s ním spojený nárast miezd, tak vplyvy sú preukázateľne pre všetkých pozitívne. Odporúčam nechutne detailnú a precíznu analýzu od Ľudovíta Ódora (Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii, IFP 08/2005, priložené CD).*

Pri prínose daňovej reformy vidieť pri najnižších príjmoch nárast okolo 10 %, nasleduje pokles nárastu (miestami až na nulu) pri nízkych až priemerných príjmoch a od nadpriemerných príjmoch rastie nárast spolu s rastúcim príjmom. Krivky opisujú oblúk[153] otvorený dohora. Jasne vidieť, že pre nižšie a stredné vrstvy, teda pre drvivú väčšinu obyvateľstva daňová reforma prínos nemala (a ako som už písal, ani nemala mať). Ja osobne som rád, že sa nám podarilo uviesť do života rovnú daň bez toho, že sú široké vrstvy obyvateľstva poškodené. Rád by som ešte podotkol, že zohľadnený je aj vplyv DPH a jednoznačne nesúhlasím s tvrdením, že rovná daň väčšinu ľudí poškodila.

GRAF 31

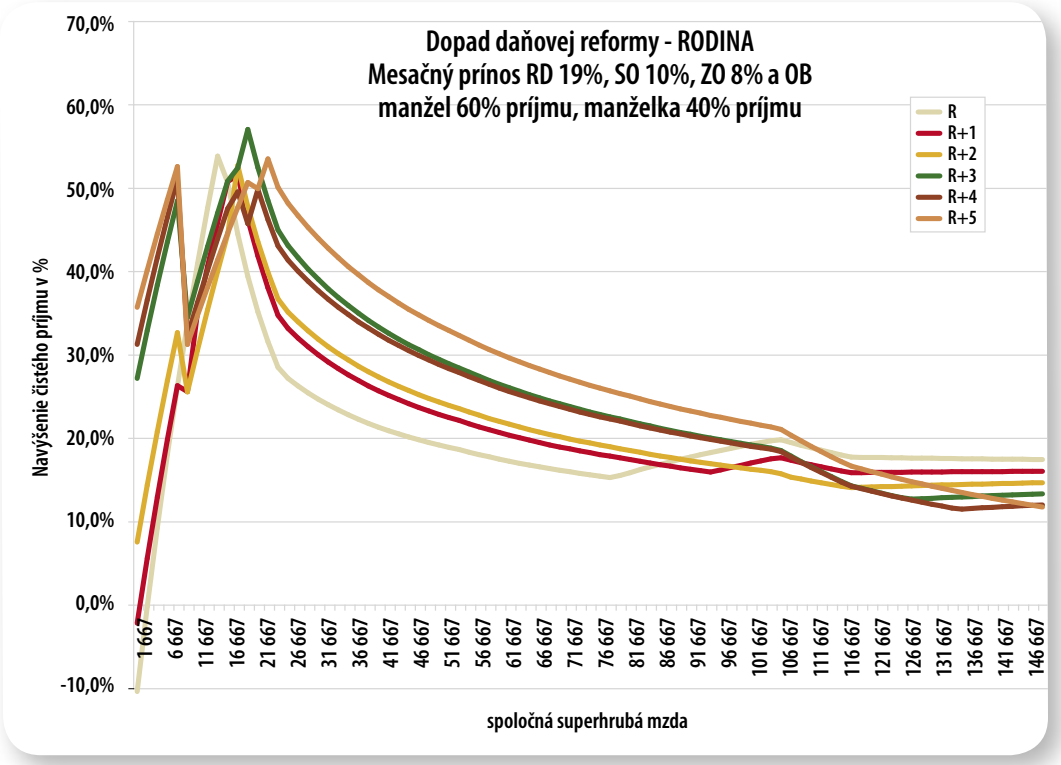

Zdroj: autor

Na druhom grafe vidieť prínos odvodového bonusu. Pri najnižších príjmoch je nárast takmer nulový, dokonca dochádza pri nepracujúcej bezdetnej zdravej dvojici k poklesu. Potom rapídne rastie, a to sa už nebavíme o percentách, ale desiatkach percent a pri nízkych príjmoch dosahuje maximum a krátko pred dosiahnutím priemernej mzdy sa nárast začína opäť znižovať. Krivky opisujú oblúk, otvorený smerom dole.
Takže pán Fico má pravdu v tom, že daňová reforma nemala prínos pre široké vrstvy obyvateľstva. **Práve odvodový bonus je tá správna kompenzácia**, ktorá prinesie najviac pracujúcim s podpriemernými mzdami.

[153] *Rôzne skoky vznikli odstránením prídavkov na deti viazaných na príjmy do 1,37-násobku ŽM a do 1,99-násobku ŽM a nie sú ďalej podstatné.*

Na záver tejto kapitoly by som rád upozornil na stránku www.sulik.sk, kde sa nachádza mzdová kalkulačka, ktorá po zadaní dnešného hrubého príjmu, prípadného príjmu manželky a počtu detí vráti presný nárast čistej mzdy.

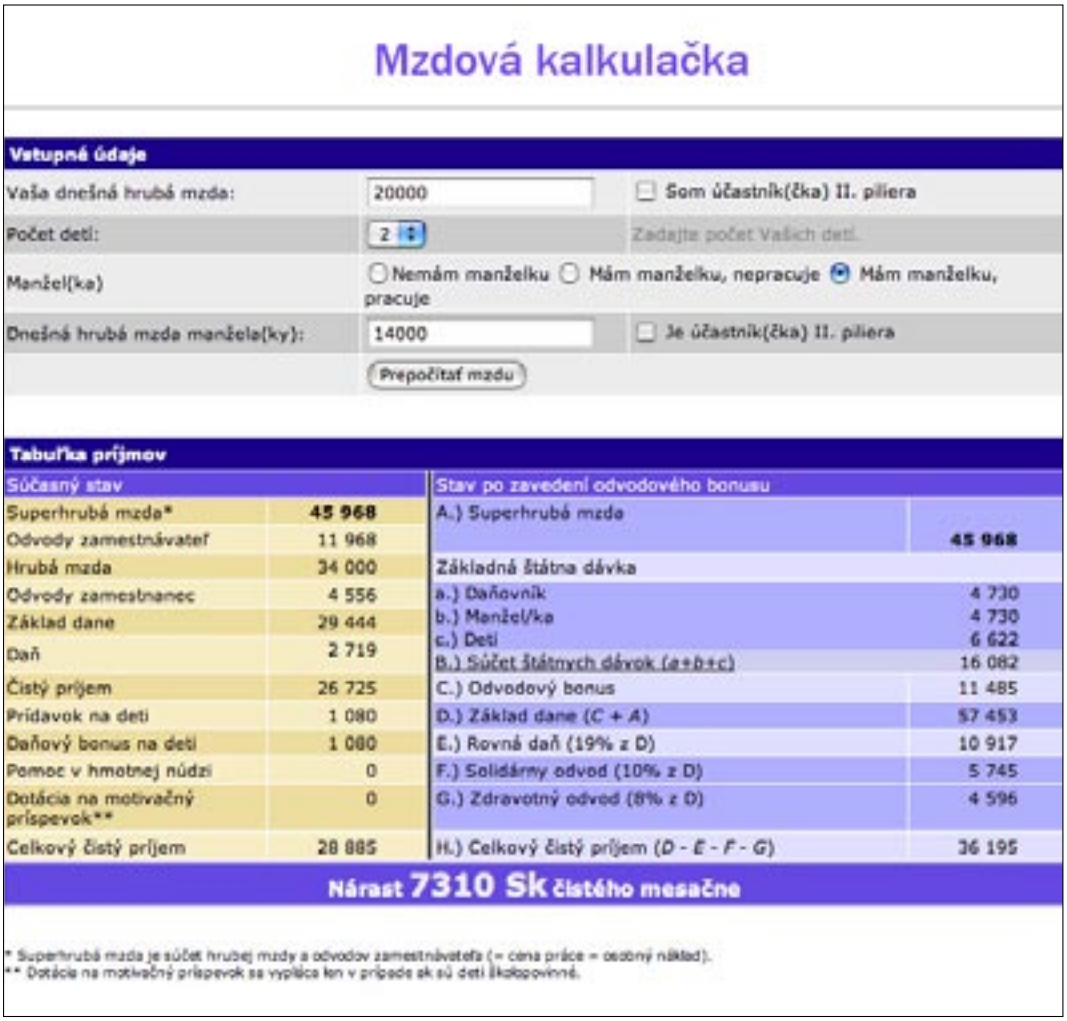

Mzdová kalkulačka

Vstupné údaje

Vaša dnešná hrubá mzda:	20000	☐ Som účastník(čka) II. piliera
Počet detí:	2	Zadajte počet Vašich detí.
Manžel(ka)	○ Nemám manželku ○ Mám manželku, nepracuje ◉ Mám manželku, pracuje	
Dnešná hrubá mzda manžela(ky):	14000	☐ Je účastník(čka) II. piliera
	Prepočítať mzdu	

Tabuľka príjmov

Súčasný stav		Stav po zavedení odvodového bonusu	
Superhrubá mzda*	**45 968**	A.) Superhrubá mzda	**45 968**
Odvody zamestnávateľ	11 968		
Hrubá mzda	34 000	Základná štátna dávka	
Odvody zamestnanec	4 556	a.) Daňovník	4 730
Základ dane	29 444	b.) Manžel/ka	4 730
Daň	2 719	c.) Deti	6 622
		B.) Súčet štátnych dávok (a+b+c)	16 082
Čistý príjem	26 725	C.) Odvodový bonus	11 485
Prídavok na deti	1 080	D.) Základ dane (C + A)	57 453
Daňový bonus na deti	1 080	E.) Rovná daň (19% z D)	10 917
Pomoc v hmotnej núdzi	0	F.) Solidárny odvod (10% z D)	5 745
Dotácia na motivačný príspevok**	0	G.) Zdravotný odvod (8% z D)	4 596
Celkový čistý príjem	28 885	H.) Celkový čistý príjem (D - E - F - G)	36 195

Nárast 7310 Sk čistého mesačne

* Superhrubá mzda je súčet hrubej mzdy a odvodov zamestnávateľa (= cena práce = osobný náklad).
** Dotácia na motivačný príspevok sa vypláca len v prípade ak sú deti školopovinné.

Realizácia

Oproti odvodovému bonusu bola daňová reforma drobná kozmetická úprava. Písali sme síce zákon nanovo, menili sadzby a škrtali výnimky, ale nemenili sme podstatu. Naďalej sa zdaňuje zisk, resp. príjem. Išlo o zmeny parametrické, ale nie paradigmatické. Odvodový bonus je rádovo komplexnejšia zmena, ruší zásluhovosť, obmedzuje medzigeneračnú solidaritu a vytvára súbeh medzi dávkou a mzdou. Ide o zmenu oveľa zásadnejšieho charakteru a tá chce byť dôkladne pripravená. Na šťastie, zároveň ide o radikálne zjednodušenie sociálneho systému a systému odvodov a aj tu platí, že čím je systém jednoduchší, čím má menej pravidiel, tým menej sa môže niečo na ňom pokaziť. Takže otázka znie, ako najlepšie, najmenej chaoticky pretransformujeme ten dnešný paškvil na odvodový bonus.

Zavedenie odvodového bonusu predpokladá zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa a presunutie celej odvodovej povinnosti na zamestnanca, čo je len technická operácia, z tohto dôvodu sa nemení ani cena práce a ani čistá mzda. Následne z dôvodu presunutia zásluhovosti do súkromného sektora dôjde k výraznému poklesu odvodového zaťaženia dnešných zamestnaných. Finančná výhoda z titulu polovičných odvodov musí jednoznačne plynúť dnešným zamestnancom, aby si mohli teraz už vo verejnom sektore chýbajúcu zásluhovosť „kúpiť" v sektore súkromnom, samozrejme, pokiaľ sa tak dobrovoľne rozhodnú. Najmä odborári majú obavy, že v prípade časového zlúčenia týchto dvoch krokov (zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa a výrazné zníženie odvodového zaťaženia) sa budú zamestnávatelia snažiť nepresunúť celú výhodu plynúcu zo zníženia odvodov na zamestnancov, a uznávam, že ich obavy vidím ako opodstatnené.

Riešením je realizáciu odvodového bonusu rozdeliť na dve fázy, na prípravnú a na sám skok cez priepasť. Prípravná fáza pozostáva hlavne z technickej úpravy mzdy, a to zo zvýšenia mzdy o odvody hradené zamestnávateľom a presunutie celej odvodovej povinnosti na zamestnanca. Ako som už vyššie spomenul, finančne sa nič nemení, a práve preto bude pre zamestnancov možné veľmi ľahko kontrolovať, či zamestnávatelia ich hrubé mzdy aj naozaj zvýšia a o toľko, aby ich čistá mzda neklesla. Spolu s týmto krokom by mohlo prísť k zjednoteniu vymeriavacieho základu a k presunu výberu odvodov na daňový úrad, čo však nie je nevyhnutné. Potešiteľné je, že ministerstvo financií aj bez ohľadu na odvodový bonus plánuje tieto kroky[154]. Na ministerstve práce bola koncom roka 2005 ustanovená komisia, ktorej som mal možnosť byť členom a ktorá mala za úlohu vytvoriť pozičný dokument k uvedenej problematike[155]. Pri jeho tvorbe som sa stretol s názorom, že donútenie zamestnávateľa zvýšiť hrubú mzdu o ním platené odvody by mohlo byť protiústavné, aj keď sa celkové osobné náklady nezvýšia. Požiadal som preto bývalého predsedu Ústavného súdu SR a dnes renomovaného advokáta Dr. Ernesta Valka o krátku analýzu tejto otázky.

[154] *Viac pozri Návrh postupu pri zjednotení daní a odvodov na priloženom CD.*

[155] *Pozičný dokument sa nachádza na priloženom CD.*

Do rúk: Richard Sulík

V Bratislave dňa 17. 2. 2006

Vec: Odvodový bonus

Vážený pán Sulík,

Požiadali ste nás o sponzoring pre projekt Odvodový Bonus
vo forme odpovedí na nasledovné otázky:

1. **Je donútenie zamestnávateľa vyplácať zamestnancovi hrubé mzdy v rozpore s právnymi predpismi, resp. s ústavou?**
   Zvýšenie hrubej mzdy o odvody platené zamestnávateľom a zároveň presunutie celého dnešného odvodového bremena na zamestnanca spôsobom, ktorý zachová osobné náklady a čisté mzdy nezmenené, je v zmysle platného právneho stavu, samozrejme, donútením. Uvedená situácia si vyžaduje novelizáciu viacerých zákonov.

Samotné presunutie celého odvodového bremena na zamestnanca protiústavné nie je. Ústava SR v čl. 36 predpokladá, že právo na odmenu za vykonanú prácu zabezpečuje zákon, čo znamená, že zákon podrobne upraví podmienky výkonu tohto práva. Čl. 39 Ústavy neupravuje spôsob, akým štát získa zdroje na hmotné zabezpečenie osôb v starobe a osôb v hmotnej núdzi, čl. 40 Ústavy neurčuje, kto má odvádzať poistné na zdravotné poistenie a čl. 59 Ústavy neurčuje, kto má odvádzať dane z príjmov fyzických osôb.

2. **Ktorých zákonov by sa takáto zmena týkala? Ktoré zákony sú naviazané na dnešnú hrubú mzdu?**
   Zrušenie odvodovej povinnosti zamestnávateľa sa bude týkať najmä nasledovných ustanovení:
   i) druhá hlava, prvý diel zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (§§ 128 – 147)
   ii) §§ 130 a 131 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

3. **Záver**

Z hľadiska legislatívnych zmien a ústavnosti je navrhovaná zmena možná. Bude však nutné domyslieť negatívne dôsledky, ktoré by boli s takouto zmenou spojené. Návrh neberie do úvahy dôvody, ktoré v minulosti viedli k uzákoneniu povinného zdravotného poistenia, povinného dôchodkového poistenia, pri výbere dane zo mzdy, resp. dane z príjmov fyzických osôb atď. prostredníctvom zamestnávateľov.

Zákonom je možné uložiť povinnosť zamestnávateľom, aby vyplácali zamestnancom doterajšie hrubé mzdy, ale nebude možné zabezpečiť, že po čase zamestnávateľ mzdu o uvedenú náhradu nezníži.

S úctou,
JUDr. Ernest Valko, PhD.
advokát

Záver je jasný, zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa a zároveň presunutie celej odvodovej povinnosti na zamestnanca nie je protiústavné. Samozrejme, že je riziko, že zamestnávateľ bude mať snahu po čase znížiť mzdu, ale keby tú možnosť mal, spravil by to už dnes. Existuje totiž niečo ako rovnovážna cena ponuky a dopytu, ktorá keby nebola, tak všetci by pracovali za minimálnu mzdu. Zamestnávateľ predsa nie je filantrop, ktorý dobrovoľne platí vyššiu mzdu. Je to podnikateľ, ktorý nakupuje vstupy za trhové ceny, aby ich pretransformoval na výstupy a tieto predal so ziskom. A pracovná sila je jeden zo vstupov. Keby zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa bolo realizované súčasne s odvodovým bonusom, mohlo by sa stať, že zamestnávateľ sa bude snažiť využiť možnú nevedomosť svojich zamestnancov o skutočnom zvýšení ich čistej mzdy. Pokiaľ budú tieto dva kroky oddelené, nemám najmenšiu obavu, že zamestnávateľ by si dovolil nezvýšiť hrubú mzdu zamestnanca o celé odvody, ktoré za neho dnes platí. Zamestnanec by totiž okamžite videl na svojej výplatnej páske, že jeho čistá mzda predsa klesla. A keď by si zamestnávateľ mohol dovoliť znížiť čistú mzdu svojich zamestnancov, tak by to už bol dávno spravil.

Zvýšenie hrubej mzdy o odvody zamestnávateľa[156] a presunutie odvodovej povinnosti na zamestnanca by sa mohlo zrealizovať napríklad k 1. 1. 2007 a sám odvodový bonus o rok neskôr, k 1. 1. 2008. Nasledovných 23 právnych noriem definuje dnes finančný vzťah medzi občanom a štátom:

TABUĽKA 20

PREHĽAD ZÁKONOV

zákon	platba medzi občanom a štátom	úprava zákona v systéme OB
zákon č. 600/2003 Z. z. zo dňa 6. novembra 2003 o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, ktorý nahradil dovtedy platný zákon č. 281/2002 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004	prídavok na dieťa	zrušiť
zákon č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku zo dňa 16. mája 2002, ktorý nadobudol účinnosť 1. novembra 2002 a dodnes bol 4-krát novelizovaný	rodičovský príspevok	zrušiť
zákon č. 235/1998 Z. z. zo dňa 1. júla 1998 o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1999 a odvtedy bol 3-krát novelizovaný	príspevok pri narodení	zrušiť
	príspevok rodičom	
zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb zo dňa 1. júla 1998, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1999 a odvtedy bol 2-krát novelizovaný	príspevok na pohreb	zrušiť

[156] *Z odvodov zamestnávateľa je nutné vyňať úrazové poistenie, ktoré kryje zodpovednosť zamestnávateľa za pracovné úrazy svojich zamestnancov. Naďalej by táto zodpovednosť ostala s tým, že zamestnávateľ by sa proti nej musel poistiť v súkromnom sektore, asi tak ako dnes musí uzavrieť povinné zmluvné poistenie na firemné autá. Štát len definuje rozsah povinnosti a plnenia.*

zákon č. 627/2005 Z. z. zo dňa 14. decembra 2005 o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa s účinnosťou od 1. januára 2006	jednorazový príspevok pri zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti	zrušiť
	jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti	
	opakovaný príspevok dieťaťu	
	opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	
	osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	
zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004 a odvtedy bol 11-krát novelizovaný	nezdaniteľná časť na daňovníka	novelizovať, vyňať nezdaniteľné minimum na daňovníka a manželku, zrušiť daňový bonus na dieťa, zrušiť rôzne nesystémové výnimky, 2% asignáciu zúžiť na charitu a zdravotné služby
	nezdaniteľná časť na manžela/-ku	
	daňový bonus	
zákon č. 452/2004 Z. z. o náhradnom výživnom zo dňa 30. júna 2004, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2005 a dodnes má 1 novelu	náhradné výživné	zrušiť
zákon č. 599/2003 Z. z. zo dňa 11. novembra 2003 o pomoci v hmotnej núdzi, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004 a bol novelizovaný celkovo 8-krát	dávka v hmotnej núdzi	zrušiť
	príspevok na zdravotnú starostlivosť	
	aktivačný príspevok	
	príspevok na bývanie	
	ochranný príspevok	
	jednorazová dávka v hmotnej núdzi	
výnos MPSVaR č. 3749/2005-II/1 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006	dotácia na stravu	zrušiť
	dotácia na školské potreby	
	dotácia na motivačný príspevok	
vyhláška č. 311/2004 Z. z. o poskytovaní štipendií žiakom stredných škôl a špeciálnych škôl, ktorá nadobudla účinnosť 1. júna 2004	štipendiá žiakom stredných škôl alebo špeciálnych škôl	zrušiť
vyhláška č. 453/2005 Z. z. o rozsahu a ďalších podrobnostiach o priznávaní motivačného štipendia s účinnosťou od 15. októbra 2005	prospechové štipendium	zrušiť
	mimoriadne štipendium	
vyhláška č. 102/2006 Z. z. o priznávaní sociálneho štipendia študentom vysokých škôl, ktorá nadobudla účinnosť 1. apríla 2006	sociálne štipendium	zrušiť

TABUĽKA 20		
zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti s účinnosťou od 1. februára 2004 a doposiaľ 7-krát novelizovaný	príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie	zrušiť
	vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie	
	príspevok na vzdelávanie a na prípravu pre trh práce zamestnanca	
	príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	
	príspevok na zamestnávanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie	
	príspevok na vykonávanie absolventskej praxe	
	príspevok na aktivačnú činnosť	
	príspevok na dochádzku za prácou	
	príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na ich zachovanie	
	príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti	
	príspevok na činnosť pracovného asistenta	
	príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov	
	príspevok na úhradu cestovných nákladov pri sprostredkovaní zamestnania	
zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 1998 a odvtedy bol novelizovaný celkovo 19-krát	peňažný príspevok na osobnú asistenciu	novelizovať a ponechať sociálne služby
	peňažný príspevok na zaobstaranie pomôcky	
	peňažný príspevok na opravu pomôcky	
	peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla	
	peňažný príspevok na prepravu	
	peňažný príspevok na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže	
	peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov	
	peňažný príspevok za opatrovanie	

zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení s účinnosťou od 1. januára 2004 a dodnes celkovo 13-krát novelizovaný	nemocenské dávky	zmeniť v dvoch fázach: 1. fáza - úprava sadzieb poistného tak aby celú odvodovú povinnosť niesol zamestnanec, 2. fáza - novelizovať, ponechať dávky počas prechodných období, ponechať výpočet pre I. pilier a doplniť výpočet vyrovnávacej dávky, stanoviť nové sadzby solidárneho odvodu
	dôchodkové dávky	
	úrazové dávky	
	dávka garančného poistenia	
	dávka v nezamestnanosti	
	odvod na nemocenské poistenie	
	odvod na starobné poistenie	
	odvod na invalidné poistenie	
	odvod na úrazové poistenie	
	odvod na garančné poistenie	
	odvod na poistenie v nezamestnanosti	
	odvod do rezervného fondu	
zákon č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý nadobudol platnosť 1. augusta 2004	náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	zrušiť
zákon č. 305/2005 Z. z . o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2005	resocializačný príspevok	zrušiť
	príspevok na podporu úpravy rodinných pomerov dieťaťa	zrušiť
zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004		novelizovať, ostane len životné minimum na dospelú osobu, ktoré sa bude upravovať vždy k 1.1.
zákon č. 90/1996 Z. z. o minimálnej mzde, ktorý nadobudol účinnosť 1.apríla 1996 a odvtedy bol 11-krát upravovaný		zrušiť minimálnu mzdu, musí ale ostať ustanovenie, v ktorom bude minimálna mzda ako vzťažná veličina pre iné výpočty nahradená 1,46 násobkom životného minima
zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2005 a doposiaľ bol 4-krát novelizovaný	odvod na zdravotné poistenie	novelizovať, zmeniť sadzbu, vymeriavací základ a miesto výberu pre zdravotný odvod
zákon č. 311/2001 Z. z. zákonník práce, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2002 a odvtedy bol celkovo 9-krát novelizovaný		zakotviť povinnosť zvýšiť hrubú mzdu o odvody zamestnávateľa, s účinnosťou jeden rok pred zavedením odvodového bonusu, definovať zodpovednosť zamestnávateľa pri pracovnom úraze a chorobe z povolania
zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004		zakotviť povinnosť zvýšiť hrubé mzdy o odvody zamestnávateľa s účinnosťou jeden rok pred zavedením odvodového bonusu
zákon č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. apríla 2002		

Zdroj: autor

Ako vidieť, 16 z 23 právnych noriem bude zrušených ku dňu nadobudnutia zákona o odvodovom bonuse, resp. zákon o odvodovom bonuse všetky tieto právne normy zo dňa na deň nahradí. Okrem toho bude nutné v zmysle uvedenom v pravom stĺpci novelizovať 7 právnych noriem. Nasleduje stručný opis zákona o odvodovom bonuse, celý legislatívny návrh tvorí prílohu č. 6.

Návrh legislatívneho zámeru návrhu zákona o odvodovom bonuse a o solidárnom odvode rozpracúva podrobnejšie fungovanie nového sociálneho systému založeného na solidarite, prehľadnosti a jednoduchosti. Obsahuje návrh spôsobu vypláca-nia odvodového bonusu, ktorý sa vypláca každému občanovi Slovenskej republiky v takej výške, aby každý občan mal v prípade nepriaznivej sociálnej situácie štátom garantované základné životné potreby. V sume odvodového bonusu je zahrnutá základná štátna dávka odvodená od životného minima patriaca každému občanovi Slovenskej republiky a mimoriadne štátne dávky, a to pestúnska štátna dávka, rodičovská štátna dávka, výživná štátna dávka a invalidná štátna dávka. Suma odvodového bonusu s rastúcim príjmom občana klesá, pretože od súčtu všetkých štátnych dávok pri výpočte odvodového bonusu sa v zásade odpočíta 10 % príjmov občana. Z uvedeného vyplýva, že fyzickým osobám s vysokými príjmami sa odvodový bonus nevypláca. Návrh zámeru obsahuje aj platenie solidárneho odvodu vo výške 10 % z vymeriavacieho základu. Solidárny odvod sa platí zo všetkých príjmov, ktoré podliehajú dani z príjmu, t.j. aj z odvodového bonusu. Návrh zámeru obsahuje aj ročné zúčtovanie odvodového bonusu a solidárneho odvodu. V prípade, že zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba a iná fyzická osoba, ktorej sa vypláca odvodový bonus, je povinná vykonať ročné zúčtovanie odvodového bonusu, ktoré je súčasťou daňového priznania. V prípade, že sa v ročnom zúčtovaní odvodového bonusu zistí, že fyzickej osobe bol vyplatený odvodový bonus vo vyššej sume, ako mu patril, je povinný časť neprávom vyplatenej sumy vrátiť daňovému úradu. Naopak, v prípade, že fyzickej osobe bol vyplatený odvodový bonus v nižšej sume, ako mu patril, je daňový úrad povinný nedoplatok odvodového bonusu občanovi doplatiť. Rovnako sa postupuje aj pri ročnom zúčtovaní solidárneho a zdravotného odvodu.

Fungovanie v praxi

Po prvýkrát vôbec budú priame platby smerujúce od občana k štátu (to sú rovná daň, solidárny odvod a zdravotný odvod) a platby smerujúce od štátu k občanovi (to sú štátne dávky vo forme odvodového bonusu) sústredené v jednej inštitúcii. Naskytuje sa teda možnosť presne vyčísliť, koľko ktorý občan odviedol (daní a odvodov) do štátnej pokladnice a koľko z nej čerpal (na odvodovom bonuse).

Aby to bolo technicky možné, je nutné zaviesť takzvané individuálne účty. To je vo svojej podstate menná evidencia príjmov, výdavkov a príčin s nimi spojených. Každému daňovníkovi bude pridelené jedno jedinečné číslo[157] účtu, na ktorom budú evidované všetky peňažné pohyby týkajúce sa ho. Individuálny účet vzniká narodením a ruší sa úmrtím (po prípadnom vyrovnaní zostatku). Za týmto účelom bude nutné uzákoniť povinnosť matrikám, aby informovali príslušný (podľa miesta bydliska) daňový úrad a Sociálnu poisťovňu v prípade narodenia, úmrtia, sobáša, rozvodu a pod. Zabráni sa tým neoprávnenému čerpaniu odvodového bonusu a vyrovnávacích dávok. Individuálne účty sa napríklad zavádzajú na colniciach a pokiaľ mi je známe, pripravuje sa ich implementácia aj na daňových úradoch. Nie je to teda vec vynútená špeciálne odvodovým bonusom. Viac o individuálnych účtoch nájde čitateľ na konci tejto kapitoly.

Zaujímavé to začne byť, keď plusové a mínusové položky na individuálnych účtoch sčítame a budeme presne vedieť, kto je štátom alimentovaný a kto nie. To dáva úplne nové možnosti. Napríklad bude štát môcť prostredníctvom daňových úradov zverejniť na internete mená všetkých, ktorých saldo bolo za predošlý rok negatívne, to znamená ktorí občania boli reálne štátom alimentovaní, kto teda nedokázal uživiť svojou prácou seba a svoju rodinu. My všetci tak budeme vedieť, kto koľko dostal z našich daní a odvodov. Potom sa môže pokojne stať, že maliar, ktorý dlhé roky robí v Rakúsku načierno a u nás inkasuje niektoré sociálne dávky, sa nebude cítiť dobre, keď jeho susedia, ktorí žijú naozaj len z tých dávok, budú ukazovať naňho prstom a ešte viac mu závidieť. Možno sa nájde aj nejaká dobrá duša, ktorá bude cítiť potrebu to oznámiť daňovému úradu. Mne osobne sa táto myšlienka od Eugena Jurzycu z inštitútu INEKO pozdáva a ako on som presvedčený že nie je na tom nič zlé a ani protizákonné, keď spoločnosť bude vedieť, kto žije na jej úkor. Z veľkej anonymnej spoločnosti sa zrazu stane malá, samokontrolujúca sa spoločnosť a kto chce anonymitu, musí sa najprv vedieť uživiť.

[157] *Najlepšie by bolo rodné číslo. Odstrániť približne 30 000 zdvojených rodných čísel by snáď nebol až taký problém. Takisto námietky ochrancov osobných údajov sa mne nevidia až také dramatické. Čo je na tom, že niekto bude vedieť, kedy som sa narodil? Kto na mňa pozrie, vidí zrelého tridsiatnika, vrodená skromnosť jasne hovorí že musí ísť o Kozorožca. Nie je potom úplne fuk, či som narodený 5. 1. 1967 alebo 12. 1. 1968? Aspoň sa kamaráti nebudú môcť vyhovárať, že nevedeli, kedy mi majú darovať fajnú kubu k narodeninám. Obrovskou výhodou by však bolo jedno a to isté jedinečné číslo na občianskom preukaze, pase, bankovom účte, číslo mobilu a daňové číslo (tam to bolo 15 rokov). Jedine všemohúci byrokrati z EÚ by tomu mohli zabrániť.*

No, odbočil som trochu od témy, späť k účtom. Individuálne účty[158] sú nevyhnutný predpoklad na reálne fungovanie odvodového bonusu v praxi. Všetky štyri platby (rovná daň, solidárny odvod, zdravotný odvod[159] a odvodový bonus) by boli združené v jednej inštitúcii a tou je zákonite daňový úrad. Je na to hneď niekoľko dôvodov. Po prvé, daňových úradov je najviac (daňových úradov je 102, úradov práce 46), po druhé práve tam sa v tomto období rozhoduje o novom informačnom systéme vrátane individuálnych účtov, technická implementácia odvodového bonusu by teda, čo sa týka informačného systému, nevyvolala žiadne alebo len mierne investície. Po tretie, zavedením rovnej dane sa daň z príjmu zjednodušila (a zavedením odvodového bonusu sa dane zjednodušia ešte viac), ale počet pracovníkov neklesol (k 31. 12. 2003 bol počet zamestnancov 5 783, k 31. 12. 2004 to bolo 6 097), je teda predpoklad dostatočnej kapacity, a po štvrté, daňové úrady majú s odstupom najlepšie nástroje na vymáhanie daní (napríklad majú vlastných exekútorov), čo sa prejavuje na najvyššej úspešnosti výberu predpísanej povinnosti[160]. Po zjednotení miesta výberu by sa daňovému úradu hodilo viac meno finančný úrad, ale to nie je podstatné.

Na úrovni ministerstiev táto zmena znamená, že manažment odvodov a štátnych dávok by prešiel na ministerstvo financií z ministerstva práce, kde by ostali sociálne služby[161]. Toto by bolo následne vhodné zlúčiť s ministerstvom zdravotníctva, ideálne s novým názvom ministerstvo zdravotných a sociálnych služieb[162]. Sociálna poisťovňa by síce obmedzila svoju činnosť na vyplácanie vyrovnávacej dávky dôchodcom[163] a posudzovanie nároku na mimoriadne štátne dávky z dôvodu invalidity[164], ale zrušená by byť nemohla, minimálne nie najbližších 30 rokov. Zato úrady práce by niekoľko mesiacov po zavedení odvodového bonusu nechýbali nikomu a uvoľnilo by sa takmer 10-tisíc úradníkov, ktorí sa môžu ísť venovať duchaplnejšej činnosti.

TABUĽKA 21

		Počet zamestnancov k 31.12.2005	Náklady[165] v Sk za rok 2005 (v tis. Sk)
	Ústredie práce, soc. vecí a rodiny	395	132 009,14
1	**Úrad práce soc. vecí a rodiny Bratislava**	358	222 663,60
2	**Úrad práce soc. vecí a rodiny Malacky**	106	36 094,15
3	**Úrad práce soc. vecí a rodiny Pezinok**	137	51 060,43
4	**Úrad práce soc. vecí a rodiny Dunajská Streda**	187	65 750,41
5	**Úrad práce soc. vecí a rodiny Galanta**	158	54 013,56

[158] *Kotian, Albín: str. 106*

[159] *Zdravotný odvod budú vyberať daňové úrady a postupovať konkrétnej zdravotnej poisťovni.*

[160] *V roku 2004 mal daňový úrad úspešnosť výberu daní 98 % a Sociálna poisťovňa úspešnosť výberu poistného 93,9 % a pri celkovom vybratom poistnom 114,35 mld. Sk rozdiel predstavuje cca 5 mld. Sk.*

[161] *Pozri kapitolu 11.*

[162] *Obidve ministerstvá majú prekvapivo veľa spoločného. Napríklad starostlivosť o dlhodobo chorých alebo ZŤP, ktoré dnes nie sú uspokojivo vyriešené.*

[163] *Pozri kapitolu 12, str. 119.*

[164] *Pozri kapitolu 6, str. 47.*

[165] *Náklady zahŕňajú mzdy, odvody a nákup tovarov.*

6	Úrad práce soc. vecí a rodiny Piešťany	160	57 262,99
7	Úrad práce soc. vecí a rodiny Senica	182	63 367,08
8	Úrad práce soc. vecí a rodiny Trnava	175	61 621,56
9	Úrad práce soc. vecí a rodiny Partizánske	178	60 392,24
10	Úrad práce soc. vecí a rodiny Nové Mesto nad Váhom	158	53 910,30
11	Úrad práce soc. vecí a rodiny Považská Bystrica	170	67 693,17
12	Úrad práce soc. vecí a rodiny Prievidza	207	74 211,65
13	Úrad práce soc. vecí a rodiny Trenčín	204	73 703,45
14	Úrad práce soc. vecí a rodiny Komárno	205	71 970,01
15	Úrad práce soc. vecí a rodiny Levice	222	84 254,40
16	Úrad práce soc. vecí a rodiny Nitra	292	100 436,16
17	Úrad práce soc. vecí a rodiny Nové Zámky	320	112 877,50
18	Úrad práce soc. vecí a rodiny Topoľčany	130	43 595,59
19	Úrad práce soc. vecí a rodiny Čadca	149	51 811,09
20	Úrad práce soc. vecí a rodiny Dolný Kubín	103	38 502,68
21	Úrad práce soc. vecí a rodiny Námestovo	189	61 937,77
22	Úrad práce soc. vecí a rodiny Lipt. Mikuláš	127	45 501,14
23	Úrad práce soc. vecí a rodiny Martin	199	71 419,21
24	Úrad práce soc. vecí a rodiny Ružomberok	107	36 816,13
25	Úrad práce soc. vecí a rodiny Žilina	284	96 578,11
26	Úrad práce soc. vecí a rodiny Banská Bystrica	149	54 149,72
27	Úrad práce soc. vecí a rodiny Banská Štiavnica	215	76 930,89
28	Úrad práce soc. vecí a rodiny Brezno	115	39 840,04
29	Úrad práce soc. vecí a rodiny Lučenec	227	77 030,81
30	Úrad práce soc. vecí a rodiny Revúca	114	40 499,02
31	Úrad práce soc. vecí a rodiny Rimavská Sobota	206	75 852,63
32	Úrad práce soc. vecí a rodiny Veľký Krtíš	117	42 796,40
33	Úrad práce soc. vecí a rodiny Zvolen	244	82 614,47
34	Úrad práce soc. vecí a rodiny Bardejov	210	72 962,51
35	Úrad práce soc. vecí a rodiny Humenné	208	74 996,94
36	Úrad práce soc. vecí a rodiny Poprad	228	78 046,67
37	Úrad práce soc. vecí a rodiny Prešov	330	115 621,19
38	Úrad práce soc. vecí a rodiny Stará Ľubovňa	118	41 796,73
39	Úrad práce soc. vecí a rodiny Kežmarok	140	52 276,29
40	Úrad práce soc. vecí a rodiny Stropkov	134	46 661,92
41	Úrad práce soc. vecí a rodiny Vranov nad Topľou	171	58 602,36
42	Úrad práce soc. vecí a rodiny Košice	565	191 489,23
43	Úrad práce soc. vecí a rodiny Michalovce	260	89 158,01
44	Úrad práce soc. vecí a rodiny Rožňava	157	53 803,87
45	Úrad práce soc. vecí a rodiny Spišská Nová Ves	249	89 446,38
46	Úrad práce soc. vecí a rodiny Trebišov	227	77 907,37
	spolu	9 486	3 421 937,038[166]

Zdroj: autor

[166] *Uvedená suma je zahrnutá aj v makrodopadoch v položke transfery ministerstva práce.*

Dávky v nezamestnanosti nahradí odvodový bonus[167] a aktívnu politiku trhu práce treba zrušiť bez náhrady. Celá aktívna politika sú von oknom vyhodené peniaze a fakt, že ju spolufinancuje Európska únia, na tom nič nemení. Rozhodujúce je, že výsledky nie sú žiadne, ako vidieť len na mierne klesajúcej nezamestnanosti, a aj toto klesanie je spôsobené prevažne hospodárskym rastom a nie aktívnou politikou trhu práce[168]. Ešte lepší je príklad Nemecka, kde výdavky na aktívnu politiku trhu práce presiahnu ročne sumu 25 mld. eur a krajina má čoraz viac nezamestnaných, medzičasom 5 mil.

Toľko k inštitúciám. Ako bude prebiehať zúčtovanie na úrovni daňovníka? V podstate tak isto, ako prebieha dnes systém zúčtovania k daňovým úradom. Daňovník sa pred začatím zdaňovacieho obdobia rozhodne, či a ako si uplatní odvodový bonus. Môže si ho uplatniť sám až v daňovom priznaní, ktoré si tiež spraví sám. Alebo si ho môže uplatniť prostredníctvom svojho zamestnávateľa (pokiaľ má viacerých, tak u jedného z nich), s tým, že buď ho zároveň požiada o urobenie daňového priznania, alebo si len uplatní bonus a priznanie spraví sám. To spraví napríklad vtedy, keď nechce, aby jeho hlavný zamestnávateľ vedel o jeho ostatných príjmoch. Daňové priznanie bude povinný podať každý, koho všetky vlastné príjmy v kalendárnom roku presiahnu 5-násobok ŽM.

PRVÁ MOŽNOSŤ – Daňovník si uplatní odvodový bonus sám, čo pred začatím daňového obdobia písomne vyhlási[169] pred daňovým úradom. Na vyhlásení budú uvedené osoby s rodnými číslami, na ktoré si uplatňuje štátne dávky, a vyčíslený súčet štátnych dávok. Pokiaľ má jedného alebo viacerých zamestnávateľov, zrážajú mu títo z jeho príjmov len dane a odvody a na konci roka mu vystavia potvrdenie, z ktorého si údaje zohľadní vo svojom daňovom priznaní. Pokiaľ má aj iné príjmy, napríklad zo živnosti alebo z prenájmu, všetko zohľadní v priznaní.

Ako príklad uvediem „komplikátora“, ktorý má dve zamestnania (12 000 a 15 000 mesačne), úroky (20 000 ročne) príjmy zo živnosti (300 000 ročne, na základe predošlého roku platí preddavky 97 500 Sk) a ešte prenajíma chalúpku (18 000 ročne), ktorú zdedil po starej mame. Daňovník žije sám, odvodový bonus si uplatňuje a daňové priznanie si robí sám. Od svojich dvoch zamestnávateľov a z banky dostal nasledovné potvrdenia:

TABUĽKA 22

Zamestnanec: Zemiačik Jožko, rodné číslo: 751120/7250								Zamestnávateľ A	
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Odvodový bonus	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
príjmy 2006	0	180 000	0	180 000	34 200	18 000	14 400	113 400	66 600

Zamestnanec: Zemiačik Jožko, rodné číslo: 751120/7250								Zamestnávateľ B	
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Odvodový bonus	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
príjmy 2006	0	144 000	0	144 000	27 360	14 400	11 520	90 720	53 280

[167] *Pozri kapitolu 6.*

[168] *Pozri graf 9 a tabuľku 2 v kapitole 3.*

[169] *Vyhlásenie daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky (príloha č. 7).*

Klient: Zemiačik Jožko, rodné číslo: 751120/7250								Banka C	
Titul	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Odvodový bonus	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
úroky 2006	0	20 000	0	20 000	3 800	2 000	1 600	12 600	7 400

Teraz môže jednoduchým spôsobom zostaviť daňové priznanie:

TABUĽKA 23

Daňovník: Zemiačik Jožko, rodné číslo: 751120/7250									
	Ročný súčet štátnych dávok	(hrubý) príjem	Odvodový bonus	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Zaplatené spolu
	56 760								
Zamestnávateľ A		180 000		180 000	34 200	18 000	14 400	113 400	66 600
Zamestnávateľ B		144 000		144 000	27 360	14 400	11 520	90 720	53 280
Úroky		20 000		20 000	3 800	2 000	1 600	12 600	7 400
Živnosť		300 000		300 000	47 500	25 000	20 000	207 500	92 500
Prenájom		18 000		18 000				18 000	0
Spolu	56 760	662 000	0	662 000	112 860	59 400	47 520	442 220	219 780
rok 2006 ako celok	56 760	662 000	0	662 000	125 780	56 760	45 408	434 052	227 948
Rozdiel									8 168

Ako vidieť, celkové príjmy presiahli strop vymeriavacieho základu pre výpočet odvodov, a preto je jeho celková odvodová povinnosť nižšia, ako by bola pri jednotlivom posudzovaní príjmov. Po zohľadnení zaplatených preddavkov mu vychádza daňová povinnosť 8 168 Sk, ktoré pošle spolu s priznaním daňovému úradu.

DRUHÁ MOŽNOSŤ – Daňovník si uplatní odvodový bonus u svojho zamestnávateľa. Ako prvé túto skutočnosť zamestnávateľovi písomne vyhlási[170] a zároveň splnomocní zamestnávateľa mu zúčtovať dane a odvody. Zamestnávateľ toto vyhlásenie postúpi príslušnému daňovému úradu, ktorý relevantné údaje zapíše na individuálny účet daňovníka. Odovzdané vyhlásenie bude platné, dokým ho daňovník nezmení. Pokiaľ v jeho osobnom živote nenastane zmena niekoľko rokov, nemusí podávať žiadne nové vyhlásenia, daňový úrad bude vychádzať z posledného odovzdaného. Pokiaľ sa mu počas roka napr. narodí dieťa, tak odovzdá nové vyhlásenie, ktoré začne byť účinné k najbližšiemu prvému dňu v mesiaci[171]. Na konci roka sa zamestnanec rozhodne, či si nechá daňové priznanie spraviť zamestnávateľom alebo či si ho spraví sám.

Pokiaľ má zamestnanec viacero zamestnávateľov, odovzdá iba jednému z nich vyhlásenie o súčte štátnych dávok. Súčet štátnych dávok nie je deliteľná čiastka. Ostatní zamestnávatelia mu z celkového príjmu zrazia daň a odvody, ale neuplatnia súčet štátnych dávok. Na konci roka mu vystavia potvrdenie o príjmoch a zaplatených daniach a odvodoch, ktoré predloží zamestnávateľovi, ktorý mu spraví daňové priznanie, resp. si ho zapracuje do daňového priznania sám.

[170] *Vyhlásenie daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky (príloha č. 7).*

[171] *Môže sa stať, že zabudne a odovzdá ho až o niekoľko mesiacov, ale to nie je dráma, zohľadní sa mu to predsa v ročnom zúčtovaní, takže o nič nepríde.*

Úlohou zamestnávateľa nie je skúmať oprávnenosť výšky súčtu štátnych dávok. Daňový úrad bude mať otvorené individuálne účty na všetkých občanov a bude okamžite vedieť, či si niekto neuplatňuje štátnu dávku dvakrát alebo či si obidvaja rodičia neuplatňujú štátnu dávku na to isté dieťa a pod.

Zamestnávateľ teda pozná mesačnú výšku súčtu štátnych dávok. Z nej odráta 10 %[172] mzdy[173] a dostane odvodový bonus. Ten zráta so mzdou a má základ pre výpočet dane a odvodov. Vyráta rovnú daň, solidárny odvod a zdravotný odvod a zvyšok poukáže zamestnancovi na účet ako čistú mzdu.

Uvediem príklad. Daňovník Deži Fazuľka má dve deti a pracujúcu manželku, čo je najpočetnejšia[174] skupina obyvateľstva na Slovensku. Jeho súčet štátnych dávok je 4 730 Sk (100 % na neho) a 6 622 Sk (140 % na jeho dve deti), spolu[175] 11 352 Sk. Jeho príjem je 23 041 Sk, čo je priemerná superhrubá mzda[176]. Odvodový bonus je 9 048 Sk (11 352 Sk – 10 % z 23 041 Sk) a celkový príjem 32 089 Sk. Rovná daň je 6 097 Sk, solidárny odvod je 3 209 Sk a zdravotný odvod je 2 567 Sk. Netto príjem je 20 216 Sk. Fertig.

Z pohľadu zamestnávateľa je situácia nasledovná: každý mesiac zostaví prehľad svojich zamestnancov, ktorý bude vyzerať nasledovne:

TABUĽKA 24

Meno zamestnanca	Rodné číslo	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Odvod daňovému úradu
Hraško Janko	571205/723	4 730	24 000	26 330	5 003	2 633	2 106	16 588	5 012
Mrkvička Ferko	680815/725	9 560	17 000	24 860	4 723	2 486	1 989	15 662	-362
Fazuľka Deži	690320/760	11 352	23 041	32 089	6 097	3 209	2 567	20 216	521
Spolu									5 171

Meno, rodné číslo a súčet štátnych dávok[177] pozná zamestnávateľ z vyhlásenia daňovníka. Vie teda zostaviť vyššie uvedený prehľad za všetkých svojich zamestnancov a tento poslať (samozrejme, elektronicky) daňovému úradu a zároveň mu poukázať sumu 5 171 Sk. Keď nastane nasledovný prípad:

TABUĽKA 25

Meno zamestnanca	Rodné číslo	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Odvod daňovému úradu
Hraško Janko	571205/723	4 730	12 000	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784	1 016
Mrkvička Ferko	680815/725	9 560	17 000	24 860	4 723	2 486	1 989	15 662	-362
Fazuľka Deži	690320/760	11 352	12 000	22 152	4 209	2 215	1 772	13 956	-3 156
Spolu									-2 501

[172] *Nad určitú príjmovú hranicu sa znižuje odvodový bonus o 30 % (pozri str. 53), ale túto korekciu stačí spraviť pri ročnom zúčtovaní.*

[173] *Z dnešného pohľadu to je superhrubá mzda (hrubá mzda a odvody zamestnávateľa). Po zavedení odvodového bonusu bude len (hrubá) mzda, čo sú náklady zamestnávateľa, a čistá mzda, to je to, čo zamestnanec dostane na ruku.*

[174] *Pozri str. 70.*

[175] *Manželka, keďže pracuje, si uplatní svoju základnú štátnu dávku u svojho zamestnávateľa. Z pohľadu zúčtovania v jej prípade ide o samostatného daňovníka.*

[176] *Upozorňujem, že tu ide o superhrubú mzdu vrátane odvodov zamestnávateľa (17 042 Sk + 5 999 Sk = 23 041 Sk).*

[177] *Hraško je samostatný daňovník, Mrkvička je daňovník s nepracujúcou manželkou a Fazuľka má dve deti (a manželka buď pracuje, alebo ju nemá).*

pošle opäť zoznam svojich zamestnancov spolu so žiadosťou o vrátenie 2 501 Sk, asi tak, ako sa to dnes robí pri DPH.

Po ukončení kalendárneho roku zostaví zamestnávateľ ročné zúčtovanie za každého zo svojich zamestnancov a tým, ktorí o to požiadali, urobí daňové priznanie.

TABUĽKA 26

Meno zamestnanca :Hraško Janko, rodné číslo: 571205/723							
	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem
I-06	4 730	12 000	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784
II-06	4 730	0	4 730	899	473	378	2 980
III-06	4 730	12 000	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784
IV-06	4 730	12 000	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784
V-06	4 730	12 000	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784
VI-06	8 514	24 000	30 114	5 722	3 011	2 409	18 972
VII-06	8 514	12 000	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168
VIII-06	8 514	12 000	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168
IX-06	8 514	6 000	13 914	2 644	1 391	1 113	8 766
X-06	8 514	12 000	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168
XI-06	8 514	12 000	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168
XII-06	8 514	24 000	30 114	5 722	3 011	2 409	18 972
spolu mesiace	83 248	150 000	218 248	41 467	21 825	17 460	137 496
rok 2006	83 248	150 000	218 248	41 467	21 825	17 460	137 496
Rozdiel	0	0	0	0	0	0	0

Ročné zúčtovanie v tomto prípade je jednoduché, nevzniká ani doplatok, ani preplatok. Predstavme si ale, že náš Janko Hraško má ešte druhé zamestnanie, dokonca lepšie platené, dajme tomu 30 000 mesačne. Jeho druhý zamestnávateľ mu dá na konci roka nasledovné potvrdenie:

TABUĽKA 27

Meno zamestnanca :Hraško Janko, rodné číslo: 571205/723							
	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem
rok 2006	0	360 000	360 000	68 400	36 000	28 800	226 800

Ročné zúčtovanie Janka Hraška vyzerá takto:

TABUĽKA 28

Meno zamestnanca :Hraško Janko, rodné číslo: 571205/723									
Mesiac	Súčet štátnych dávok	(hrubá) mzda	Odvodový bonus	Základ dane	Rovná daň	Solidárny odvod	Zdravotný odvod	Čistý príjem	Povinnosť spolu
I-06	4 730	12 000	3 530	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784	2 216
II-06	4 730	0	4 730	4 730	899	473	378	2 980	-2 980
III-06	4 730	12 000	3 530	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784	2 216

TABUĽKA 28									
IV-06	4 730	12 000	3 530	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784	2 216
V-06	4 730	12 000	3 530	15 530	2 951	1 553	1 242	9 784	2 216
VI-06	8 514	24 000	6 114	30 114	5 722	3 011	2 409	18 972	5 028
VII-06	8 514	12 000	7 314	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168	-168
VIII-06	8 514	12 000	7 314	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168	-168
IX-06	8 514	6 000	7 914	13 914	2 644	1 391	1 113	8 766	-2 766
X-06	8 514	12 000	7 314	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168	-168
XI-06	8 514	12 000	7 314	19 314	3 670	1 931	1 545	12 168	-168
XII-06	8 514	24 000	6 114	30 114	5 722	3 011	2 409	18 972	5 028
iné príjmy	0	360 000	0	360 000	68 400	36 000	28 800	226 800	133 200
príjmy spolu	83 248	510 000	68 248	578 248	109 867	57 825	46 260	364 296	145 704
rok 2006 ako celok	83 248	510 000	32 248	542 248	103 027	54 225	43 380	341 616	168 384
Rozdiel	0	0	-36 000	-36 000	-6 840	-3 600	-2 880	-22 680	22 680

Hraško doplatí 22 680 Sk, lebo počas roka neboli pri výpočte zohľadnené príjmy aj od druhého zamestnávateľa, a preto dostal od prvého zamestnávateľa príliš veľký odvodový bonus.

Takto by sa dalo uvádzať nekonečne veľa príkladov. Systém je natoľko jednoduchý a má také stabilné pravidlá, že som presvedčený o jeho funkčnosti v plnom rozsahu. Na záver tejto kapitoly chcem uviesť niekoľko hraničných prípadov vyplývajúcich zo základných pravidiel.

Do 15 rokov nie je deťom povolené pracovať, resp. pokiaľ majú príjem, je to príjem rodičov. Dovtedy dostávajú ich rodičia základnú štátnu dávku na deti podľa stanovených percent životného minima. Od 15 rokov majú deti nárok na základnú štátnu dávku vo výške 100 % ŽM (tak ako dospelí). Pokiaľ príjem nemajú, naďalej dostávajú dávku rodičia, pokiaľ príjem (trvalý) majú, sú samostatní daňovníci s vlastným daňovým priznaním. Pokiaľ len brigádujú a ročný príjem majú menší ako 5-násobok ŽM, môžu si vybrať, či zamestnávateľ im strhne len daň a odvody a ich základnú štátnu dávku si uplatní naďalej jeden z rodičov alebo či (napríklad pri dlhšej brigáde) si svoju základnú štátnu dávku uplatnia sami vo svojom daňovom priznaní. V prípade, že počas roka presiahnu ich príjmy (tak ako aj akéhokoľvek iného daňovníka) 5-násobok životného minima, sú povinní vyplniť Vyhlásenie o uplatnení nárokov na štátnu dávku a odovzdať ho daňovému úradu alebo zamestnávateľovi. V ďalšom mesiaci im zamestnávateľ zohľadní štátne dávky pri mesačnej výplate a v ročnom zúčtovaní počnúc mesiacom, po ktorom odovzdali vyhlásenie.

Z úrokov sa tiež budú platiť odvody, a to zrážkou, tak ako dnes daň z príjmu. Po skončení kalendárneho roka banka vystaví daňovníkovi potvrdenie o prijatých úrokoch, zaplatenej dani a odvodoch, pravdepodobne na záverečnom výpise z účtu, ktoré daňovník zohľadní alebo nechá zohľadniť vo svojom daňovom priznaní. Túto informáciu dostane aj daňový úrad, aby ju mohol spárovať na individuálny účet daňovníka. Pokiaľ daňovník už zo svojich iných príjmov platil maximálne odvody, tak tie, ktoré mu strhla

banka, dostane späť. Pokiaľ samy úroky prevyšujú strop vymeriavacieho základu, strhne banka síce celú daň, ale odvody len po strop.

Z dividend a podielov na zisku strhne právnická osoba len odvody, lebo daň už zaplatená je[178]. Pred strhnutím odvodov je nutné dividendy zvýšiť o už zaplatenú daň, čiže vydeliť číslom 0,81. Inak platí to isté čo o úrokoch.

Kto zmení počas roka zamestnávateľa, vyplní nové vyhlásenie. Predošlý zamestnávateľ vystaví potvrdenie o mzde, uplatnenom odvodovom bonuse a zaplatenej dane a odvodoch, ktoré nový zamestnávateľ zohľadní v koncoročnom daňovom priznaní.

Najvyššiu právomoc disponovať štátnou dávkou má osoba, ktorá má na ňu nárok. Napríklad keď si manžel uplatní štátnu dávku na nepracujúcu manželku a zároveň si aj ona uplatní priamo svoj nárok, zohľadní daňový úrad manželkinu žiadosť. V prípade detí si uplatňuje rodič, ktorému sú zverené. Keď napríklad príde k rozchodu manželov a doteraz si štátnu dávku na deti uplatňoval manžel, stačí, keď manželka podá na daňový úrad nové vyhlásenie a doloží ho súdnym rozhodnutím o zverení detí alebo aspoň potvrdením sociálnej kurátorky, že deti žijú s ňou. Daňový úrad pripíše štátne dávky na deti manželke aj bez súhlasu manžela. Pri vyhláseniach s rovnakou prioritou platí to, ktoré bolo odovzdané ako posledné.

Daňovník si môže do svojho súčtu štátnych dávok zahrnúť základné štátne dávky na vlastné alebo jemu zverené závislé deti (dokedy neukončia svoje vzdelanie alebo do 26 rokov) a na svoju manželku, pokiaľ ona nepracuje[179]. Na iné osoby si štátnu dávku uplatniť nemôže. Keď dospelá zdravá osoba nepracuje (a nemá ani pracujúcu manželku), bude sa musieť zamestnať u obce, pokiaľ bude chcieť dostať svoj odvodový bonus. Obec bude povinná zamestnať ľudí bez práce a ako protihodnotu môže od nich požadovať 4 hod. pracovného času denne. Je na obci, do akej miery využije túto pracovnú silu, či jej bude vyplácať odvodový bonus bez ďalších nárokov alebo sa bude ju snažiť využiť, napríklad na drobné obecné práce alebo či obec dokonca niečo priplatí[180]. Obec v každom prípade je k daňovému úradu v tej istej pozícii ako každý iný zamestnávateľ, to znamená negatívny rozdiel medzi daňou, odvodmi a odvodovým bonusom (a v prípade absencie iných príjmov medzi daňou, odvodmi a súčtom štátnych dávok) jej daňový úrad preplatí. Z toho jednoznačne vyplýva, že štátne dávky skutočne financuje štát, a nie obec.

Asi milión dnešných dôchodcov bude v špeciálnom režime. Budú dostávať presne tie isté dôchodky (starobné, invalidné, vdovské a vdovecké) ako doteraz, takže nik z nich nebude ukrátený[181], a takisto zo Sociálnej poisťovne ako doteraz, ale budú ich dostávať v dvoch častiach. Prvá časť bude ich základná štátna dávka, ktorá je 4 730 Sk, znížená o dane a odvody je to 2 980 Sk, a druhá časť je takzvaná vyrovnávacia dávka vo výške rozdielu medzi dnešným dôchodkom a 2 980 Sk. Vyrovnávacia dávka nie je predmetom ani dane, ani odvodu. Pokiaľ dôchodca nemá iné príjmy, nemusí robiť vôbec nič, Sociálna poisťovňa mu naďalej bude posielať dôchodok, len ho rozdelí na dve vyššie

[178] *Pozri kapitolu 6, str. 48.*

[179] *Pokiaľ pracuje len príležitostne a jej celkový ročný príjem je menší ako 5-násobok ŽM, môže si vybrať, či si jej základnú štátnu dávku bude uplatňovať manžel a zamestnávateľ jej bude strhávať len daň a odvody.*

[180] *Pozri aj str. 52.*

[181] *Pozri aj kapitolu 12.*

spomenuté časti a zároveň oznámi daňovému úradu, že dôchodcovi vypláca základnú štátnu dávku, aby to mohol zapísať na individuálny účet dôchodcu. Pokiaľ sa dôchodca rozhodne pracovať alebo už pracuje, platí pre neho to isté ako pre zamestnanca – rozhodne sa, či si svoj súčet štátnych dávok uplatní sám alebo cez zamestnávateľa a postupuje, ako je uvedené vyššie.

Noví dôchodcovia budú dostávať základnú štátnu dávku od daňového úradu, tak ako zamestnanci. Nad 65 rokov nepotrebujú mať zamestnanecký pomer a v prípade absencie iných zdaniteľných príjmov nemusia podávať ani daňové priznanie, lebo im daňové priznanie (s jednou položkou) spraví daňový úrad.

Súčet štátnych dávok invalidov sa skladá zo základnej štátnej dávky a mimoriadnej štátnej dávky, ktorá je súčinom 4-násobku životného minima a miery postihnutia. Napríklad 50-percentný invalid má nárok na súčet štátnych dávok vo výške 3-násobku životného minima[182], 14 190 Sk, čo je zároveň jeho základ dane v prípade, že nemá iné príjmy. Potom je jeho čistý príjem 8 940 Sk, ktorý bude pravidelne dostávať zo Sociálnej poisťovne. Pokiaľ bude mať aj iné príjmy, platí pre neho to isté, čo pre zamestnanca, resp. živnostníka.

Individuálny účet účastníka finančného vzťahu štát – občan/spoločnosť

(Albín Kotian)

Individuálny účet účastníka finančného vzťahu so štátom je ultimatívne riešenie pre komplexnú správu verejných financií vo vzťahu k jednotlivým občanom a spoločnostiam. Musí umožniť na jednom mieste evidovať a riadiť viaceré zložky verejných financií (výber dane, výber odvodov, výplatu odvodového bonusu), poskytovať na finančný vzťah s každým účastníkom ucelený pohľad a zároveň v reálnom čase aktualizovať účtovné dáta o plnení a čerpaní štátneho rozpočtu. Pre zabezpečenie preukazného koncoročného vyrovnania vzájomného vzťahu celé riešenie musí byť postavené na účtovnej báze.

Štát zastúpený inštitúciami verejného sektora prijíma rôzne typy platieb od občanov a spoločností. Môžu to byť rôzne typy daní, či už na štátnej alebo regionálnej úrovni, clá, rôzne druhy poplatkov alebo odvody do fondov. Tieto sú vyberané v pravidelných intervaloch alebo jednorazovo. V iných prípadoch môžu občania alebo spoločnosti dostávať platby od štátu vo forme preplatkov, dávok, subvencií alebo grantov.

Obvykle sú tieto zákonné alebo zmluvné povinnosti posudzované ako úplne nezávislé vzťahy. V klasickom ponímaní sú spracovávané a vykonávané jednotlivé finančné transakcie samostatne v závislosti podľa druhu príjmu, resp. výdavku. Následne sú požiadavky na informácie o platbách, záväzkoch, predpisoch smerované na rôzne inštitúcie.

V prípade využitia postupov a technológií umožňujúcich integrovaný prístup k pohľadu na účastníka finančného vzťahu, všetkým finančným aj nefinančným operáciám, ako aj organizačným procesom, ktoré sú obsiahnuté v oblasti správy príjmov a výdavkov, avšak za súčasného zachovania rôznych pravidiel a zákonných vymedzení podľa dru-

[182] *Základná štátna dávka vo výške 100 % ŽM a invalidná štátna dávka vo výške 200 % ŽM (50 % x 400 % x ŽM).*

hov jednotlivých príjmov a výdavkov, je možné vnímať občana, resp. spoločnosť ako jedinečný a jednoznačný subjekt, s ktorým existujú rôzne typy finančných vzťahov.

Je, samozrejme, nevyhnutné umožniť, aby pre takýto jedinečný subjekt existovali rôzne pohľady naň, ktoré zodpovedajú administratívnemu alebo legislatívnemu rámcu, čo je možné zabezpečiť hierarchizovanou štruktúrou definície vzťahov a s ňou prepojenou štruktúrou informácií, procesov a funkcií.

Aby mohol takýto rozsiahly mechanizmus v praxi fungovať, je nevyhnutné evidovať jednoznačne relevantné základné údaje o účastníkovi finančného vzťahu. Základnými údajmi sú informácie nevyhnutné pre spracovanie jednotlivých transakcií. Sú to rôzne druhy adries, bankové spojenia a komunikačné údaje, ale aj vzťahy k tretím subjektom (rodinní príslušníci, oprávnené osoby, daňoví poradcovia a pod.) podľa zákonných požiadaviek správcu príjmov.

Osoba alebo spoločnosť môže v rámci transakcií s inštitúciami verejného sektora vystupovať v rôznych úlohách (rolách), napr. občan, samostatne zárobkovo činná osoba, daňový poradca, vlastník nehnuteľnosti a pod. Každá z týchto rolí si vyžaduje iný okruh potrebných informácií. Z toho vyplýva nutnosť umožniť definovať tieto roly k jednému účastníkovi a zaznamenávať len tie údaje, ktoré sú potrebné pre konkrétnu rolu účastníka.

Veľký význam majú z hľadiska správneho fungovania administrácie príjmov obvykle aj vzájomné vzťahy medzi jednotlivými účastníkmi, medzi ktoré patria napr. manželstvo.

Informácie zaznamenané na úrovni účastníka sú platné vo všetkých vzťahoch občana alebo spoločnosti k inštitúciám verejného sektora a je následne možné využívať ich vo všetkých procesoch, v ktorých je tento účastný.

Vzťahy osoby alebo spoločnosti k jednotlivým inštitúciám je možné reprezentovať napr. vo forme podriadených účtov. Každý podriadený účet je priradený aspoň k jednému účastníkovi, avšak jeden účastník môže mať vo všeobecnosti neobmedzený počet priradených podriadených účtov. Na podriadenom účte sú na účtovnej báze zaznamenávané všetky finančné záväzky a pohľadávky, ako aj ich plnenie.

Na úrovni podriadeného účtu je možné definovať parametre vyplývajúce z konkrétneho vzťahu, napr. pravidlá upomínania a platobné procesy, pravidlá komunikácie, ako aj iné náležitosti vzťahujúce sa k výberu a správe, ako napr. priradenie bankových účtov.

K jednotlivým podriadeným účtom sú priradené individuálne účty hlavnej knihy, čo vedie k individuálnej reprezentácii jednotlivých finančných transakcií, avšak súčasne je zachovaný aj celkový pohľad na osobu alebo spoločnosť ako celok.

Pri riadení príjmov je nutné pri každom kroku, či už je to finančná transakcia alebo iná aktivita, ako napr. upomínanie či dohoda o splátkovom kalendári, vytvárať interné doklady. Tieto doklady musia obsahovať všetky potrebné informácie na doloženie aktivít, resp. ich neskoršiu rekapituláciu.

Podriadený účet je účtom vedľajšej knihy. Každé účtovanie na podriadenom účte je následne zúčtované na príslušný individuálny účet hlavnej knihy podľa definovaných pravidiel sumarizácie. Je nevyhnutné, aby referencia medzi sumárnym dokladom účtovaným na hlavnej knihe a jednotlivými dokladmi vo vedľajšej knihe bola garantovaná a auditovateľná.

Rozhrania

Finančný vzťah medzi občanom a štátom je síce ucelená oblasť, ale predsa len nie úplne izolovaná od ostatného života. Existujú rozhrania, ktoré definujú vzťahy medzi rôznymi oblasťami. Je preto potrebné jasne vymedziť, ako odvodový bonus vplýva na príbuzné oblasti.

Sociálne služby

Po tom, ako výber a správa odvodov a odvodového bonusu prejdú zo Sociálnej poisťovne na daňový úrad, a tým z Ministerstva práce, sociálnych veci a rodiny SR na Ministerstvo financií SR, a po tom, ako sa zruší nezmyselná a úplne zbytočná aktívna politika trhu práce, ostane na ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny to, čo tam patrí, to, čo by mala byť hlavná náplň tohto ministerstva – **sociálne služby**. Sociálne služby sú definované v zákone č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci a ide konkrétne o tieto služby:

TABUĽKA 29

Prehľad sociálnych služieb k 1.1.2006

	p.č.	druh sociálnej služby	právna úprava	popis služby	zabezpečovateľ služby
sociálna prevencia	1	vyhľadávacia činnosť	195/1998 §6	Vyhľadávacia činnosť je vyhľadávanie občanov, ktorí potrebujú pomoc právnickej osoby alebo inej fyzickej osoby.	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
	2	rehabilitačná činnosť	195/1998 §6	Rehabilitačná činnosť sú postupy na obnovu najvyššie dosiahnuteľného individuálneho stupňa osobnostného vývinu, fyzickej výkonnosti a pracovnej výkonnosti občana.	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
	3	organizovanie výchovno-rekreačných táborov	195/1998 §6	Výchovno-rekreačné tábory sa organizujú pre deti s ťažkým zdravotným postihnutím.	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
	4	sociálne poradenstvo	195/1998 §12	Sociálne poradenstvo je odborná činnosť zameraná na zistenie rozsahu a charakteru sociálnej núdze, na zistenie príčin jej vzniku, na poskytnutie informácií o možnostiach riešenia sociálnej núdze a na usmernenie občana pri voľbe a uplatňovaní foriem sociálnej pomoci.	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
sociálne služby	5	opatrovateľská služba	195/1998 §15	Opatrovateľskú službu možno poskytovať občanovi, ktorý pre svoj nepriaznivý zdravotný stav potrebuje pomoc inej osoby pri zabezpečovaní nevyhnutných životných úkonov, nevyhnutných prác v domácnosti alebo kontaktu so spoločenským prostredím, najmä sprievodom, tlmočením v posunkovej reči pre nepočujúce osoby a predčítaním. Opatrovateľskú službu možno poskytovať aj vtedy, ak sa jednej matke súčasne narodili tri deti a viac detí alebo v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá. V týchto prípadoch sa opatrovateľská služba môže poskytovať do dovŕšenia troch rokov veku detí.	obec

TABUĽKA 29

sociálne služby	6	organizovanie spoločného stravovania	195/1998 §16	Spoločné stravovanie možno organizovať pre občana, ktorého stravovanie nemožno zabezpečiť inak a ktorý je poberateľom starobného dôchodku alebo pre svoj nepriaznivý zdravotný stav je odkázaný na spoločné stravovanie.	obec a samosprávny kraj
	7	prepravná služba	195/1998 §17	Prepravnú službu možno poskytovať občanovi s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý podľa posudku príslušného orgánu je odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom.	obec
	8	starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb	195/1998 §18	Starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb predstavuje starostlivosť v nasledovných zariadeniach: a) domov sociálnych služieb pre deti, ktorým sa poskytuje starostlivosť týždenne a celoročne, b) domov sociálnych služieb pre dospelých, ktorým sa poskytuje starostlivosť celoročne a týždenne, c) domov dôchodcov, d) domov pre osamelých rodičov, e) stanica opatrovateľskej služby, f) útulok, g) rehabilitačné stredisko, h) zariadenie chráneného bývania.	obec, samosprávny kraj a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

Zdroj: autor

Aký vzťah má odvodový bonus k sociálnym službám? V podstate žiadny. Nie je to vec, ktorú by odvodový bonus výrazne ovplyvňoval. Odvodový bonus je o výmene peňazí medzi občanmi a štátom a o garancii základného príjmu pre každého občana. Pokiaľ štát uzná za nutné poskytovať prostredníctvom ministerstva sociálnych vecí rôzne sociálne služby, môže tak ministerstvo v rámci svojho rozpočtu urobiť. Odvodový bonus to neovplyvňuje[183], pokiaľ sú služby službami, to znamená nefinančného charakteru, pokiaľ teda nedochádza k výmene peňazí. Predpokladám však, že niektoré služby budú za úplatu, resp. v prípade, že úplata už dnes existuje, bude jej výška prehodnotená, keďže tie osoby (napríklad invalidi), pre ktorých sú určené, dostanú v rámci odvodového bonusu prostriedky na to, aby si potrebné služby zakúpili.

II. pilier

Podobná situácia je s II. pilierom. II. pilier je síce štátom vynútené, ale predsa len sporenie na starobu, plne zásluhové a spravované súkromným sektorom. Naproti tomu je odvodový bonus časť verejných financií a založený na plnej solidarite, takže diametrálne odlišný, a preto aj vzájomné vplyvy sú na rozdiel od dnešnej situácie minimálne. Dnes totiž tí, ktorí vstúpia do II. piliera, či už dobrovoľne alebo povinne[184], platia doň 9 % zo svojej hrubej mzdy a zároveň im klesne odvod na starobné poistenie z 18 % na 9 %[185]. Preto je dnes vzájomný vplyv výrazný. Príspevky tých, ktorí vstúpili do II. piliera, zákonite chýbajú v starobnom poistení (I. pilier). Vláda rátala s určitým výpad-

[183] *Na tomto mieste by som rád upokojil moju terajšiu šéfku, Ivetu Radičovú, ministerku práce, sociálnych vecí a rodiny. Verejne vyhlasujem, že v rámci odvodového bonusu neplánujem rušiť žiadne sociálne (nefinančné) služby.*

[184] *Od 1. 1. 2005 do 30. 6. 2006 sa môžu všetci už pracujúci rozhodnúť, či vstúpia alebo nestúpia do II. piliera, a všetci, ktorí prvýkrát vstúpia od 1. 1. 2005 na pracovný trh, musia povinne vstúpiť do II. piliera.*

[185] *Presne povedané, klesne odvod zamestnávateľovi z 14 % na 5 % a zamestnancovi zostane na 4 %.*

kom zdrojov, problém je len v tom, že pre vstup do II. piliera sa rozhodlo viac ľudí, ako bolo pôvodne plánované. Celkovo k 31. 12. 2005 doň vstúpilo 1 112 398 ľudí a plán do 30. 6. 2006 bol cca 1 082-tis. pracujúcich. Každý človek navyše automaticky prehlbuje deficit (navyše k deficitu, ktorý vzniká neudržateľnosťou I. piliera[186]). Druhá príčina dnešného vzájomného ovplyvňovania je zásluhovosť, ktorá sa nachádza v II. pilieri a aj v starobnom poistení (I. pilier). Na rozdiel od dnešnej situácie odvodový bonus prísne oddeľuje verejné financie od súkromných a solidaritu od zásluhovosti a práve tak vytvára rozhranie.
Vzniká otázka, čo bude s druhým pilierom po zavedení odvodového bonusu. V podstate sa nezmení nič. Povinnosť účasti v II. pilieri môže ostať a nemusí (v závislosti od politickej vôle), odvodového bonusu sa to nijak netýka. II. pilier má, s rozdielom tej vynútenosti, taký istý charakter ako povedzme životné poistenie. Po zavedení odvodového bonusu pôjdu platby doň až po zdanení a zaplatení odvodov a platby z neho nebudú súčasťou vymeriavacieho základu. Preto aj v mikrodopadoch nie sú platby do II. piliera zohľadnené. Kto vstúpil do II. piliera, musí si znížiť nárast čistej mzdy o platbu do II. piliera.

Zdravotný systém

Opäť ide o oblasť, ktorá nie je v priamom spojení s odvodovým bonusom, ale predsa len sú tu vzájomné vplyvy o niečo väčšie. Peniaze prúdiace do zdravotného systému sú síce spravované súkromnými spoločnosťami, ale majú charakter dane. Pri základnej zdravotnej starostlivosti neexistuje totiž už dnes žiadna zásluhovosť. Každý dostane v rámci zdravotného poistenia rovnakú základnú zdravotnú starostlivosť, ale ten, kto viac zarába, platí do systému viac. Ide o klasické solidárne financovanie, ktoré je zákonom vynútené[187], inými slovami ide o daň, presnejšie o zdravotnú daň alebo zdravotný odvod[188]. Z toho zase vyplýva, že daň a, samozrejme, aj odvod, skrátka vynútené platby nie sú predmetom dobrovoľnej dohody dvoch strán, a preto by ich mala vyberať inštitúcia s najúčinnejšími nástrojmi vyberania peňazí (a teda s najväčšou úspešnosťou) a tou je daňový úrad.

Konkrétne to bude prebiehať tak, že na individuálnom účte bude zaznamenaná aj informácia, v ktorej zdravotnej poisťovni je daňovník poistený, a vždy, keď zamestnávateľ pošle vyúčtovanie a saldo platbu[189], poukáže daňový úrad sumu vykázanú ako zdravotný odvod danej zdravotnej poisťovni. Z toho vyplývajú dve skutočnosti. Po prvé, odvodový bonus neznižuje zdravotný odvod, a tak sa de facto zúčtuje najprv k solidárnemu odvodu a následne rovnej dani, ale nie k zdravotnému odvodu. Po druhé, daňový úrad preberá riziko pohľadávky, čo si, myslím, je, keďže ide o de facto daň, správne. Peniaze poukáže daňový úrad príslušným zdravotným poisťovniam a práve tam je rozhranie k oblasti zdravotnej.

Napriek tomu, že zdravotná oblasť sa netýka priamo odvodového bonusu, majú jednu vec spoločnú a tou je bezpodmienečná nevyhnutnosť pre každého občana. Všetko nevyhnutné na život si občan môže kúpiť zo svojho odvodového bonusu **okrem základnej zdravotnej starostlivosti, ktorá sa kúpiť nedá**. To, čo by mal štát každému svojmu občanovi garantovať, sú základné a mimoriadne štátne dávky **a** základná zdra-

[186] *Pozri kapitolu 1.*

[187] *Inak by bohatí do systému neplatili nič, ale kúpili by si zdravotné služby priamo, resp. by sa poistili súkromne.*

[188] *Pozri kapitolu 6, str. 50.*

[189] *Pozri kapitolu 10.*

votná starostlivosť. Na záver tejto kapitoly som preto požiadal Petra Pažitného o pár slov k téme základná zdravotná starostlivosť.

Postavenie zdravotníctva v systéme OB

(Peter Pažitný)

V tejto časti schematicky opíšem postavenie zdravotníctva v systéme OB, ktorý principiálne rieši finančný vzťah medzi občanom a štátom. Procesne môžeme OB definovať ako „systém na báze hotovosti", v ktorom na jednej strane určitá skupina občanov (platitelia) platí do systému odvody a na druhej strane iná skupina občanov (prijímatelia) má nárok na finančné plnenie zo strany štátu.

Tento hotovostný princíp spomínam preto, lebo v zdravotnom poistení nemajú občania právo na peňažné plnenie, ale na tzv. nepeňažné plnenie – zdravotnú starostlivosť namiesto nich nakupuje zdravotná poisťovňa. Zároveň je toto plnenie priamo podmienené platbou do systému zdravotného poistenia – neplatiči majú dnes nárok len na neodkladnú starostlivosť. V systém OB, ak zodpovednosť za pohľadávku preberie daňový úrad, bude možné aj neplatičom poskytovať plnenie zo základného solidárneho balíka.

Zakomponovanie zdravotného systému do systému OB si tak bude vyžadovať zmeny v základnom business/proces modeli zdravotných poisťovní a taktiež niekoľko systémových zmien. OB musí preto rešpektovať niektoré špecifiká zdravotných poisťovní, ako aj preberať na seba určité riziká spojené so zmenou ich business/proces modelu.

Z metodického hľadiska budeme postavenie zdravotného systému v systéme OB posudzovať z troch pohľadov:

1. Výber poistného, ktorý je dnes administrovaný samými poisťovňami, pričom určité časti rieši úrad pre dohľad (pohľadávky). V systéme OB sa táto kompetencia presúva na daňové úrady. Vybrané poistné sa automaticky posunie na účet príslušnej zdravotnej poisťovne. Keďže daňový úrad preberá zodpovednosť za pohľadávku, na príslušnú zdravotnú poisťovňu presúva aj sumu za prípadného neplatiča.

2. Prerozdelenie poistného sa dnes vykonáva princípom vzájomného započítavania záväzkov a pohľadávok medzi jednotlivými poisťovňami pod dohľadom úradu pre dohľad. V systéme OB sa prerozdelenie nemení a prebieha podľa dnešného modelu. Výhoda oproti dnešnému stavu bude v tom, že zdravotné poisťovne budú mať k dispozícii celé povinné poistné, lebo za prípadných neplatičov zaplatí daňový úrad.

3. Nákup zdravotnej starostlivosti, ktorý vykonávajú zdravotné poisťovne formou kontraktov s poskytovateľmi. Táto kompetencia v systéme OB zostáva v zdravotných poisťovniach, pričom každý poistenec je povinný si zakúpiť základný solidárny balík u jednej zdravotnej poisťovne podľa svojho výberu.

1. Výber poistného

Výber poistného si dnes vykonáva každá zdravotná poisťovňa sama. Za každého poistenca priamo do jeho zdravotnej poisťovne smerujú zdroje od jeho platiteľa. Platiteľmi poistného sú dnes zamestnanci, zamestnávatelia, samostatne zárobkovo činné osoby, štát a dobrovoľní platitelia.

V systéme OB výber vykonáva len jediná inštitúcia a počet platiteľov sa zužuje len na fyzickú osobu a jej príjmy (zvýšené o súčasné odvody zamestnávateľom, ako aj životné minimum). Takéto riešenie sa zásadne odlišuje od súčasného stavu. Najzávažnejšou otázkou je otázka neplatičov a zodpovednosti za pohľadávky voči neplatičom. V systéme OB zdravotný odvod vyberajú daňové úrady a taktiež preberajú zodpovednosť za nevymožené pohľadávky.

Efektívne fungovanie centrálneho výberu zdravotného poistenia daňovými úradmi v systéme OB si bude vyžadovať zásadné systémové zmeny (tabuľka 30):

1. zjednotené vymeriavacie základy
2. odvody platí jedine fyzická osoba
3. systém ročného zúčtovania
4. jednotný identifikátor
5. evidencia, správa a vymáhanie pohľadávok preberá na seba štát cez daňové úrady
6. komunikácia medzi daňovými úradmi a zdravotnými poisťovňami
7. individuálny účet

TABUĽKA 30: SYSTÉMOVÉ ZMENY – OB V POROVNANÍ S DNEŠNÝM SYSTÉMOM

Parameter	Daňový systém	Sociálny systém	Zdravotný systém	OB
Vymeriavací základ	Príjmy podľa zákona o dani z príjmov	Príjmy podľa zákona o sociálnom zabezpečení existuje minimálna a maximálna výška vymeriavacieho základu	Príjmy podľa zákona o zdravotnom poistení existuje minimálna a maximálna výška vymeriavacieho základu	Zjednotený vymeriavací základ podľa nového zákona o spoločnom vymeriavacom základe pre dane, sociálne a zdravotné poistenie Pri sociálnom a zdravotnom poistení existuje minimálna a maximálna výška vymeriavacieho základu Minimálna výška pre každého poistenca je minimálne vo výške životného minima Maximálna výška pre každého poistenca je 10 násobok životného minima
Platenie odvodov	Fyzická osoba	Zamestnávateľ Zamestnanec Štát SZČO Dobrovoľní	Zamestnávateľ Zamestnanec Štát SZČO Dobrovoľní	Fyzická osoba
Systém ročného zúčtovania	Áno	Nie	Áno	Áno
Identifikátor	DIČ	Prideľuje sociálna poisťovňa	Rodné číslo	Jednotný identifikátor – navrhujeme rodné číslo

TABUĽKA 30: SYSTÉMOVÉ ZMENY – OB V POROVNANÍ S DNEŠNÝM SYSTÉMOM				
Evidencia, správa a vymáhanie pohľadávok	**Daňové úrady**	**Sociálna poisťovňa**	**Zdravotné poisťovne**	**Daňové úrady**
Komunikácia medzi centrálnym výberom a zdravotnými poisťovňami	**Nie je**	**Nie je**	**Nie je**	**Základná podmienka fungovania systému (správne párovanie platieb poistného od poistencov do príslušnej zdravotnej poisťovne)**
Individuálny účet	**Nie je**	**Len v druhom pilieri. V prvom pilieri problémy s párovaním platieb v Sociálnej poisťovni**	**Poisťovne vedú len výdavkovú stránku účtu poistenca**	**Základná podmienka fungovania systému**

Zdroj: Health Policy Institute, 2006

2. Prerozdelenie poistného

Prerozdeľovanie poistného a indexy rizika nákladov predstavujú nástroje zabezpečovania solidarity a univerzality systému zdravotného poistenia. Ich úlohou je zabezpečiť, aby nedochádzalo k selekcii rizika poistencov zdravotnými poisťovňami a aby každá poisťovňa mala k dispozícii rovnaký objem zdrojov na poistenca s vybranými charakteristikami (vek a pohlavie).

V súčasnom systéme prerozdelenie prebieha na základe rizikových skupín podľa veku a pohlavia formou pohľadávkovo-záväzkových vzťahov medzi jednotlivými zdravotnými poisťovňami. V princípe zdravotná poisťovňa s rizikovejším kmeňom čerpá prostriedky od zdravotnej poisťovne s menej rizikovým kmeňom. Takto sa zabezpečuje solidarita a rovnosť medzi poistencami. Rovnosť znamená, že na rovnakú potrebu je v solidárnom systéme poskytnutá rovnaká starostlivosť.

Vzhľadom na to, že súčasné nastavenie, ako aj organizácia systému prerozdelenia sú vyhovujúce, nie je žiadny dôvod meniť dnešný systém, a tak by aj po zavedení systému OB prerozdelenie vykonávali samy zdravotné poisťovne na základe vzájomných pohľadávok a záväzkov pod dohľadom úradu pre dohľad. Parametre prerozdelenia (vek, pohlavie) zostávajú nezmenené. Samozrejme, je možné uvažovať aj o dodaní iných parametrov, ale to nie je otázka systému OB.

Vzhľadom na to, že zodpovednosť za pohľadávky preberá daňový úrad, tak predmet prerozdelenia je tzv. povinné zdravotné poistenie (celkové zdroje zdravotného poistenia za všetky zdravotné poisťovne). Základ prerozdelenia sa vypočíta ako dnes a bude vo výške 85 % z predmetu prerozdelenia.

3. Nákup zdravotnej starostlivosti cez individuálny účet

Nákup zdravotnej starostlivosti sa v princípe nemení. Naďalej ju nakupujú zdravotné poisťovne ako jediný nákupca zdravotnej starostlivosti. Mení sa však úloha spotrebiteľa – poistenca. V systéme individuálnych účtov totiž rozhoduje o použití svojich zdrojov predovšetkým poistenec. Bude rozhodovať v princípe o dvoch veciach:

1. ktorá poisťovňa mu nakúpi základný solidárny balík

2. ako použije svoje úspory na individuálnom účte

Príjmová stránka individuálneho účtu poistenca bude pozostávať z troch položiek:

1. Príjem z prerozdelenia. Jeho výška sa určí ako súčin indexu rizika poistenca (podľa príslušnosti do rizikovej skupiny podľa veku a pohlavia) a jednej jednotky prerozdeľováka (ako podiel základu prerozdelenia a počtu štandardizovaných poistencov).

2. Príjem poistenca z asignácie daní. Ide o rozšírenie dnešnej asignácie dane (2 % zo zaplatenej dane) o charitatívnu zložku v prospech cudzieho individuálneho zdravotného účtu.

3. Dobrovoľný príspevok poistenca. Ide o dobrovoľný finančný príspevok, ktorý umožní každému poistencovi ukladať ním definovanú sumu v prospech svojho účtu. Táto transakcia neprechádza cez daňové úrady, ale smeruje priamo z bankového účtu poistenca do zdravotnej poisťovne.

Výdavková stránka pozostáva z troch hlavných položiek:

1. Povinné zakúpenie solidárneho balíka – kryje riziká definované v zákone o rozsahu (tzv. základný balík), pričom zdravotnú poisťovňu si podobne ako dnes vyberá poistenec raz ročne.

2. Zdroje na krytie spoluúčasti. Slúži na krytie spoluúčasti pri rôznych typoch diagnóz a výkonov – napr. u zubára.

3. Nákup individuálneho zdravotného poistenia. Slúži na zakúpenie balíka služieb, ktoré sú nad rozsah zdravotnej starostlivosti alebo poskytujú lepší štandard, pričom poisťovňu si vyberá poistenec na základe dobrovoľnej zmluvy na komerčnom princípe.

TABUĽKA 31: PRÍJMOVÁ A VÝDAVKOVÁ STRÁNKA INDIVIDUÁLNEHO ZDRAVOTNÉHO ÚČTU

Príjmy	Výdavky
1. Príjem z prerozdelenia	1. Povinné zakúpenie solidárneho balíka
2. Príjem z asignácie daní (charita)	2. Spoluúčasť
3. Dobrovoľný príspevok	3. Individuálne zdravotné poistenie

Zdroj: Health Policy Institute, 2006

4. Podmienky fiškálnej stability

Nový systém OB a nákup zdravotnej starostlivosti cez individuálne zdravotné účty vychádza z nasledovných predpokladov:

1. Štát už nebude prispievať do systému zdravotného poistenia. Tí, ktorí sú dnes evidovaní ako „poistenci štátu", budú totiž dostávať minimálne životné minimum, z ktorého budú musieť zaplatiť zdravotné poistenie. Štát tak prestáva byť platiteľom zdravotného poistenia, čím sa ešte viac znižuje miera politického vplyvu na systém zdravotníctva.

2. Odvodové zaťaženie sa nezvyšuje. Sadzba zdravotného poistenia bude 8 %. Z hľadiska verejných financií je operácia fiškálne neutrálna. Zníženie sadzby je vykompenzované zvýšením vymeriavacieho základu či už prenesením jeho plnej váhy na zamestnanca alebo započítaním iných príjmov. Navyše, všetci poistenci budú platiť zdravotné poistenie 8 % minimálne z výšky životného minima. Naďalej existuje me-

sačný maximálny limit pre vymeriavací základ, avšak vo výške 10-násobku životného minima.

3. Centralizuje sa výber poistného. Operácia je fiškálne neutrálna s veľmi opatrným pozitívnym výhľadom. Je predpoklad, že centralizovaný výber môže byť efektívnejší ako decentralizovaný.

4. Navyše, daňové úrady do zdravotných poisťovní posielajú peniaze aj za neplatičov.

5. Systém prerozdelenia sa nemení. Táto operácia je fiškálne neutrálna.

6. Daňová asignácia (2 % zo zaplatenej dane) už v daňovom systéme funguje aj dnes. Navrhujeme rozšíriť okruh beneficientov aj na poistencov individuálneho účtu na účely charity (pripisovanie bude možné len v prospech cudzieho účtu, nie vlastného). Táto operácia je fiškálne neutrálna.

7. Dobrovoľný príspevok závisí priamo od občana a nemá vplyv na verejné rozpočty.

TABUĽKA 32: FINANCOVANIE ZDRAVOTNÍCTVA V SÚČASNOM SYSTÉME A V SYSTÉME OB CEZ INDIVIDUÁLNY ÚČET

Parameter	Dnešný systém	OB
Vymeriavací základ	V princípe závislá a nezávislá činnosť	Všetky príjmy vrátane odvodov zamestnávateľa a odvodového bonusu. Ľudia bez príjmu budú platiť zo životného minima
Kto znáša finančnú zodpovednosť za pohľadávky na nevybraté poistné	Zdravotná poisťovňa	Daňový úrad – je povinný pripísať zdroje aj za neplatiča do zdravotnej poisťovne
Horný strop pre vymeriavací základ	Trojnásobok priemernej mzdy	10-násobok životného minima
Sadzba zdravotného poistenia pre každú fyzickú osobu	14%	8%
z toho zamestnávateľ	10%	0%
z toho zamestnanec	4%	8%
Miera prerozdelenia	85% z povinného zdravotného poistenia	85% z povinného zdravotného poistenia
Daňová asignácia	Nedá sa použiť na financovanie individuálneho zdravotného účtu	Umožnenie poukázať prostriedky formou daňovej asignácie aj v prospech cudzieho individuálneho zdravotného účtu poistenca (charita)

Zdroj: Health Policy Institute, 2006

OB a zavedenie individuálneho zdravotného účtu nevyvoláva tlaky ani na štátny rozpočet, ani na konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Naopak, pri vhodnom nastavení sa stáva významným nástrojom boja proti vysokým nákladom na zdravotnú starostlivosť, ktorý bude súvisieť s očakávaným starnutím populácie a nástupom moderných technológií.

Individuálny účet presúva rozhodovanie o nákupe balíkov zdravotnej starostlivosti, resp. o spoluúčasti či nákupe individuálneho poistenia priamo na poistenca. Stáva sa tak dôležitým parametrom finančnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti, keď si po-

istenci môžu rozložiť náklady na zdravotnú starostlivosť v čase formou splátok a nie sú konfrontovaní s jednorazovými katastrofickými nákladmi pri poskytnutí zdravotnej starostlivosti.

Zhrnutie

Systém OB nemení základný princíp zdravotného poistenia – a to je univerzalita a solidarita zdravotného poistenia, pričom nákup zdravotnej starostlivosti vykonávajú zdravotné poisťovne tak ako doteraz. Mení však princíp výberu (namiesto decentralizovaného výberu uprednostňuje princíp centrálneho výberu), vymeriavacie základy a sadzbu poistného pri dodržaní princípu fiškálnej neutrality

SCHÉMA 2: FUNKČNÁ SCHÉMA SYSTÉMU ZDRAVOTNÉHO POISTENIA V SYSTÉME OB

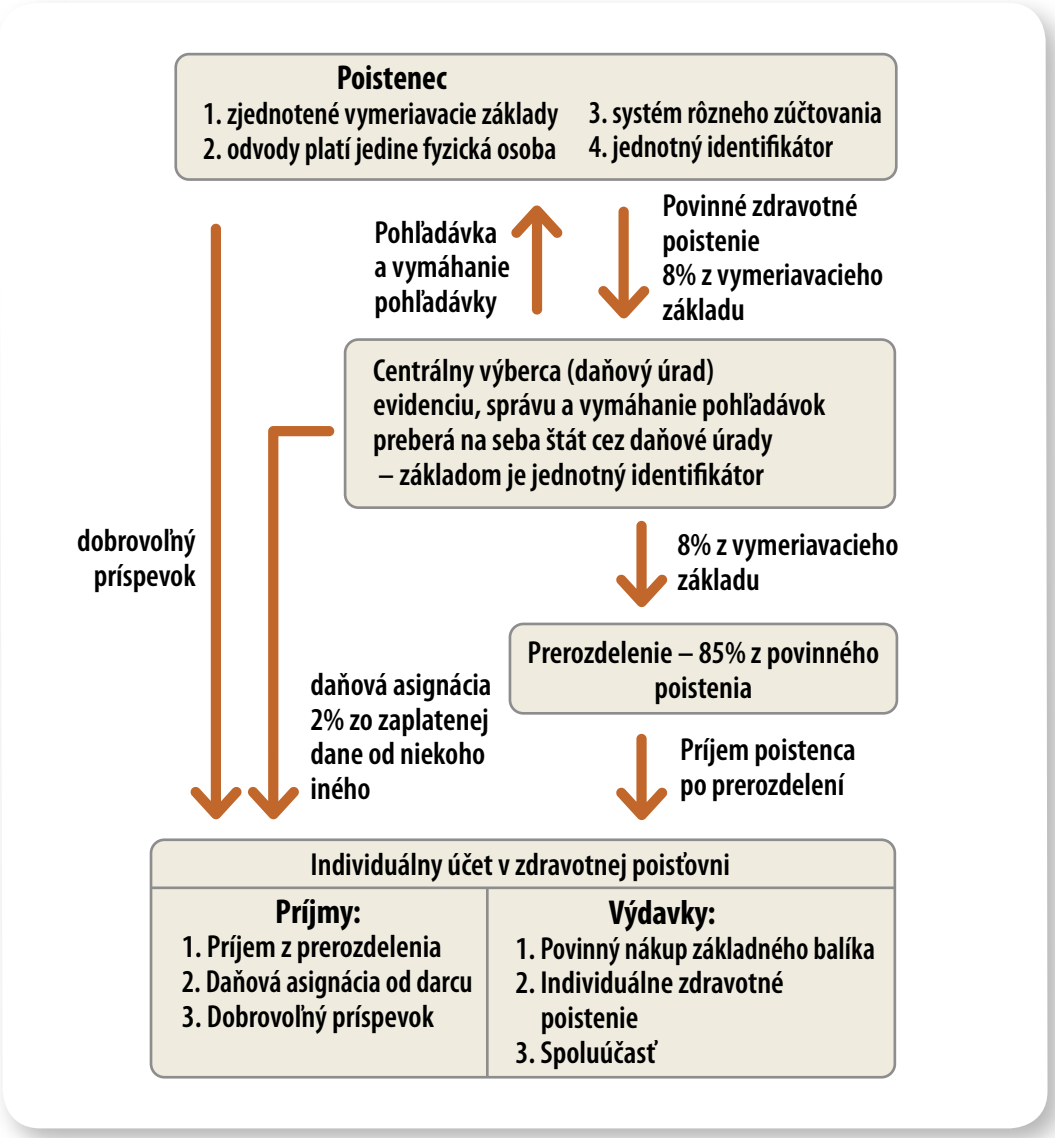

Zdroj: Health Policy Institute, 2006

Prechodné obdobia

Zmena paradigmy síce musí nastať absolútne[190], ale prechod zo starého na nový systém nie je možný zo dňa na deň. Skúsme si len predstaviť dôchodcu, ktorý by zo dňa na deň namiesto 10-tis. Sk dôchodku dostal len základnú štátnu dávku, po zdanení 2 980 Sk. Samozrejme, že to neprichádza do úvahy, a preto sú na výdavkovej[191] stránke nutné prechodné obdobia, ktoré takpovediac nechajú starý systém „dobehnúť". Výdavková stránka, to je 70[192] sociálnych platieb v nasledovných skupinách:

PLATBY BEZ PRECHODNÉHO OBDOBIA, ktorých je približne tretina. Tieto platby sú buď okamžite zrušiteľné aj bez zavedenia odvodového bonusu, alebo budú ním okamžite nahradené. K tým okamžite zrušiteľným platbám patria výkvety sociálneho inžinierstva, ako je napríklad príspevok na aktivačnú činnosť alebo príspevok na zamestnanie znevýhodneného uchádzača. Jedno, ako pekné plány boli tých, ktorí tieto dávky tvorili, vždy ide o deformáciu voľného trhu a väčšinou s crowding out efektom[193]. Treba konečne prestať s vymýšľaním stále nových a nových dávok. To nikam nevedie. Druhý typ dávok sú dávky, ktoré budú odvodovým bonusom nahradené okamžite po jeho zavedení v rovnakej alebo vyššej sume. Napríklad prídavok na dieťa a daňový bonus na dieťa, spolu 1 080 Sk, budú nahradené základnou štátnou dávku v priemere viac ako dvojnásobnej[194] hodnote. Takto okamžite nahradené dávky tiež nepotrebujú žiadne prechodné obdobia.

PLATBY S KRÁTKYM PRECHODNÝM OBDOBÍM. Sem patria platby, ktoré budú síce nahradené odvodovým bonusom, ale v citeľne nižšej sume. No zároveň sú nové odvody výrazne nižšie, čo dáva priestor na pripoistenie sa. Napríklad dávka v nezamestnanosti. Ona síce bude nahradená odvodovým bonusom, ale len na úrovni súčtu štátnych dávok po zdanení, čo v určitých prípadoch môže byť výrazne nižšie. Adaptačná doba na tento nový stav nebude, samozrejme, okamžitá, a preto je nutné krátke prechodné obdobie, pokiaľ si každý zvolí a zrealizuje pre seba najvhodnejšiu stratégiu. Niekto si povie, že v prípade nezamestnanosti bude určitú dobu žiť z úspor, niekto sa rozhodne sa pripoistiť (a takisto potrvá, dokým poisťovne pripravia vhodné produkty) a niekto sa rozhodne žiť s týmto rizikom, lebo nemá obavy o stratu zamestnania. Povedzme, že 6 mesiacov po zavedení odvodového bonusu by mohlo stačiť, počas ktorých človek, ktorý príde o zamestnanie, dostane priznanú dávku v nezamestnanosti. Sama dávka sa vypláca 6 mesiacov, takže celkové prechodné obdobie vrátane „dobehnutia" dávky v nezamestnanosti je 12 mesiacov.

Podobný postup bude zvolený aj pri nemocenskom. Všetci, ktorí sú ku dňu uvedenia odvodového bonusu práceneschopní, dostanú nemocenské podľa starého systému, to je najdlhšie 12 mesiacov. Okrem toho bude adaptačná doba 6 mesiacov, počas ktorej budú mať občania možnosť sa pripoistiť, ale keď to jedno z akých dôvodov nespravia, dostanú v prípade práceneschopnosti nemocenské podľa starého systému, pričom odvody budú platiť už nové. Celkové prechodné obdobie je 6 mesiacov adap-

[190] *Pozri kapitolu 4.*

[191] *Na príjmovej stránke prechodné obdobia nutné nie sú, predpokladám, nikto nebude mať problém s tým, keď zo dňa na deň klesnú odvody na takmer polovičku.*

[192] *Presný zoznam tvorí prílohu č. 2.*

[193] *Efekt vytláčania súkromných investícií štátnymi.*

[194] *Pozri kapitolu 7, str. 65.*

tačná doba a 12 mesiacov dobeh dávky, spolu 18 mesiacov. Pri obidvoch náhradách ide o poistný princíp, kde sa nezohľadňuje dĺžka platenia, na rozdiel od sporivého princípu. Je to ako s domom, ktorý mám poistený proti požiaru. Keď po 20 rokoch poistku vypoviem a deň nato mi dom ľahne popolom, nedostanem z poisťovne ani korunu. Skutočnosť, že som 20 rokov platil poistné, jednoducho nehrá rolu, takisto ako pri nemocenskom poistení alebo poistení proti nezamestnanosti.

PLATBY S DLHÝM PRECHODNÝM OBDOBÍM sú najmä dôchodky, ktoré sú s odstupom najkomplikovanejšie na prechodné obdobia. V podstate ide o tri skupiny ľudí. Tí, ktorí sú už dnes dôchodcovia, tí, ktorí dnes pracujú, a tí, ktorí dnes ešte nepracujú.

TABUĽKA 33

	Definícia	Garantovaná suma štátom	Kedy	Platby do systému	Výsledný stav
dnešný dôchodca	osoby v dôchodkovom veku s priznaným dôchodkom	OB + vyrovnávacia dávka vo výške rozdielu medzi priznaným dôchodkom a OB	ihneď	žiadne	priznaný dôchodok v plnej výške (avšak rozdelený na OB a vyrovnávaciu dávku)
dnešný pracujúci	osoby, ktoré minimálne jeden rok platili odvody do sociálnej poisťovne	OB + vyrovnávajúca dávka zodpovedajúca zaplateným odvodom v starom systéme	OB ihneď, vyrovnávajúca dávka po 65. roku[195] života	výrazne nižšie odvody po zvyšok pracovného života	OB + alikvotná časť dôchodku po 65. roku + II. pilier + možnosť čiastočného komerčného pripoistenia
dnešný nepracujúci	osoby, ktoré neplatili vôbec alebo platili menej ako jeden rok odvody do sociálnej poisťovne	OB	počas celého života	výrazne nižšie odvody celý pracovný život	OB + II. pilier + možnosť komerčného pripoistenia

Zdroj: autor

Dnešní dôchodcovia budú tiež súčasťou systému a majú nárok na základnú štátnu dávku, ktorá je v prípade zdravého dôchodcu 4 730 Sk. Keď nemá iné príjmy, je toto jeho základ dane a čistý príjem je 2 980 Sk[196]. Rozdiel medzi dnešným dôchodkom a čistým príjmom plynúcim zo základnej štátnej dávky bude tvoriť takzvaná vyrovnávacia dávka. Túto mu stanoví Sociálna poisťovňa, ktorá disponuje všetkými potrebnými údajmi a ktorá mu ju bude aj mesačne posielať na účet spolu so súčtom štátnych dávok[197]. Prechodné obdobie je také dlhé, ako bude žiť posledný človek, ktorý pri zavedení odvodového bonusu už mal priznaný dôchodok. Je to 25 rokov?

Dnešní pracujúci sú rovnako súčasťou systému a tiež majú nárok na odvodový bonus, ktorý je súčasťou vymeriavacieho základu. Okrem toho však majú určitú dobu odpracovanú v starom systéme, počas ktorej odvádzali príspevky na dôchodkové poistenie. V závislosti od počtu rokov odpracovaných v starom systéme a výšky odvodu im Sociálna poisťovňa stanoví ku dňu zavedenia odvodového bonusu **sumu, na ktorú budú**

[195] *Pozri tabuľku 34.*

[196] *4 730 Sk – 19 % daň – 18 % odvody.*

[197] *Pozri kapitolu 10.*

mať nárok, až dosiahnu dôchodkový vek. Keď napríklad niekto má dnes, po tom, ako 40 rokov pracoval za priemernú mzdu, nárok na priemerný dôchodok, tak človek, ktorý odpracoval 20 rokov za priemernú mzdu, by mal mať nárok na polovičku priemerného dôchodku[198], z ktorého sa odráta jeho základná štátna dávka po zaplatení dane a odvodov, a to je príslušná vyrovnávacia dávka, na ktorú bude mať dnešný pracujúci nárok. **Táto vyrovnávacia dávka sa zafixuje a každý rok sa bude zvyšovať o infláciu, až dokým dnešný pracujúci nedosiahne vek 65 rokov**. Vtedy nemusí prestať pracovať ani sa nič iné nemení, iba to, že Sociálna poisťovňa mu začne vypláca jeho v deň zavedenia odvodového bonusu zafixovanú a odvtedy valorizovanú vyrovnávaciu dávku (tá nebude súčasťou vymeriavacieho základu). Každému dnešnému pracujúcemu sa tak rozdelí jeho pracovný život na už odpracované roky, za ktoré po dovŕšení 65. roku života dostane príslušnú (valorizovanú o infláciu) alikvotnú vyrovnávaciu dávku, a zostávajúce roky, počas ktorých bude platiť výrazne nižšie odvody, čo mu dáva možnosť si nasporiť (vyše 50 % pracujúcich sa rozhodlo vstúpiť do II. piliera, platby doň pôjdu z čistého príjmu a náhrady z neho nebudú súčasťou vymeriavacieho základu) minimálne chýbajúcu časť do toho dôchodku, ktorý by mal, keby pracoval iba v starom systéme. Dôchodkový vek je dnes 62 rokov[199] a počas 8 rokov od zavedenia OB stúpne na 65 rokov pre mužov a ženy, bez ohľadu na počet detí, podľa nasledovnej prevodnej tabuľky:

TABUĽKA 34

Zavedenie OB sa predpokladá k 1.1.2008		
	Dôchodkový vek	Nárok na alikvotnú vyrovnávaciu dávku v roku
Narodení do 31.12.1945	62 rokov	2007
Narodení v roku 1946	62 rokov a 6 mesiacov	1.7.2008 - 30.6.2009
Narodení v roku 1947	63 rokov	2010
Narodení v roku 1948	63 rokov a 6 mesiacov	1.7.2011 - 30.6.2012
Narodení v roku 1949	64 rokov	2013
Narodení v roku 1950	64 rokov a 6 mesiacov	1.7.2014 - 30.6.2015
Narodení po 1.1.1951	65 rokov	2016

Zdroj: autor

Prechodné obdobie pri tejto skupine je najdlhšie vôbec. Najskôr musí aj ten najmladší, ktorý má nárok na vyrovnávaciu dávku, dosiahnuť 65 rokov, povedzme u chalana, ktorý pred rokom ukončil ZŠ a teraz robí u smetiarov, to môže byť vyše 45 rokov a ešte musí aj dožiť dôchodok, možno ďalších 15 rokov, možno 25 rokov. Alternatívne môže dôjsť k jednorazovému vyplateniu nárokov zo starobného poistenia a pripísania na účet v II. pilieri, čo by bolo možné minimálne u tých, ktorí sú v II. pilieri už dnes povinne. V každom prípade je reč o prechodnom období trvajúcom niekoľko desiatok rokov.

Dnešný nepracujúci, to je ten, ktorý ku dňu zavedenia odvodového bonusu odvádzal príspevky na starobné poistenie menej ako jeden rok, to má najľahšie. Celý svoj pracovný život bude účastníkom II. piliera a bude odvádzať nižšie odvody. Po dosiahnutí 65 rokov bude dostávať súčet štátnych dávok a minimálne náhradu z II. piliera. Náhrada z II. piliera (istina a výnos) nie je súčasťou vymeriavacieho základu, to znamená neznižuje odvodový bonus, nezdaňuje sa a neplatia sa z nej odvody. Ďalej má dnešný

[198] *Výška dôchodku sa určí podľa dnes platných pravidiel.*

[199] *Zdroj: zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, § 65.*

nepracujúci možnosť (z peňazí, ktoré ušetrí na odvodoch) sa pripoistiť, napríklad uzavrieť doplnkové dôchodkové poistenie alebo životnú poistku a pod. Platby na tieto poistky neznižujú základ dane. Náhrady, pokiaľ ide o istinu, sa nezahŕňajú do základu dane. Výnos sa do základu dane zahŕňa. V praxi by to prebiehalo tak, že poisťovňa strhne z výnosu (nie z istiny) daň a odvody zrážkou a oznámi každoročne daňovému úradu výšku vyplateného výnosu a strhnutej dane a odvodov a daňový úrad spraví nepracujúcim osobám nad 65 rokov automaticky daňové priznanie.

Každá jedna dnes existujúca dávka je aj s krátkym komentárom zaradená do niektorej z troch vyššie uvedených skupín. Stručný prehľad je uvedený v prílohe č. 2.

Medzinárodné záväzky

Juraj Borgula

Medzinárodné záväzky SR v sociálnej oblasti vyplývajú z nášho členstva v Medzinárodnej organizácii práce (MOP – International Labour Office – ILO) a z pristúpenia ku zmluve o Európskej únii. Okrem toho je SR viazaná aj množstvom dvojstranných medzištátnych dohôd, ktoré sa však týkajú prenositeľnosti práv občanov SR vyplývajúcich zo sociálneho poistenia do inej krajiny, pokiaľ tam pracujú alebo sa tam presťahovali, a záväzkov SR voči nim z toho vyplývajúcich.

SR v minulosti ratifikovala alebo uznala ratifikáciu nasledovných **KONVENCIÍ MOP** týkajúcich sa sociálnej sféry:

- Dohovor MOP o vytváraní mechanizmu určovania minimálnej mzdy **č. 26 z roku 1928**, podľa ktorého má byť mechanizmus určovania minimálnej mzdy zameraný na stanovenie minimálnej mzdy buď v priemysle, alebo v jeho častiach, buď tam, kde sú nízke mzdy, alebo kde nie je účinný mechanizmus kolektívnych vyjednávaní, a nie pre všetkých zamestnancov, ako je to u nás.

  Navrhovaný systém OB mení zmysel kategórie minimálna mzda vytvorením súbehu medzi príjmom a sociálnou dávkou a tým, že neviaže výšku OB iba na mzdu, ale na príjem z akýchkoľvek zdrojov. Dohovor MOP č. 26 však dovoľuje aj iné mechanizmy určovania minimálnej mzdy, napr. regionálne alebo kolektívne vyjednávanie.

- Dohovor MOP o povinnom invalidnom poistení osôb zamestnávaných v priemyselných a obchodných podnikoch, v slobodných povolaniach a pracovníkov pracujúcich na objednávku (zmluvní dodávatelia prác) a domáceho služobníctva **č. 37 z roku 1933**, z ktorého hlavne vyplýva:
  – povinné úrazové poistenie v priemysle,
  – povinnosť vyplácať vdovské a sirotské dôchodky,
  – udržiavať fondy poistného nezávisle od verejných fondov,
  – zánik povinnosti vyplácať penziu, ak príjem poistenca prevýši určitú hranicu,
  – povinnosť pre tých, ktorí ho ratifikovali, zaviesť alebo udržať povinné poistenie založené aspoň na ekvivalentných princípoch uvedených v dohovore.

- Dohovor MOP o povinnom invalidnom poistení osôb zamestnávaných v poľnohospodárskych podnikoch **č. 38 z roku 1933**, z ktorého vyplýva predovšetkým:
  – povinné úrazové poistenie v poľnohospodárstve – vo firmách a aj pre robotníkov pracujúcich u farmárov,
  – povinnosť pre tých, ktorí ho ratifikovali, zaviesť alebo udržať povinné poistenie založené aspoň na ekvivalentných princípoch uvedených v dohovore.

Všetky uvedené povinnosti vyplývajúce z dohovorov MOP č. 37 a 38 z roku 1933 **systém OB spĺňa**, pretože je ponechaná zodpovednosť zamestnávateľa pri pracovnom úraze a chorobe z povolania zamestnancov, ktorý na tento účel bude platiť komerčné úrazové poistenie.

- Dohovor MOP o povinnom poistení vdov a sirôt po osobách zamestnávaných v priemyselných a obchodných podnikoch, v slobodných povola-

niach a po pracovníkoch pracujúcich na objednávku (zmluvní dodávatelia prác) a po domácom služobníctve **č. 39 z roku 1933**, z ktorého vyplýva:
– povinné poistenie vdov a sirôt (priemysel) založené na pravidlách alebo aspoň ekvivalentoch tejto konvencie,
– výška penzie má byť suma, ktorá je spolu s inými zdrojmi postačujúca na pokrytie základných potrieb oprávneného,
– zánik povinnosti vyplácať takúto penziu v prípade iného ekvivalentného príjmu.

- Dohovor MOP o povinnom poistení vdov a sirôt po osobách zamestnávaných v poľnohospodárskych podnikoch **č. 40 z roku 1933**, z ktorého vyplývajú:
  – povinnosti rovnaké ako v prípade dohovoru č. 39 z roku 1933 s tým rozdielom, že sa vzťahuje na povinnú poistnú schému pre vdovy a siroty použitú pre manuálnych a nemanuálnych robotníkov vrátane učňov a zamestnaných v poľnohospodárskych podnikoch.

Uvedené dohovory MOP č. 39 a 40 z roku 1933 **systém OB spĺňa**, pretože zabezpečuje pre každého občana základnú štátnu dávku vo výške životného minima.

- Dohovor MOP o minimálnych normách v sociálnom zabezpečení **č. 102 z roku 1952**, ktorý:
  – definuje minimálne normy: zdravotné zabezpečenie, starobné dôchodky,
  – dovoľuje súbeh starobného dôchodku a iných príjmov, v takom prípade je možné starobný dôchodok redukovať,
  – v stanovených prípadoch definuje povinnosť za určitých okolností vyplácať príslušné % hrubej mzdy priemerného pracovníka na štandardného poistenca. Dôležitým kritériom vyplývajúcim z tohto dohovoru je minimálna výška dávky, ktorá sa vypočítava aj ako súbeh dávok (napr. za rodinu) a kritériami sú :
  – percento mzdy (hrubej) štandardného zamestnanca, čo je v našom prípade napr. súdružník alebo zámočník v kovopriemysle – v súčasnosti najviac 15 000 Sk mesačne,
  – štandardný poistenec.

Jednotlivé prípady sú zaradené nasledovne:

TABUĽKA 35

Časť	Dávka	Štandardný poistenec	Percento	Suma v Sk	Systém OB
III	Choroba	Muž so ženou a dvomi deťmi	45	6 750	10 132
IV	Nezamestnanosť	Muž so ženou a dvomi deťmi	45	6 750	10 132
V	Starobný dôchodok	Muž so ženou v penzijnom veku	40	6 000	5 960[200]
VI	Zamestnanec úraz:				
	Pracovná neschopnosť	Muž so ženou a dvomi deťmi	50	7 500	10 132
	Invalidita	Muž so ženou a dvomi deťmi	50	7 500	10 132
	Pozostalí	Vdova s dvomi deťmi	40	6 000	7 152
VIII	Materská	Žena	45	6 750	8 344
IX	Invalidita	Muž so ženou a dvomi deťmi	40	6 000	10 132
X	Pozostalí	Vdova s dvomi deťmi	40	6 000	7 152

Zdroj: Dohovor MOP o minimálnych normách v sociálnom zabezpečení č. 102 z roku 1952

[200] *Okrem uvedenej sumy dostane každý dôchodca buď vyrovnávaciu dávku (pokiaľ ku dňu zavedenia odvodového bonusu platil poistné na starobné poistenie viac ako 1 rok), alebo náhradu z II. piliera.*

Je možné konštatovať, že **systém OB uvedené kritériá spĺňa.** Zo systémového hľadiska je však potrebné, aby poistenie za pracovné úrazy a ich následky (tabuľka 35, bod VI) bolo povinnosťou iba zamestnávateľa.

- Dohovor MOP o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach **č. 128 z roku 1967**, ktorý predstavuje revíziu[201] konvencií č. 37, 38, 39 a 40 z roku 1933.

- Dohovor MOP o lekárskej starostlivosti a dávkach v chorobe **č. 130 z roku 1969**. Predstavuje revíziu konvencií o poistení v chorobe z roku 1927 a stanovuje:
  – minimálny štandard zdravotnej starostlivosti,
  – výšku dávky v prípade choroby vo výške 60 % základu, čo je v najjednoduchšom prípade priemerná mzda.

Štandard minimálnej zdravotnej starostlivosti už súčasný systém zahŕňa a príjem v prípade choroby zabezpečený v systéme OB spĺňa stanovené kritérium.

Všetky vyššie uvedené dohovory majú dohodnuté aj pravidlá vypovedania. Zvyčajne platí pravidlo, že dohovor možno vypovedať prvýkrát v roku nasledujúcom po desiatom roku od začiatku platnosti a potom v intervaloch po piatich alebo desiatich rokoch. Podľa tohto pravidla možno napr. dohovor č. 26 vypovedať v najbližšom výpovednom časovom úseku od 14. júna 2005 do 14. júna 2006, dohovor 37 v najbližšom výpovednom časovom úseku od 18. júla 2007 do 18. júla 2008 atď.

Medzinárodné záväzky SR vyplývajúce zo zmluvy o pristúpení k **ZMLUVE O EURÓPSKEJ ÚNII** sú súčasťou nasledovných usmernení:

- **EURÓPSKA SOCIÁLNA CHARTA**, daná v Turíne 18. októbra 1961, ktorá sa týka viac pracovnoprávnych vzťahov. Pokiaľ ide o systém sociálneho zabezpečenia, vyplýva z nej nasledovný záväzok: udržiavať systém sociálneho zabezpečenia na uspokojivej úrovni, najmenej na takej úrovni, akú vyžaduje ratifikácia Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce č. 102 z roku 1952 o minimálnych normách v sociálnom zabezpečení.

- **Usmernenie Rady (EEC) č. 1408/71** o aplikácii schém sociálneho zabezpečenia pre zamestnané osoby, SZČO a členov ich rodín sťahujúcich sa v rámci EÚ.

Možno konštatovať, že medzinárodné záväzky neurčujú presne formu sociálneho zabezpečenia a umožňujú ako súčasť systému zahrnúť aj súkromné poistenia (a teda aj II. pilier a doplnkové dôchodkové sporenie). Usmernenie Rady (EEC) č. 1408/71 však stanovuje, že sociálny systém musí zahŕňať dávky pre tieto prípady:

a) choroba a materské príspevky,
b) invalidné vrátane prípadov, ktoré vznikli v záujme udržania alebo zvyšovania kapacity zarábania/príjmov,
c) starobné dôchodky,
d) dôchodky pre pozostalých,
e) dávky pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania,

[201] *Podstatou revízie je možnosť výnimiek – „mäkších" noriem pre krajiny, ktoré sa deklarujú ako menej rozvinuté.*

f) odškodnenie v prípade smrti,
g) dávky v nezamestnanosti,
h) rodinné prídavky.

Uvedené dávky sa vzťahujú len na zamestnané osoby alebo SZČO, ktoré sa sťahujú za prácou.

- **Usmernenie Rady (EEC) č. 574/2** určujúce procedúru pre implementáciu usmernenia (EEC) č. 1408/71 o aplikácii schém sociálneho zabezpečenia pre zamestnané osoby, SZČO a členov ich rodín sťahujúcich sa v rámci EÚ, ktoré sa zaoberá mechanizmami preplácania dávok.

V prípade zavedenia systému podľa OB je možné konštatovať, že sám princíp, t.j. sociálne zabezpečenie odvodené od životného minima a zahŕňajúce všetkých občanov SR, nie je v rozpore s medzinárodnými záväzkami SR.

Povinnosťou SR je zabezpečiť prenositeľnosť poistenia v prípadoch, že občan sa sťahuje do iného štátu EÚ alebo do štátu, kde existuje príslušná dvojstranná zmluva, alebo naopak, keď sa občan takéhoto štátu sťahuje do SR. V týchto prípadoch vzniká technický problém pojmového a obsahového zladenia systému OB so systémami používanými v jednotlivých štátoch EÚ alebo tam, kde máme dvojstrannú zmluvu. Nie je to však nič nezvyčajné, pretože každá zmena v sociálnom systéme si automaticky vyžiada úpravy v existujúcich medzinárodných zmluvách.

Odvodový bonus vo svete

Prezradím to hneď úvodom. V rozsahu, v akom je odvodový bonus navrhnutý v tejto knihe, neexistuje nikde. Pesimista možno povie, že keby to bola taká skvelá vec, už by ju dávno niekde mali a my Slováci sme predsa nezjedli všetku múdrosť sveta, aby sme svetu ukázali, ako na to. Ja to zasa vidím tak, že vo všetkom musí byť niekto prvý a občas aj slepé kura nájde zrno. Alebo, s trochu sebavedomím, medzi slepými je jednooký kráľ. Slovensko má ozajstnú šancu byť prvou krajinou sveta, ktorá nahradí Bismarckov sociálny model[202] systémom postaveným výlučne na solidarite a na rovnosti šancí a vidím na to hneď niekoľko dôvodov.

Po prvé, predpoklad na odvodový bonus, resp. na akýkoľvek systém založený na princípe BI/NIT je rovná daň a hlavne absencia výnimiek zo zdanenia či špeciálnych daňových režimov[203]. Tento predpoklad spĺňa Slovensko najlepšie na svete[204], takmer všetky príjmy sú v jednom daňovom režime. Po druhé, sme dosť malá krajina nato, aby sme túto zmenu organizačne zvládli. Veľké krajiny, ako napr. USA, ktoré okrem federálnej vlády majú 52 vlád jednotlivých štátov, jednoducho nedokážu zjednotiť sily tak, aby zrealizovali takúto komplexnú zmenu naraz a všade. Do tretice, v štrukturálnych reformách nám ide karta, obyvatelia ich (možno nie všetky) akceptujú (možno neskáču od radosti, ale predsa len vedia, že sú nevyhnutné) a momentálne je fáza silného hospodárskeho rastu, ktorá prípadné vplyvy zmierňuje[205]. Takže máme to dobre rozohrané.

Týmto však nie je zodpovedaná otázka, prečo odvodový bonus nikde na svete neexistuje. Ja osobne si myslím, že je to preto, lebo ho doteraz nebolo akútne treba[206]. Ono ten Bismarckov systém, založený na medzigeneračnej solidarite, vyše 100 rokov dobre fungoval. Fungoval, dokedy sa rodilo dostatočne veľa detí, dlho sa pracovalo a životnosť bola dostatočne krátka. Systém napríklad garantoval každému pracujúcemu nad 70 rokov dôchodok v čase, keď bola stredná dĺžka života 48 rokov a pomer detí oproti dôchodcom v násobkoch väčší ako dnes. No doba sa zmenila, veková skladba obyvateľstva nie je pyramída, ale strom a ako sa posledných 20 rokov ukazuje, už nestačí meniť parametre na Bismarckovom sociálnom modeli. Potrebujeme zmenu systému, ktorú sme doteraz nepotrebovali. Jednu generáciu dozadu táto potreba akútna nebola a dnes je. A z dôvodov uvedených v predošlom odseku je Slovensko ako prvá krajina na zmenu paradigmy predestinované.

Napriek tomu snahy o zmenu boli. Koniec koncov, dve teórie: **základný príjem** a **záporná daň z príjmu**, na ktorých je odvodový bonus postavený, sú staré 200 rokov[207].

---

[202] *Samozrejme, neobviňujem Bismarcka z toho, čo z jeho systému pod heslom altruizmu vyrobili menej schopní nasledovníci.*

[203] *Predstavme si dva druhy príjmu, jeden je súčasťou základu dane, druhý sa zdaňuje zrážkou. Na druhý sa potom nevzťahuje nezdaniteľné minimum (táto situácia bola na Slovensku do roku 2003 napr. v oblasti úrokov, na ktoré platila sadzba 15 % a ktoré sa nezahŕňali do základu dane). Bolo by krajne nespravodlivé, keby niekto, kto má príjem len z úrokov, by ešte dostal aj zápornú daň a niekto iný, kto má príjmy z práce na úrovni nezdaniteľného minima, by ju nedostal. Všeobecne sa dá povedať, že tým, že sa mení charakter z neplatenia dane (kto má príjem pod nezdaniteľné minimum, neplatí daň) na vyplatenie dane (kto má príjmy pod nezdaniteľné minimum, dostane daň), je mimoriadne dôležité zhrnúť všetky príjmy do jedného daňového režimu, čo pred zavedením rovnej dane u nás nebolo ani len zďaleka.*

[204] *Pozri prílohu č. 1.*

[205] *Ako príklad by som uviedol zdravotníctvo. Je to statok ako každý iný a pokiaľ bude zadarmo, bude sa ním plytvať. Samozrejme, že sa ľuďom nepáčia poplatky, ale niekde v kútiku duše vedia, že tie poplatky obmedzia plytvanie a v konečnom dôsledku niekedy v budúcnosti zvýšia kvalitu služieb. No a pri reálnom raste miezd sa s nimi zmieria skôr.*

[206] *Pozri demografický vývoj v kapitole 1.*

Najrozsiahlejší pokus podnikli USA v rokoch 1968 až 1980. Pre priblíženie citujem z knihy Charlesa Murraya Príliš mnoho dobra[208]:

„Čím ďalej, tým viac sa pokladalo za samozrejmé, že jediným spôsobom, ako vyhrať vojnu s chudobou, je nejaká forma garantovaného ročného príjmu. Prezident však odmietal predložiť príslušnú legislatívu na prerokovanie. Jej prijatie by nebolo jednoduché ani v prípade, že by sa podarilo prezidenta presvedčiť. Bola tu, samozrejme, opozícia zostávajúcich konzervatívcov v Kongrese a umiernení boli zase nerozhodní. Súhlasili síce s cieľom garantovaného ročného príjmu, ale obávali sa negatívnych vplyvov na „pracovnú morálku" a navyše nevedeli, ako by podporu takého programu zdôvodnili svojim voličom z radu pracujúcich, ktorí v ňom videli nezaslúžene rozdané peniaze. Bolo treba podať nejaký dôkaz, že dôsledkom garantovaného príjmu nebude zníženie pracovného úsilia, menší počet uzavretých manželstiev a častejšie rozvody ani žiadna z ďalších vecí, ktoré by podľa ľudovej múdrosti garantovaný príjem spôsobil.

Prostriedok, ktorý OEO (Úrad pre ekonomickú príležitosť) použil na získanie takéhoto dôkazu, nadobudol podobu najambicióznejšieho sociálnovedného experimentu v histórii. V kombinácii veľkosti, nákladov a dĺžky vykonávanej analýzy sa mu žiadny iný ani vzdialene nepribližuje. Dostalo sa mu nelichotivého označenia: záporná daň z príjmu (Negative Income Tax). Začal sa v roku 1968, v konečnom súčte zahŕňal 8 700 skúmaných osôb a trval desať rokov (plánovaný dvadsaťročný experiment bol odvolaný v roku 1980). Výsledkom bolo množstvo literatúry, pozostávajúcej v roku 1980 z viac ako stovky publikovaných titulov a množstva nepublikovaných správ. Náklady išli do miliónov; účtovné odhady sa odlišujú.

Stručne povedané, záporná daň z príjmu (ZDP) poskytuje platby osobám, ktorých príjem klesne pod určitú spodnú hranicu. ***Tak ako bola zavedená pri experimente, bola veľmi vzdialená svojim intelektuálnym koreňom. Konzervatívni ekonómovia*** *– v žiadnom prípade liberálni sociálni reformátori – na* ***začiatku zápornú daň z príjmu obhajovali ako náhradu súčasného systému sociálnej podpory.*** *Považovali za úplne samozrejmé, že každá forma sociálnych dávok prináša demotiváciu k práci. Zmyslom ZDP nebolo dostať ľudí zo sociálnej podpory, ale plniť funkcie systému sociálnej podpory s o niečo menším počtom nežiaducich vedľajších účinkov. Záporná daň z príjmu nebola považovaná za mimoriadne „dobré" riešenie; pokladala sa iba za lepšiu alternatívu, než boli ostatné."*

Výsledok bol zlý a miestami katastrofický, motivácia pracovať klesla o 9 až 43 % a stojíme pred otázkou prečo. Preto, lebo nová paradigma zavládne absolútne, neexistuje žiaden prechod, žiadna polovičná newtonovská a polovičná einsteinovská fyzika. Ale práve o to sa sociálni inžinieri pri experimente so zápornou daňou pokúsili. Naďalej platil starý systém sociálnych dávok, záporná daň nič nenahradila, len pribudla k existujúcemu systému. Na rozpoznanie, že práve toto je ten podstatný problém, stačí ľudová múdrosť a práve tá sociálnym inžinierom chýbala, ako píše ďalej Charles Murray. Treba si predstaviť nejaký existujúci sociálny systém a v ňom určitý počet ľudí, ktorí nie sú motivovaní pracovať. Následne zavedieme novú sociálnu dávku menom záporná daň, ale inak nezmeníme nič. Zvýši sa motivácia pracovať, keď zvýšime sumu pre prípad nepracovania? Určite nie. Jediné, čo sa stane, prilákame do stavu nepracovania

[207] *Pozri kapitolu 5.*

[208] *Pozri: Murray, Ch.: Příliš mnoho dobra. Sociologické nakladatelství: Praha, 1998, str. 146.*

aj tých ľudí, ktorým bola doterajšia výška štátnej alimentácie pre prípad nepracovania prinízka, a preto doteraz pracovali. Rozdiel je ten, že **odvodový bonus nahrádza dnešný systém sociálnych platieb.**

Čo ale v USA existuje, je takzvaný tax credit, ktorý sa u nás zvykne mylne prekladať ako daňový úver. Výstižnejší pojem je daňový dobropis, ale pre istotu ho nebudem prekladať vôbec. V roku 1975 Gerald Ford a demokratický Kongres spolupracovali na prijatí zákona o znížení daní. V tomto návrhu zákona bol skrytý koncoročný tax credit pre daňových poplatníkov s nízkymi príjmami. Mal zvýšiť motiváciu k práci namiesto poberania sociálnych dávok. Bol však viac než len odpočítateľnou položkou, pretože bol návratný do sumy 400 USD. Predstavoval priamu podporu, na ktorú mal pracujúci nárok bez ohľadu na to, či platil nejaké dane alebo nie. V súčasnosti predstavuje tax credit v USA jeden z najväčších nástrojov boja proti chudobe. Je charakterizovaný trojstupňovou štruktúrou, v prvom pásme stúpa so stúpajúcimi zárobkami, v druhom sa vypláca jeho maximálna výška a ďalšie zárobky naň nemajú žiadny vplyv a v treťom klesá s rastúcim príjmom. Keďže výška tax creditu rastie priamoúmerne s príjmami až do maximálneho bodu, má skôr pozitívny než negatívny účinok na pracovné stimuly pre zamestnancov s veľmi nízkymi príjmami zo zárobkovej činnosti. V praxi funguje nasledovne: Za každý dolár príjmu zo zárobkovej činnosti rodina (s dvoma deťmi) dostane daňový dobropis vo výške 40 percent až do maximálnej výšky 4 400 USD pre rodinu s príjmom vo výške 10 750 USD. Druhé pásmo sa končí pri príjme rodiny 15 000 USD, kde sa začína tretie pásmo a úver sa postupne znižuje, kým nedosiahne nulovú hodnotu pre rodinu s príjmom 35 000 USD.

GRAF 32

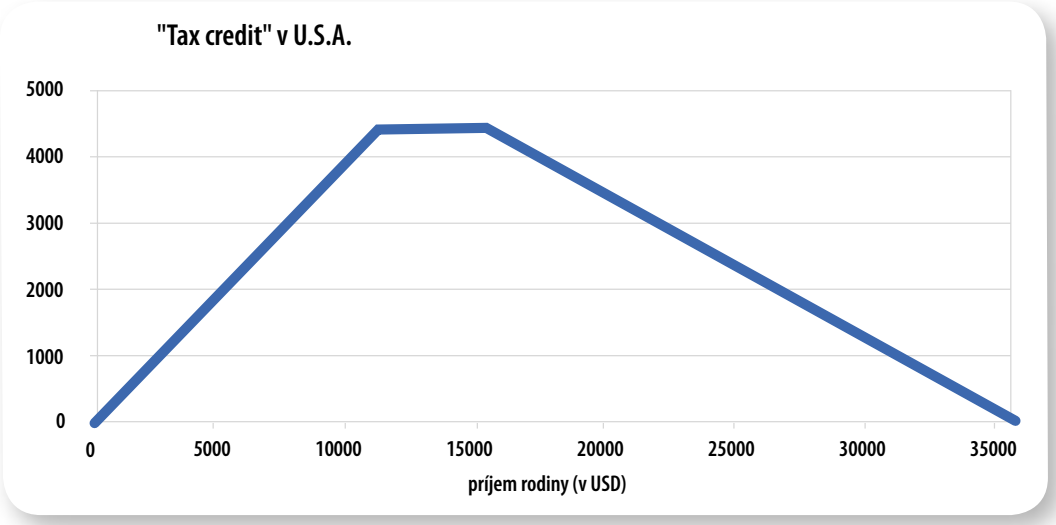

Zdroj: autor

K tomuto federálnemu tax creditu má ešte 11 štátov vlastný tax credit, ktorý napodobňuje štruktúru federálneho dobropisu, ale v menšom rozsahu. Okrem toho je v mestách New York City, Mongomery County v Marylande a v San Franciscu uzákonený ešte miestny tax credit.

Ďalšie krajiny, v ktorých by sme mohli nájsť obdobu tax creditu, sú Veľká Británia, Kanada, Írsko, Nový Zéland, Fínsko, Belgicko, Francúzsko, Holandsko a Dánsko.

Nemecko zasa špekuluje iným smerom. Tam sa najprv snažili reformovať pracovný trh úplne iným spôsobom pod názvom Hartz IV s cieľom znížiť počet nezamestnaných na polovicu. Bola to navzájom nesúrodá zmeska opatrení ako napr. Ich AG, MiniJob, Jobcenter. Prílohu č. 9 tvorí preklad článku z nemeckého politického týždenníka Der Spiegel z 24. 10. 2005, v ktorom je precízne zdokumentované, čo to ten Hartz IV je a hlavne aké sú výsledky. Čítanie je veľmi poučné a vrelo ho každému odporúčam, aby všetkým bolo jasné, čoho sú schopní sociálni inžinieri. Keby výsledky neboli také dramatické, napríklad počet nezamestnaných počas Hartz IV stúpol z 3,45 mil. na 5,0 mil. ľudí, tak by sa človek pousmial a spomenul by si, ako v Kocúrkove chytali svetlo. Momentálne teda v Nemecku zaradili spiatočku, čo sa týka projektu Hartz IV, a pripravujú nový projekt s názvom Kombilohn, v priamom preklade kombimzda. Myšlienka je dobrá, Kombilohn znamená mzdu kombinovanú so štátnym príspevkom s cieľom zlacniť lacnú prácu. Štát si povie, že tie zamestnania, ktoré nedokážu vytvoriť hodnoty aspoň vo výške vyvolaných nákladov, bude radšej dotovať, len nech existujú, ako by mal platiť niekomu za nepracovanie. Úvaha dobrá, technická realizácia biedna. Opäť sa zabúda na to, že nová paradigma platí absolútne, opäť sa nikto nezamýšľa nad marginálnym zdanením a tiež nie nad zákonmi uvedenými v kapitole 4. Kombilohn má platiť len v určitých oblastiach, len v určitých odvetviach a nemá konkurovať nízkym mzdám. Na oddelenie zamestnaní, ktoré majú byť štátom dotované od tých, ktoré nemajú byť dotované, ide Nemecko zaviesť minimálnu mzdu. No skrátka tragikomédia.

Sú však aj dobré správy z krajiny rozkvitajúceho socializmu. Opozičná strana FDP schválila na svojom republikovom sneme v júli 2005 projekt s názvom Bürgergeld. Má to byť občianska dávka, ktorá má nahradiť všetkých dnešných 138 rôznych sociálnych dávok spravovaných 45 inštitúciami a vytvoriť tak univerzálny transfer, ktorý pokryje nasledovné potreby:

- zabezpečenie živobytia (strava, ošatenie a domácnosť),
- zabezpečenie bývania a kúrenia (diferencovaný podľa regionálnych podmienok),
- príspevok na zdravotné a nemocenské poistenie,
- vyrovnanie znevýhodnenia pri práceneschopnosti a/alebo v tehotenstve,
- potreby vzdelávania,
- potreby zvláštnych často sa vyskytujúcich postihnutí a ochorení.

Príbuznosť k odvodovému bonusu je prekvapivá. Základné princípy návrhu Bürgergeld sa nachádzajú v uznesení z 56. riadneho spolkového zasadnutia FDP, ktorého preklad tvorí prílohu č. 10. Škoda len, že FDP bola súčasťou vlády naposledy pred ôsmimi rokmi a momentálne nič nenasvedčuje tomu, že by sa v dohľadnej dobe tou súčasťou opäť stala.

V Česku si, podľa mojich vedomostí, dala do volebného programu opozičná strana ODS projekt s názvom Štátom garantovaný príjem, ktorý okrem rovnej dane (15 %), jednotnej sadzby DPH (15 %) zahŕňa aj univerzálnu dávku pre každého občana, ktorá sa znižuje o 15 % jeho príjmu, takže ten istý mechanizmus ako odvodový bonus. Viac na www.ods.cz. Ostáva len dúfať, že ODS vyhrá voľby.

Napriek skutočnosti, že filozofia BI/NIT je zrealizovaná len čiastočne a len v málo krajinách, teší sa rastúcej popularite a záujmu rôznych organizácií na celom svete. Pre záujemcov o detailné informácie sú určené nasledovné linky:

http://www.usbig.net/
http://www.ingresociudadano.org/,
http://www.grundeinkommen.at/,
http://www.borgerloen.dk/,
http://www.grundeinkommen.info/,
http://www.basisinkomen.nl/,
http://www.redrentabasica.org/,
http://www.citizensincome.org/,
http://www3.sympatico.ca/francislerner/,
http://www.fes.uwaterloo.ca/Research/FW/,
http://www.basicincome.qut.edu.au/,
http://www.geocities.com/caeruit/,
http://www.big.org.za/,
http://sane.org.za/,
http://www.epri.org.za/,
http://www.sacc-ct.org.za/BIGindex.html,
http://www.cdhaarmann.com/,
http://www.citizenpolicies.org/,
http://bostonreview.net/,
http://www.socioeconomic.org/,
http://www.petitiononline.com/qd4e/petition.html,
http://www.progress.org/geonomy/,
http://homepage.univie.ac.at/manfred.fuellsack/bibliobi.html,
http://www.caregivercredit.org/,
http://www.apfc.org/,
http://www.halfbakery.com/idea/Basic_20income,
http://www.whywork.org/,
http://bardina.org/,
http://www.geocities.com/w_b_ryan/gang8/index.html,
http://www.ecn.net.au/ %7Esocred/,
http://www.douglassocialcredit.com/,
http://www.jaspersbox.com/,
http://www.lalabor.org/GAI.html,
http://www.progress.org/dividend/cdking.html,
http://www.fairtax.org/,
http://marshallbrain.com/25000.htm,
http://www.oid.ucla.edu/Webcast/FRL/Pateman/,
http://www.epri.org.za/rp22.htm,
http://www.jlup.org/,
http://www.lawsonomy.org/DCEverybody100.html,
http://homepages.picknowl.com.au/ERANet/erahome.htm,
http://www.jamesrobertson.com/neweconomics.htm,
http://www.globaljusticemovement.org/,
http://www.globaljusticemovement.net/,
http://www.cesj.org/,
http://www.democrats.org.nz/,
http://www.socialcredit.com/freedom_trail.htm,
http://www.globalincome.org/English.html,
http://www.livableincome.org/
http://www.sulik.sk/
http://bien

Často kladené otázky k odvodovému bonusu

1. AKO BUDE ZABEZPEČENÝ JEDNORAZOVÝ NÁRAST MIEZD?

Rok pred zavedením odvodového bonusu vstúpi do platnosti zákonná norma, novela Zákonníka práce, podľa ktorej budú musieť byť všetky hrubé mzdy uvedené v platných pracovných zmluvách a mzdových dekrétoch zvýšené o odvody, ktoré hradil zamestnávateľ. Takéto kogentné ustanovenie bude mať takú istú právnu silu, ako napríklad sama povinnosť platiť mzdu. Zamestnanci budú mať možnosť si preveriť, že ich čisté mzdy neklesli.

2. PREČO BY NOVÁ REFORMA MALA AUTOMATICKY PODPORIŤ RAST ZAMESTNANOSTI?

Kto dostáva sociálnu dávku (odvodový bonus) a začne pracovať, nepríde o ňu, len sa mu začne mierne znižovať (po každej ďalšej zarobenej korune sa mu sociálna dávka zníži o 10 halierov). Takýto súbeh medzi mzdou a sociálnou dávkou zvyšuje motiváciu ľudí pracovať, lebo každá zarobená koruna zníži sociálnu dávku len o 10 halierov. Dnes vlastný zárobok znižuje sociálnu dávku o 75 %, a práve to demotivuje ľudí prijať akúkoľvek prácu.

Ďalší faktor, ktorý podporí rast zamestnanosti, je presun čiernej práce do legálnej ekonomiky. Ako príklad môže slúžiť zamestnávateľ, ktorý zamestnáva niekoho na nekvalifikované práce, napríklad na zametanie a odhŕňanie snehu, a dohodol sa s týmto človekom na 5 000 Sk čistej mzdy. Pokiaľ by dnes tento človek mal byť riadne zamestnaný, vznikli by osobné náklady vo výške 7 806 Sk. Po zavedení odvodového bonusu by to bolo už len 3 563 Sk, čiže o 54,4 % menej. Pri tak nízkych mzdách má zamestnávateľ dokonca nižšie osobné náklady ako zamestnanec čistú mzdu (čo je spôsobené súbehom mzdy a sociálnej dávky), a preto bude zamestnávateľ motivovaný z čiernej práce spraviť legálnu.

Tretí dôvod na vznik nových pracovných miest sú výrazne nižšie osobné náklady pri tvorbe nových pracovných miest (nie pri tých existujúcich, tam plynie celé zníženie zamestnancovi). Časť tých, ktorí dnes musia odmietnuť zákazku z dôvodu vysokých pracovných nákladov, napr. textilná fabrika kvôli konkurencii z Číny, bude tieto zákazky môcť prijať, čo môže viesť k tvorbe nových pracovných miest.

3. AKÝ PRÍNOS BUDE MAŤ REFORMA PRE ZAMESTNANCA, ZAMESTNÁVATEĽA, ŽIVNOSTNÍKA, NEZAMESTNANÉHO, ŠTÁT?

Prínos pre zamestnanca
Dnes pracujúcemu človeku stúpne hrubá mzda na úroveň dnešných osobných nákladov, čo spolu so znížením odvodov na polovicu znamená nárast čistej mzdy. Vyššia čistá mzda zvyšuje mieru slobody v rozhodovaní každého jednotlivca. Napríklad rodine s dvoma deťmi, kde obaja rodičia pracujú za priemernú mzdu, t.j. 17 042, stúpne netto príjem z 28 945 Sk na 36 260 Sk (pokiaľ nevstúpili do II. piliera), teda o 25,3 % (viac pozri priložené CD – mikrodopady).

Prínos pre zamestnávateľa
Systém sa výrazne zjednoduší. Dnešných 13 rôznych odvodov nahradia dva. Okrem toho sa pre zamestnávateľov otvorí trh lacnej pracovnej sily, ktorý dnes nie je k dispo-

zícii kvôli vysokému odvodovému zaťaženiu a bariére medzi nepracovaním a pracovaním. Práve táto bariéra sa odbúra súbehom sociálnej platby a nízkej mzdy. Zo zníženia odvodov pre dnešných zamestnaných však zamestnávatelia profitovať nebudú, o sumu, o ktorú budú odvody znížené, sa v plnej miere zvýši čistá mzda dnešných zamestnancov (pozri otázku č. 1).

Prínos pre živnostníka
Najprv sa živnostníkovi mierne zníži celková daňová a odvodová povinnosť. Dnes ostane živnostníkovi z ročného hrubého príjmu na úrovni 250 000 Sk len 172 015 Sk čistého príjmu. Po zavedení odvodového bonusu by táto suma stúpla na 177 509 Sk, čiže o 3,2 %.

Azda najväčšia výhoda pre živnostníka je výrazné zjednodušenie systému. Odpadne napríklad bulharská konštanta a maximálne sa zjednoduší výpočet daňového a odvodového zaťaženia. Keď má živnostník ročný príjem napríklad 250 000 Sk, pripočíta si k nemu odvodový bonus vo výške ročného súčtu štátnych dávok zníženého o 10 % príjmov, to je 12-krát 4 730 Sk mínus 10 % z 250 000, čo sa rovná sume 31 760. Celkový ročný príjem vrátane odvodového bonusu je teda 250 000 plus 31 760 Sk, spolu 281 760 Sk. Z tejto sumy zaplatí 19-percentnú daň z príjmu, 10-percentný solidárny odvod a 8-percentný zdravotný odvod, čiže 37 % z 281 760 Sk, čo je 104 251, a ostane mu čistý príjem 177 509 Sk. To je VŠETKO.

Prínos pre nezamestnaného
Zvýši sa ponuka lacných pracovných miest, čo práve pre ľudí, ktorí boli dlhší čas bez práce, je šanca sa opäť zamestnať. Každý nezamestnaný bude dostávať životné minimum a keď sa zamestná, oň nepríde, ale sa len zníži o 10 % jeho príjmov. Práve to mu umožní prijať akúkoľvek prácu na rozdiel od dnešnej situácie, keď sa mu oplatí prijať prácu len za mzdu citeľne vyššiu ako sociálne platby, o ktoré pri nástupe do práce príde.

Prínos pre štát
Výrazné zjednodušenie systému. 70 sociálnych platieb bude nahradených len šiestimi. Znížením odvodového zaťaženia vzniknú nové nízkokvalifikované a nízkoplatené pracovné miesta, ktoré dnes neexistujú, čo znamená zníženie nezamestnanosti.

4. AKÝ VPLYV BUDE MAŤ REFORMA NA RÓMOV, INVALIDOV, MATKY S DIEŤAŤOM?

Vplyv na Rómov
Pokiaľ nepracujú, dostanú od štátu životné minimum, keď pracovať začnú, dostanú okrem mzdy odvodový bonus, čo je životné minimum znížené o 10 % ich mzdy. Vplyv na Rómov je teda taký istý ako vplyv na akúkoľvek inú skupinu obyvateľstva.

Vplyv na invalidov
Všetky dnes priznané invalidné dôchodky budú aj po reforme naďalej vyplácané, to znamená žiadny dnešný invalid o nič nepríde. Budúci invalidi, teda tí, ktorí dnes invalidmi nie sú, budú mať nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške súčinu štvornásobku životného minima a miery postihnutia, ktorá bude súčasťou vymeriavacieho základu. Okrem toho, pokiaľ vznikne invalidita pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, plynú invalidom náhrady z povinného úrazového poistenia zamestnávateľa.

Vplyv na matky s dieťaťom
Matka žijúca sama s dieťaťom má nárok na základnú štátnu dávku na seba (100 % ŽM) a na svoje dieťa (80 % ŽM na jedno dieťa), ktoré sú súčasťou jej vymeriavacieho základu. Okrem toho dostáva alimenty od otca dieťaťa, ktoré nie sú súčasťou vymeriavacieho základu. Pokiaľ si otec neplní vyživovaciu povinnosť, má matka nárok na výchovnú štátnu dávku vo výške 100 % životného minima, spolu v prípade matky s jedným dieťaťom to je 280 % ŽM, teda 13 244 Sk.

5. NEBUDE PRÍNOS REFORMY HLAVNE/LEN PRE ZAMESTNÁVATEĽOV (PRENESENIE ODVODOVÉHO ZAŤAŽENIA NA ZAMESTNANCA...)?

V žiadnom prípade. Tým, že zamestnávatelia budú zákonom donútení zvýšiť hrubú mzdu o odvody zamestnávateľa, plynie celé zníženie odvodov zamestnancovi. Výhody pre zamestnávateľov sú hlavne podstatné zjednodušenie systému a otvorenie trhu pracovnej sily, ktorá je dnes vinou vysokých odvodov drahšia ako jej produkt. Čiže dnešné náklady na túto pracovnú silu sú vyššie ako jej prínos pre zamestnávateľa.

6. AKÝ JE ROZDIEL MEDZI „ZNIŽOVANÍM DÁVKY O DESATINU VLASTNÝCH PRÍJMOV" + „10-PERCENTNÝ SOLIDÁRNY ODVOD A 8-PERCENTNÝ ZDRAVOTNÝ ODVOD, KTORÉ SA VZŤAHUJÚ NA KAŽDÚ KORUNU PRÍJMU AŽ DO VÝŠKY DESAŤNÁSOBKU ŽIVOTNÉHO MINIMA" A MEDZI 28-PERCENTNÝM ODVODOM AŽ DO VÝŠKY DESAŤNÁSOBKU ŽIVOTNÉHO MINIMA BEZ ZNIŽOVANIA DÁVKY?

Rozdiel je v tom, že klesanie bonusu oddelené od dávky umožní lepšie parametrické zmeny. Napríklad keď by marginálne zaťaženie malo byť predsa len príliš vysoké, by odvodový bonus začal klesať až od vyššieho príjmu. Ďalší príklad je ten, že strop odvodu a dosiahnutie nuly odvodového bonusu sú pri tom istom príjme len preto (a to je predpoklad na 28-percentný odvod do výšky desaťnásobku životného minima), že strop je desaťnásobok ŽM a odvodový bonus klesá desatinou z úrovne ŽM. Keď sa však rýchlosť klesania zmení alebo sa strop zmení, nebolo by možné stanoviť jednu 28-percentnú sadzbu.

7. PREČO BY NA CELOM ÚZEMÍ SLOVENSKA PLATILA LEN JEDNA VÝŠKA ŽIVOTNÉHO MINIMA, KEĎ ŽIVOTNÉ NÁKLADY SÚ RÔZNE?

Náklady na život sú v Bratislave nepochybne vyššie ako napríklad v Snine. Naopak, v Bratislave sú lepšie možnosti zamestnať sa a vyššie mzdy. Každý občan sa môže rozhodnúť, kde chce žiť, či radšej v regióne s nízkymi životnými nákladmi alebo v regióne s lepšími možnosťami si privyrobiť.

Rôzne výšky životného minima by boli v rozpore s princípom neutrality, komplikovali by systém (niekto by musel stanoviť mechanizmus, podľa ktorého by sa výška životného minima pre daný región určila) a umožňovali zneužitie napríklad tým, že niekto si prehlási svoje trvalé bydlisko, ale ostane bývať na pôvodnom.

8. ČO SA STANE S „NEPOISTITEĽNÝMI" OSOBAMI? NAPRÍKLAD KEĎ SA NIEKTO CHCE KOMERČNE PRIPOISTIŤ PRE PRÍPAD PN, ALE POISŤOVŇA HO ODMIETNE, LEBO MÁ CUKROVKU?

Väčšinu osôb poisťovne neodmietnu, dajú im len o niečo vyššie sadzby, tak ako to už dnes niektoré poisťovne robia napríklad pri životných poistkách u fajčiarov.

Veľká časť ľudí, ktorí by sa mohli stať „nepoistiteľní", si svoj stav zavinila sama, to sú práve fajčiari či alkoholici, narkomani, ľudia s výrazne zlou životosprávou (málo pohybu a vitamínov, veľa tukov, kofeínu, teínu, chinínu...), a nie je dôvod, aby im štát dával viac ako tým, ktorí žijú zdravo.

Ostáva malá časť ľudí, ktorí nie sú ani fajčiari, ani alkoholici, majú zdravú životosprávu, a predsa sú chronicky chorí, a teda „nepoistiteľní". Týchto ľudí môže poistiť Sociálna poisťovňa (ktorá kvôli vyrovnávacím dávkam pre dnešných dôchodcov bude existovať aj naďalej) a ktorá bude pravdepodobne z tejto činnosti vykazovať stratu. Účasť v takejto štátnej poisťovni by bola možná a (a to je podstatné) dobrovoľná pre každého občana, ale sadzby by boli vyššie ako v súkromných poisťovniach a výrazne by rástli v prípade fajčiarov, alkoholikov a pod. To znamená, tí zdraví a málo chorí by sa poistili súkromne, lebo to bude pre nich lacnejšie, a len tí skutočne „nepoistiteľní" by sa poistili v drahšej Sociálnej poisťovni.

9. ČO BUDE S DRUHÝM PILIEROM?

Druhý pilier je založený na plnej zásluhovosti (to znamená, že vyplatené peniaze presne zodpovedajú peniazom, ktoré boli vložené) a je organizovaný súkromným sektorom. Dnešní pracujúci, pre ktorých je vstup do druhého piliera dobrovoľný, majú na výber, či budú doň platiť 6,67 % z osobných nákladov (čo zodpovedá 9 % z dnešnej hrubej mzdy) alebo či tieto peniaze si minú inak alebo usporia.

Z uvedeného vyplýva, že druhý pilier s odvodovým bonusom súvisí presne tak ako napríklad stavebné sporenie – a síce nijako. Kto chce, vstúpi, kto nechce, nevstúpi a tí, pre ktorých je povinný, vstúpia všetci. Je to to isté ako zákonné poistenie motorových vozidiel.

10. SLOVÁCI SÚ NEZODPOVEDNÝ NÁROD. AKO BUDE ZABEZPEČENÉ, ŽE PENIAZE, O KTORÉ SA IM ZVÝŠIA MZDY, POUŽIJÚ NA KOMERČNÉ PRIPOISTENIE A NEPREJEDIA A NEPREPIJÚ?

Slováci v žiadnom prípade nie sú nezodpovedný národ. K 31. 12. 2005 sa dobrovoľne rozhodlo 1,112 milióna ľudí vstúpiť do II. piliera. Životnú poistku má uzavretú cca 3,5 milióna občanov a doplnkové dôchodkové poistenie cca 690-tisíc ľudí. K tomu treba prirátať státisíce zmlúv o stavebnom sporení a nespočetné množstvo termínovaných vkladov a sporožírových účtov. A to všetko pri 5,4 mil. obyvateľov, z ktorých menej ako 2,5 mil. má vlastný príjem.

Samozrejme, môže sa stať, že možno 1 či 2 alebo 5 % populácie sú voči sebe natoľko nezodpovedné, že sa nijako o seba nepostarajú. Títo ľudia v prípade absencie ostatných príjmov skončia na životnom minime, štát ich teda nenechá umrieť hladom a tiež dostanú základnú zdravotnú starostlivosť. No prečo má byť 95 % obyvateľstva obmedzovaných vo svojom slobodnom rozhodovaní (tým, že štát odoberá z dnešnej hrubej mzdy takmer 50 % odvodov, berie možnosť rozhodnúť sa o použití práve týchto odobratých peňazí) len preto, že sa nájde 5 % nezodpovedných?

Keby naozaj hrozila utopická predstava, že väčšina obyvateľov peniaze, o ktoré sa im zvýšia príjmy, preje a prepije, je tu stále možnosť síce komerčného pripoistenia, ale s donútením štátu, tak ako je to dnes pri zákonnom poistení motorových vozidiel. Rozdiel je však v tom, že tieto peniaze spravuje súkromný sektor v konkurenčnom

prostredí, a teda efektívnejšie, a že občan má možnosť si vybrať, u koho a ako chce byť poistený. Pre obsahujúce donútenie táto možnosť však nie je dobrá a mala by byť využitá len v krajnom prípade.

11. PREČO SA ŽIVOTNÉ MINIMUM PRI ABSENCII OSTATNÝCH PRÍJMOV ZNIŽUJE EŠTE O 19 % ROVNÚ DAŇ (RD), 10 % SOLIDÁRNY ODVOD (SO) A 8 % ZDRAVOTNÝ ODVOD (ZO)?

Aby bol systém OB konzistentný a zároveň nevykazoval príliš vysoké marginálne zdanenie, je nutné, aby odvodový bonus (OB) bol súčasťou príjmu pred platením RD, SO a ZO. Mimochodom, je to tá istá situácia, ako bola do konca roku 2003. Štát pozná životné minimum vo výške 4 730 Sk a zároveň ďalšie životné minimum na určenie základnej sociálnej dávky vo výške 2 900 Sk, ktorá bola k 1. 1. 2004 znížená na polovičku. Po zavedení OB dôjde tak vo viacerých sociálnych situáciách k zlepšeniu.

12. INVALIDI UŽ NEBUDÚ DOSTÁVAŤ PEŇAŽNÉ PRÍSPEVKY, NAPRÍKLAD NA AUTO?

Jednorazové peňažné príspevky sú rozpustené v mimoriadnej štátnej dávke pre invalidov vo výške súčinu štvornásobku životného minima (max. 18 920 Sk), ktorá je súčasťou vymeriavacieho základu. Napríklad peňažný príspevok na kúpu auta vo výške 200 000 Sk je možné poskytnúť každých 7 rokov, čo je to isté ako 2 381 Sk mesačne. Ostáva otázka cash flow, ktorú štát nerieši nikde inde a nemal by ju riešiť ani tu. Aj invalid si predsa môže zobrať auto na lízing a tým, že štát garantuje jeho príjem vo forme mimoriadnej štátnej dávky, bude invalid pre lízingové spoločnosti vítaným zákazníkom.

Jednoznačná výhoda však je, že štát dá invalidovi peniaze bez „visačky" a on sám sa rozhodne, ako ich použije. Ďalšia výhoda je, že štátna dávka klesá s rastúcim príjmom, to znamená, že štát viac podporí chudobných aj medzi invalidmi.

13. KTO VLASTNE BUDE Z ODVODOVÉHO BONUSU ŤAŽIŤ, ZAMESTNANCI ALEBO ZAMESTNÁVATELIA?

U tých, ktorí dnes pracujú, plynie celý finančný efekt zamestnancovi, pozri otázku č. 1, zamestnávateľ nemá priamy finančný efekt. U tých, ktorí dnes nepracujú, plynie finančný efekt zamestnávateľovi, lebo on bude mať nižšie osobné náklady a môže zamestnať nízkokvalifikovaných ľudí, ktorí nedokážu vytvoriť hodnotu aspoň vo výške dnešných osobných nákladov.

14. AKÝ VPLYV BUDE MAŤ ODVODOVÝ BONUS NA ČIERNU PRÁCU?

Odvodový bonus nie je všeliek a čierna práca kvôli nemu neprestane existovať. Ale predsa len príde k poklesu. Tým, že oproti dnešku klesne cena práce, bude zamestnávateľ mať väčšiu motiváciu ako dnes niekoho zamestnať oficiálne. Napríklad keď dnes má mať zamestnanec 6 000 Sk čistú mesačnú mzdu, stojí to zamestnávateľa 9 367 Sk, po zavedení OB to bude 5 326 Sk. Zamestnávateľ jednoducho nebude mať dôvod tohto človeka zamestnať načierno, aby mu platil 6 000 Sk v čistom, keď to môže byť 5 326 Sk v nákladoch.

15. ČO BUDE S ÚRAZOVÝM POISTENÍM?

Naďalej bude za pracovné úrazy a choroby z povolania zodpovedný zamestnávateľ. Rozdiel bude v tom, že úrazové poistenie bude síce povinné, ale presunie sa do súkromného sektora tak ako povinné zmluvné poistenie motorových vozidiel. Štát len stanoví mieru náhrady v prípade pracovného úrazu a choroby z povolania, ale zamestnávateľ sa poistí v súkromnom sektore.

16. PREČO MAJÚ VYROVNÁVACIU DÁVKU EKONOMICKY NEAKTÍVNI DÔCHODCOVIA A NEZAMESTNANÍ NIE (Z ČOHO SI MAJÚ TERAJŠÍ NEZAMESTNANÍ PLATIŤ REKVALIFIKÁCIE, KEĎ NEMALI DÔVOD SI NA TO ŠETRIŤ, ČI SA POISTIŤ)?

Dôchodcovia dostanú vyrovnávaciu dávku, aby boli zohľadnené ich platby do I. piliera, kde si de facto sporili na dôchodok. Vyrovnávacia dávka má zabezpečiť, aby ich príjmy neboli nižšie ako doterajší dôchodok. Na rozdiel od toho sú dnešné platby na poistenie v nezamestnanosti platby na skutočnom poistnom princípe, to znamená, sú poistení, len dokedy si platia. Je to ako s domom a poistkou proti požiaru. Keď ju niekto po 20 rokoch vypovie a tri dni nato mu zhorí dom, tiež nedostane žiadnu náhradu. Po zavedení zamestnaní okamžite prestanú platiť poistné a okamžite sa môžu, pokiaľ budú chcieť, poistiť v súkromnom sektore, pričom okamžite znamená prechodné obdobie jeden rok. Toľko bude trvať prechodné obdobie, počas ktorého sa na poistenie v nezamestnanosti už nebude platiť, ale dávky v nezamestnanosti sa poskytovať budú.

17. BUDÚ VEREJNÉ FINANCIE V CIEĽOVOM STAVE REFORMY SCHOPNÉ BEZ PROBLÉMOV SPLATIŤ DLH, KTORÝ VZNIKNE POČAS DESIATOK ROKOV VYROVNÁVACÍCH PLATIEB?

Vo výpočtoch vplyvov na verejné financie (SAV, MESA10 a ja[209]) sú zohľadnené vyrovnávacie platby v plnom rozsahu a celkový vplyv odvodového bonusu na verejné financie je neutrálny. Počas rokov bude celkový objem vyrovnávacích platieb klesať, lebo budú vymierať dnešní dôchodcovia, pričom noví dôchodcovia budú mať nárok už len na alikvotnú časť vyrovnávacej dávky. O niekoľko desiatok rokov budú dovršovať vek 65 rokov len takí, ktorí si celý svoj pracovný život platili do II. piliera a nebudú mať nárok na vyrovnávaciu dávku. Priebeh nebude síce lineárny, ale počas celého prechodného obdobia je prvý rok po zavedení odvodového bonusu rok s najvyššími vyrovnávacími dávkami.

[209] *Pozri kapitolu 7.*

Kritika k odvodovému bonusu

RUŠÍ SA ZÁSLUHOVOSŤ V I. PILIERI.
Áno, ruší, lebo je II. pilier obsahuje 100-percentnú zásluhovosť. Bez ohľadu na túto principiálnu otázku je tu jeden prozaický dôvod. Zásluhovosť v I. pilieri nie je udržateľná[210], a ak by sme ju tam chceli udržať, museli by sme buď výrazne zvýšiť odvod na starobné poistenie, alebo výrazne znížiť mieru náhrady.

TEN, KTO NEMÁ PRÍJEM A NEVYVÍJA ŽIADNU AKTIVITU, BY NEMAL DOSTAŤ ŽIADNE PENIAZE, ALE LEN NATURÁLNE PLNENIE.

Kto nemá žiadny príjem, stane sa zamestnancom obce, ktorá má nárok od neho požadovať pracovnú aktivitu v rozsahu 4 hodiny denne[211]. V prípade, že takýto zamestnanec odmietne vykonávať pracovnú aktivitu, môže obec rozhodnúť mu nevyplácať peniaze, ale poskytovať jedno teplé jedlo denne a pod. V každom prípade to bude vecou obce, štát len zaplatí životné minimum a takýto zamestnanec obce bude administrovaný a v konečnom dôsledku platený daňovým úradom.

BUDEME MAŤ DVA TYPY DANÍ, JEDEN BEZ STROPU, DRUHÝ SO STROPOM. NEDÁVA ZMYSEL TAKTO ROZDELIŤ DANE. ĽUDIA S VYSOKÝM PRÍJMOM BY ZRAZU MALI DEGRESÍVNE ZDANENIE.

Áno, budeme mať dva typy daní[212]. Jeden typ (rovná daň) budú platiť všetky subjekty (FO a PO) a neobmedzene a druhý typ (solidárny a zdravotný odvod) len FO a obmedzene (maximálne zo stropu vymeriavacieho základu). Pokiaľ by sme zaviedli len jeden typ dane, musel by tento byť niekde na úrovni 28 až 30 % pre všetky subjekty a s neobmedzenou výškou vymeriavacieho základu, čo by pôsobilo vysoko motivačne na nepriznávanie ziskov, najmä u PO. Túto situáciu sme zažili pred rokom 2004. Alternatívne by sme mohli zaviesť síce len jednu daň, napr. 37 %, ktorá by od určitej hranice klesla na 19 %. Ale to je to isté čo teraz, len v modrom.

ODVODOVÝ BONUS NEMOTIVUJE ZAMESTNAŤ SA.
Naopak. Dnes existuje bariéra medzi nepracovaním a pracovaním, ktorá je spôsobená tým, že keď niekto začne pracovať, príde o dávky, ktoré dostával doteraz, marginálne zdanenie dosahuje pri nízkych príjmoch 84 %, miestami vyše 100 %. Naproti tomu v novom systéme nepracujúci dostane svoj súčet štátnych dávok a keď pracovať začne, zníži sa mu tento o 10 % jeho vlastných príjmov, marginálne zdanenie dosahuje v celom spektre vždy rovnakú hodnotu, a to 43,3 %[213]. Neexistuje skoková strata podpory, ale len jej lineárne mierne znižovanie. Inými slovami, odvodový bonus je postavený na súbehu príjmov a podpory, a práve preto stúpne motivácia oficiálne sa zamestnať. Keď napriek všetkému niekto raz pracovať nechce, tak nech si žije na životnom minime, je to jeho dobré právo. Štát sa postará o rovnosť šancí tak, že každému garantuje životné minimum, poprípade zohľadní mimoriadne životné situácie. Nič viac.

[210] *Pozri kapitolu 1.*
[211] *Pozri str. 52.*
[212] *Pozri kapitolu 4.*
[213] *Po klesnutí odvodového bonusu na nulu klesne marginálne zdanenie na 19 %.*

ODVODOVÝ BONUS NEMOTIVUJE NA TVORBU NOVÝCH PRACOVNÝCH MIEST.
Práve odvodový bonus pomôže k tvorbe nových pracovných miest, a to výrazne. Treba však rozlíšiť medzi existujúcimi a potenciálnymi pracovnými miestami. Z tých existujúcich budú plynúť výhody zamestnancom, lebo zamestnávatelia budú musieť zvýšiť hrubé mzdy o odvody. Zároveň sa však oplatí tvoriť tie pracovné miesta, ktorých náklady sú dnes vyššie ako hodnota, ktorú vytvoria, ale po znížení celkového odvodového zaťaženia z 36 na 18 % náklady na ne klesnú práve pod vytvorenú hodnotu.

ZJEDNOTENÍM ODVODU SA NEMENÍ CELKOVÁ CENA PRÁCE.
Nie, nemení. Cieľ zjednotenia odvodu a presunutia na zamestnanca je len sprehľadnenie a možnosť priameho porovnania zamestnanca so živnostníkom.

NIE JE JASNÉ, PREČO TREBA ZDANIŤ ŽIVOTNÉ MINIMUM. AK JE TO ŽIVOTNÉ MINIMUM, TAK ĽUDIA BY MALI DOSTAŤ V ČISTOM ROVNAKÚ ALEBO ASPOŇ PODOBNÚ SUMU.

Hlavný dôvod je ten, aby OB bol súčasťou systému, konkrétne súčasťou vymeriavacieho základu, a to aj pre prípad nulového príjmu. Práve dnes máme rozličné systémy pre pracovanie a pre nepracovanie a potom je problém pri prechode od nepracovania k pracovaniu. Je mimoriadne dôležité, aby sme nepracujúceho, čo sa týka jeho príjmov, vnímali ako daňovníka s príjmom nula a mali len jeden jediný vzorec[214] na výpočet jeho (aj nulového) príjmu. Dalo by sa argumentovať, že v takom prípade musíme zvýšiť životné minimum tak, aby po zaplatení dane a odvodov ostalo čisté životné minimum. To sa však s výnimkou zdravého bezdetného jednotlivca takmer deje, a to tak, že životné minimum 4 730 Sk sa uplatňuje na každú osobu nad 15 rokov, zatiaľ čo dnes klesá s počtom osôb v domácnosti. Napríklad dnešné životné minimum na rodičov s jedným 15-ročným dieťaťom je 10 180 Sk (4 730 Sk + 3 300 Sk + 2 150 Sk) a v systéme OB je to 8 940 Sk (3 x 4 730 Sk – 37 %). Je tu mierny pokles, no treba zohľadniť určitú schizofréniu dnešného systému, ktorý síce stanoví životné minimum uvedenej rodiny na 10 180 Sk, ale v prípade úplnej absencie vlastných príjmov jej vyplatí len 8 540 Sk (a to tiež len v prípade, že jeden rodič sa zúčastňuje na aktivačných prácach, ktoré nie sú všade k dispozícii). V tomto je OB úprimnejší, keď stanoví čisté ŽM len na 8 940 Sk, ale tie aj potom v prípade úplnej absencie vlastných príjmov skutočne garantuje.

NEGATÍVNYM JAVOM MÔŽE BYŤ PRESUN OD FYZICKÝCH K PRÁVNICKÝM OSOBÁM V SNAHE PLATIŤ OKAMŽITE NIŽŠIU DAŇ A DIVIDENDY SA SNAŽIŤ VYPLÁCAŤ DO ZAHRANIČIA A ZÍSKAŤ NIŽŠIE ZDANENIE.

Práve to je dnešný problém. Právnické osoby sú zaťažené len 19-percentnou rovnou daňou a dividendy sa nezdaňujú, zatiaľ čo fyzické osoby sú zaťažené aj odvodmi[215]. Práve dnes sa oplatí presúvať príjmy na právnické osoby, čo vidieť aj na výpadku príjmov Sociálnej poisťovne. OB zaťažuje FO a PO presne rovnako a akýkoľvek presun príjmov kamkoľvek je z pohľadu zdanenia bezpredmetný.

[214] *Pozri kapitolu 6, str. 51.*

[215] *Pozri tabuľku 5, str. 27.*

NEGATÍVNYM NÁSLEDKOM MÔŽE BYŤ POKLES POČTU ŽIVNOSTNÍKOV, PRETOŽE UŽ NEBUDÚ RENTABILNÍ.

Čo to znamená, že nebudú už rentabilní? No predsa, že živnostníci prestanú byť odvodovo zvýhodnení oproti zamestnancom. Daňové a odvodové zaťaženie bude vo všetkých prípadoch presne to isté. Samozrejme, že sa môže stať, že nie jeden živnostník sa opäť radšej zamestná a dôjde k poklesu fiktívnych živností a k nárastu skutočných pracovných miest. Ale to určite nie je negatívny jav.

NEISTOTA PRI KVANTITATÍVNOM MODELOVANÍ PLYNÚCA Z NIE PRÍLIŠ KONZISTENTNÝCH PODKLADOV PRI VÝPOČTE FIŠKÁLNYCH VPLYVOV.

Jednoznačne nesúhlasím. Predsa musí byť ľahšie modelovať systém, ktorý má 19 namiesto 291 parametrov, 2 namiesto 13 odvodov, 6 namiesto 70 sociálnych dávok, jeden vymeriavací základ a jeden strop. Náhodných zložiek bude výrazne menej.

KRÍŽOVÁ DOTÁCIA MEDZI DAŇOVÝMI VÝNOSMI A ODVODMI. DOCHÁDZA K ZMIEŠANIU DAŇOVÉHO A ODVODOVÉHO SYSTÉMU.

Pokiaľ odvody obsahujú zásluhovosť, môže byť táto námietka oprávnená. Odvodový bonus však ruší zásluhovosť v celom spektre a financuje výlučne solidaritu. Solidárny (a aj zdravotný) odvod tak nadobúda charakter dane[216]. Mohol by sa pokojne volať aj solidárna daň (a zdravotná daň), resp. daň z príjmu II. Preto je úplne jedno, pod akým názvom plynú peniaze do rozpočtu, a preto je pojem krížové dotácie bezpredmetný. Napriek tomu viem si predstaviť, že nejaký čas po zavedení odvodového bonusu sa sadzby rovnej dane a solidárneho odvodu tak upravia, aby výnos zo solidárneho odvodu približne pokryl náklady na odvodový bonus. No nie je to po prvé nutné a po druhé vzniká otázka, čo sa stane v prípade zlepšenia alebo zhoršenia ekonomickej situácie. Budeme vždy upravovať sadzby? Práve v prípade zhoršenia ekonomiky to môže vnášať výrazný prvok nestability. Keď totiž dôjde napr. k nárastu nezamestnanosti, zvýšia sa nároky na odvodový bonus a následné zvýšenie solidárneho odvodu povedie len k ďalšiemu zvýšeniu ceny práce a špirála je na svete.

ZÁSAH DO PRINCÍPOV FIŠKÁLNEJ DECENTRALIZÁCIE.

Áno, príde k zásahu do fiškálnej decentralizácie, napríklad bude nutné z dôvodu asi štvornásobne vyššieho výnosu rovnej dane (ktorý bude použitý na financovanie odvodového bonusu) zmeniť percento prerozdelenia. Pravdepodobne príde aj k zmene iných parametrov fiškálnej decentralizácie. Napriek tomu by som nehovoril **o zásahu do princípov**, tie meniť kvôli odvodovému bonusu nie je nevyhnutné.

NESÚLAD S HODNOTOVÝMI REBRÍČKAMI SPOLOČNOSTI. SPOLOČNOSŤ JE SOLIDÁRNA S OSOBAMI VO VYMEDZENÝCH ŽIVOTNÝCH SITUÁCIÁCH. NIE SÚ DEFINOVANÉ ŽIVOTNÉ SITUÁCIE VYŽADUJÚCE SOLIDARITU A BONUS DOSTÁVA OSOBA LEN NA ZÁKLADE NÍZKEHO PRÍJMU.

Odvodový bonus je súčet štátnych dávok (SŠD) znížený o 10 % vlastných príjmov. SŠD sa skladá zo základných a z mimoriadnych štátnych dávok a práve tie mimoriadne

[216] *Pozri kapitolu 4, str. 39.*

zohľadňujú životné situácie, ako sú osamelý rodič, dieťa do troch rokov alebo invalid. Na druhej strane sa výrazne zjednodušuje dnešný prebujnený systém a zavádza sa klesajúca podpora s rastúcim vlastným príjmom.

KOLÍZIA S CHÁPANÍM PRINCÍPOV MODERNEJ SOCIÁLNEJ POLITIKY. JEDNÝM Z FREKVENTOVANÝCH ARGUMENTOV ZA MODERNIZÁCIU SOCIÁLNEJ POLITIKY BOLO ZVÝŠENIE ADRESNOSTI. JE OTÁZNE, AKO SPOLOČNOSŤ PRIJME ZMENU K NULOVEJ ADRESNOSTI.

Odvodový bonus neznamená nulovú adresnosť, ale zohľadňuje mimoriadne životné situácie (osamelá matka, invalidita a pod). Na druhej strane tvrdím, že vláda nemala mandát na zvýšenie počtu sociálnych platieb zo 41 na 70[217], na zníženie základnej sociálnej dávky z 2 900 Sk na polovicu – 1 450 Sk a na podobné psie kusy. Práve odvodový bonus rozdúchal spoločenskú diskusiu a získal podporu väčšiny odbornej verejnosti[218].

PRÍLIŠ NÍZKA PODPORA V PODOBE ŽIVOTNÉHO MINIMA ZNÍŽENÉHO O DANE A ODVODY.

Toto tvrdenie nie je pravdivé. Rodina s dvoma deťmi[219] má dnes v prípade absencie akýchkoľvek vlastných príjmov 9 430 Sk (v prípade, že aspoň jeden rodič sa zúčastňuje na aktivačných prácach, ktorých však nie je dosť) a po zavedení odvodového bonusu 9 810 Sk[220]. Iné je to u zdravých bezdetných jednotlivcov bez záväzkov, ktorí v prípade úplnej absencie vlastných príjmov dostanú životné minimum znížené o daň a odvody, to je 2 980 Sk. Som presvedčený, že naša spoločnosť môže od týchto ľudí vyžadovať mobilitu a flexibilitu a že je v plnom súlade s hodnotami našej spoločnosti od nich očakávať, že primárne sa budú živiť vlastnou prácou.

RIZIKO VYPLÝVAJÚCE Z MIMORIADNEJ TECHNICKEJ A ORGANIZAČNEJ NÁROČNOSTI IMPLEMENTÁCIE.

Áno, je to tak, zmena je zásadná a chce byť do detailov premyslená a dobre pripravená. Práve o to sa snažím, čoho dôkazom je aj táto kniha. Projekt bol konzultovaný so všetkými významnými ekonomickými inštitúciami, po dôkladnom štúdiu sa ho rozhodla podporovať RÚZ, boli stretnutia na odbornej úrovni s odbormi, stretnutia s rôznymi politickými stranami a prepočty robili okrem mňa dve ďalšie inštitúcie. Myslím, že práve projekt odvodový bonus je pripravený na implementáciu, čo, samozrejme, nič nemení na skutočnosti, že ide o technicky a organizačne náročný krok.

HOSPODÁRSKY RAST JE ŤAHANÝ VLÁDNOU SPOTREBOU.

Toto tvrdenie je pravda iba na papieri, vládna spotreba nie je reálne väčšia. Samostatne žijúci človek bez vlastných príjmov dnes dostane 4 670 Sk[221] mesačne, vládne výdavky sú tak 4 670 Sk mesačne. Po zavedení odvodového bonusu dostane reálne 2 980 Sk, ale zúčtovanie (kvôli tomu, aby existoval iba jeden jediný systém) prebieha tak, že dostane odvodový bonus vo výške 4 730 Sk, z ktorého sa mu (ešte pred vyplatením) strhne 900 Sk daň a 850 Sk odvody. Takže človek bez vlastných príjmov dostane síce len 2 980 Sk, sku-

[217] *Pozri graf 14, str. 29.*

[218] *Pozri str. 145 až 152.*

[219] *Rodina s dvoma deťmi je najväčšia skupina obyvateľstva, pozri tabuľku 17, str. 69.*

[220] *Pozri súbor mikrodopady na priloženom CD.*

[221] *Samostatne žijúci jednotlivec má nárok na dávku v hmotnej núdzi vo výške 1 560 Sk, príspevok na zdravotnú starostlivosť 50 Sk, príspevok na bývanie 1 360 Sk a aktivačný príspevok vo výške 1 700 Sk. Spolu 4 670 Sk.*

točné vládne výdavky klesli, ale „papierové" vládne výdavky stúpli na 4 730 Sk. Hovoriť preto o hospodárskom raste ťahanom vládnou spotrebou nie je reálne.

ZVÝŠI SA MIERA PREROZDELENIA.

Áno, je to tak. „Papierová" miera prerozdelenia stúpne, pričom tá skutočná klesne. Podstata problému je opísaná v predošlom bode. Podľa metodiky ESA 95 budeme prerozdeľovať viac, v skutočnosti, z dôvodu, že bude dochádzať ku klíringu na úrovni zamestnávateľa či dokonca na úrovni jednotlivého daňovníka, menej. Napríklad dospelé osoby bez príjmu[222] dostanú spolu odvodový bonus vo výške 125 mld. Sk a zaplatia 24 mld. Sk na rovnej dani, 13 mld. Sk solidárny odvod a 10 mld. Sk zdravotný odvod – na papieri. V skutočnosti dostanú vyplatený len rozdiel vo výške 78 mld. Sk, zvyšné peniaze nikdy neuvidia, ale štatisticky prerozdelených bolo 125 mld. Sk. Vzniká otázka, prečo nemôžu nepracujúci rovno dostať len tých 78 mld. Sk, prečo je nutné „nafukovať" objem peňazí o daň a odvody. Je to preto, aby boli súčasťou jedného systému a keď začnú pracovať, systémovo sa pre nich nič nezmení. Nepracujúci je daňovník s vlastným príjmom nula.

V DÔSLEDKU ZANEDBANIA AKTÍVNEJ POLITIKY TRHU PRÁCE HROZÍ ZNÍŽENIE KONKURENCIESCHOPNOSTI PRACOVNEJ SILY V KVALITATÍVNEJ OBLASTI.

Aktívna politika trhu práce sú peniaze vyhodené von oknom a výkvet sociálneho inžinierstva. Najlepší príklad je Nemecko, ktoré na ňu vynakladá 25 mld. eur ročne a nezamestnaných má čoraz viac. Takisto na Slovensku je hlavný prínos v tom, že rôzne firmy špecializujúce sa na vzdelávanie si spravili dobrý biznis. Jediné, čo by mal štát garantovať, je základné a stredné vzdelanie, a to po celý život, to znamená, ten kto riadne neukončil svoje vzdelanie, môže tak spraviť neskôr.

NAVRHNUTÝ SOCIÁLNY SYSTÉM BUDE IBA KONZERVOVAŤ KONKURENCIESCHOPNOSŤ V OBLASTI CENY PRÁCE.

Je pravda, že odvodový bonus „zlacní lacnú prácu", to znamená, že tie najmenej kvalifikované práce bude štát dotovať preto, aby vznikli. Vždy je lepšie, keď niekto s nízkym alebo so žiadnym vzdelaním zametá ulicu, ako keď nerobí nič a poberá sociálne dávky. Aj tu je Nemecko výborný príklad. Značná časť pracovnej sily je tam bezpochyby vysoko kvalifikovaná a cena práce jedna z najvyšších na svete. Zároveň má Nemecko 5 mil. nezamestnaných a na zber šparglí musia chodiť sezónne pracovné sily z Poľska, lebo Nemci to nie sú ochotní robiť za ponúkanú mzdu. Nebolo by v tomto prípade lepšie dotovať nízkovzdelanú nemeckú pracovnú silu, ako platiť zahraničnú a zároveň tej domácej vyplácať podporu v nezamestnanosti? Jasné, že bolo a konkrétne Nemecko práve z tohto dôvodu plánuje zaviesť tzv. Kombilohn[223].

Inými slovami, my potrebujeme mäkký prechod od nepracovania k pracovaniu a pokiaľ prijmeme dikciu Ústavy SR, že nemôžeme nikoho nechať umrieť hladom, to znamená, kto má vlastný príjem „nula", musí dostať životné minimum, tak vlastný príjem „jedna" musí byť dotovaný. Koniec koncov, aj dnes existuje dotácia najnižších miezd, len je tak nešťastne nastavená, že (spolu s odvodmi) vytvára marginálne zdanenie

[222] *Pozri tabuľku 10, str. 62.*

[223] *Pozri kapitolu 14, str. 129.*

84 %. Vždy bude časť spoločnosti bez vzdelania a obávam sa, že nijako inak ju do pracovného procesu nezapojíme, než namiesto sociálnych dávok dotovať lacnú prácu.

Okrem toho, Slovensko bude vždy potrebovať lacnú a nekvalifikovanú prácu. Možno menej, lebo časom sa budú všetky tričká šiť v Číne, ale vždy budú predsa potrební smetiari, ktorí sa nedajú nahradiť importom z Číny. Len inžinieri našu krajinu neuživia.

ODVODOVÝ BONUS VYTVÁRA PRÁVO KAŽDÉHO OBČANA NA PRAVIDELNÚ MESAČNÚ PLATBU BEZ OHĽADU NA JEHO PRÍJEM.

Toto tvrdenie nie je pravdivé. Odvodový bonus je súčet štátnych dávok znížený o 10 % vlastných príjmov. To znamená, čím je vyšší vlastný príjem, tým viac sa zníži súčet štátnych dávok, tým je štátna podpora nižšia, až pri nejakej hranici je odvodový bonus nulový. Práve odvodový bonus podporuje chudobných viac a bohatších menej.

CHÝBA TESTOVANIE MAJETKU, ROZHODUJE LEN PRÍJEM.

Áno, je to tak. Testuje sa len príjem a len podľa neho sa vypočíta odvodový bonus, rovná daň a solidárny a zdravotný odvod. Kto má majetok, má spravidla z neho aj príjem a ten sa zohľadňuje. Napríklad peniaze na banke prinášajú úrok, nehnuteľnosť prináša nájom a podobne. Môžu nastať prípady, keď napríklad niekto dostal v reštitúcii nejakú lúku a nevie ju prenajať (keď ju vie prenajať, tak nájomné sa zohľadňuje). Je teda bohatý, ale nemá príjem. Oveľa častejší prípad bude, keď niekto má úspory (ktoré už raz boli zdanené) a prilepšuje si nimi dôchodok, napríklad platby z II. piliera. Tak ako platby z II. piliera nie sú súčasťou vymeriavacieho základu, nemali by byť ani úspory (nie výnos z nich, len sama istina) jeho súčasťou.

Naopak, predstavme si, že by sme začali testovať majetok občanov. Po prvé, chýba infraštruktúra, ako sú majetkové priznania, majetkové dane (daň z príjmu majetok nezohľadňuje) a podobne. Po druhé, keďže nárok na štátnu dávku má každý občan, muselo by ísť o rozsiahly úradnícky aparát. Po tretie, je mimoriadne ťažké niekomu dokázať, že má doma zlatú retiazku a peniaze pod vankúšom. Po štvrté, majetok je vo veľkej časti, na rozdiel od príjmu, v nepeňažnej forme (nehnuteľnosti, umelecké predmety, podiely spoločníkov) a bolo by nutné všetko oceniť, a to úradnými znalcami. Po piate, a to je najväčší problém, pre zohľadnenie majetku pri mesačných štátnych dávkach by sme museli predpokladať nejaký výnos z neho, povedzme 3 %, ktorý by bol súčasťou príjmu. Ten by sa nerátal pri tom majetku, z ktorého nejaký príjem plynie, a v prípade, že plynie príjem nižší ako stanovené percento, musel by sa dorátať. A v prípade, že príjem z majetku naozaj neplynie, uberal by štát z podstaty. Skrátka, začať testovať majetok je mimoriadne náročne a s pochybným výsledkom, a preto bude ďaleko lepšie celé testovanie vypustiť a zohľadňovať len príjem.

ZMENA NASTAVENIA ČO I LEN O JEDEN PERCENTUÁLNY BOD ALEBO ZVÝŠENIE VÝŠKY ŽIVOTNÉHO MINIMA ŠTEDROU VLÁDOU VEDIE K OBROVSKÉMU ZAŤAŽENIU ŠTÁTNEHO ROZPOČTU A K NÁRASTU DEFICITU.

Predsa vláda môže znížiť daň z príjmu na nulu alebo základnú sociálnu dávku zvýšiť na 10 000 Sk, tieto možnosti sú aj dnes a nevyužívajú sa. Nie je to totiž také jednoduché. Každý zákon musí už dnes mať vyčíslený aj vplyv na štátny rozpočet, existuje rozpočtová disciplína a maastrichtské kritériá. Preto som presvedčený, že sám odvodový

bonus nezvýši riziko veľkého zadlžovania štedrou vládou. Toto riziko je také isté pred zavedením a po zavedení odvodového bonusu a platí, že budeme mať takú vládu, akú si zvolíme. Tá vláda sem predsa nepríde z inej galaxie (no, občas možno aj áno).

Tiež sa môže stať, že po zavedení odvodového bonusu vláda zdvojnásobí životné minimum, aby bola štedrá k nepracujúcim, a na financovanie tohto luxusu rapídne zvýši dane a odvody. Áno, môže sa to stať, ale dnes sa to môže stať takisto. Sama skutočnosť, že systém daní, odvodov a sociálnych platieb je jednoduchý, v žiadnom prípade nezvyšuje riziko vyššieho deficitu verejných financií či vyššieho prerozdeľovania. Skôr naopak, prehľadný systém, len s málo parametrami, je ľahšie kontrolovateľný, napríklad opozíciou, médiami a odbornou verejnosťou.

CHÝBAJÚCA ADRESNOSŤ SOLIDARITY, TZV. MALIBU SURFER SYNDRÓM. DO SOCIÁLNEHO SYSTÉMU SA DOSTANÚ AJ OBČANIA, KTORÍ TAM NEMAJÚ PREČO BYŤ (DOBROVOĽNE NEZAMESTNANÍ, ŠTUDENTI A POD.).

Toto je skôr filozofická otázka. Odvodový bonus nemá byť len sociálna dávka alebo len dotácia nízkej mzdy. Má to byť vyjadrenie základnej solidarity občianskej spoločnosti s jej obyvateľmi, kde má každý garantované životné minimum. Toto je skutočná rovnosť šancí. Kto nemá príjem, bez ohľadu na dôvody, prečo ho nemá, dostane od spoločnosti čisté životné minimum. Kto príjem má, tomu sa táto základná štátna alimentácia lineárne s rastúcim príjmom znižuje. Samozrejme, platí to len pre občanov Slovenska žijúcich na území Slovenska, takže nie surfer na Malibu, ale na Mare (na Liptovskej, beťár ten, kto myslel inú).

SPOLOČENSKÁ LEGITIMÁCIA STATUSU POBERATEĽA SOCIÁLNEJ PLATBY. POBERANIE SOCIÁLNYCH PLATIEB BY MALO BYŤ V SPOLOČNOSTI VNÍMANÉ AKO DOČASNÁ POMOC OBČANOM V NEZÁVIDENIAHODNEJ SITUÁCII, NIE AKO TRVALÝ ZDROJ PRÍJMU.

Mimoriadne štátne dávky[224] spĺňajú túto požiadavku. Občania v mimoriadnej životnej situácii (invalidi, matky s deťmi, pestúni) dostanú mimoriadnu štátnu dávku. Doba trvania a poberania dávky môže byť obmedzená, napríklad pri dočasnej invalidite alebo keď dieťa nedovŕši tri roky svojho života a pod. Doba trvania však môže byť aj neobmedzená, napríklad pri trvalej invalidite, čo je nezávideniahodná situácia. A, čo je mimoriadne dôležité, aj tu s rastúcim príjmom táto podpora lineárne klesá. Základné štátne dávky by naopak nemali byť vnímané ako dočasná pomoc občanom v núdzi, ale ako základné vyjadrenie solidarity. Opäť upozorňujem, že všetky štátne dávky sa znižujú o 10 % vlastných príjmov.

RUŠÍ SA CELÝ SYSTÉM SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA.

Toto tvrdenie nie je pravdivé. Systém sociálneho zabezpečenia sa neruší, ale nahrádza. Po prvé základnou štátnou dávkou, ktorá nahradí všetky dnešné dávky z titulu nízkeho alebo žiadneho príjmu. Po druhé, mimoriadnymi štátnymi dávkami, ktoré zohľadňujú invaliditu, pestúnstvo, neplnenie vyživovacej povinnosti a deti do troch rokov. Okrem toho, naďalej ostáva zodpovednosť zamestnávateľa za pracovné úrazy a choroby z povolania, len sa poistenie tejto zodpovednosti presunie do súkromného

[224] *Pozri kapitolu 6, str. 47.*

sektora. A, samozrejme, je množstvo dávok zaraditeľných medzi výkvety sociálneho inžinierstva a tie budú zrušené bez náhrady. Presný prehľad tvorí prílohu č. 2.

ZVYŠUJE SA ZAŤAŽENIE ZAMESTNANCOV Z 13,4 % Z HRUBEJ MZDY NA 18 % Z CELKOVÝCH PRÍJMOV.

Tento pohľad je neúplný. Zároveň sa totiž úplne ruší odvodová povinnosť zamestnávateľa a **hrubá mzda sa zvyšuje o dnešné odvody zamestnávateľa**. Zaťaženie práce odvodmi tak klesne presne na polovicu, z 36 na 18 % (v prípade neúčasti v II. pilieri).

ZVYŠUJE SA DAŇOVÉ ZAŤAŽENIE ZAMESTNANCOV.

Je povedané a a nie je povedané b. Zároveň sa totiž zavádza odvodový bonus a výrazne znižujú odvody. Parciálne porovnanie nemá výpovednú hodnotu a ani žiaden význam. Dôležité je, že každému zamestnancovi s priemernou mzdou alebo nižšou sa čistý príjem výrazne zvýši, rodinám ešte viac[225].

RUŠÍ SA INŠTITÚT MINIMÁLNEJ MZDY, PRI VYSOKEJ MIERE NEZAMESTNANOSTI NA SLOVENSKU JE TO FAKTOR ĎALŠIEHO ZNÍŽENIA ŽIVOTNEJ ÚROVNI ZAMESTNANCOV.

Pozri stranu 56, odsek k minimálnej mzde, obzvlášť poznámku pod čiarou č. 108.

ZÁMER ZVÝŠIŤ JEDNORAZOVO MZDU ZAMESTNANCOM O VÝŠKU ODVODOV ZAMESTNÁVATEĽA V PRAXI JE NEREALIZOVATEĽNÁ.

Uznávam, že existuje riziko, že pri zavádzaní odvodového bonusu, ktorý výrazne zvýši čistú mzdu zamestnancom, sa môže stať, že niektorí zamestnávatelia budú mať snahu neposunúť celé zvýšenie čistej mzdy na zamestnanca. A práve preto je nutné zvýšiť hrubú mzdu o odvody zamestnávateľa čím skôr[226], aby každý jeden zamestnanec mohol reálne porovnať, či sa zmenila jeho čistá mzda. Odbúra sa tak jedna veľká prekážka a oprávnená obava.

DOMÁCNOSTI S MINIMÁLNYM PRÍJMOM BY VÔBEC NEBOLI SCHOPNÉ PLATIŤ SI SÚKROMNÉ POISTENIE.

Ako to? Rodine s dvoma deťmi, kde obidvaja pracujú za minimálnu mzdu, stúpne príjem z 13 931 Sk na 20 709 Sk, teda o 48,7 %, resp. o 6 778 Sk. Po odrátaní platby do II. piliera to je 5 536 Sk. To nestačí na pripoistenie sa?

[225] *Pozri kapitolu 8.*

[226] *Pozri kapitolu 9.*

Podporili a napísali

Stanovisko M.E.S.A. 10 k redistribučnému odvodu a odvodovému bonusu

Bratislava, 1.3.2005

Vážený pán Sulík

Myšlienke odvodového bonusu, ktorý presadzujete vyjadrujeme priamu podporu. Implementácia odvodového bonusu by výrazne zjednodušila a sprehľadnila peňažné toky prebiehajúce v rámci verejných financií.

M.E.S.A. 10 podporuje myšlienku odvodového bonus, lebo prenáša zodpovednosť za svoj život priamo na občanov a znižuje ich mieru závislosti na štáte, pričom podporuje dve tradičné hodnoty – budovanie rodiny a vytváranie ekonomických hodnôt.

Sme presvedčení, že zavedenie odvodového bonusu nebude mať v krátkodobom hľadisku žiadne negatívne vplyvy na verejné financie. Navyše, v dlhodobom v horizonte zvyšuje zamestnanosť, zlepšuje konkurencieschopnosť Slovenska a znižuje deficit verejných financií.

S úctou

Viktor Nižňanský
Prezident M.E.S.A. 10

Peter Pažitný
Vice-Prezident M.E.S.A. 10

INESS

INSTITUTE OF ECONOMIC AND SOCIAL STUDIES

Stanovisko INESS - Inštitútu ekonomických a spoločenských analýz
k návrhu Odvodového bonusu

V Bratislave, dňa 14. marca 2006

Vážený pán Sulík,

návrh Odvodového bonusu, ktorý predkladáte, je prvým komplexným návrhom reformy sociálneho systému prezentovaným od vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993. Je unikátny najmä uceleným pohľadom na celú problematiku a jasnou definíciou cieľov.

Reforma systému sociálneho zabezpečenia v roku 2003 priniesla zásadné zmeny v oblasti sociálneho poistenia (dôchodková reforma) a sociálnej pomoci (obmedzenie výšky a dostupnosti dávok). Aj napriek reforme však podiel celkových nákladov sociálneho systému na HDP za posledné roky narástol z 16,8 % na 19,7 %.

Na základe našej analýzy v systéme sociálneho zabezpečenia identifikujeme, podobne ako Vy v prekladanom návrhu, nasledujúce nedostatky: prevládajúca zásluhovosť nad solidaritou, rastúci počet univerzálnych sociálnych platieb, tzv. demograntov (ktoré umožňujú sociálne inžinierstvo a zapríčiňujú neustálu expanziu verejnej sféry na úkor privátnej), nedostatočná adresnosť dávok, fiskálna neudržateľnosť súčasného prvého piliera dôchodkového zabezpečenia pri súčasnom nastavení vzhľadom na demografický vývoj v spoločnosti, vysoká komplexnosť a administratívna náročnosť celého sociálneho systému, ale najmä bariéry pre zamestnávanie nízko kvalifikovanej pracovnej sily, ktorými sú vysoké odvodové zaťaženie v kombinácii s inštitútom minimálnej mzdy.

Váš návrh vracia ťažisko sociálneho systému späť na solidaritu, ktorá sa ocitla v tieni zásluhovosti, sprehľadňuje celý sociálny systém a znižuje náklady na jeho administratívu, ale najmä zmenou hraničnej miery zdanenia odstráni zásadné bariéry zamestnávania nízko kvalifikovanej pracovnej sily a znížením mzdových nákladov podporí tvorbu nových pracovných miest. Hlavné riziko vidíme v zavedení univerzálne nárokovateľnej dávky, v dôsledku ktorej sa klientom sociálneho systému plošne stáva celé obyvateľstvo, čo podľa nášho názoru zvyšuje riziko rastu objemu štátom prerozdeľovaných prostriedkov.

S úctou,

Richard Ďurana
riaditeľ INESS – Inštitútu ekonomických a spoločenských analýz

Hviezdoslavovo nám. 17, 811 02 Bratislava, tel./fax.: +421 2 5441 0945, iness@iness.sk, www.iness.sk

INEKO
Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy
Bajkalská 25, 82718 Bratislava 212, Slovensko, tel: +4212 5341 1020, fax: +4212 5823 3487,
http://www.ineko.sk/

Stanovisko INEKO k návrhu odvodového bonusu a redistribučného odvodu

V Bratislave 22.marca 2006

Vážený pán Sulík,

INEKO vysoko oceňuje Vašu snahu o riešenie problematiky odvodov ako aj výsledky práce, ktoré ste v tejto oblasti doposiaľ dosiahli. Spomedzi návrhov, ktoré intenzívne presadzujete, podporujeme napríklad smerovanie k:

- výpočtu odvodov z celkových príjmov
- princípu negatívnej dane vyjadrenému kontinuálnou funkciou
- zjednodušenie systému sociálnych dávok, zníženie ich počtu
- vytvorenie inštitútu „superhrubej mzdy".

Ďalšia spoločenská diskusia by však, podľa nášho názoru, mala predchádzať najmä návrhom na zrušenie prvého piliera dôchodkového zabezpečenia, či obmedzenie možnosti súbehu výplaty sociálnych dávok.

Veríme, že diskusia o zmenách v architektúre sociálneho systému sa bude čoraz viac zameriavať na reformy neformálnych a formálnych pravidiel (inštitúcií), ktoré ovplyvňujú motiváciu subjektov v spoločnosti, nielen na výpočet makroekonomických dopadov z nich vyplývajúcich.

Dovoľujeme si odporučiť presadzovanie návrhu na zverejňovanie informácií týkajúcich sa poberania sociálnych platieb na internete.

S úctou

Eugen Jurzyca
riaditeľ INEKO

TREND analyses

TREND Analyses
analytická jednotka TRENDU
Rezedová 5, 820 07 Bratislava
+421 220 822 120, analyses@trend.sk

15. marca 2006

Vec: Stanovisko ku konceptu redistribučného odvodu a odvodového bonusu

Vážený pán Sulík,

Vami predstavený model v jeho súčasnej podobe považujeme za koncepčný, konzistentný, a najmä reálnu alternatívu súčasnej nekoncepčnej a protirečivej sociálnej politiky, ktorú ste teoreticky dobre vyargumentovali, faktograficky podložili a doplnili tiež rozpracovanou predstavou o jeho zavádzaní.

Navrhovaný systém rozumným spôsobom vymedzuje sociálnu solidaritu, čím vytvára priestor na atraktívne zmiernenie daňovo-odvodového zaťaženia, a to bez toho, aby to destabilizovalo verejné financie.

Hoci vplyv na rôzne skupiny prispievateľov i beneficientov systému sociálnej solidarity je rôzny, navrhovaný koncept je lepší ako súčasný. Výrazne totiž obmedzí motiváciu i možnosti vyhýbania sa odvodom (i nerovnosti v súčasnom systéme) na strane platiteľov a zároveň redukuje možnosti zneužívania zo strany beneficientov. Podľa našej mienky by tento moderný sociálny koncept pôsobil v domácej ekonomike proaktívne a prorastovo.

Oceňujeme najmä výrazné zjednodušenie administratívy spojenej s daňovo-odvodovou agendou. Súčasný rozsah byrokracie v tejto oblasti totiž sťažuje zamestnávanie možno viac ako samotné odvodové sadzby. Pritom na rozdiel od odvodových platieb početné výkazy a hlásenia nepomáhajú financovať solidaritu, ale naopak vyžadujú byrokratický aparát, ktorý časť vyzbieraných zdrojov neefektívne spotrebúva.

Kvitujeme tiež Vašu odvahu navrhnúť postupný útlm zásluhovosti v prvom pilieri dôchodkového zabezpečenia s tým, že v cieľovom období garantuje iba elementárnu dôchodkovú dávku. Súhlasíme s názorom, že zásluhovosť do verejných financií nepatrí vôbec. A to sa týka aj iných verejných poistení, ktoré navrhujete zo sociálneho systému vypustiť (úrazové, nemocenské, v nezamestnanosti).

Kľúčové princípy, ktoré prezentujete vo svojej aktuálnej sprievodnej štúdii, v plnom rozsahu zdieľame. Preto týmto listom vyjadrujeme našu podporu konceptu redistribučného odvodu a odvodového bonusu a odporúčame jeho implementáciu v slovenskej ekonomike. Mohlo by sa tak predísť ďalšej eskalácii problémov, ktoré spôsobuje nákladný a demotivujúci systém sociálneho zabezpečenia postavený na prežitých a neudržateľných princípoch spred zhruba 120 rokov.

S pozdravom

Pavol Suďa
riaditeľ

Ján Kovalčík
hlavný analytik

IPP Inštitút pre penzijnú politiku, Mierová 129, 821 05 Bratislava

Bratislava, 21.3.2006

Stanovisko Inštitútu pre penzijnú politiku o.z. ku koncepcii Odvodového bonusu

Vážený pán Sulík,

Vami spracovanú koncepciu považujeme za vysoko profesionálne riešenie súčasných aj budúcich problémov, ktorým dnes čelí dôchodkový systém na Slovensku. Koncepčným a jednoduchým spôsobom odstraňuje všetky jeho nedostatky a dáva mu zmysel, na ktorom má byť postavená spravodlivá dôchodková politika štátu.

Navrhovaný systém vnímame ako modernú alternatívu k súčasnej nekoncepčnej, skostnatenej a neustále sa meniacej dôchodkovej politike štátu. Vysoko oceňujeme najmä skutočnosť, že Vami navrhovaný koncept odstraňuje z dôchodkového systému duplicitnú zásluhovosť, ktorú v plnej miere prenecháva súkromnému sektoru.

Ako veľmi pokrokovú vnímame integráciu daňovej a sociálnej agendy, ktorá výrazne znižuje administratívnu a nákladovú náročnosť fungovania systému sociálnych a daňových platieb.

Domnievame sa, že úlohou štátu nie je vyrovnávať a kompenzovať príjmové rozdiely medzi občanmi, ale zabezpečiť a garantovať ich vzájomnú solidaritu. Solidarita pritom nesmie byť bezhraničná, ak má plniť svoj zmysel mala by poskytovať len toľko koľko je nevyhnutné na prežitie (životné minimum). Aj preto sa stotožňujeme s Vaším riešením.

Systém Odvodového bonusu aj podľa nášho názoru výrazne v dlhodobom horizonte prináša finančnú udržateľnosť celého sociálneho systému.

Keďže sa plne stotožňujeme so všetkými zásadami na ktorých je postavené Vaše riešenie finančného vzťahu medzi občanom a štátu, vyjadrujeme Vám plnú podporu a veríme v jeho skorú implementáciu

S pozdravom

Michal Gajdzica,
predseda rady združenia

Nadácia
F. A. Hayeka

Vážený pán
Richard Sulík

Bratislava, 1. októbra 2005

Stanovisko k návrhu zavedenia Odvodového bonusu a redistribučného odvodu

Vážený pán Sulík,

Dovoľte nám v mene Nadácie F. A. Hayeka Bratislava vyjadriť týmto listom podporu Vášmu návrhu komplexnej reformy sociálneho systému v Slovenskej republike, pod názvom „Odvodový bonus a redistribučný odvod".

Neúmerne vysoké odvodové zaťaženie a komplikovaný sociálny systém považujeme za jeden z hlavných problémov slovenskej ekonomiky a za jednu z najvýznamnejších prekážok podnikania. Sadzby odvodov sú na Slovensku druhé najvyššie v krajinách EÚ i OECD. Podľa našich analýz viac ako polovicu celkových mzdových nákladov priemerného bezdetného zamestnanca na Slovensku pohltia dane a odvody – pričom len podiel odvodov na celkových mzdových nákladoch presahuje 36 percent.

Návrh odvodového bonusu, vychádzajúci z princípu negatívnej dane aj nám blízkeho Miltona Friedmana, je prvou skutočne ucelenou koncepciou zásadnej a systémovej reformy sociálneho systému na Slovensku. Hoci sa politickým diskusiám i odborným analýzam Vášho návrhu iste nevyhneme, považujeme princípy, na ktorých je založený, za úplne správne.

Zavedenie Vášho systému je logickým pokračovaním daňovej reformy z konca roku 2003, a šancou, ako opäť urobiť z našej krajiny reformného lídra, podporiť zamestnanosť, odstrániť azda najvýraznejšiu prekážku podnikateľského prostredia, a v konečnom dôsledku tak prispieť k ekonomickému rastu a zlepšeniu života všetkých občanov Slovenska.

Budeme veľmi radi, ak Vám budeme môcť byť akokoľvek nápomocní pri presadzovaní Vášho návrhu.

S pozdravom

Ing. Martin Chren
riaditeľ
Nadácia F. A. Hayeka Bratislava

PhDr. Ján Oravec, CSc.
prezident
Nadácia F. A. Hayeka Bratislava

Nadácia F. A. Hayeka Bratislava
Jaškova 6
821 03 Bratislava
Tel.: 02 / 48 291 585
Fax: 02 / 48 291 243
hayek@hayek.sk www.hayek.sk

Stanovisko Health Policy Institute k odvodovému bonusu

Bratislava, 17.3.2006

Vážený pán Sulík,

dovoľte, aby som v mene Health Policy Institute vyjadril našu podporu Vášmu návrhu odvodového bonusu, ktorý paradigmaticky mení finančný vzťah občana a štátu.

Napriek tomu, že odvodový bonus odvážne kombinuje princíp peňažného (sociálne poistenie) a nepeňažného plnenia (zdravotné poistenie), sme presvedčení, že takáto kombinácia je možná, bude si však vyžadovať mimoriadnu koordináciu nielen pri dizajne celého systému, ale predovšetkým pri jeho implementácii do života.

Aby daňový, sociálny a zdravotný systém mohli byť efektívne prepojené, je podľa nás nevyhnutné naplniť pre všetky tri systémy nasledovné predpoklady:

1. zjednotené vymeriavacie základy
2. odvody platí jedine fyzická osoba
3. systém ročného zúčtovania
4. jednotný identifikátor
5. evidenciu, správu a vymáhanie pohľadávok preberá na seba štát cez daňové úrady
6. komunikácia medzi daňovými úradmi a zdravotnými poisťovňami
7. individuálny účet

Uvedené argumenty nás vedú k presvedčeniu, že odvodový bonus je plne aplikovateľný na systém peňažných dávok vyplácaných štátom občanovi a jeho aplikácia na systém zdravotného poistenia sa bude týkať predovšetkým výberu a platenia poistného. Za mimoriadne dôležité však považujeme, aby prerozdelenie a nákup zdravotnej starostlivosti boli vykonávané zdravotnými poisťovňami.

S úctou

Peter Pažitný
Partner
Health Policy Institute

Tomáš Szalay
Partner
Health Policy Institute

HPI - Health Policy Institute, Hviezdoslavovo nám. 17, 811 02 Bratislava, Slovak Republic, + 421 2 54 643 051, hpi@hpi.sk | www.hpi.sk

KEA KLUB EKONOMICKÝCH ANALYTIKOV

VEC: STANOVISKO K REFORME ODVODOV VYPRACOVANOU P. SULÍKOM

Bratislava, 31.3.2006

Vážený pán Sulík,

Klub ekonomických analytikov (KEA) veľmi víta Vašu doterajšiu snahu o podporu a samotnú tvorbu reforiem v takých dôležitých oblastiach ako daňový alebo odvodový systém.

Vaša snaha o celospoločenskú diskusiu v oblasti odvodov je vysoko cenená. Reforma sociálneho systému v roku 2004 sa úspešne vysporiadala s najväčšími anomáliami dovtedy fungujúceho systému. Určite však existuje značný priestor pre ďalšie kroky smerujúce k zvýšeniu prehľadnosti a poriadku v sociálnom systéme. Výhodou Vášho návrhu je práve snaha o väčšiu transparentnosť a zjednodušenie celého systému. Výpočet odvodov z celkových príjmov, zavedenie negatívnej dane a vytvorenie inštitútu „superhrubej mzdy" sú dobré koncepty. Kľúčovou pozitívnou zmenou Vášho návrhu by bola náprava marginálneho zdanenia pre nízko príjmové skupiny.

Váš prístup k odstráneniu zásluhovosti je možnou alternatívou. V takom prípade by však bolo potrebné minimalizovať úlohu štátu. Samotné odstránenie zásluhovosti bez zmenšenia úlohy štátu je reálne riziko čiastočného nedostatočného zavedenia Vášho konceptu. Takéto nedostatočné zavedenie by mohlo byť dokonca horšie ako súčasný stav.

Členovia KEA nemajú na odstránenie zásluhovosti a minimalizovanie štátnej sociálnej politiky jednotný názor. Väčšina členov by uvítala, ak by bol Váš systém zavedený, viac sociálnych dávok pre rôzne životné situácie, ako aj dôkladné odkomunikovanie všetkých zmien oproti súčasnému systému.

Každopádne KEA veľmi oceňuje Vami vyvolanú spoločenskú diskusiu o stále nie dobre nastavenom sociálnom systéme a tešíme sa na budúcu spoluprácu.

Ján Tóth

S pozdravom,

Ján Tóth

Chce to len viac odvahy

SME, NÁZORY, 29. 9. 2004

Väčšina z nás minulý rok lapala po dychu, keď sme sa dozvedeli, že na základe diplomovej práce Richarda Sulíka sa má na Slovensku zavádzať rovná daň. Ozvalo sa mnoho oponentov. Príklady Estónska, Hongkongu či Ruska však ukázali, že systém je životaschopný. A dobrý. Po deviatich mesiacoch to môžeme povedať aj na Slovensku. A to všetko vďaka tomu, že zopár mladých ľudí na ministerstve financií malo odvahu.

Sulík rozpracoval aj návrh reformy sociálneho systému. Inšpiroval sa teóriou nositeľa Nobelovej ceny Miltona Friedmana. Jeho predstava jednotného odvodu a jednotnej sociálnej dávky je nesmierne elegantná. Ľudia nebudú behať po úradoch s papiermi. Do dôchodku odídeme, keď sa nám zachce. Nikto nám nezabráni legálne zamestnať upratovačku na dve hodiny denne za tisícku mesačne, pričom štát jej ďalšie tisíce doplatí. Dostaneme všetci jednu sociálnu dávku a z vyšších príjmov, ktoré nám zostanú, si sami určíme, aký nadštandard si doplatíme – či doplnkové dôchodkové poistenie, doplnkové zdravotné poistenie či poistenie v nezamestnanosti.

Je to sen mnohých ekonómov. Žiaľ, len sen. Na rozdiel od rovnej dane v prípade odvodového bonusu neexistuje krajina, ktorá by túto myšlienku uviedla do praxe. To znamená, že nápad je zlý? V žiadnom prípade. To znamená, že je to príliš zásadný zásah do tradičného ponímania finančného vzťahu medzi občanom a štátom, ktorý si vyžaduje zložité dosahové analýzy a hlavne veľa odvahy. Odvaha však chýba. Ivan Mikloš, ktorý má vo svete imidž superreformátora, sa snaží z diskusie o odvodovom bonuse vyvliecť, Ľudovít Kaník navrhnutý systém úplne nezatracuje, ale tiež o ňom veľmi neuvažuje.

Otázka znie: páni ministri, je to až taký problém vyčleniť z vašich poradných tímov po jednom, po dvoch ľuďoch, ktorí prehryzú Sulíkov návrh zo všetkých strán a pokúsia sa v ňom vychytať prípadné chyby? Nič by vás to nestálo. Alebo stačí, že Mikloš po sebe zanechá pomník v podobe daňovej a Kaník v podobe dôchodkovej reformy?

Martin Jaroš

Sulíkova reforma má už podporu firiem

SME, 1. 10. 2004

BRATISLAVA – Návrh zmeny sociálneho systému, ktorý navrhol autor daňovej reformy Richard Sulík, si zatiaľ získal jednoznačnú podporu len u zamestnávateľov. Práve oni prevzali záštitu nad seminárom, ktorý sa navrhnutým zmenám venoval. Prítomní diskutujúci odborári návrh nepochopili a ďalší ekonómovia ho prijali ako skvelý v prípade, že by sme budovali sociálny systém na zelenej lúke, nevedia si však predstaviť rýchlu zmenu súčasných poriadkov.

Tvrdej oponentúre podrobil návrh štátny tajomník ministerstva sociálnych vecí Miroslav Beblavý, ktorý vystúpil po Sulíkovi. Ocenil snahu o zjednodušenie odvodov a sociálnych dávok, zároveň však vyjadril presvedčenie, že ľudia sa budú snažiť vyhnúť plateniu odvodov tak, ako sa vyhýbajú daniam, kvôli čomu bude systém neudržateľný. Myslí si tiež, že Sulík vychádza zo zlých výpočtov a systém zaťaží verejné financie.

„To tvrdí on, ja som presvedčený, že moje prepočty sú dobré. Ak budú chcieť dokázať, že sa mýlim, budú na mňa musieť poslať Tvarošku s Ódorom, pretože Beblavý to ne-

vie," bránil sa po skončení seminára Sulík. Vladimír Tvaroška je štátnym tajomníkom rezortu financií a Ľudovít Ódor je hlavným ekonómom toho istého ministerstva.

Beblavý zdôraznil, že niektoré časti Sulíkovej koncepcie by sám rád uviedol do praxe. „Už päť rokov sa snažím presadiť myšlienku, aby sa pracovné zmluvy uzatvárali na celkové mzdové náklady a aby celé odvodové bremeno prešlo na zamestnanca. Nič by sa tým fakticky nezmenilo, ale spriehľadnilo by to celý systém. Žiaľ, nenašla sa politická podpora," povedal.

Za Republikovú úniu zamestnávateľov návrh reformy podporil člen jej sociálneho výboru Juraj Borgula. Zamestnávatelia totiž pri existujúcich pracovných kontraktoch nepocítia žiadnu zmenu, pretože na súčasných zamestnancov by vynakladali rovnaké peniaze ako dnes. Otvorila by sa im však cesta na zamestnávanie ľudí na nízko platené servisné činnosti, nevyžadujúce vysokú kvalifikáciu. „Najviac nezamestnaných je dnes medzi mladými ľuďmi bez praxe, medzi ľuďmi s nízkym vzdelaním a obyvateľmi východného Slovenska," povedal. Podľa neho takíto ľudia nemajú šancu sa okamžite zamestnať za vysoký plat, systém im však bráni v tom, aby ich niekto zamestnal aj za nízky.

Tézu, že lacná práca je na Slovensku drahá, zjavne nepochopili prítomné zástupkyne Konfederácie odborových zväzov, ktorých sa to dotklo, a Sulíkovi a zamestnávateľom zaželali, aby navrhnutá reforma nikdy neprešla.

O čo v návrhu ide

Koncepcia sociálneho systému z pera Richarda Sulíka má skončiť konsolidáciu finančných vzťahov medzi občanom a štátom, ktorá sa začala daňovou reformou. Podľa návrhu by mal každý občan nárok na sociálnu dávku (odvodový bonus) bez ohľadu na to, či pracuje alebo nie. Dávka by sa len mierne znižovala – o desať percent vlastného príjmu. Zároveň by sa súčasných osem sociálnych odvodov zlúčilo do jediného na úrovni 20 %, ktorý by znášal zamestnanec. Zamestnávateľ by odvody neplatil a celú úsporu by premietol do odmeny pracovníka. Sulík odhaduje, že každý pracujúci na tom získa, minimálne tri štvrtiny ľudí dokonca významne – viac ako 800 korún mesačne. Zásadne by sa tým zjednodušil sociálny systém a vytvoril by sa priestor na zamestnávanie ľudí, ktorí si nemôžu dnes nájsť prácu. Obzvlášť nízko plateným by vďaka bonusu štát fakticky dodatočne dotoval ich príjmy.

AUTOR DAŇOVEJ REFORMY NAVRHOL POLOVIČNÉ ODVODY

Pravda, 18. 5. 2005

BRATISLAVA (jp) – Výška odvodov na Slovensku, ktorú kritizujú podnikatelia a upozorňujú na ňu aj zahraničné inštitúcie, by podľa návrhu spoluautora daňovej reformy Richarda Sulíka mohla klesnúť takmer na polovicu. Zamestnávatelia by navyše za pracovníkov neodvádzali nič.

Sulík navrhuje, aby sa všetkých 13 súčasných odvodov, ktoré platí zamestnávateľ aj zamestnanec, nahradilo jedným, tzv. redistribučným odvodom vo výške 20 percent zo všetkých príjmov, ktoré človek má.

Z týchto dvadsiatich percent príjmov by štát financoval základnú sociálnu a zdravotnú starostlivosť. „Každý by mal zaručené životné minimum a lekárske ošetrenie," tvrdí Sulík. Peniaze, ktoré by ľudia získali navyše, by podľa Sulíka mohli vložiť do komerčného zdravotného, životného alebo dôchodkového poistenia. Sulík tiež navrhuje, aby počet sociálnych platieb, ktoré na začiatku roka vyčíslil na 56, nahradil jednou. „Takáto platba, odvodový bonus, ktorého maximálna výška je životné minimum, by klesala s rastúcim príjmom daňovníka," hovorí Sulík.

Štát by podľa Sulíka musel zabezpečiť, aby súčasní i budúci dôchodcovia nedostali menej peňazí, a preto by sa na vyplácanie odvodového bonusu vzťahovalo 35-ročné prechodné obdobie.

„Je to radikálny návrh, ale ja neverím, že sa priepasť dá preskoč na dvakrát. Eugen Jurzyca z Ineka tvrdí, že by sa systém mohol zavádzať postupne desať až dvadsať rokov, ale ja som za okamžité uplatnenie," dodáva Sulík.

Rozumné, ale nepriechodné

SME, NÁZORY, 19. 5. 2005

Návrh na reformu odvodovej sústavy i sociálnych platieb, s ktorým opäť prichádza Richard Sulík, bude údajne posudzovať poradný zbor ministra financií. Prognóza je neveselá – celý ho zamietne. Netreba ísť do veštiarne, Ivan Mikloš projekt označil za „nerealizovateľný", už keď sa s ním autor prvýkrát vynoril. Na veci sotvačo zmení, že Sulík nejaké detaily spresnil či upravil. Kľúčovým dôsledkom zavedenia jediného odvodu a jedinej sociálnej dávky by totiž neboli nejaké fiškálne efekty (hoci v rádoch miliárd), ale totálna zmena vnímania úlohy štátu v živote spoločnosti. Je utopická predstava, že systém postavený na minimalizácii zaopatrovacích funkcií štátu si osvojí tá politická elita, ktorá nedokázala zaviesť ani mikroskopické školné, ktorá zvyšuje dôchodky vražedným koeficientom inflácie a priemernej mzdy, ktorá udržiava plošné detské prídavky (a pod.). Sulíkov návrh je politicky nepriechodný – aj ako námet do volebných programov. Slovenskí politici sú reformní relatívne, nie principiálne. Nie sú ešte schopní voličom povedať: vezmeme vám podstatne menej peňazí, ale odteraz (alebo po istom prechodnom období) máte nárok iba na životné minimum a – zvyšok je na vás. Niežeby sa to nedalo vysvetliť a prípadne aj volebne ustáť, ale chýba odvaha i vnútorné presvedčenie.

Napriek skepse je dobre, že Sulík nedá pokoj a návrh opakuje. Nemusí to byť presne odvodový bonus, východiskom z iracionálneho a neudržateľného sociálneho štátu však môže byť iba zásadne zredukovaný model, postavený na solidarite iba pre tých, ktorí sú naozaj odkázaní. Žiadne prerozdeľovanie od každého ku každému s armádou darmožravých úradníkov. Sulíkov návrh sa tomu významne približuje (hoci jeho slabinou je paradoxne plošnosť dávky). Treba o ňom preto aspoň rozprávať a pomaly ho vnucovať politikom. Ucelenejší plán ako sanovať ekonomiku a demontovať sociálne experimenty 20. storočia totiž azda v celej Európe nevidieť. Dve ľubovoľné vety od Sulíka riešia viac ako celá Lisabonská stratégia.

Peter Schutz

Múdro vraví Miklošov rezort – len analyzovať už stačilo

SME, NÁZORY, 27. 9. 2005

Ministerstvo hospodárstva vydalo správu o stave podnikateľského prostredia, v ktorej navrhuje i päť ľahko a šesť ťažšie uskutočniteľných opatrení v oblasti odvodov:

1. Prepočet sadzieb jednotlivých odvodov tak, aby žiadny z fondov nebol výrazne stratový alebo ziskový. **Zbytočné opatrenie**. Meniť sadzby hore-dolu bude len zbytočne mýliť ľudí, aj tak budú deficity a prebytky, len menšie a aj tak skončia všetky peniaze v jednom vreci. Treba zlúčiť všetkých osem fondov do jedného a namiesto 13 odvodov platiť len jeden.
2. Definovanie hrubej mzdy ako 100 percent mzdových nákladov bez zmeny čistého príjmu. **Skvelá vec**. Ide o absolútne nevyhnutný predpoklad zjednotenia základu na výpočet dane a odvodu, zrušenia „bulharskej konštanty" u živnostníkov a dosiahnutie rovnakého odvodového zaťaženia všetkých subjektov. A ľudia konečne budú vedieť, koľko celkovo platia na náš štát.
3. Zrušiť garančné a úrazové poistenie. **Krok správnym smerom**. Zásluhovosť treba presunúť do súkromného sektora a všetky fondy, ktoré ju obsahujú, resp. obsahovali, zrušiť. Potom tie fondy, ktoré ostali, zlúčiť do jedného. Z dnešných trinásť odvodov ostane jeden, ktorý bude obsahovať len solidaritu a mať len charakter dane.
4. Platiť odvody až od príjmu prevyšujúceho nezdaniteľné minimum. **Pozitívny, ale nesystémový krok**. Konečne začína niekomu svitať, že lacná práca je drahá. Zavedenie nezdaniteľného minima aj pre odvody pomôže znížiť relatívne vysokú cenu lacnej práce. Zároveň však nedokáže vytvoriť súbeh sociálnej dávky a nízkej mzdy, nepresúva sociálne aspekty výlučne do odvodov a ostáva otázka, čo dostane zo systému ten, kto celý život zarábal len nezdaniteľné minimum.
5. Zrušenie automatického zvyšovania vymeriavacieho základu pre výpočet odvodov. **Nevhodné opatrenie**. Automatické zvyšovanie by malo ostať, aby sa do systému časom nevnášala distorzia. Mala by sa však zmeniť určujúca veličina z priemernej mzdy na životné minimum tak, aby celý systém odvodov a daní bol viazaný len na jednu externú veličinu, na životné minimum.
6. Zrušenie zásluhovosti v prvom pilieri. **Superskvelá vec**. Aj tak nikto nechápe, prečo, keď máme II. pilier so 100-percentnou zásluhovosťou a nulovou solidaritou, nemáme I. pilier so 100-percentnou solidaritou a nulovou zásluhovosťou. A aj tak nevie štát v I. pilieri dodržať to, čo minister Kaník nasľuboval. Zásluhovosť nie je úlohou štátu. Úlohou štátu je solidarita.
7. Zrušiť zdravotné odvody a nahradiť ich daňovým systémom. **Zbytočné opatrenie**. Ako sa to dieťa volá, je úplne jedno. Dôležité je, aby žiadne povinné odvody neobsahovali zásluhovosť. Či sa potom ešte budú volať odvody, alebo už dane, nie je podstatné.
8. Reforma zdravotníctva, pri ktorej by štát poskytoval iba nevyhnutné úkony a bremeno by sa presunulo na individuálne poistenie. **Skvelá vec**. Nie je to totiž nič iné ako skutočnosť, že štát sa obmedzí len na solidaritu a zároveň výrazne zníži povinné odvody. Dá tak svojim občanom priestor na slobodné rozhodnutie, či sa chcú komerčne pripoistiť, alebo ušetrené peniaze použiť inak.
9. Zrušenie poistenia v nezamestnanosti, resp. zavedenie osobných účtov. **Skvelá vec**. Opäť ide o obmedzenie úlohy štátu na solidaritu a súčasné výrazné zníženie odvodov. Každý si potom sám roz-

hodne, či sa chce proti nezamestnanosti pripoistiť, alebo peniaze použiť napríklad na stavbu domu.
10. Zníženie počtu dávok. **Superskvelá vec**. V januári 2002 malo Slovensko 33 sociálnych platieb, za tri roky nás sociálni inžinieri obdarovali množstvom ďalších a dnes ich máme takmer 60. Medzi nimi napríklad aj príspevok na sťahovanie sa za prácou, ktorý za 16 mesiacov dostalo 51 ľudí. Všetky dávky treba nahradiť jednou jedinou a síce odvodovým bonusom vo výške životného minima zníženého o 10 percent ostatných príjmov. To je systémové riešenie.
11. Komplexná analýza odvodového bonusu. **Zbytočné opatrenie**. Analyzovalo sa viac než dosť. Napríklad Bulletin ISP č. 5/04, ktorý vydalo ministerstvo práce v októbri 2004 alebo Ekonomická analýza 7, ktorú vydalo ministerstvo financií v júli 2005. Odvodový bonus bol aj témou kolégia ministra financií za účasti zástupcu ministerstva práce v júni 2003 a v júni 2005. Vážne a systémové nedostatky sú dostatočne známe. Už by bolo načase niečo aj spraviť, a nie stále len analyzovať. Napríklad by mohol prísť niekto, kto bude mať „gule" na to, aby v sociálnej oblasti došlo k podstatnej zmene – menej štátu, viac slobody.

RICHARD SULÍK

ODBORÁROM PREKÁŽA, ŽE JE PRIVEĽA SOCIÁLNYCH DÁVOK

SME, 7. 11. 2005

BRATISLAVA – Kým v roku 2002, ešte pred reformou sociálneho systému, bolo 33 rôznych sociálnych dávok, dnes za „pravicovej vlády" ich je 56. Spočítal to autor daňovej reformy Richard Sulík, ktorý bol poradcom ministra financií Ivana Mikloša.
Mnohé dávky sa podľa neho míňajú účinkom – ako príklad spomenul príspevok na sťahovanie za prácou, ktorý za 16 mesiacov dostalo iba 51 ľudí.
Štátny tajomník ministerstva práce Miroslav Beblavý Sulíkov výpočet dávok spochybňuje. Niektoré vraj započítal dvakrát, iné „so sociálnym systémom nemajú nič spoločné".
Nový sociálny systém je komplikovaný aj podľa Konfederácie odborových zväzov (KOZ). Jozef Špirko z Republikovej únie zamestnávateľov sociálny systém pokladá za taký rozsiahly, že ho bude ťažké udržať.
Viceprezident KOZ Vladimír Mojš si myslí, že sociálny systém rozvrátila „zlá a neodborne pripravená reforma" exministra Ľudovíta Kaníka. Štát sa podľa neho nesystémovo snaží riešiť zlú situáciu niektorých občanov „neustálym rastom" rôznych sociálnych dávok, príspevkov a podobne.
Počet sociálnych príspevkov nie je konečný. Novela zákona o službách zamestnanosti, o ktorej parlament čoskoro rozhodne, môže priniesť nový príspevok na dochádzku za prácou a minulý týždeň ministerka sociálnych vecí Iveta Radičová ohlásila ďalšie príspevky na vytvorenie pracovného miesta.
Sulík všetky dávky navrhuje nahradiť jednou, a to odvodovým bonusom vo výške životného minima zníženého o 10 percent ostatných príjmov. Sociálny systém by sa tak zjednodušil, ale podľa Beblavého by bol „menej motivačný a najmä bezohľadný k ľuďom v niektorých ťažkých životných situáciách".
Únia zamestnávateľov je za Sulíkov návrh, odborári nie. Mojš hovorí, že má mnoho „nevyjasnených otázok", a preto o ňom chcú diskutovať.

JOZEF ČAVOJEC

ÚRADNÍCI POVAŽUJÚ SYSTÉM ZA ADRESNÝ A PREHĽADNÝ

Hoci zmeny v oblasti sociálnych vecí sú pomerne časté, úradníci, ktorí ich vykonávajú, sociálny systém označujú za prehľadný a adresný.
Riaditeľka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Poprade Božena Figlárová hovorí, že zdravotne postihnutí si napriek rovnakej diagnóze vyžadujú individuálnu kompenzáciu.
Figlárová priznáva, že „testovanie nároku je prácne", ale to aj preto, že mnohé údaje, ktoré na rozhodovanie potrebujú, Sociálna poisťovňa či daňový úrad pre ochranu osobných údajov nemôžu sprístupniť.
Isté zmeny by úradníci navrhli. Podľa zamestnankyne jedného úradu v Košickom kraji je na zváženie zmena „administratívne náročného" prispievania na zamestnávanie nezamestnaných. „Odporúčame zaviesť tzv. daňový bonus pre každého zamestnávateľa, ktorý vytvorí pracovné miesto. Zamestnávateľ by pri ročnom daňovom zúčtovaní preukázal počet vytvorených pracovných miest a na základe toho by získal daňový bonus." (joč)

Radičová chce ukázať reálne odvody

Hospodárske noviny, 22. 12. 2005

Keď zamestnanci uvidia, koľko peňazí im každý mesiac berie štát, nespokojnosť môže vyvolať tlak na zníženie odvodov.

Systém odvodov by sa mal výrazne zjednodušiť a zefektívniť. Zároveň by sa mali zrovnoprávniť odvody zamestnancov a živnostníkov. Niektoré z navrhovaných zmien, ktoré to majú zabezpečiť, by sa mohli zapracovať už v novele zákona o sociálnom poistení, ktorú predloží ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny Iveta Radičová v marci budúceho roka. Podľa jej poradcu Richarda Sulíka má najväčšie šance návrh, aby sa zrušila odvodová povinnosť pre firmy a zároveň zvýšila hrubá mzda o dnešné odvody zamestnávateľa. Znamenalo by to, že poistné by sa strhávalo len zo zvýšených hrubých miezd zamestnancov. S tým súvisí aj zjednotenie stropu vymeriavacích základov pre všetky odvody.

Otvoria Zákonník práce?

„Dnešný strop je určený ako troj-, prípadne jedenapolnásobok priemernej hrubej mzdy za predposledný kalendárny rok," uviedol Sulík. Podľa neho by sa mal dočasne zvýšiť o 34,4 percenta alebo stanoviť nový ako 12-násobok životného minima, čo zodpovedá priemeru dnešných stropov zvýšených o odvody zamestnávateľa.

Podľa Sulíkovho návrhu by boli všetci zamestnávatelia povinní zvýšiť všetky hrubé mzdy do výšky 43 095 korún o 34,4 percenta. Všetky mzdy vyššie ako táto suma by vzrástli o 14 825 korún. Takéto ustanovenie by muselo byť v Zákonníku práce. Jedine tak by bolo možné prinútiť zamestnávateľov, aby mzdy zvýšili.

Odvod zamestnanca by podľa návrhu naďalej odvádzal zamestnávateľ a prípadné pohľadávky by sa vymáhali od zamestnávateľa. A ako by sa táto zmena prejavila u zamestnancov a zamestnávateľov? Pre zamestnancov sa nezmení nič. „Akurát budú mať lepší prehľad o skutočnej výške odvodov a cene práce," povedal Sulík. To by v konečnom dôsledku mohlo vyvolať nevôľu a tlak verejnosti na zníženie odvodov. Zamestnávateľom síce odbudne povinnosť platiť, ale povinnosť odvádzať im zostane.

Dôležitý je konsenzus

Podľa Radičovej záleží „na širokej politickej, odbornej a verejnej diskusii", či tieto návrhy napokon prejdú. „Zjednodušenie odvodového zaťaženia a presun na daňové úrady sú však prijaté ako istý koncept uznesením vlády na prípravu analýzy a potrebných krokov." Radičová tvrdí – nechcem nič urýchliť, aby som neskôr nemusela naprávať prípadné chyby. Legislatívne zmeny chce predložiť, až keď si bude istá, že sa o nich dokážu politici dohodnúť.

Minister financií Ivan Mikloš potvrdil, že so spoločným vymeriavacím základom a prenesením odvodov do hrubej mzdy zamestnancov vo svojich materiáloch a analýzach počítali. Pre Sociálnu poisťovňu je prijateľným návrhom aj zmena sadzieb zamestnanca tak, aby v jednotlivých fondoch nevznikali príliš veľké prebytky. „Mohlo by sa zaviesť aj ročné zúčtovanie, ale najprv sa musí vyriešiť otázka presunu na daňové úrady," povedal predseda Rady riaditeľov Sociálnej poisťovne František Halmeš.

Úloha novej vlády

Časť návrhov je podľa Sulíka možné realizovať už v pripravovanej novele zákona o sociálnom poistení s platnosťou od júla 2006. Zvyšné návrhy, ako napríklad zlúčenie odvodov do jedného, zjednotenie základu dane a vymeriavacieho základu na výpočet odvodov, presmerovanie ich výberu zo Sociálnej poisťovne na daňové úrady a ročné zúčtovanie v sociálnom poistení, bude možné uskutočniť až po rozsiahlejšej príprave, najskôr od januára 2007. Spomínaný prechod na daňové úrady si však vyžiada zásadnú systémovú zmenu. Preto Sulík nepovažuje za pravdepodobné, že by k týmto zmenám pristúpila už táto vláda. „Skôr sa vypracuje len legislatívny zámer a budúca vláda rozhodne, čo s ním. Ak však zostane táto, bude v zmenách pokračovať."

Prílohy

ODVODOVÝ BONUS

Slovensko má „najrovnejšiu“ rovnú daň vo svete

Nízky počet sadzieb robí daňový systém prehľadným. Napriek tomu, že medzičasom vyše 30 krajín sveta má zavedenú rovnú alebo de facto rovnú daň, existujú značné rozdiely. Nasledujúce porovnanie dáva prehľad o daňových systémoch 73 krajín. Jedine Slovensko má všetky porovnávané sadzby rovnaké. Samozrejme, existujú oveľa dôležitejšie kritériá, napríklad sama výška sadzby. A predsa len, Slovensko je jediná krajina na svete, kde platí, že jedno, akú hodnotu jedno kto vytvorí alebo spotrebuje, pokiaľ sa platí daň, je to 19 %. Tomuto sa hovorí ROVNÁ DAŇ.

P.č.	Krajina	Daň z príjmov PO		Daň z príjmov FO		DPH			štandardná odchýlka
		sadzba 1	sadzba 2	spodná	horná	sadzba 1	sadzba 2	sadzba 3	
1	Slovensko	19,00%		19,00%	19,00%	19,00%			0,000
2	Hong Kong	17,50%		16,00%	20,00%	-			0,020
3	Rusko	24,00%		13,00%	13,00%	10,00%	18,00%		0,055
4	Bulharsko	15,00%		10,00%	24,00%	20,00%			0,060
5	Rumunsko	3,00%	16,00%	16,00%	16,00%	19,00%			0,063
6	Lichtenštajnsko	7,50%	15,00%	1,00%	17,00%	7,60%			0,064
7	Libanon	15,00%		4,00%	21,00%	10,00%			0,072
8	Peru	30,00%		15,00%	30,00%	19,00%			0,076
9	Brazília	34,00%		15,00%	27,50%	17,00%	20,00%		0,079
10	Maurícius	15,00%	25,00%	10,00%	30,00%	15,00%			0,082
11	Estónsko	24,00%		24,00%	24,00%	5,00%	18,00%		0,082
12	Litva	15,00%		25,00%	25,00%	5,00%	18,00%		0,082
13	Cyprus	10,00%	15,00%	20,00%	30,00%	5,00%	15,00%		0,086
14	Arménsko	20,00%		10,00%	20,00%	0,00%	20,00%		0,089
15	Costa Rica	10,00%	30,00%	10,00%	25,00%	13,00%			0,092
16	Ukrajina	25,00%		13,00%	13,00%	0,00%	20,00%		0,094
17	Maďarsko	16,00%		18,00%	38,00%	15,00%	25,00%		0,095
18	Singapur	20,00%		4,00%	22,00%	5,00%			0,095
19	Fínsko	26,00%		10,50%	33,50%	8,00%	17,00%	22,00%	0,096
20	Fidži	31,00%		15,00%	31,00%	12,50%			0,100
21	Island	18,00%	26,00%	36,99%	39,45%	14,00%	24,50%		0,101
22	Guatemala	31,00%		15,00%	31,00%	12,00%			0,101
23	Česko	26,00%		15,00%	32,00%	5,00%	19,00%		0,103
24	Zambia	15,00%		10,00%	30,00%	-			0,104
25	Lotyšsko	15,00%		10,00%	35,00%	5,00%	9,00%	18,00%	0,106
26	Keňa	30,00%	37,50%	10,00%	30,00%	16,00%			0,113
27	Turecko	30,00%		15,00%	40,00%	18,00%			0,115
28	Saudská Arábia	20,00%		0,00%	20,00%	-			0,115
29	Južná Afrika	30,00%		18,00%	40,00%	14,00%			0,118
30	Írsko	12,50%	25,00%	20,00%	42,00%	4,40%	13,50%	21,00%	0,119
31	Kanada	32,00%	40,00%	16,00%	29,00%	7,00%	15,00%		0,124
32	Taliansko	33,00%		23,00%	43,00%	10,00%	20,00%		0,126

P.č.	Krajina	Daň z príjmov PO		Daň z príjmov FO		DPH			štandardná odchýlka
		sadzba 1	sadzba 2	spodná	horná	sadzba 1	sadzba 2	sadzba 3	
33	Malajzia	20,00%	28,00%	1,00%	28,00%	-			0,127
34	Španielsko	30,00%	35,00%	15,00%	45,00%	16,00%			0,127
35	Portugalsko	27,50%		10,50%	40,00%	5,00%	12,00%	21,00%	0,129
36	Kórea	14,30%	27,50%	9,90%	39,60%	10,00%			0,129
37	Gibraltar	20,00%	35,00%	17,00%	45,00%	-			0,131
38	Malta	35,00%		15,00%	35,00%	5,00%	18,00%		0,131
39	Nemecko	25,00%		15,00%	42,00%	7,00%	16,00%		0,133
40	Japonsko	22,00%	30,00%	10,00%	37,00%	5,00%			0,133
41	Mexiko	32,00%		3,00%	33,00%	10,00%	15,00%		0,133
42	Argentína	35,00%		6,00%	35,00%	10,50%	21,00%		0,134
43	Poľsko	19,00%		19,00%	40,00%	0,00%	7,00%	22,00%	0,137
44	Pakistan	35,00%		7,50%	35,00%	15,00%			0,140
45	Filipíny	32,00%		5,00%	32,00%	10,00%			0,142
46	Čile	17,00%		5,00%	40,00%	18,00%			0,146
47	Taiwan	15,00%	25,00%	6,00%	40,00%	5,00%			0,146
48	Indonézia	30,00%		5,00%	35,00%	10,00%			0,147
49	Luxembursko	30,00%		6,00%	38,95%	3,00%	6,00%	15,00%	0,148
50	Rakúsko	25,00%		21,00%	50,00%	10,00%	20,00%		0,149
51	India	35,00%	40,00%	10,00%	30,00%	4,00%	12,50%		0,149
52	Egypt	40,00%		20,00%	40,00%	10,00%			0,150
53	Venezuela	1,00%	34,00%	6,00%	34,00%	14,00%			0,154
54	Monako	33,00%		0,00%	33,00%	19,60%			0,156
55	Tunis	10,00%	35,00%	0,00%	35,00%	6,00%	29,00%		0,156
56	Slovinsko	25,00%		16,00%	50,00%	8,50%	20,00%		0,157
57	Grécko	32,00%		0,00%	40,00%	4,50%	9,00%	19,00%	0,159
58	Thajsko	30,00%		5,00%	37,00%	7,00%			0,161
59	Chorvátsko	20,00%		15,00%	45,00%	0,00%	22,00%		0,162
60	Austrália	30,00%		17,00%	47,00%	10,00%			0,162
61	Francúzsko	15,50%	34,93%	10,00%	48,09%	2,10%	5,50%	19,60%	0,166
62	Belgicko	24,25%	33,99%	25,00%	50,00%	0,00%	6,00%	21,00%	0,167
63	Vietnam	28,00%		0,00%	40,00%	5,00%	10,00%		0,168
64	U.S.A	15,00%	35,00%	0,00%	35,00%	-			0,170
65	Nórsko	28,00%		28,00%	55,50%	7,00%	11,00%	25,00%	0,171
66	Švajčiarsko	7,80%	27,00%	6,00%	46,00%	7,60%			0,174
67	Čína	33,00%		5,00%	45,00%	17,00%			0,175
68	Veľká Británia	0,00%	30,00%	0,00%	40,00%	17,50%			0,178
69	Nový Zéland	33,00%		0,00%	39,00%	12,50%			0,180
70	Izrael	0,00%	25,00%	10,00%	49,00%	16,50%			0,185
71	Holandsko	27,00%	31,50%	0,00%	52,00%	6,00%	19,00%		0,187
72	Švédsko	28,00%		27,00%	60,00%	6,00%	25,00%		0,194
73	Dánsko	30,00%		38,00%	59,00%	0,00%	25,00%		0,213

Prehľad sociálnych platieb k 1.1.2006 a ich osud v systéme OB

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
dávky štátnej sociálnej podpory	1	prídavok na dieťa	600/2003 §1	rodič nezaopatreného dieťaťa, osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov alebo plnoleté nezaopatrené dieťa v špecifických prípadoch		mesačne	540
	2	rodičovský príspevok	280/2002 §1	rodič starajúci sa o dieťa do 3 rokov (ak má dieťa dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav tak do 6 rokov veku dieťaťa) alebo osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, starajúca sa o dieťa do 6 rokov, najviac však 3 roky od rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do tejto starostlivosti	rodičovský príspevok sa neposkytuje, ak rodič poberá materské alebo má nárok na nemocenskú dávku. Ak je však materské nižšie ako rodičovský príspevok, vypláca sa rodičovi rozdiel medzi rodičovským príspevkom a materským.	mesačne	4 230
	3	príspevok pri narodení dieťaťa	235/1998 §4	matka alebo otec (v osobitných prípadoch), ktorí majú trvalý pobyt na území SR, pri narodení každého dieťaťa		jednorazovo	4 460
	4	príspevok rodičom	235/1998 §7	rodičia, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá		ročne	2 420 dieťa do 6 r., 2 980 dieťa od 6-15 r., 3 170 dieťa nad 15 r.
		zaopatrovací príspevok	236/1998 §1	vlastné alebo osvojené nezaopatrené dieťa vojaka vykonávajúceho základnú alebo náhradnú službu v ozbrojených silách alebo civilnú službu	vojak nemá nárok na náhradu mzdy počas výkonu služby v ozbrojených silách	mesačne	900 ak ide o dieťa vojaka
				manželka vojaka starajúca sa o dieťa do 3 rokov (resp. 7 rokov) alebo je invalidná a nemá príjem zo zamestnania alebo sa sústavne pripravuje na povolanie a nemá príjem zo zamestnania			1 180 ak ide o manželku vojaka alebo vo výške súdom určenej vyživovacej povinnosti najviac však 1 180,-
				iná osoba, voči ktorej má vojak vyživovaciu povinnosť			
		jednorazový príspevok na úhradu potrieb dieťaťa v pestúnskej starostlivosti	265/1998 §12	dieťa pri zverení do pestúnskej starostlivosti (oprávnenou osobou na poberanie dávky je pestún) a pri zániku pestúnskej starostlivosti (oprávnenou osobou na poberanie dávky je plnoleté dieťa)		jednorazovo	5 840 dieťa do 6 r., 7 180 dieťa od 6-15 r., 7 650 dieťa od 15 r.
		opakovaný príspevok na úhradu potrieb dieťaťa v pestúnskej starostlivosti	265/1998 §14	nezaopatrené dieťa zverené do pestúnskej starostlivosti (do dosiahnutia plnoletosti je oprávnenou osobou na poberanie dávky pestún)	ak dieťa poberá dôchodok z dôchodkového zabezpečenia alebo súdom určené výživné od svojho pestúna, má nárok na opakovaný príspevok len vtedy, ak sú tieto príjmy nižšie ako opakovaný príspevok (a tento sa vypláca len do výšky tohto rozdielu)	mesačne	2 340 dieťa do 6 r., 2 880 dieťa od 6-15 r., 3 070 dieťa nad 15 r.
		odmena pestúna	265/1998 §16	pestún za výkon pestúnskej starostlivosti nezaopatreného dieťaťa (aj po skončení pestúnskej starostlivosti dosiahnutím plnoletosti dieťaťa, ak je naďalej nezaopatrené)	pestún nemá nárok na odmenu, ak poberá rodičovský príspevok na dieťa	mesačne	1 430 za každé zverené dieťa

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
1 312 573 detí	540	8 676 073		nahradí OB	Na každé dieťa do 15 rokov si daňovník uplatní určité percento ŽM (na 1 dieťa 80% ŽM, na 2 deti 140% ŽM, na 3 deti 180% ŽM, na 4 deti 200% ŽM, na 5 a viac detí 210% ŽM). Na deti nad 15 rokov si uplatní 100% ŽM.	bez prechodného obdobia
131 297 rodín	4 145	6 531 331	Rodičovský príspevok sa neposkytuje, ak dieťa navštevuje školské zariadenie, ktorému boli na dieťa poskytnuté prostriedky zo štátneho rozpočtu.	nahradí OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa do 3 rokov, má nárok na výchovné ŽM.	bez prechodného obdobia
4 762 rodín	4 385	232 467	Ak sa súčasne narodí viac detí, nárok na príspevok vzniká na každé dieťa (ak sa súčasne narodí 3 a viac detí a 2 z nich sa dožijú viac ako 28 dní, príspevok sa zvyšuje o polovicu na každé dieťa)	nahradí SO a ZO	Rodičia pred pôrodom platia výrazne nižšie odvody.	6 mesiacov
10 rodín	7 562	930	Jednou z podmienok nároku je, že aspoň 3 deti nie sú staršie ako 15 rokov.	ruší sa bez náhrady	Príspevok nie je spravodlivý voči rodinám s rovnakým počtom detí nenarodených súčasne. Príspevok dostáva v priemere len 10 rodín mesačne.	12 mesiacov
25 rodín	2 134	634	Zrušený k 31.12.2005 zákonom č. 570/2005 Z. z.	ruší sa bez náhrady	Príspevok sa poskytuje nezaopatreným osobám v prípade, že manžel je vojak (základná vojenská alebo civilná služba). Povinná základná alebo civilná služba je od roku 2006 zrušená a príspevok je bezpredmetný.	
64 rodín	8 220	6 313	Od roku 2006 je zákon č. 265/1998 Z. z. upravujúci príspevky pestúnskej starostlivosti zrušený a nahradený novým zákonom č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa	nahradí systém OB	Štát by mal podporovať všetky deti (vlastné, adoptívne a pestúnske) rovnako. Účel jednorazového príspevku je porovnateľný s účelom príspevku pri narodení dieťaťa, ktorý nahrádza solidárny a zdravotný odvod výrazne nižšími odvodmi. Okrem toho sa zvýši aj odmena pestúna.	
2 332 rodín	3 142	87 947		nahradí systém OB	Pestún si uplatní príslušné percento ŽM na každé zverené dieťa do 15 rokov.	
2 690 rodín	1 910	61 674		nahradí OB	Pestún má nárok na výrazne vyššie výchovné ŽM. Priemerný počet detí zverených pestúnovi je 1,2.	

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
	5	príspevok na pohreb	238/1998 §1	osoba s trvalým alebo prechodným pobytom na území SR, ktorá zabezpečila pohreb zomrelému, ktorý mal takisto trvalý alebo prechodný pobyt na území SR		jednorazovo	2 300
príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa	6	jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti	627/2005 §3	dieťa, ktoré je zverené do náhradnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, a ktorého náhradný rodič sa začal oň osobne starať		jednorazovo	8 840
	7	jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti	627/2005 §4	plnoleté dieťa pri zániku náhradnej starostlivosti, ktorá trvala aspoň 1 rok		jednorazovo	22 100
	8	opakovaný príspevok na dieťa zverené do náhradnej starostlivosti	627/2005 §5	nezaopatrené dieťa zverené do náhradnej starostlivosti alebo plnoleté nezaopatrené dieťa ak žije v domácnosti s osobou, ktorá bola do dosiahnutia jeho plnoletosti náhradným rodičom	opakovaný príspevok sa znižuje o sumu výživného, sirotského dôchodku, pozostalostnej úrazovej renty, sirotského výsluhového dôchodku, príjmu zo závislej činnosti alebo príjmu z podnikania, ktorý poberá dieťa	mesačne	3 320
	9	opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	627/2005 §6	náhradný rodič ak sa začal starať aspoň o 1 dieťa, ktoré mu bolo súdom zverené do náhradnej starostlivosti a nevykonáva túto náhradnú starostlivosť v zariadení pestúnskej starostlivosti (nemôže byť príbuzným dieťaťa v priamom rade)	náhradný rodič nemá nárok na opakovaný príspevok, ak má nárok na materské, na dávku nemocenského poistenia alebo rodičovský príspevok	mesačne	4 230 základná výška príspevku sa zvyšuje o 3000 Sk ak sa rodič stará o 3 deti a viac
	10	osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	627/2005 §7	náhradný rodič, ak sa začal starať o dieťa zdravotne ťažko postihnuté, ktoré mu bolo súdom zverené do náhradnej starostlivosti	náhradný rodič nemá nárok na osobitný opakovaný príspevok, ak sa mu poskytuje za starostlivosť o dieťa peňažný príspevok za opatrovanie, ak poskytuje dieťaťu opatrovateľskú službu alebo ak sa dieťaťu poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu	mesačne	1 740
znížené dane a odvody	11	nezdaniteľná časť na daňovníka	595/2003 §11	každý, kto dosahuje zdaniteľné príjmy	poberatelia starobných alebo predčasných starobných dôchodkov majú nárok, ak je ich dôchodok nižší ako 19,2-násobok životného minima (v tomto prípade si môžu uplatniť rozdiel 19,2-násobku životného minima a dôchodku)	ročne	90 816
		nezdaniteľná časť na manžela /-ku		každý, kto dosahuje zdaniteľné príjmy	daňovník si môže uplatniť nezdaniteľnú časť aj na manžela /-ku, ak príjmy manžela /-ky nedosahujú 19,2-násobok životného minima (uplatňuje si rozdiel)		90 816
	12	daňový bonus	595/2003 §33	rodič nezaopatreného dieťaťa alebo osoba, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov za každé vyživované dieťa žijúce s nimi v domácnosti	daňovník musí mať ročný zdaniteľný príjem zo závislej činnosti alebo funkčných požitkov vo výške minimálne 6-násobku minimálnej mzdy alebo zdaniteľné príjmy z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti vo výške minimálne 6-násobku minimálnej mzdy a vykázať základ dane	mesačne	540
		znížený odvod na starobné poistenie	461/2003 §131	rodič alebo osvojiteľ, ktorý sa stará o nezaopatrené dieťa		mesačne	0,5% na dieťa

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
4 327 občanov	2 300	120 106	Nárok na príspevok zaniká uplynutím jedného roku od pohrebu zomretého.	ruší sa bez náhrady	Príspevok dostávajú všetci rovnako, aj bohatí.	12 mesiacov
-	-	-		nahradí systém OB	Štát by mal podporovať všetky deti (vlastné, adoptívne a pestúnske) rovnako.	12 mesiacov
-	-	-		nahradí systém OB		12 mesiacov
-	-	-		nahradí systém OB	Účel týchto príspevkov nahrádzajú solidárny a zdravotný odvod výrazne nižšími odvodmi a mimoriadna štátna dávka, t.j. každý náhradný rodič má nárok na výchovné ŽM vo výške 4730 Sk. Okrem toho majú nárok na určité percento ŽM na Základné štátne dávky na deti.	bez prechodného obdobia
-	-	-		nahradí systém OB		bez prechodného obdobia
-	-	-		nahradí systém OB	Pri zdravotnom postihnutí má každý občan, aj náhradný rodič pri náhradnej starostlivosti o dieťa, nárok na mimoriadnu štátnu dávku vo výške 4-násobku ŽM a miery postihnutia.	bez prechodného obdobia
2 164 600 osôb	86 555	35 597 988		nahradí OB	Daňovník má nárok na základné štátnu dávku, ktorá nahradí nezdaniteľnú časť.	bez prechodného obdobia
112 000 osôb	74 224	1 579 486		nahradí OB	Daňovník si môže uplatniť na nepracujúcu manželku základnú štátnu dávku vo výške 100% ŽM.	bez prechodného obdobia
803 827 detí	5 000	4 019 135	V roku 2006 vzrástol bonus zo 450 na 540 korún a nahradil tak zrušenú odvodovú zľavu na starobné poistenie.	nahradí OB	Na každé dieťa do 15 rokov si daňovník uplatní určité percento ŽM a to aj v prípade, že nepracuje.	bez prechodného obdobia
803 827 detí	1 099	883 406	Od roku 2006 zrušený a nahradený zvýšeným daňovým bonusom.	nahradí SO a ZO	Jedná sa o nesystémové a nekoncepčné opatrenie, ktoré bude nahradené odvodmi v takmer polovičnej výške oproti dnešným odvodom.	bez prechodného obdobia

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
náhradné výživné	13	náhradné výživné	452/2004 §4	dieťa, ktoré nedostáva výživné schválené súdom a riadne si plní povinnú školskú dochádzku (žiadateľom je rodič dieťaťa)	náhradné výživné sa poskytne, len ak príjem žiadateľa a spoločne posudzovaných fyzických osôb nie je vyšší ako 2, 2-násobok sumy životného minima žiadateľa a súm životného minima spoločne posudzovaných fyzických osôb	mesačne	najviac 1,2-násobok životného minima pre každé nezaopatrené dieťa (2 580,-)
dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke	14	dávka v hmotnej núdzi	599/2003 §10	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú	Hmotná núdza je stav, keď príjem (viď poznámka) občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a nemôžu si ho zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením.	mesačne	1 560 jednotlivec 2 500 jednotlivec s dieťaťom (najviac 4 deti) 2 710 dvojica bez detí 3 700 dvojica s dieťaťom (najviac 4 deti) 3 710 jednotlivec s viac ako 4 deťmi, 4 950 dvojica s viac ako 4 deťmi ak je občan, alebo spoločne posudzovaná osoba tehotná žena, dávka sa zvyšuje o 350 Sk ak sa osoba stará o dieťa do 1 roku veku a podľa potvrdenia sa zúčastňuje preventívnych prehliadok, zvyšuje sa dávka o 350 Sk
	15	jednorazová dávka v hmotnej núdzi	599/2003 §15	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, ktorým sa vypláca dávka a príspevky		jednorazovo	najviac 3-násobok životného minima (14 190,-)
	16	príspevok na zdravotnú starostlivosť	599/2003 §11	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, ak splnili podmienky nároku na dávku v hmotnej núdzi		mesačne	50
	17	aktivačný príspevok	599/2003 §12	občan v hmotnej núdzi, ktorý si zvyšuje kvalifikáciu štúdiom, ktorý sa vzdeláva a pripravuje pre trh práce (ak ide o evidovaného uchádzača o zamestnanie), alebo ktorý vykonáva menšie obecné služby alebo dobrovoľnícke práce uskutočňované na základe dohody s úradom alebo obcou	Aktivačný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, ak im patrí príspevok na vykonávanie absolventskej praxe	mesačne	1 700

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
1 335 rodín	2 410	38 620	Ak príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny poskytne náhradné výživné, súčasne si uplatňuje nárok na vrátenie u osoby, za ktorú toto výživné platí a penále vo výške 25% poskytnutého náhradného výživného.	nahradí OB	Pre prípady, kde druhý rodič si neplní svoju vyživovaciu povinnosť, je určená Výživná štátna dávka.	žiadne
160 534 rodín	3 663	7 057 523	za príjem sa nepovažuje 25% sumy príjmu zo závislej činnosti, sumy invalidného, sociálneho, starobného (dôchodcovi, ktorý získal obdobie dôchodkového poistenia viac ako 25 rokov, sa táto suma zvyšuje o 1% priznaného dôchodku za každý ďalší rok dôchodkového poistenia), sirotského, vdovského, vdoveckého dôchodku, 25% sumy materského, príjem z príležitostnej činnosti do výšky 2-násobku životného minima, štipendium, daňový bonus, príspevok na vykonávanie absolventskej praxe a i.	nahradí OB	Každý občan má nárok na OB vo výške úhrnu štátnych dávok znížených o 10% ostatných príjmov. Z toho vyplýva, že v prípade, ak občan nemá žiadne príjmy, má nárok na základnú štátnu dávku zníženú o RD, SO a ZO v sume 2980,- Sk.	bez prechodného obdobia
			jednorazová dávka v hmotnej núdzi je určená na úhradu mimoriadnych výdavkov na nevyhnutný odev, základné vybavenie domácnosti, zakúpenie školských potrieb pre nezaopatrené dieťa a na mimoriadne liečebné náklady	ruší sa bez náhrady	Štát garantuje každému občanovi základnú štátnu dávku, ktorú mu neprestane vyplácať v prípade iných príjmov ale len mierne znižovať. Občan v hmotnej núdzi má teda možnosť si privyrobiť napr. menšími obecnými prácami bez straty štátnej podpory.	bez prechodného obdobia
			na príspevok nemá nárok osoba, ktorá je oslobodená od povinnosti platiť v zdravotníckych zariadeniach	ruší sa bez náhrady	Zanedbateľná výška príspevku.	bez prechodného obdobia
				nahradí OB	Aktivačný príspevok umelo vytvára pracovné miesta na úkor regulérnych pracovných miest (crowding out efect). OB vytvára súbeh medzi sociálnou dávkou a nízkou mzdou a efektívne tak nahrádza aktivačný príspevok (avšak bez crowding out efectu). Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných aktivačných príspevkov.	12 mesiacov

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke	18	príspevok na bývanie	599/2003 §13	občan v hmotnej núdzi alebo fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, sú vlastníkom alebo nájomcom bytu alebo rodinného domu a uhrádzajú náklady spojené s bývaním		mesačne	1 360 občan v hmotnej núdzi, 2 150 občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú
	19	ochranný príspevok	599/2003 §14	občan v hmotnej núdzi a fyzické osoby, ktoré sa spoločne s ním posudzujú, ktoré si z presne zákonom stanovených dôvodov nemôžu zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť si v hmotnej núdzi a splnili podmienky na vznik nároku na dávku	Ochranný príspevok nepatrí občanovi v hmotnej núdzi alebo fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, ak im patrí aktivačný príspevok	mesačne	1 700
dotácie žiakom a štipendiá	20	dotácia na stravu	3749/2005-II/1 §5	dieťa, ktoré navštevuje predškolské zariadenie alebo školu, ak žije v rodine, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi alebo ktorej príjem nedosahuje výšku životného minima alebo všetky deti, ktoré navštevujú predškolské zariadenie alebo školu, v ktorej je najmenej 50% detí z rodín, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi	rodičia týchto detí musia prispieť na stravu sumou od 1 Sk do 5 Sk na každé odobraté jedlo	mesačne	26 najviac na 1 stravovací deň
	21	dotácia na školské potreby	3749/2005-II/1 §6			polročne	1 000
	22	dotácia na motivačný príspevok	3749/2005-II/1 §7	dieťa, ktoré navštevuje školu, ak žije v rodine, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi a jeho priemerný prospech je do 2,5 za posledný školský polrok alebo všetky deti, ktoré navštevujú školu, v ktorej je najmenej 50% detí z rodín, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi alebo príjem rodiny nedosahuje výšku životného minima a ich priemerný prospech je do 2,5 za posledný školský polrok		mesačne	500 pre dieťa s prospechom do 1,5, 300 pre dieťa s prospechom do 2,5 200 ak si dieťa zlepšilo prospech najmenej o 0,5
	23	sociálne štipendium	326/1990 §5	študent vysokej školy	mesačné príjmy študenta spolu s príjmami spoločne posudzovaných osôb nemôžu presiahnuť sumu 3700,- na 1 osobu	mesačne	2 000 najviac, podľa mesačného príjmu na 1 osobu
	24	prospechové štipendium	453/2005 §2	študent VŠ študujúci v dennej forme štúdia za vynikajúce plnenie študijných povinností v predchádzajúcom akademickom roku, ak neštuduje študijný program tretieho stupňa a nemal počas predchádzajúceho akademického roku prerušené štúdium.		jednorazovo	20 000
	25	mimoriadne štipendium	453/2005 §4	študen vysokej školy		jednorazovo	11 000
	26	štipendium žiakom stredných a špeciálnych škôl	311/2004 §3	žiak strednej školy alebo špeciálnej školy, ak sa spoločne posudzuje s osobami, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi		mesačne	1 200 najviac pri priemernom prospechu do 2,0 (inak podľa prospechu)

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
				nahradí OB	Účel príspevku na bývanie je obsiahnutý v OB.	12 mesiacov
				nahradí OB	Ochranný príspevok je určený pre okruh občanov (prísne vymedzený v zákone č. 599/2003 Z.z.), ktorí nemajú možnosť získať aktivačný príspevok. OB, ktorý vychádza zo súčtu štátnych dávok, nahrádza dávku v hmotnej núdzi a ochranný príspevok (resp. dávku v hmotnej núdzi a aktivačný príspevok). Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných ochranných príspevkov.	12 mesiacov
67 416 detí	384	311 124		nahradí OB	Občan si uplatní na každé dieťa určité percento ŽM, čo aj po znížení o RD, SO a ZO predstavuje výrazne vyššiu štátnu podporu detí, aj na pokrytie uvedench dotácií.	bez prechodného obdobia
11 490 detí	500	68 888		nahradí OB		bez prechodného obdobia
16 703 detí	370	74 213		nahradí OB		bez prechodného obdobia
N.A	N.A	N.A	sociálne štipendium sa znižuje o 200 Sk mesačne študentovi, ktorý študuje v mieste trvalého pobytu a zvyšuje o 500 Sk mesačne študentovi, ktorý je občanom so zmenenou pracovnou schopnosťou	nahradí OB	Každý občan nad 15 rokov, teda aj študent VŠ, má nárok na základné štátne dávky, ktorá nahradí sociálne štipendium, prídavok na dieťa a prípadný daňový bonus. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných štipendií.	6 mesiacov
N.A	N.A	N.A	prospechové štipendium sa priznáva desiatim percentám študentov zo študentov, u ktorých sa posudzuje plnenie študijných povinností na každej vysokej škole	nahradí OB		
N.A	N.A	N.A		nahradí OB		
N.A	N.A	N.A		nahradí OB	Štipendium je nahradené základnou štátnou dávkou, pretože študent strednej alebo špeciálnej školy má 15 rokov a viac a má nárok na 100% ŽM.	6 mesiacov

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
príspevky v zmysle zákona o službách zamestnanosti	27	príspevok na služby pre rodinu s deťmi uchádzačovi o zamestnanie	5/2004 §46	uchádzač o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce a ktorý je rodič starajúci sa o dieťa pred začatím povinnej školskej dochádzky		mesačne	1200 najviac na jedno dieťa 900 na každé ďalšie
	28	vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie	5/2004 §46	dodávateľovi vzdelania môže úrad uhradiť náklady na vzdelávanie uchádzača o zamestnanie alebo záujemcu o zamestnanie		jedno-razovo	najviac 100% nákladov na vzdelávanie uchádzača o zamestnanie a 50% nákladov na vzdelávanie záujemcu o zamestnanie
	29	príspevok na vzdelávanie a na prípravu pre trh práce zamestnanca	5/2004 §47	zamestnávateľ, ktorý vzdeláva zamestnanca a ak ho po skončení vzdelávania bude zamestnávať najmenej počas dvanástich mesiacov alebo ak sa vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca uskutočňujú ako súčasť opatrení, ktoré umožňujú predísť hromadnému prepúšťaniu alebo obmedziť hromadné prepúšťanie		jedno-razovo	najviac 100% oprávnenej výšky nákladov na vzdelávanie
	30	príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	5/2004 §49	uchádzač o zamestnanie vedený na úrade práce určitý čas, ktorý začne vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť (a bude ju vykonávať najmenej 2 roky nepretržite)		jedno-razovo	100 % z 24-násobku minimálnej celkovej ceny práce (223 891,-)
	31	príspevok na zamestnávanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie	5/2004 §50	zamestnávateľ, ktorý prijme znevýhodneného uchádzača o zamestnanie vedeného na úrade práce určitú dobu do pracovného pomeru na vytvorené pracovné miesto		mesačne	najviac 100 % celkovej ceny práce prijatého znevýhodneného uchádzača
	32	príspevok na vykonávanie absolventskej praxe	5/2004 §51	absolvent školy vedený na úrade práce určitú dobu, ktorý začne vykonávať absolventskú prax		mesačne	1 700
				zamestnávateľ, u ktorého absolvent vykonáva absolventskú prax			1 000
	33	príspevok na aktivačnú činnosť	5/2004 §52	obec, právnická alebo fyzická osoba, ktorá zamestná uchádzača o zamestnanie na aktivačnú činnosť		mesačne	najviac 10 % z celkovej minimálnej ceny práce (933,-)
		príspevok na sťahovanie za prácou	5/2004 §53	uchádzač o zamestnanie vedený na úrade práce určitý čas, ktorý si našiel zamestnanie sám alebo ktorému úrad spostredkoval zamestnanie mimo miesta svojho trvalého pobytu (vzdialené najmenej 30 km) a uchádzač zmenil svoj trvalý pobyt.		jedno-razovo	10 000

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
N.A.	N.A.	N.A.		nahradí OB	Rodič, ktorý sa stará o dieťa vo veku do 3 rokov a osamelý rodič, má nárok na výchovné ŽM.	6 mesiacov
2 896 osôb	7 588	263 710		ruší sa bez náhrady	Príspevky na vzdelávanie sa vo väčšine prípadov míňajú želanému efektu. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných príspevkov.	6 mesiacov
5 zamestnancov	8 012	497	zamestnávateľ musí využiť služby vzdelávacieho zariadenia vybratého úradom			6 mesiacov
813 osôb	60 897	594 479		ruší sa bez náhrady		bez prechodného obdobia
281 prac. miest	75 414	253 919	znevýhodneným uchádzačom môže byť napr.: absolvent školy do 25 rokov veku, občan starší ako 50 rokov, dlhodobo nezamestnaný, osamelý rodič s dieťaťom do 10 rokov, občan so zdravotným postihnutím...	ruší sa bez náhrady	Systém OB vytvára súbeh štátnej dávky a nízkej mzdy, to znamená skutočnosť, že občan, ktorý je odkázaný na sociálnu dávku, nepríde o ňu v prípade, že začne pracovať, čo v oveľa väčšej miere zvyšuje motiváciu občana nájsť si prácu (aj brigádu alebo VPP), ako uvedené príspevky na podporu zamestnanosti. Odstrašujúci príklad zvyšovať zamestnanosť jednotlivými príspevkami a nie systémovo je pokus o reformu nemeckého trhu práce pod názvom HARTZ IV. Bližšie informácie na http://www.sulik.sk/media/der_spiegel_sk.pdf. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných príspevkov.	12 mesiacov
1 977 uchádzačov	2 411	343 382		ruší sa bez náhrady		12 mesiacov
				ruší sa bez náhrady		
405 subjektov	170 368	828 673	aktivačná činnosť predstavuje menšie obecné služby alebo dobrovoľnícke práce organizované právnickou alebo fyzickou osobou	ruší sa bez náhrady		12 mesiacov
6 osôb	9 195	708	Zrušený k 31.12.2005 a nahradený príspevkom na dochádzku za prácou.	ruší sa bez náhrady	O príspevok na sťahovanie za prácou požiadalo za prvých 16 mesiacov len 77 ľudí.	

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
príspevky v zmysle zákona o službách zamestnanosti	34	príspevok na dochádzku za prácou	5/2004 §53	občan, ktorý bol znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie vedeným v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej šesť mesiacov		mesačne	2 000 najviac, v závislosti od vzdialenosti
	35	príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na ich zachovanie	5/2004 §56	zamestnávateľ, ktorý zriadi chránenú dielňu alebo chránené pracovisko zamestnávateľ, ktorý prispôsobí pracovné miesto nachádzajúce sa mimo chránenej dielne alebo chráneného pracoviska		jednorazovo	najviac 100 % z 24-násobku minimálnej celkovej ceny práce na 1 pracovné miesto (223 891)
	36	príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti	5/2004 §57	občan so zdravotným postihnutím vedený určitú dobu na úrade práce ako nezamestnaný, ktorý začne prevádzkovať alebo vykonávať SZČ v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku a túto činnosť bude vykonávať najmenej 2 roky		jednorazovo	najviac 100 % z 24-násobku minimálnej celkovej ceny práce (223 891,-)
	37	príspevok na činnosť pracovného asistenta	5/2004 §59	zamestnávateľ, ktorý zamestnáva občanov so zdravotným postihnutím alebo SZČO, ktorá je občanom so zdravotným postihnutím pokiaľ zamestnávajú pracovného asistenta		mesačne	najviac 90 % celkovej ceny práce pracovného asistenta
	38	príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov	5/2004 §60	právnická alebo fyzická osoba, ktorá prevádzkuje chránenú dielňu alebo chránené pracovisko a zamestnávateľ, ktorý hradí náklady súvisiace so zabezpečením dopravy zamestnancov so zdravotným postihnutím do zamestnania a späť		ročne	najviac 7-násobok minimálnej celkovej ceny práce (65 302,-)
	39	príspevok na úhradu cestovných nákladov pri sprostredkovaní zamestnania	5/2004 §32	uchádzač o zamestnanie, ktorý absolvoval vstupný pohovor alebo výberové konanie u zamestnávateľa, a cestovné je vyššie ako suma ustanovená všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydá ministerstvo		jednorazovo	700 najviac mesačne, 70 % z preukázaných cestovných výdavkov
	40	peňažný príspevok na osobnú asistenciu	195/1998 §58	občan zdravotne ťažko postihnutý vo veku od 6 do 65 rokov, ktorý je odkázaný na osobnú asistenciu alebo starší ako 65 rokov pokiaľ je zamestnaný	majetok a úspory občana ZŤP nesmú presiahnuť sumu 800 000,- Sk a jeho príjem je nižší alebo sa rovná trojnásobku sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu, v prípade, ak je príjem vyšší, príspevok sa poskytuje vo výške rozdielu medzi príspevkom a príjmom	mesačne	55 je sadzba za 1 hodinu osobnej asistencie, rozsah hodín najviac na jeden deň je 20 hodín

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
-	-	-		ruší sa bez náhrady	Systém OB vytvára súbeh štátnej dávky a nízkej mzdy, to znamená skutočnosť, že občan, ktorý je odkázaný na sociálnu dávku, nepríde o ňu v prípade, že začne pracovať, čo v oveľa väčšej miere zvyšuje motiváciu občana nájsť si prácu (aj brigádu alebo VPP), ako uvedené príspevky na podporu zamestnanosti. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných príspevkov.	6 mesiacov
30 prac. miest	151 376	54 798	zriadená chránená dielňa alebo pracovisko musia trvať minimálne 3 roky	nahradí OB	OB rieši problematiku občanov so zdravotným postihnutím mimoriadnou štátnou dávkou, t.j. súčet štátnych dávok sa zvýši o súčin 4-násobku ŽM a miery postihnutia. V dôsledku toho títo občania môžu ponúkať svoju pracovnú silu lacnejšie, a práve to zvýši motiváciu zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných príspevkov.	12 mesiacov
23 prac. miest	155 701	42 195		nahradí OB		6 mesiacov
5 prac. miest	141 946	9 368		nahradí OB		6 mesiacov
198 príspevkov	39 934	109 061		nahradí OB		12 mesiacov
369 uchádzačov	364	1 160		ruší sa bez náhrady	Jedná sa o neoprávnený administratívny zásah štátu do hospodárstva.	bez prechodného obdobia
4 873 príspevkov	7 246	423 728	odlišne sa upravuje možnosť vykonávať osobnú asistenciu aj rodinnými príslušníkmi a to v 50 % rozsahu hodín osobnej asistencie maximálne však 4 hodiny denne, ale len pre tých občanov s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorí sú aktívni, t.j. sú zamestnaní, podnikajú alebo sa vzdelávajú	nahradí OB		bez prechodného obdobia

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP	41	peňažný príspevok na zaobstaranie pomôcky	195/1998 §59	občan ZŤP odkázaný na pomôcku, ktorá sa nepožičiava na základe zdravotného poistenia		jednorazovo	260 000 najviac
	42	peňažný príspevok na opravu pomôcky	195/1998 §60	občan ZŤP odkázaný na pomôcku, ktorá vyžaduje opravu	oprava pomôcky nesmie presiahnuť 50% ceny novej pomôcky	jednorazovo	výška peňažného príspevku sa určí percentuálnou sadzbou v závislosti od ceny opravy pomôcky a výšky príjmu občana
	43	peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla	195/1998 §61	občan ZŤP do 65 rokov odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom	cena osobného motorového vozidla môže byť najviac 400 000 Sk	jednorazovo	200 000 najviac 250 000 najviac pri automobile s automatickou prevodovkou
	44	peňažný príspevok na prepravu	195/1998 §62	občan ZŤP odkázaný na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom		mesačne	2 750 najviac
	45	peňažný príspevok na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže	195/1998 §63	občan ZŤP, ktorý je odkázaný na úpravu bytu, rodinného domu (podmienkou je trvalý pobyt) alebo garáže (podmienkou je vlastníctvo) s cieľom dosiahnuť ich bezbariérovosť	cena potrebnej úpravy bytu alebo rodinného domu nemôže byť viac ako 550 000 Sk a cena potrebnej úpravy garáže nemôže byť viac ako 50 000 Sk	jednorazovo	200 000 najviac na úpravu bytu alebo rodinného domu 50 000 najviac na úpravu garáže
	46	peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov	195/1998 §64	občan ZŤP, ktorý má zvýšené výdavky na diétne stravovanie	príspevok sa neposkytuje občanovi ŤZP, ktorého príjem presiahol dvojnásobok sumy životného minima pre plnoletú fyzickú osobu, t.j. v súčasnosti 9 460,-	mesačne	1 000 najviac
				občan ZŤP, ktorý má zvýšené výdavky v súvislosti s hygienou alebo opotrebovaním šatstva			500
				občan ZŤP, ktorý má zvýšené výdavky v súvislosti so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla			900
				občan ZŤP, ktorý má zvýšené výdavky v súvislosti so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom			1 200
	47	peňažný príspevok za opatrovanie	195/1998 §64a	fyzická osoba, ktorá opatruje občana ZŤP staršieho ako 6 rokov, ktorý je odkázaný na celodenné, riadne a osobné opatrovanie	výška peňažného príspevku sa znižuje o sumu, ktorá presahuje 1,2 násobok sumy životného minima príjmu občana s ŤZP alebo sa znižuje o sumu, ktorou príjem nezaopatreného dieťaťa presahuje 3 násobok sumy životného minima a neposkytuje sa, ak majetok a úspory občana ZŤP presahujú 800 000,-	mesačne	6 000 mesačne 8 000 ak fyzická osoba opatruje dvoch a viac občanov ZŤP

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
214 osôb	40 487	103 971		nahradí OB	OB rieši problematiku občanov so zdravotným postihnutím mimoriadnou štátnou dávkou, t.j. súčet štátnych dávok sa zvýši o súčin 4-násobku ŽM a miery postihnutia, to znamená, že čím má občan väčšie zdravotné postihnutie, tým vyšší je jeho súčet štátnych dávok, ktorý sa zníži o 10% vlastných príjmov občana (OB). Občan sa tak sám rozhodne, na aký účel minie koľko prostriedkov.	12 mesiacov
33 osôb	12 249	4 900		nahradí OB		12 mesiacov
86 osôb	200 616	207 237	musí byť splnená frekvencia používania osobného motorového vozidla najmenej 2 x do týždňa a účel prepravy – preprava do zamestnania, do školského zariadenia alebo do zariadenia sociálnych služieb	nahradí OB		12 mesiacov
1 676 osôb	2 323	46 752	príspevok sa neposkytuje, ak je občan ZŤP vlastníkom alebo držiteľom osobného motorového vozidla, poskytuje sa mu prepravná služba alebo peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla	nahradí OB		bez prechodného obdobia
256 osôb	70 278	215 964		nahradí OB		12 mesiacov
39 442 osôb	605	286 511		nahradí OB		bez prechodného obdobia
78 302 osôb	575	540 270		nahradí OB		bez prechodného obdobia
42 230 osôb	805	408 097		nahradí OB		bez prechodného obdobia
61 osôb	1 267	923		nahradí OB		bez prechodného obdobia
44 142 osôb	5 317	2 816 521	príspevok sa zvyšuje o 1 500,- mesačne, ak je občanom s ZŤP jedno alebo viacero nezaopatrených detí a fyzická osoba, ktorá ho opatruje nemá žiadny príjem	nahradí OB		bez prechodného obdobia

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
nemocenské dávky	48	nemocenské	461/2003 §33	zamestnanec a povinne nemocensky poistená SZČO ak boli pre úraz alebo chorobu uznaní za práceneschopného (PN) dobrovoľne nemocensky poistená osoba, ak jej vznikla dočasná PN a v posledných dvoch rokoch pred vznikom dočasnej PN bola nemocensky poistená najmenej 270 dní	poistenec nemá nárok na nemocenské za dni, počas ktorých má nárok na materské	mesačne	55% denného vymeriavacieho základu (max. 858,- na deň)
	49	ošetrovné	461/2003 §39	poistenec, ktorý ošetruje chorého blízkeho rodinného príslušníka alebo v stanovených prípadoch dieťa do 10 rokov veku	poistenec nemá nárok na ošetrovné za dni, počas ktorých má nárok na náhradu príjmu počas PN, nemocenské a materské	mesačne	55% denného vymeriavacieho základu (max. 858,- na deň)
	50	vyrovnávacia dávka	461/2003 §44	zamestnankyňa, ktorá je počas tehotenstva preradená na inú prácu, pretože práca, ktorú predtým vykonávala je zakázaná tehotným ženám alebo ohrozuje jej tehotenstvo, a pri práci, na ktorú je preradená, dosahuje nižší príjem		mesačne	55% z rozdielu medzi mesačným vymeriavacím základom pred preradením na inú prácu a po preradení na inú prácu (najviac 22 316,- za mesiac)
	51	materské	461/2003 §48	poistenkyňa, ktorá je tehotná alebo ktorá sa stará o narodené dieťa, ak v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní a iný poistenec, ktorý prevzal dieťa do starostlivosti		mesačne	55% denného vymeriavacieho základu (najviac 858,- na deň)
dôchodkové dávky	52	starobný dôchodok	461/2003 §65	poistenec, ktorý bol dôchodkovo poistený najmenej 10 rokov a dovŕšil dôchodkový vek		mesačne	súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty
	53	predčasný starobný dôchodok	461/2003 §67	poistenec, ktorý bol dôchodkovo poistený najmenej 10 rokov a suma vypočítaného predčasného starobného dôchodku je vyššia ako 1, 2-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu alebo 0,6-násobok ak ide o poistenca, ktorý sa zapojil do II. piliera		mesačne	súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia a aktuálnej dôchodkovej hodnoty znížený o 0,5% za každých začatých 30 dní od vzniku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku do dovŕšenia dôchodkového veku

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
80 617 osôb	3 546	3 430 745	zamestnanec má nárok na nemocenské od 11. dňa PN, ostatné osoby od 1. dňa PN do 3. dňa PN vo výške 25% a od 4. dňa PN vo výške 55% denného vymeriavacieho základu	nahradí systém OB	OB garantuje základnú štátnu dávku v akejkoľvek životnej situácii, teda aj v prípade práceneschopnosti alebo v prípade ochorenia dieťaťa. Občania, ktorí majú záujem o vyšší príjem v prípade práceneschopnoti alebo ochorenia dieťaťa, majú možnosť sa komerčne pripoistiť. Finančný priestor na to im dávajú takmer polovičné odvody. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných dávok.	18 mesiacov
9 512 osôb	1 193	136 192	ošetrovné sa poskytuje maximálne za 10 po sebe idúcich dní	nahradí systém OB		18 mesiacov
85 osôb	923	937		nahradí systém OB	Znížením príjmu z akéhokoľvek dôvodu (teda aj z dôvodu tehotenstva) sa zvyšuje základná štátna dávka, ktorá nahradí vyrovnávaciu dávku. Ďalšie kompenzácie sú takisto neopodstatnené aké by boli napr. pri znížení príjmu z dôvodu staroby. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných dávok.	6 mesiacov
16 382 osôb	5 965	1 172 609		nahradí OB	Rodič má nárok na výchovné ŽM od 26. týždňa.	bez prechodného obdobia
924 285 osôb	7 713	77 907 148	ak bol poistenec poistený aj po vzniku nároku na starobný dôchodok a dôchodok nepoberal, tak sa mu bude tento zvyšovať o 0, 5 % za každých 30 dní dôchodkového poistenia získaných po vzniku nároku na starobný dôchodok	nahradí OB	Dnešný dôchodca dostane základnú štátnu dávku a vyrovnávaciu dávku vo výške rozdielu medzi dnešným dôchodkom a OB. Dnešný pracujúci bude mať základnú štátnu dávku a alikvotnú časť vyrovnávacej dávky tak, aby boli zohľadnené jeho už zaplatené odvody na starobný dôchodok. Budúci pracujúci bude mať garantovanú základnú štátnu dávku a bude platiť po celý svoj pracovný život takmer polovičné odvody, aby si mohol nasporiť v súkromnom sektore, napr. v druhom pilieri.	po dobu života posledného poberateľa dnes pracujúceho (cca 60 rokov)
16 721 osôb	8 500	1 394 019		nahradí OB		10 rokov

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
dôchodkové dávky	54	invalidný dôchodok (ID)	461/2003 §70	poistenec, ktorý má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou		mesačne	pri poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70% sa ID rovná sume starobného dôchodku
				je stanovená minimálna doba dôchodkového poistenia osôb od 20 do 28 rokov veku a nad 28 rokov veku minimálne 5 rokov dôchodkového poistenia			pri poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť do 70% sa suma rovná starobnému dôchodku vynásobí percentuálnym poklesom schopnosti
	55	vdovský a vdovecký dôchodok	461/2003 §74	vdova (vdovec) ak bol/-a jej (jeho) manžel/-ka ku dňu smrti poberateľom starobného dôchodku alebo ku dňu smrti splnil/-a podmienky nároku na starobný dôchodok alebo zomrel/-a v dôsledku pracovného úrazu		mesačne	60 % starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, na ktorý mal/-a alebo by mal/-a nárok zomretý/-á manžel/-ka ku dňu smrti
	56	sirotský dôchodok	461/2003 §76	nezaopatrené dieťa, ktorému zomrel rodič alebo osvojiteľ, ak rodič alebo osvojiteľ ku dňu smrti bol poberateľom starobného, predčasného starobného alebo invalidného dôchodku alebo ku dňu smrti získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		mesačne	30 % starobného alebo invalidného dôchodku, na ktorý mal alebo by mal nárok zomrelý rodič alebo osvojiteľ dieťaťa
úrazové dávky	57	úrazový príplatok	461/2003 §85	zamestnanec, ktorý v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania bol uznaný za dočasne práceneschopného (PN)		za dni	55% denného vymeriavacieho základu od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania do tretieho dňa a 25% denného vymeriavacieho základu od štvrtého dňa dočasnej PN
	58	úrazová renta	461/2003 §88	poistenec, ktorý má v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania viac ako 40-percentný pokles schopnosti vykonávať doterajšiu činnosť		mesačne	30,4167 x 80% denného vymeriavacieho základu x (percent. pokles prac. schopnosti / 100)

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
180 939 osôb	5 804	12 708 418		nahradí OB	Invalidný dôchodca má nárok na základnú štátnu dávku. Rozdiel medzi jeho dnešným invalidným dôchodkom a základnou štátnou dávkou (a aj kompenzácie pre ZŤP) bude nahradený mimoriadnou štátnou dávkou, t. j. súčinom 4-násobku ŽM a miery postihnutia. OB, ktorý nakoniec bude invalidnému dôchodcovi priznaný, je úhrn štátnych dávok znížený o 10% jeho vlastných príjmov.	bez prechodného obdobia
312 856 osôb	4 890	11 711 949	nárok na vdovský a vdovecký dôchodok zaniká uzavretím manželstva, dňom právoplatného rozhodnutia súdu, že manžel/-ka úmyselným trestným činom spôsobil/-a smrť manželky/-a, resp. po uplynutí 1 roka ak nenastal presne stanovený prípad	nahradí OB	Dnešní poberatelia týchto dôchodkov majú nárok na základnú štátnu dávku a vyrovnávaciu dávku vo výške rozdielu medzi dnešným dôchodkom a OB.	24 mesiacov
31 945 osôb	2 267	879 704	nárok nevzniká nezaopatrenému dieťaťu v pestúnskej starostlivosti po pestúnovi	nahradí OB		12 mesiacov
2 708 osôb	2 484	80 745		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
3 962 osôb	6 263	297 750		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
úrazové dávky	59	jednorazové vyrovnanie	461/2003 §90	poistenec, ktorý má v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania pokles pracovnej schopnosti nepresahujúci 40 %, ale má pokles pracovnej schopnosti najmenej 10 %		jednorazovo	365 x denný vymeriavaci základ x (percent. pokles prac. schopnosti / 100)
	60	pozostalostná úrazová renta	461/2003 §92	fyzická osoba, voči ktorej mal zomrelý v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, v čase úmrtia vyživovaciu povinnosť určenú súdom		mesačne	výživné, ktoré bol zomrelý povinný platiť
	61	jednorazové odškodnenie	461/2003 §94	manžel, manželka a nezaopatrené dieťa osoby, ktorá zomrela v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		jednorazovo	1 000 000 najviac pre manžela alebo manželku 1 000 000 najviac pre nezaopatrené deti
	62	pracovná rehabilitácia a rehabilitačné	461/2003 §95	osoba, ktorá v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania má pokles pracovnej schopnosti a poskytuje sa jej pracovná rehabilitácia	osoba nemá nárok na rehabilitačné, ak je poberateľom starobného dôchodku	za dni	80% denného vymeriavacieho základu (najviac 1 248,- na deň)
	63	rekvalifikácia a rekvalifikačné	461/2003 §97	osoba, ktorá v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania má pokles pracovnej schopnosti a poskytuje sa jej rekvalifikácia		za dni	80% denného vymeriavacieho základu (najviac 1 248,- na deň)
	64	náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	437/2004 §3, §4	osoba, ktorá má poškodenie na zdraví alebo ktorá sa nachádza v stave v súvislosti s poškodením na zdraví, ktorý má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného		jednorazovo	2 % z priemernej mesačnej mzdy za jeden bod, ktorým sa bolesť alebo sťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotilo v lekárskom posudku
	65	náhrada nákladov spojených s liečením	461/2003 §100	osoba, ktorá si uhradila liečenie v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania na základe odporúčania odborného lekára		jednorazovo	500 000 najviac
	66	náhrada nákladov spojených s pohrebom	461/2003 §101	osoba, ktorá uhradila náklady spojené s pohrebom občana zomrelého v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania		jednorazovo	50 000 najviac

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
5 osôb	336 699	21 212		presúva sa do súkromného sektora	Za pracovné úrazy je zodpovedný zamestnávateľ. Každý zamestnávateľ bude povinný sa komerčne poistiť proti nárokom (zákonom presne definovaným) plynúcim zo zodpovednosti za pracovný úrazom alebo chorobu z povolania.	12 mesiacov
269 osôb	2 599	8 384	úhrn pozostalostných úrazových rent po jednej osobe nesmie prekročiť sumu úrazovej renty, na ktorú mal alebo by mal nárok pri 100-percentnej strate pracovnej schopnosti	presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
4 osoby	274 664	13 733		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
0 osôb	0	0	ak sa osobe súčasne vypláca predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, suma rehabilitačného sa určí ako rozdiel sumy rehabilitačného a dôchodku pripadajúceho na 1 deň	presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
0 osôb	0	0	ak sa osobe súčasne vypláca predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, suma rekvalifikačného sa určí ako rozdiel sumy rekvalifikačného a dôchodku pripadajúceho na 1 deň	presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
1 009 osôb	19 282	233 463	v osobitných prípadoch, akým je uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %	presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
82 osôb	1 161	1 140		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov
9 osôb	15 726	1 714		presúva sa do súkromného sektora		12 mesiacov

	P.č.		právna úprava	kto má nárok osobnostné podmienky	kto má nárok príjmové podmienky	periodicita	výška platby v Sk
dávka garančného poistenia	67	dávka garančného poistenia	461/2003 §102	zamestnanec, ktorého zamestnávateľ sa stal platobne neschopný a nemôže uspokojiť nároky zamestnanca		mesačne	nárok zamestnanca znížený o odvody povinného poistného a preddavok na daň, spolu najviac 3-násobok 1/12 všeobecného vymeriavacieho základu
dávka v nezamestnanosti	68	dávka v nezamestnanosti	461/2003 §104	občan zaradený do evidencie na úrade práce, ak v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných bol poistený v nezamestnanosti najmenej tri roky	nezamestnaný nemá nárok na dávku, ak sa mu vypláca nemocenské, ošetrovné, materské alebo rodičovský príspevok	mesačne	50 % denného vymeriavacieho základu (najviac 16 935,-)
opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí	69	resocializačný príspevok	305/2005 §70	osoba, ktorá bola prepustená po výkone trestu odňatia slobody dlhšieho ako 30 dní a uchádza sa o pomoc orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately		jednorazovo	40% životného minima (1 892,-)
	70	príspevok na podporu úpravy rodinných pomerov dieťaťa	305/2005 §64	rodičom dieťaťa alebo osobe, ktorá sa osobne stará o dieťa, ktorí sú obyvateľmi obce, môže obec poskytnúť príspevok na dopravu do detského domova, v ktorom je dieťa umiestnené. Formu príspevku na dopravu a podrobnosti jeho poskytovania ustanoví obec vo všeobecne záväznom nariadení obce.		mesačne	najviac vo výške priemerných bežných výdavkov na každé dieťa

priemerný mesačný počet poberateľov za rok 2005	priemerná výška v Sk za rok 2005	kumulatív v tis. Sk za rok 2005	poznámka	riešenie v systéme OB	bližší popis	prechodné obdobie
374 zamestnancov	26 551	119 267	dávka sa poskytuje najviac za 3 kalendárne mesiace a zamestnanec na ňu nemá nárok, ak uzatvoril pracovnú zmluvu aj po upozornení na vznik platobnej neschopnosti zamestnávateľa	ruší sa bez náhrady	Problém nevyplatených miezd sa natoľko zmenšil (v roku 2005 dávku garančného poistenia dostalo priemerne mesačne 374 zamestnancov), že táto dávka môže byť zrušená bez náhrady.	bez prechodného obdobia
38 497 osôb	5 281	2 439 726	Musia uplynúť 3 roky od posledného nároku. Poistenec, ktorý bol vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie počas poberania dávky v nezamestnanosti z dôvodu začatia výkonu činností zamestnanca, a obdobie poberania dávky v nezamestnanosti trvalo najmenej tri mesiace, má nárok na jednorazové vyplatenie 50% dávky v nezamestnanosti za zostávajúcu časť podporného obdobia, ak o jej vyplatenie písomne požiada.	nahradí OB	OB garantuje základnú štátnu dávku v akejkoľvek životnej situácii, teda aj v prípade straty zamestnania. Občania, ktorí majú záujem o vyšší príjem v prípade nezamestnanosti, majú možnosť sa komerčne pripoistiť. Finančný priestor nato im dávajú takmer polovičné odvody. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných dávok.	12 mesiacov
97 osôb	738	287		ruší sa bez náhrady	Osoby vo výkone trestu odňatia slobody a osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody, tak ako aj všetci ostatní dospelí občania SR, majú nárok na OB vo výške súčtu štátnych dávok znížených o 10% vlastných príjmov. Prechodné obdobie je určené na dobeh dnes vyplácaných príspevkov.	6 mesiacov
N.A.	N.A.	N.A.		ruší sa bez náhrady	Tento príspevok je v plnej kompetencii obce, ktorá sama hospodári so svojimi príjmami.	bez prechodného obdobia

Milton Friedman: Kapitalizmus a sloboda

Kapitola XII – Zmiernenie chudoby

Mimoriadny hospodársky rast, ktorého boli západné krajiny svedkom počas posledných dvoch storočí, a rozsiahle rozdelenie prospechu zo slobodného podnikania značne obmedzili v kapitalistických krajinách Západu chudobu v každom absolútnom zmysle. Chudoba je však čiastočne relatívny pojem. Aj v týchto krajinách existuje zjavne mnoho ľudí žijúcich v podmienkach, ktorých zvyšok z nás označuje za chudobu.

Jedným zo zdrojov pomoci a v mnohých ohľadoch najviac žiaducim je súkromná dobročinnosť. Stojí za povšimnutie, že v dobách najväčšieho rozmachu laissez-faire (v polovici a ku koncu devätnásteho storočia) boli Veľká Británia a Spojené štáty svedkom mimoriadneho rastu počtu súkromných charitatívnych organizácií a inštitúcií. Jeden z hlavných nákladov rastu vládnych aktivít na podporu blahobytu predstavoval zodpovedajúci pokles súkromných dobročinných aktivít.

Možno argumentovať, že súkromná dobročinnosť je nepostačujúca, pretože z nej majú prospech iní ľudia než tí, ktorí dary poskytujú – opäť ide o efekt susedstva. Pohľad na chudobu mi nerobí dobre. Z jej zmiernenia mám úžitok, ale tento úžitok mám rovnako bez ohľadu na to, či platím za zmiernenie chudoby sám alebo niekto iný. Úžitok z dobročinnosti iných ľudí prechádza teda čiastočne i na mňa. Inak povedané, všetci z nás môžu byť ochotní k zmierneniu chudoby prispieť za predpokladu, že tak urobia ostatní. Pokiaľ túto istotu nebudeme mať, môže sa stať, že nemusíme byť ochotní prispieť k tomu, aby bola táto podmienka splnená i pre súkromnú činnosť. Vo veľkých neosobných komunitách, ktoré začínajú v našej spoločnosti čoraz viac prevládať, je to obťažnejšie.

Predpokladajme, že prijmeme túto argumentáciu na zdôvodnenie vládnych krokov k zmierneniu chudoby, spočívajúcich v stanovení spodnej prístupovej hranice životnej úrovne členov spoločnosti. Zostáva však otázka, ako a kde túto hranicu vymedziť. Mimo rozsahu zdanenia nevidím žiadnu inú cestu, ako rozhodnúť „koľko“ sme (čím myslím veľkú väčšinu z nás) ochotní na tieto účely venovať. Otázka „ako“ ponecháva pre špekuláciu väčší priestor.

Dve veci sa zdajú jasné. Po prvé, pokiaľ je cieľom zmierniť chudobu, mali by sme mať program zameraný na pomoc chudobným. Existuje veľa dôvodov, prečo pomôcť chudobnému človeku, ktorý je náhodou robotníkom – nie preto, že je robotníkom, ale preto, že je chudobný. Program by mal byť teda zameraný na pomoc ľuďom ako „ľuďom“, nie ako členom určitej vekovej skupiny alebo príslušníkom určitého povolania či ľuďom s určitými mzdami alebo príslušníkom určitých odborových organizácií alebo odvetví. Túto chybu majú programy pomoci robotníkom, obecné starobné príspevky, zákony o minimálnych mzdách, zákony zvýhodňujúce odbory, tarify, poskytovanie licencií na výkon remesla alebo povolania a celý rad ďalších. Po druhé, pretože program funguje prostredníctvom trhu, nemal by ho narušovať a brániť mu vo fungovaní. Túto chybu majú cenové podpory, zákony o minimálnych mzdách, tarify a pod.

Negatívna daň predstavuje usporiadanie, ktoré sa ponúka na čisto mechanických základoch. V súčasnej dobe predstavuje minimálna výška príjmu, ktorá nespadá pod federálne zdanenie príjmu, 600 USD na osobu (plus minimálny paušálny odpočet 10 %). Pokiaľ dostane jednotlivec 100 USD zdaniteľného príjmu (t.j. príjem 100 USD

navyše nad hranicu nezdaneného príjmu a odpočtov), platí daň. Podľa tohto návrhu by v prípade, že by jeho zdaniteľný príjem predstavoval minimálnu nezdanenú výšku s odpočtami mínus 100 USD, platil zápornú daň, to znamená, že by dostal dotáciu. Keby miera dotácie bola napr. 50 %, dostal by 50 USD. Keby nemal vôbec žiadny príjem a pre jednoduchosť ani žiadne odpočty a miera dotácie by bola konštantná, dostal by 300 USD. Keby mal nejaké odpočítateľné položky (napr. výdavky za lekára), takže jeho príjem znížený o odpočty by bol záporný ešte pred odpočítaním minimálnej zdaniteľnej sumy, mohol by dostať ešte viac. Pre príjmy, ktoré sú vyššie než minimálna suma oslobodená od daní, môže byť miera dotácií, samozrejme, odstupňovaná rovnako, tak ako je odstupňovaná miera zdanenia. Takto by bolo možné určiť úroveň, pod ktorú by sa nemohol žiadny príjem (definovaný teraz tak, že zahrnuje dotáciu) dostať. V našom jednoduchom príklade by teda nemohol poklesnúť pod 300 USD. Presné stanovenie hranice by záviselo od toho, čo si spoločnosť môže dovoliť.

Výhody tohto usporiadania sú zrejmé. Je zamerané konkrétne na problém chudoby. Pomoc poskytuje jednotlivcovi najužitočnejším spôsobom, teda v hotovosti. Ide o usporiadanie obecné a môže nahradiť rad v súčasnosti existujúcich špeciálnych opatrení. Presne vymedzuje náklady, ktoré spoločnosť nesie. Funguje mimo trhu. Podobne ako ostatné opatrenia na zmiernenie chudoby znižuje záujem tých, ktorým je určené, aby si pomohli sami, ale na rozdiel od systému, v ktorom by bol nahradený príjem až do určitej chýbajúcej výšky, neodstraňuje tento záujem úplne. Dodatočne zarobený dolár predstavuje vždy viac peňazí na vlastné výdavky.

Určite by existovali administratívne problémy, ale pokiaľ vôbec predstavujú nevýhodu, ide o nevýhodu menšiu. Tento systém by mohol zapadnúť priamo do nášho súčasného daňového systému a mohol by byť spravovaný zároveň. Súčasný daňový systém pokrýva rad osôb dostávajúcich príjem a vedľajším dôsledkom nevyhnutnosti pokryť všetkých by bolo zlepšenie prevádzkovania súčasnej dôchodkovej dane. Ešte podstatnejšia je skutočnosť, že keby tento systém nahradil súčasné neusporiadané opatrenia zamerané na dosiahnutie rovnakého cieľa, celkové administratívne bremeno by sa určite znížilo.

Niekoľko jednoduchých prepočtov rovnako ukazuje, že v porovnaní s existujúcim súborom opatrení by tento návrh mohol byť omnoho menej nákladný, pokiaľ ide o peňažné výdavky, navyše potom pokiaľ ide o stupeň vládnej intervencie. Tieto prepočty môžu rovnako slúžiť ako ukážka toho, aké neekonomické sú naše opatrenia označované za „pomoc chudobným".

V roku 1961 vynaložila vláda (na federálnej, štátnej a miestnej úrovni) v podobe priamych sociálnych platieb a programov všetkého druhu asi 33 mld. USD. Išlo o programy pomoci starým ľuďom, príspevky na sociálne zabezpečenie, pomoc závislým deťom, obecnú pomoc, podporu cien poľnohospodárskych produktov, verejnú bytovú zástavbu atd. Pri týchto prepočtoch som vylúčil príspevky vojnovým veteránom. Rovnako som nebral do úvahy priame a nepriame náklady takých opatrení, ako sú zákony o minimálnej mzde, tarify, poskytovanie licencií a pod., alebo náklady spojené s poskytovaním verejných zdravotných služieb, štátne a miestne výdavky na nemocnice, ústavy pre duševne chorých a pod.

V Spojených štátoch existuje zhruba 57 miliónov spotrebiteľských jednotiek (samostatných jednotlivcov a domácností). Výdavky v roku 1961 vo výške 33 mld. USD by

umožnili financovanie priamych príspevkov v hotovosti pre 10 % spotrebiteľských jednotiek s najnižšími príjmami vo výške takmer 6 000 USD na spotrebiteľskú jednotku. Takéto príspevky by zvýšili ich príjem nad priemernú úroveň všetkých jednotiek v Spojených štátoch. Alebo by s týmito výdavkami bolo možné financovať pomoc vo výške 3 000 USD pre 20 % spotrebiteľských jednotiek s najnižšími príjmami. Aj keby sme išli tak ďaleko ako autori New Deal a tvrdili, že jedna tretina obyvateľstva je zle živená, obliekaná a zle býva, financovali by výdavky z roku 1961 pomoc vo výške takmer 2 000 USD na spotrebiteľskú jednotku – čo je potom, keď zoberieme do úvahy zmenu cenovej hladiny, zhruba výška príjmu, ktorá oddeľovala uprostred 30. rokov tretinu obyvateľstva s najnižšími príjmami od dvoch tretín s vyššími. Po zohľadnení rozdielov cenovej hladiny má dnes taký nízky príjem, ako mala v 30. rokoch najnižšia tretina, menej než jedna osmina spotrebiteľských jednotiek.

Aj pri dosť voľnom výklade je jasné, že ide o márnotratnejšie programy, než aké by bolo možno ospravedlniť na základe „zmierňovania chudoby". Program, ktorý by zvýšil príjem 20 % spotrebiteľských jednotiek s najnižšími príjmami tak, aby dosiahli úroveň najnižších príjmov ostatných, by nestál ani polovicu toho, čo stojí dnes.

Hlavnou nevýhodou navrhovanej negatívnej dôchodkovej dane sú jej politické dôsledky. Negatívna dôchodková daň vedie k vzniku systému, v ktorom sú niektorí zdanení, aby platili dotácie ostatným. A predpokladajme, že títo ostatní majú hlas. Existuje vždy nebezpečenstvo, že namiesto toho, aby táto daň bola usporiadaním, v ktorom sa prevažná väčšina obyvateľstva z vlastnej vôle zdaní, aby pomohla nešťastnej menšine, bude premenená na systém, v ktorom väčšina presunie dane k svojmu prospechu na menšinu, ktorá ich platiť nechce. Pretože návrh robí tento proces natoľko zjavným, je toto nebezpečenstvo možno väčšie než pri ostatných opatreniach. Nevidím iné riešenie tohto problému, ako spoľahnutie sa na sebadisciplínu a na dobrú vôľu voličov.

Dicey, ktorý v roku 1941 písal o podobnom probléme – o britskom penzijnom systéme, uvádzal: „Rozumný a benevolentný človek si isto môže položiť otázku, či Anglicko ako celok získa, ak bude uzákonené, že pomoc v chudobe v podobe dôchodku môže byť nárokovaná len v prípade, že sa vzdá jej príjemca práva kandidovať za poslanca."

Skúsenosť s názormi na otázku, ktorú Dicey naznačil, musí byť vo Veľkej Británii dosiaľ považovaná za zmiešanú. Anglicko zaviedlo všeobecné volebné právo, bez toho, aby oň pripravilo buď dôchodcov, alebo ostatných príjemcov pomoci od štátu. A došlo k značnému rozmachu zdanenia jedných v prospech druhých, čo muselo byť isto považované za brzdu rastu britskej ekonomiky a nakoniec mohlo viesť k tomu, že väčšina z tých, ktorí sa domnievali, že z tohto systému mali nejaký prospech, vlastne žiadny nemali. Tieto opatrenia však, aspoň dosiaľ, neviedli vo Veľkej Británii k potlačeniu slobôd či jej prevažne kapitalistického systému. A omnoho dôležitejšie je, že sa objavili určité známky zvratu a na strane voličov sa začala prejavovať určitá sebadisciplína.

Liberalizmus a egalitárstvo

Podstatou liberálnej filozofie je viera v dôstojnosť jednotlivca, v jeho slobodu realizovať väčšinu svojich schopností a príležitostí podľa vlastných rozhodnutí len s tou podmienkou, že neobmedzuje slobodu ostatných robiť to isté. Z toho plynie presvedčenie o rovnosti ľudí v jednom zmysle a o ich nerovnosti v inom. Každý človek má rovnaké právo na slobodu. Ide o dôležité a základné právo práve z toho dôvodu, že ľudia sú od-

lišní a jeden človek bude chcieť nakladať so svojou slobodou inak ako ostatní, pričom tento jedinec môže prispieť viac než iní k všeobecnej kultúre spoločnosti, v ktorej žije veľa ľudí.

Liberál bude teda ostro rozlišovať medzi rovnosťou práv a príležitostí na jednej strane a materiálnou rovnosťou či rovnosťou príjmov na druhej strane. Môže vítať skutočnosť, že slobodná spoločnosť má v skutočnosti tendenciu smerovať k väčšej materiálnej rovnosti než ktorékoľvek iné dosiaľ vyskúšané usporiadanie. Bude to však považovať za žiaduci vedľajší produkt slobodnej spoločnosti, v žiadnom prípade však za jej hlavné ospravedlnenie. Bude vítať opatrenia, ktoré podporujú slobodu aj rovnosť, ako napr. opatrenia na odstránenie monopolnej moci a zlepšenie fungovania trhu. Súkromnú dobročinnosť zameranú na pomoc menej šťastným bude považovať za primerané použitie tejto slobody. A môže schvaľovať štátne kroky k zmierneniu chudoby ako účinnejší spôsob, ktorým môže veľká časť spoločnosti dosiahnuť spoločný cieľ. Urobí tak, ale s ľútosťou, že nahradil dobrovoľné konanie povinným.

Takto si bude počínať aj egalitár. No ten bude chcieť ísť ďalej. Bude obhajovať, aby sa bralo jedným a dávalo druhým, a to v žiadnom prípade ako účinnejší prostriedok, na ktorého základe môžu „niektorí" dosiahnuť ciele, ktoré dosiahnuť chcú, ale na základe „spravodlivosti". V tomto bode sa dostáva rovnosť so slobodou do ostrého konfliktu a je nutné sa rozhodnúť. Nie je možné byť zároveň egalitárom v tomto zmysle a liberálom.

Zadanie pre výpočet vplyvu na verejné financie

Republiková únia zamestnávateľov podporuje projekt Odvodový bonus a z dôvodu presnejšieho odhadu fiškálnych vplyvov sa rozhodla požiadať o vyčíslenie vplyvov tohto projektu Slovenskú akadémiu vied a MESA 10

Základné informácie k projektu Odvodový bonus (OB)

ROVNÁ DAŇ

1. Ruší sa nezdaniteľné minimum na daňovníka a na manželku
2. Ruší sa daňový bonus na dieťa
3. Ruší sa daňová výnimka – zníženie základu dane o 12 000 Sk podľa § 11/5 zákona č. 595/2003 Z. z.
4. OB (pozri nižšie) je súčasťou základu dane

ODVODY

5. Hrubá mzda zamestnanca sa zvyšuje o odvody platené zamestnávateľom
6. 8 odvodov zamestnávateľa a 5 odvodov zamestnanca sa nahrádza tzv. redistribučným odvodom (RO) zamestnanca vo výške 18 %
7. **Základ pre výpočet RO je totožný so základom pre rovnú daň** zvýšeným o dividendy a podiely na zisku vyplatené daňovníkovi. Z dôvodu neutrality zdanenia sa dividendy a podiely na zisku, pred tým, ako sa pripočítajú k základu dane, zvýšia o daň zaplatenú na úrovni právnickej osoby, to je vydelia sa číslom 0,81
8. RO sa teda platí aj z príjmov z prenájmu, z úrokov, z dividend a podielov na zisku (upravených o už zaplatenú daň, pozri bod 7), z dohôd, z kapitálového majetku a pod.
9. Základ pre výpočet RO tak pozostáva zo všetkých príjmov daňovníka, z dividend a podielu na zisku vydelenými 0,81 a z OB
10. Strop pre výpočet RO je 10-násobok ŽM

ODVODOVÝ BONUS (OB)

11. Každý občan má doživotný nárok na OB
12. OB sa vypočíta tak, že z úhrnu životných miním (ŽM) na ktoré má daňovník nárok, sa odráta 10 % z ostatných príjmov (to je bod 9 bez OB)
13. V prípade, že celkové príjmy daňovníka (vrátane OB) dosiahnu strop vymeriavacieho základu a OB je vyšší ako nula, znižuje sa od tohto bodu namiesto 10 % sadzbou 30 % (bod 12)
14. OB nikdy nie je nižší ako nula
15. Úhrn životných miním, ktoré si môže daňovník zohľadniť pri výpočte OB, je 1 ŽM na daňovníka, 1 ŽM na nepracujúcu manželku, 80 % ŽM na 1. dieťa, 60 % ŽM na 2. dieťa, 40 % ŽM na 3. dieťa, 20 % ŽM na 4. dieťa, 10 % ŽM na 5. a každé ďalšie deti. Osamelý rodič (v prípade, že bývalý partner si neplní vyživovaciu povinnosť), rodič starajúci sa o dieťa do troch rokov života a pestún si priráta ďalšie 1 ŽM
16. Výška ŽM bola 4 580 Sk a od 1. 7. 2005 je to 4 730 Sk

ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ

17. Každý občan má nárok na základnú zdravotnú starostlivosť, na ktorú náklady sú zahrnuté v RO

SOCIÁLNE PLATBY

18. OB nahrádza všetky dnešné sociálne platby okrem náhradného výživného (ktoré ostáva zachované). Zoznam identifikovaných sociálnych platieb je priložený
19. Kompenzácie pre invalidov budú nahradené súčinom štvornásobku ŽM a miery postihnutia, pre zjednodušenie je možné predpokladať, že celkové náklady na kompenzácie sa nezmenia
20. Kto nemá žiaden iný príjem, má nárok na úhrn životných miním znížených (bod 15) o 19 % RD a 18 % RO, celkovo o 37 %

Požiadavky na výpočet vplyvu na štátny rozpočet

- Výpočet môže byť statický alebo dynamický
- Náhradné výživné a kompenzácie pre invalidov sa nemenia v celkovej vyplatenej sume
- Náklady na zdravotníctvo sa nemenia. Je však nutné zohľadniť, že štát prispieva (takmer 20 mld. Sk) z iných zdrojov, ako je výber na zdravotné poistenie
- Požaduje sa vyčíslenie celkového pozitívneho alebo negatívneho vplyvu na ŠR po zohľadnení len vyššie uvedených zmien
- Rok môže byť zvolený podľa dostupnosti údajov
- Pokiaľ je možné, požaduje sa prognóza na roky 2006 až 2010
- Ďalšie informácie k OB sa nachádzajú na www.sulik.sk, pre konzultácie je k dispozícii pán Sulík na richard@sulik.sk

Prílohy: pojmologická matica
zoznam sociálnych platieb

Makrodopady – MESA 10

Odhad fiškálnych vplyvov zavedenia systému odvodového bonusu a solidárneho odvodu

Zmyslom odhadovania vplyvov nie je ani nemôže byť naprogramovanie ekonomiky ani vytvorenie presnej prognózy. Odhadované zmeny sú jedinečné a navyše sa ich vplyv kombinuje s vplyvom iných faktorov. V tomto prípade ide o modelovanie jedinečného procesu bez možnosti konfrontácie so skúsenosťami v iných krajinách. Odhadovanie vplyvov by však minimálne malo dať odpoveď na podstatnú otázku, či implementácia reforiem neprinesie makroekonomickú destabilizáciu a či je teda implementácia relatívne bezpečná. Všetky numerické výstupy však treba chápať ako orientačné. Opierame sa o princíp opatrnosti v snahe nevykonštruovať príliš optimistický scenár.

V postupnosti výkladu výsledkov modelovania začíname odvodovým bonusom z dôvodu, že on je vstupným parametrom do ďalších výpočtov. Vstupnými parametrami na určenie objemu vyplácaného odvodového bonusu sú mzdy a podnikateľské príjmy fyzických osôb (v štatistickej terminológii ide o čisté zmiešané dôchodky), diferenciácia príjmov, tempo rastu životných nákladov a demografické parametre.

Postup kalkulácií bol nasledovný (uvedené čísla vypovedajú o efektoch vo východiskovom roku, ktorým bol fiktívne rok 2005):

1) Východiskom je databáza rozdelenia príjmov domácností. Príjmy domácností musia byť očistené od sociálnych príjmov.
2) Podľa priemerných príjmov v jednotlivých pásmach sme vypočítali priemerný odvodový bonus pre jednotlivé pásma ako životné minimum mínus 10 % z priemerného príjmu v pásme. Celkový objem nárokovaného odvodového bonusu sme získali vynásobením priemerného bonusu v pásme a počtu osôb v tomto príjmovom pásme.
3) Identifikovali sme pásmo, ktoré je hraničné z pohľadu možného poberania odvodového bonusu. Je to príjmové pásmo, v ktorom sa presiahne príjem rovnajúci sa desaťnásobku životného minima (toho času 10 * 4 730 = 47 300 Sk). Občania s vyšším príjmom už nepoberajú odvodový bonus.
4) Ak spočítame objem nárokovaného bonusu v tých pásmach, kde nárok na bonus vzniká, získame sumu 63,1 mld. Sk. Je to objem bonusu pripadajúci na pracujúce osoby. To však nie je podstatná časť nárokovateľného odvodového bonusu.
5) Na deti pripadá len časť odvodového bonusu podľa počtu detí v rodine. Prijímame tu zjednodušujúci predpoklad, že rozmiestnenie detí medzi príjmovými pásmami rodičov je relatívne rovnomerné a na slovenskú rodinu pripadá v priemere asi 1,7 dieťaťa. Odvodový bonus uplatniteľný na deti je blízko hodnoty 50,4 mld. Sk.
6) Pri poberateľoch dôchodkov bez pracovných príjmov počítame s plnou dávkou životného minima (teda bonusom v plnej výške). Vynásobenie počtu poberateľov dôchodkov s výškou plného bonusu nás vedie k sume okolo 57,8 mld. Sk.
7) Zostáva nám kategória nezamestnaných a inde nezaradených ekonomicky neaktívnych osôb. Možno trochu zjednodušujúco, ale predpokladáme u nich absenciu príjmov, a teda nárok na odvodový bonus v plnej výške. Vynásobenie ich počtu s výškou plného bonusu dáva objem bonusu tomuto segmentu obyvateľstva vo výške asi 52,8 mld. Sk.

8) Súčet vyššie uvedených čísel dáva sumu 224,1 mld. Sk. Treba však zobrať do úvahy, že v domácnostiach existuje súbeh poberania odvodového bonusu. Tak sa stáva, že u osôb s vyšším príjmom sa nevyčerpá plný bonus na dieťa alebo na nepracujúcu manželku (manžela) a treba sumu odvodového bonusu korigovať. Tento faktor sa však mimoriadne ťažko odhaduje. Na základe experimentálnych prepočtov sme však dospeli k odhadu, že kvôli súbehu odvodových bonusov v domácnostiach môžeme celkový ročný nárok odvodového bonusu krátiť na 185,0 mld. Sk.

Celkový nárok na odvodový bonus vo východiskovom roku (fiktívne v roku 2005) by dosiahol asi 185 mld. Sk. Bude však potrebné vykompenzovať pokles príjmu poberateľom dôchodkov, ktoré už boli priznané alebo už na ne vznikol nárok. To budú ďalšie nevyhnutné náklady systému.

9) Vyššie, v bode 6, sme vypočítali bonus pre poberateľov dôchodkov iba vo výške 57,8 mld. Sk. To je len približne polovica tej sumy, ktorá bola reálne vyplatená poberateľom dôchodkov. Zvyšnú sumu vo výške približne 61,4 mld. Sk je potrebné vyplatiť ako kompenzáciu.
10) Odvodový bonus nahrádza väčšinu existujúceho spektra sociálnych dávok a rôznych príspevkov. Treba preto zohľadniť efekt ukončenia vyplácania tých dávok, ktoré zaniknú a sú nahrádzané odvodovým bonusom. Celková suma týchto nahrádzaných nástrojov sociálnej politiky bola v roku 2005 na úrovni 154 mld. Sk. Patria sem aj dôchodky vyplácané Sociálnou poisťovňou, ktoré sú nahrádzané odvodovým bonusom a kompenzačnou platbou.
11) Systém sa však mení aj na príjmovej strane. Vznikajú nové odvody, ktoré nahrádzajú doterajší odvodový systém. Solidárny a zdravotný odvod, ktorých mechanizmus je rovnaký, prinášajú pri nastavení sadzby na 18 % (oba odvody spolu) približne 144,2 mld. Sk. (Predpokladáme existenciu stropu pre výpočet odvodov na úrovni desaťnásobku životného minima.) V tejto sume sa odráža aj mierne zlepšenie vymáhania odvodov po presune odvodovej agendy na daňové úrady. Je to menší výnos, ako bol pôvodný výnos z odvodov, o ktoré systém prichádza. Pôvodné odvody, ktoré by sme reformou rušili, by dali 178,6 mld. Sk. Podstatné je, že samy odvody nestačia pokryť (pri takomto nastavení ich sadzieb) výšku bonusu a kompenzácií poberateľom dôchodkov. Prekonať túto medzeru však pomôže podstatné zvýšenie výnosu dane z príjmu fyzických osôb.
12) Radikálne sa mení výška výnosu dane z príjmu fyzických osôb. Tým, že nepočítame s existenciou nezdaniteľnej sumy základu dane a navyše odvodový bonus vstupuje do základu dane, sa výnos dane z príjmu FO nafúkne na 163,7 mld. Sk, čo je až o 125,7 mld. Sk viac, ako by bol pôvodný výnos bez reformy.

Výnos dane z príjmu fyzických osôb sa podstatne zvyšuje, jej výnos je vo východiskovom roku až o 125, 7 mld. Sk vyšší, ako by bol bez reformy. Tento zvýšený výnos pomáha kryť medzeru medzi vyplácaným bonusom (aj s kompenzáciami dôchodcom) a odvodovými príjmami.

Ak zoradíme vyššie kvantifikované položky, prichádzame k nasledovnej kalkulácii: Na zdrojovej strane systému verejných financií vystupuje zvýšený výber dane z príjmu FO (+125,7 mld. Sk), výnos z nových typov odvodov (solidárny a zdravotný spolu +144,2 mld. Sk) a zároveň sa stráca výnos z pôvodných odvodov (-178,6 mld. Sk). Celkový efekt na strane zdrojov verejných financií je teda +91,3 mld. Sk. Na strane použitia verejných financií vystupuje odvodový bonus vo výške +185 mld. Sk, kompenzácie

poberateľom dôchodkov vo výške +61,4 mld. Sk a zrušenie pôvodných dávok sociálneho zabezpečenia v sume -154 mld. Sk. Na strane použitia tak dostávame kumulatívny efekt reformy vo výške +92,4 mld. Sk. Na oboch stranách bilancie verejných financií tak dostávame zvýšenie, vzájomné saldo týchto čísel (91,3 mld. verzus 92,4 mld.) je -1,1 mld. Sk. Znamená to, že systém odvodového bonusu a solidárneho odvodu **neprináša významnejší dodatočný deficit vo verejných financiách**. Vypočítaný dodatočný deficit je nepatrný, jeho rozsah nie je väčší, ako je rozsah pravdepodobnej štatistickej chyby vo výpočtoch.

Treba tu ešte upozorniť na jednu črtu odvodového bonusu: Odvodový bonus má vďaka svojej konštrukcii (životné minimum mínus stanovené percento príjmov) samoobmedzovací prvok. Pracovné príjmy totiž v dlhodobejšom horizonte rastú zrejme rýchlejšie, ako rastie životné minimum. Preto objem odvodového bonusu nemá tendenciu rásť. To spolu s aktivizačným vplyvom systému spôsobuje čoraz priaznivejší efekt na verejné financie. Ak by mala vláda v budúcnosti záujem korigovať samoobmedzujúci sa vplyv odvodového bonusu, môže tak urobiť nasledovnými spôsobmi:

a) Korekciou metódy výpočtu životného minima. Štedrejšie zvyšovanie životného minima automaticky znamená štedrejší odvodový bonus.

b) Korekciou sadzby vo vzorci na výpočet odvodového bonusu. My počítame s navrhovanou sadzbou 10 %, jej prípadné zníženie znamená štedrejší bonus (zmierni sa samoobmedzovací charakter odvodového bonusu), jej prípadné zvýšenie znamená menej štedrý bonus.

Zavedenie systému odvodového bonusu a solidárneho odvodu s najväčšou pravdepodobnosťou neohrozí bilanciu verejných financií. Práve naopak, systém v strednodobom horizonte prináša zmiernenie deficitu verejných financií. V dlhodobom horizonte je efekt na bilanciu verejných financií ešte výrazne priaznivejší. Vplyvy na verejné financie by teda nemali byť prekážkou implementovania takéhoto systému.

Schéma 1: Shéma vplyvov na verejné financie

(znamienka +/- v okruhu verejných financií znamenajú zvýšenie alebo zníženie zdrojov alebo použitia)

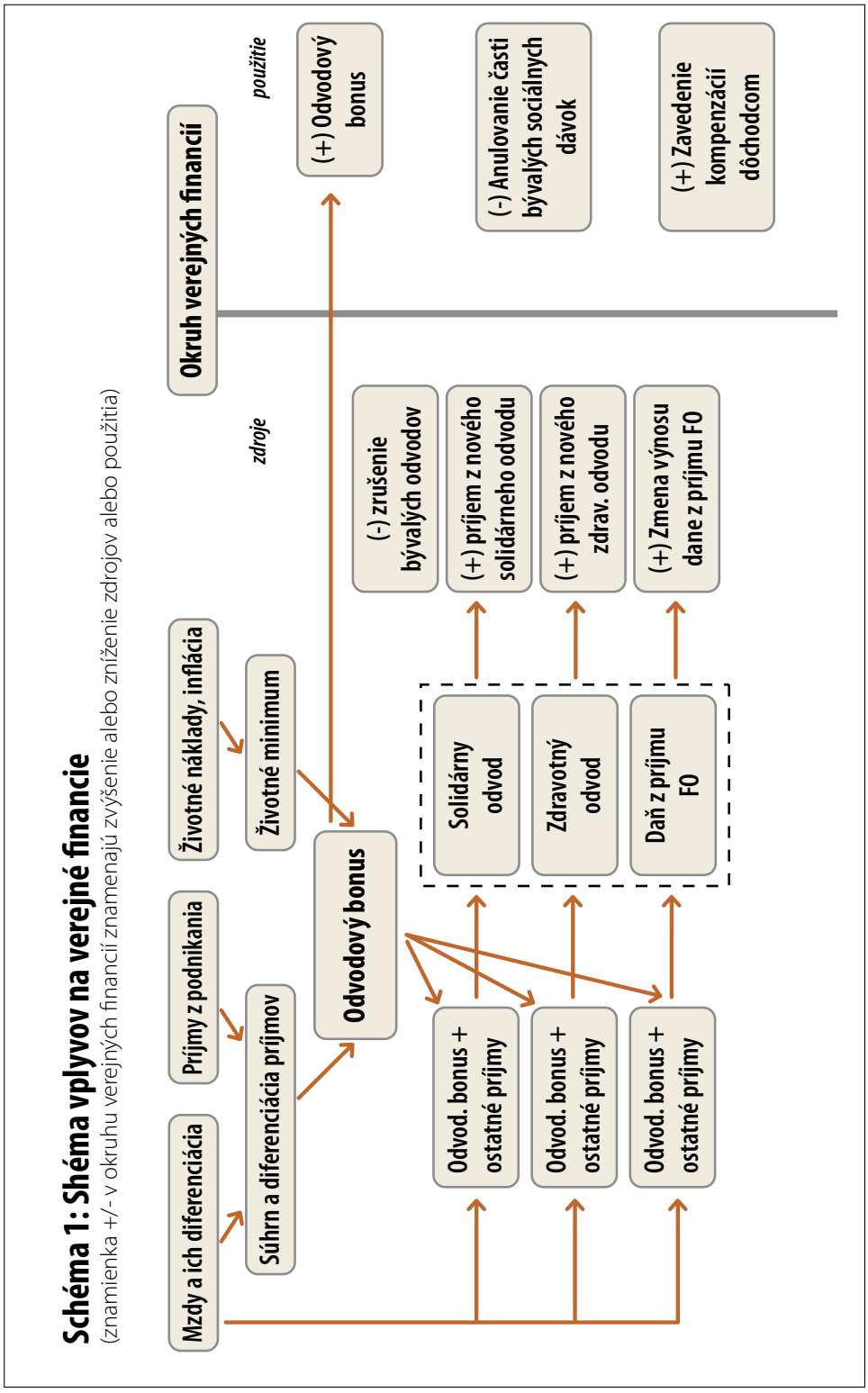

TABUĽKA 1: VPLYVY NA OKRUH VEREJNÝCH FINANCIÍ V ROKOCH 2005 A 2010

Fiškálne dopady hypoteticky v roku 2005, mld. Sk	
	pravdepodobne:
Zmena výberu dane z príjmu FO	125,7
Solidárny a zdravotný odvod	144,2
Strata „starých" odvodov	-178,6
Efekt na strane zdrojov	91,3
Odvodový bonus	185,0
Zrušenie starých dávok	-154,0
Kompenzácie poberateľom dôchodkov	61,4
Efekt na strane použitia	92,4
Celková bilancia	**-1,1**

Fiškálne dopady v roku 2010, mld. Sk	
	pravdepodobne:
Zmena výberu dane z príjmu FO	148,2
Solidárny a zdravotný odvod	183,5
Strata „starých" odvodov	-239,0
Efekt na strane zdrojov	92,7
Odvodový bonus	190,6
Zrušenie starých dávok	-178,6
Kompenzácie poberateľom dôchodkov	71,2
Efekt na strane použitia	83,2
Celková bilancia	**9,4**

Návrh

legislatívneho zámeru návrhu zákona o odvodovom bonuse a o solidárnom odvode

Predmet zákona

Zákon bude upravovať podmienky na vyplácanie odvodového bonusu, právne vzťahy pri vyplácaní odvodového bonusu, platenie solidárneho odvodu a právne vzťahy pri platení solidárneho odvodu.

Základné pojmy

Zamestnanec

Zamestnanec na účely zákona je

a) fyzická osoba v pracovnom pomere,
b) fyzická osoba v štátnozamestnaneckom pomere,
c) fyzická osoba v služobnom pomere,
d) člen družstva, ktorý je v pracovnom vzťahu k družstvu,
e) ústavný činiteľ, verejný ochranca práv a poslanec Európskeho parlamentu, ktorý bol zvolený na území Slovenskej republiky,
f) predseda vyššieho územného celku, starosta obce, starosta v mestskej časti v Košiciach a v Bratislave, primátor mesta, poslanec vyššieho územného celku, poslanec obecného zastupiteľstva, poslanec mestského a miestneho zastupiteľstva, ktorí sú dlhodobo uvoľnení na výkon funkcie,
g) doktorand v dennej forme doktorandského štúdia,
h) pestún v zariadení pestúnskej starostlivosti,
i) fyzická osoba vo výkone väzby a vo výkone trestu odňatia slobody.

Samostatne zárobkovo činná osoba

Samostatne zárobkovo činná osoba je fyzická osoba, ktorá

a) vykonáva poľnohospodársku výrobu vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách a je zapísaná do evidencie podľa zákona č. 369/1990 Zb.
b) má oprávnenie prevádzkovať živnosť,
c) má oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitných zákonov (advokát, notár, daňový poradca, znalec, tlmočník, prekladateľ, ak nie je v pracovnom pomere),
d) spoločník verejnej obchodnej spoločnosti a komplementár komanditnej spoločnosti,
e) vykonáva športovú činnosť zárobkovo, ale nie v pracovnom pomere,
f) vykonáva umeleckú činnosť alebo inú tvorivú činnosť podľa zákona č. 527/1990 Zb. o vynálezoch, priemyselných vzoroch a zlepšovacích návrhoch, zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a o právach súvisiacich s autorským právom,
g) vykonáva činnosť obchodného zástupcu.

Zamestnávateľ

Zamestnávateľ na účely zákona je pre zamestnanca fyzická alebo právnická osoba, ktorá má vo vzťahu k zamestnancovi postavenie zamestnávateľa.

Nezaopatrené dieťa

Nezaopatrené dieťa je dieťa

a) do dovŕšenia 15 rokov veku a
b) po dovŕšení 15 rokov veku, najdlhšie do dovŕšenia 26 rokov veku, ktoré nemá rozhodujúci príjem vyšší ako 5-násobok životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ak
   1. sa sústavne pripravuje na povolanie alebo
   2. pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav je neschopné sa sústavne pripravovať na povolanie.

Oprávnená osoba

Oprávnená osoba je fyzická osoba, ktorej sa vypláca odvodový bonus.

Rozhodujúci príjem

Rozhodujúci príjem na účely zákona je príjem, ktorý je príjmom na účely určenia vymeriavacieho základu na platenie solidárneho odvodu. Do rozhodujúceho príjmu sa nezapočítava suma odvodového bonusu.

Štátne dávky

Štátne dávky sú základné štátne dávky a mimoriadne štátne dávky. Mimoriadne štátne dávky sú pestúnska štátna dávka, rodičovská štátna dávka, výživná štátna dávka a invalidná štátna dávka.

Základné štátne dávky

Základná štátna dávka na účely určenia sumy odvodového bonusu pre oprávnenú osobu a ďalšiu spoločne posudzovanú fyzickú osobu staršiu ako 15 rokov, ktorá nie je nezaopatreným dieťaťom, je suma životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne alebo 12-násobok sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov ročne.

Základná štátna dávka pre nezaopatrené dieťa na účely určenia sumy odvodového bonusu vyplácaného oprávnenej osobe je
a) za jedno spoločne posudzované nezaopatrené dieťa 80 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
b) za dve spoločne posudzované nezaopatrené deti 140 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,

c) za tri spoločne posudzované nezaopatrené deti 180 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
d) za štyri spoločne posudzované nezaopatrené deti 200 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
e) za päť a viac spoločne posudzovaných nezaopatrených detí 210 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne.

Pestúnska štátna dávka

Pestúnska štátna dávka na účely určenia sumy odvodového bonusu je suma životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne alebo 12-násobok sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov ročne.

Rodičovská štátna dávka

Rodičovská štátna dávka na účely určenia sumy odvodového bonusu je suma životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne alebo 12-násobok sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov ročne.

Výživná štátna dávka

Výživná štátna dávka na účely určenia sumy odvodového bonusu je

a) za jedno spoločne posudzované nezaopatrené dieťa 80 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
b) za dve spoločne posudzované nezaopatrené deti 140 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
c) za tri spoločne posudzované nezaopatrené deti 180 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
d) za štyri spoločne posudzované nezaopatrené deti 200 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne,
e) za päť a viac spoločne posudzovaných nezaopatrených detí 210 % sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov mesačne.

Invalidná štátna dávka

Mesačná invalidná štátna dávka na účely určenia sumy odvodového bonusu je súčin 4-násobku sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov a percentuálneho poklesu fyzickej osoby

vykonávať zárobkovú činnosť zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby.

Ročná invalidná štátna dávka pre fyzickú osobu na účely určenia sumy odvodového bonusu je súčin 48-násobku sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov a percentuálneho poklesu fyzickej osoby vykonávať zárobkovú činnosť zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby.

Započítanie súm štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu

Za súčet súm štátnych dávok oprávnenej osoby a fyzických osôb, ktoré sú ďalšími spoločne posudzovanými osobami na účely určenia sumy odvodového bonusu, sa považuje súčet súm základných štátnych dávok a mimoriadnych štátnych dávok.

Fyzická osoba, ktorá je ďalšou spoločne posudzovanou osobou na účely určenia sumy odvodového bonusu oprávnenej osoby, je manžel, manželka a nezaopatrené dieťa, ak nemá táto ďalšia spoločne posudzovaná fyzická osoba rozhodujúci príjem vyšší ako 5-násobok životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Fyzické osoby, ktoré sa spoločne posudzujú na účely určenia sumy odvodového bonusu, sú len tie fyzické osoby, ktoré žijú v spoločnej domácnosti s oprávnenou osobou.

Suma základnej štátnej dávky sa započíta do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu každej oprávnenej osobe. Suma základnej štátnej dávky sa započíta na účely určenia sumy odvodového bonusu aj každej spoločne posudzovanej osobe.

Suma pestúnskej štátnej dávky sa započíta do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu, ak súd zveril oprávnenej osobe alebo ďalšej spoločne posudzovanej osobe maloleté dieťa do pestúnskej starostlivosti podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Sumu pestúnskej štátnej dávky možno započítať do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu len jednej osobe, a to oprávnenej osobe alebo ďalšej spoločne posudzovanej osobe.

Suma rodičovskej štátnej dávky sa započíta do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu, ak oprávnená osoba alebo ďalšia spoločne posudzovaná osoba sa riadne stará o dieťa vlastné alebo zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov do troch rokov jeho veku. Sumu rodičovskej štátnej dávky možno započítať do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu len jednej osobe, a to oprávnenej osobe alebo ďalšej spoločne posudzovanej osobe.

Suma výživnej štátnej dávky sa započíta oprávnenej osobe do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu, ak iná fyzická osoba neplatí oprávnenej osobe výživné pre dieťa, ak tejto fyzickej osobe bolo právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schválenou dohodou uložené povinnosť platiť výživné dieťaťu.

Suma invalidnej štátnej dávky sa započíta do sumy štátnych dávok na účely určenia sumy odvodového bonusu, ak oprávnená osoba alebo ďalšia spoločne posudzovaná osoba je invalidná. Fyzická osoba je invalidná, ak má pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav je taký zdravotný stav, ktorý spôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a ktorý má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať dlhšie ako jeden rok.

Odvodový bonus

Podmienky vyplácania odvodového bonusu

Odvodový bonus sa vypláca fyzickej osobe, ktorá je občanom Slovenskej republiky a ktorá nie je nezaopatreným dieťaťom, ak zákon neustanovuje inak. Odvodový bonus sa vypláca aj fyzickej osobe, ktorá nie je občanom Slovenskej republiky, ak odvodový bonus neprevyšuje sumu dane a solidárneho a zdravotného odvodu.

Určenie sumy odvodového bonusu

Fyzickej osobe, ktorej sa môže vyplácať odvodový bonus, sa na účely určenia sumy odvodového bonusu započítajú k základnej štátnej dávke pre túto osobu aj sumy štátnych dávok fyzických osôb spoločne posudzovaných vrátane nezaopatrených detí. Sumy štátnych dávok spoločne posudzovaných osôb sa môžu započítať na účely určenia odvodového bonusu iba jednému z manželov, a to tomu, ktorý dosiahol v predchádzajúcom období vyšší vymeriavací základ. Ak príjem každého z manželov prevyšuje maximálny vymeriavací základ, sumy štátnych dávok spoločne posudzovaných osôb sa môžu započítať na účely určenia odvodového bonusu tomu z manželov, ktorý dosiahol v predchádzajúcom období vyšší základ dane.

Suma odvodového bonusu sa určí ako rozdiel medzi sumou štátnych dávok a 10 % rozhodujúceho príjmu nižšieho ako maximálny vymeriavací základ a 30 % rozhodujúceho príjmu vyššieho ako maximálny vymeriavací základ.

Na účely určenia sumy odvodového bonusu si môže započítať sumu základnej štátnej dávky na nezaopatrené dieťa len jedna oprávnená osoba.

Výplata odvodového bonusu

Odvodový bonus vypláca

a) zamestnávateľ,
b) daňový úrad a
c) obecný úrad.

Výplata odvodového bonusu zamestnávateľom

Zamestnávateľ vypláca odvodový bonus svojmu zamestnancovi, ktorý spĺňa podmienky na jeho vyplácanie.

Ak zamestnanec vykonáva viacero činností zamestnanca, nárok na odvodový bonus si zamestnanec uplatňuje u toho zamestnávateľa, u ktorého zamestnanec predpokladá dosiahnutie najvyššieho rozhodujúceho príjmu. Túto skutočnosť zamestnanec deklaruje čestným vyhlásením, ktoré odovzdá zamestnávateľovi najneskôr do 15. dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý sa odvodový bonus vypláca.

Nárok na odvodový bonus si uplatňuje zamestnanec u zamestnávateľa predložením tlačiva, v ktorom zamestnanec uvedie informácie o ďalších spoločne posudzovaných osobách na účely určenia sumy odvodového bonusu zamestnávateľom. Zamestnávateľ je povinný toto tlačivo zaslať na príslušný daňový úrad.

Zamestnanec je povinný preukázať zamestnávateľovi skutočnosti rozhodujúce pre určenie sumy odvodového bonusu.

Zamestnávateľ vypláca odvodový bonus vo výplatných termínoch, ktoré sú určené na výplatu mzdy, najneskôr do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, za ktorý sa odvodový bonus vypláca.

Výplata odvodového bonusu daňovým úradom

Daňový úrad vypláca odvodový bonus samostatne zárobkovo činnej osobe, ak táto samostatne zárobkovo činná osoba nie je súčasne zamestnancom.

Nárok na odvodový bonus si uplatňuje samostatne zárobkovo činná osoba na daňovom úrade predložením tlačiva, v ktorom táto samostatne zárobkovo činná osoba uvedie informácie o ďalších spoločne posudzovaných osobách na účely určenia sumy odvodového bonusu daňovým úradom.

Výplata odvodového bonusu obecným úradom

Obecný úrad vypláca odvodový bonus fyzickej osobe, ktorá nemá príjem zo zárobkovej činnosti zamestnanca a samostatne zárobkovo činnej osoby.

Nárok na odvodový bonus si uplatňuje fyzická osoba na obecnom úrade predložením tlačiva, v ktorom táto fyzická osoba uvedie informácie o ďalších spoločne posudzovaných osobách na účely určenia sumy odvodového bonusu obecným úradom. Obecný úrad môže požadovať od oprávnenej osoby vykonávanie obecných prác najviac v rozsahu 4 hodiny každý pracovný deň okrem fyzickej osoby, ktorá je uznaná za dočasne práceneschopnú, ktorej sa vypláca vyrovnávacia dávka podľa osobitného predpisu a ak je oprávnená osoba osamelý rodič, ktorý sa stará o dieťa do troch rokov veku.

Obecný úrad vypláca odvodový bonus po znížení o sumu rovnej dane, solidárneho odvodu a zdravotného odvodu.

Solidárny odvod

Platitelia solidárneho odvodu

Solidárny odvod platí

a) zamestnanec,
b) samostatne zárobkovo činná osoba,
c) fyzická osoba, ktorá nie je osobou podľa písm. a) a b) a má príjem, ktorý je vymeriavacím základom na platenie solidárneho odvodu.

Určenie sumy solidárneho odvodu

Suma solidárneho odvodu sa určuje percentuálnou sadzbou z vymeriavacieho základu dosiahnutého v rozhodujúcom období.

Sadzba solidárneho odvodu je 10 % z vymeriavacieho základu.

Jednotlivé sumy solidárneho odvodu sa zaokrúhľujú na celé slovenské koruny nahor.

Vymeriavací základ

Vymeriavací základ na platenie solidárneho odvodu je príjem dosiahnutý v rozhodujúcom období, ktorým je

a) príjem, ktorý podlieha dani z príjmu fyzických osôb podľa zákona č. 595/2003 Z. Z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov,

b) príjem, ktorý nepodlieha dani z príjmu fyzických osôb preto, že tak ustanovujú osobitné predpisy o zamedzení dvojitého zdanenia,

c) príjem z dividend a podielov zo zisku.

Maximálny vymeriavací základ za kalendárny mesiac je najviac 10-násobok sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Maximálny vymeriavací základ za rozhodujúce obdobie je najviac 120-násobok sumy životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov za rozhodujúce obdobie.

Vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na celé slovenské koruny nahor.

Rozhodujúce obdobie

Rozhodujúce obdobie na určenie vymeriavacieho základu je kalendárny rok, za ktorý sa platí solidárny odvod.

Platenie solidárneho odvodu

Solidárny odvod sa platí

a) bezhotovostným prevodom z účtu platiteľa solidárneho odvodu na účet daňového úradu,
b) poštovou poukážkou na účet daňového úradu alebo
c) v hotovosti na daňovom úrade.

Solidárny odvod sa platí v slovenských korunách.

Solidárny odvod sa platí preddavkami na solidárny odvod a zúčtováva sa v ročnom zúčtovaní solidárneho odvodu.

Preddavok na solidárny odvod

Platiteľ solidárneho odvodu je povinný vypočítať, platiť a odvádzať preddavok na solidárny odvod na účet daňového úradu v každom kalendárnom mesiaci, ak zákon neustanoví inak. Za zamestnanca je povinný solidárny odvod vypočítať a odvádzať jeho zamestnávateľ. Za fyzickú osobu, ktorej vypláca odvodový bonus obecný úrad, je povinný vypočítať a odvádzať solidárny odvod obecný úrad.

Preddavok na solidárny odvod sa zaokrúhľuje na celé koruny nahor.

Preddavok na solidárny odvod sú povinní platiť

a) zamestnanec vo výške 10 % z vymeriavacieho základu dosiahnutého v príslušnom kalendárnom mesiaci,
b) samostatne zárobkovo činná osoba vo výške 1/12 solidárneho odvodu určeného sadzbou solidárneho odvodu z jej vymeriavacieho základu za kalendárny rok, ktorý
   1. dva roky predchádza rozhodujúcemu obdobiu pre platenie preddavkov na solidárny odvod od 1. januára do 30. júna,
   2. jeden rok predchádza rozhodujúcemu obdobiu pre platenie preddavkov na solidárny odvod od 1. júla do 31. decembra,
c) fyzická osoba, ktorá nie je osobou podľa písm. a) a b) a má príjem, ktorý je vymeriavacím základom na platenie solidárneho odvodu, vo výške 10 % z jej vymeriavacieho základu dosiahnutého v príslušnom kalendárnom mesiaci.

Ak samostatne zárobkovo činná osoba nevykonávala samostatnú zárobkovú činnosť v období uvedenom v predchádzajúcom odseku v písm. b) alebo jej základ dane v tomto období nie je známy, výšku preddavkov na solidárny odvod si určí táto osoba sama.

Výška preddavku na solidárny odvod

a) zamestnanca je najviac 10 % z maximálneho vymeriavacieho základu,
b) samostatne zárobkovo činnej osoby je najviac 10 % z maximálneho vymeriavacieho základu,
c) fyzickej osoby, ktorá nie je osobou podľa písm. a) a b) a má príjem, ktorý je vyme-

riavacím základom na platenie solidárneho odvodu, je najviac 10 % z maximálneho vymeriavacieho základu.

Preddavok na solidárny odvod sa neodvádza, ak jeho výška nedosahuje najmenej 100 slovenských korún.

Splatnosť preddavku na solidárny odvod

Preddavok na solidárny odvod zamestnancov je splatný v deň, ktorý je určený na výplatu príjmov zamestnancov za príslušný kalendárny mesiac. Ak je výplata príjmov zamestnancov pre jednotlivé organizačné útvary zamestnávateľa rozložená na rôzne dni, preddavok na solidárny odvod je splatný v deň poslednej výplaty príjmov zamestnancov zúčtovaných za príslušný kalendárny mesiac. Ak nie je takýto deň určený, preddavok na solidárny odvod za príslušný kalendárny mesiac je splatný v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí preddavok na solidárny odvod.

Preddavok na solidárny odvod samostatne zárobkovo činnej osoby a fyzickej osoby, ktorá nie je zamestnancom a samostatne zárobkovo činnou osobou a má príjem, ktorý je vymeriavacím základom na platenie solidárneho odvodu, je splatný do ôsmeho dňa po uplynutí príslušného kalendárneho mesiaca.

Zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba a fyzická osoba, ktorá má príjem, ktorý je vymeriavacím základom na platenie solidárneho odvodu, môže na základe písomnej dohody s daňovým úradom zaplatiť preddavok na solidárny odvod vopred, a to jednorazovou sumou za rozhodujúce obdobie z maximálneho vymeriavacieho základu, ak predpokladá, že jej vymeriavací základ bude vyšší ako maximálny vymeriavací základ. V takom prípade je zamestnanec povinný preukázať zamestnávateľovi, že zaplatil preddavok jednorazovou sumou na daňovom úrade, a zamestnávateľ nie je povinný odvádzať preddavok na solidárny odvod za tohto zamestnanca.

Za deň platby preddavku na solidárny odvod sa považuje

a) pri bezhotovostnom prevode z účtu deň, v ktorom sa uskutočnilo odpísanie platby z účtu osoby, ktorá odvádza solidárny odvod,
b) pri platbe poštovou poukážkou deň, v ktorý sa uskutočnila platba poštovou poukážkou,
c) pri platbe v hotovosti deň, v ktorý sa uskutočnila platba v hotovosti na daňovom úrade.

Ak sa neuskutočnilo pripísanie platby preddavku na solidárny odvod na účet daňového úradu v deň jeho splatnosti, preddavok na solidárny odvod je zaplatený včas, ak pri platbe

a) bezhotovostným prevodom, ak osoba, ktorá odvádza solidárny odvod v prevodnom príkaze, ktorý dala pred dňom splatnosti preddavku na solidárny odvod, ako deň prevodu predpísaným spôsobom určila najneskôr posledný deň splatnosti preddavku na solidárny odvod; to neplatí, ak sa platba preddavku na solidárny odvod uskutočnila oneskorene pre nedostatok finančných prostriedkov na účte osoby, ktorá odvádza preddavok na solidárny odvod,

b) poštovou poukážkou osoba, ktorá odvádza preddavok na solidárny odvod, poukázala preddavok na solidárny odvod najneskôr v posledný deň jeho splatnosti.

Osoba, ktorá odvádza solidárny odvod, je povinná bez zbytočného odkladu preukázať daňovému úradu na jeho požiadanie včas uskutočnenú platbu preddavku na solidárny odvod podľa predchádzajúceho odseku.

Úroky z omeškania

Ak osoba, ktorá odvádza solidárny odvod, neodvedie preddavok na solidárny odvod riadne a včas, môže daňový úrad uplatniť voči osobe, ktorá odvádza solidárny odvod, nárok na solidárny odvod a aj nárok na úrok z omeškania. Úrok z omeškania sa vypočíta z dlžnej sumy solidárneho odvodu a počtu dní omeškania; na výpočet úroku z omeškania sa použije 2,5-násobok základnej úrokovej sadzby Národnej banky Slovenska platnej v deň splatnosti preddavku na solidárny odvod alebo nedoplatku.

Daňový úrad môže na základe písomnej žiadosti osoby, ktorá je povinná odvádzať preddavok na solidárny odvod, v prípade omeškania z dôvodu platobnej neschopnosti tejto osoby, ak možno predpokladať, že v období nie dlhšom ako deväť mesiacov bude schopná zaplatiť dlžné sumy preddavku na solidárny odvod, a v iných odôvodnených prípadoch znížiť alebo odpustiť úrok z omeškania podľa predchádzajúceho odseku.

Daňový úrad môže na základe písomnej žiadosti osoby, ktorá je povinná odvádzať solidárny odvod, povoliť splátky dlžných súm preddavku na solidárny odvod, nedoplatku z ročného zúčtovania solidárneho odvodu a úrokov z omeškania z dôvodu platobnej neschopnosti tejto osoby, ak dôvodne možno predpokladať, že v období nie dlhšom ako deväť mesiacov bude schopná zaplatiť dlžné sumy preddavku na solidárny odvod, nedoplatku a úrokov z omeškania, a ak je už v čase rozhodovania o povolení splátok dlžných súm preddavku na solidárny odvod, nedoplatku a úrokov z omeškania schopná riadne plniť povinnosť platiť preddavky na solidárny odvod.

V prípade nedodržania termínu splátky určeného daňovým úradom pre jednotlivé splátky alebo zaplatením nižšej sumy jednotlivých splátok, ako určil daňový úrad, stáva sa splatnou celá suma dlžného preddavku na solidárny odvod, nedoplatku alebo úrokov z omeškania.

Ročné zúčtovanie odvodového bonusu

Fyzická osoba, ktorej sa vypláca odvodový bonus (ďalej len poberateľ), je povinná vykonať ročné zúčtovanie odvodového bonusu za predchádzajúci kalendárny rok a podať ho ako súčasť daňového priznania v lehote do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka, ak rozhodujúci príjem je vyšší ako 5-násobok životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Poberateľ, ktorý v rozhodujúcom období bol len zamestnancom a mal len príjmy zo zárobkovej činnosti zamestnanca, môže písomne požiadať posledného zamestnávateľa po uplynutí rozhodujúceho obdobia, najneskôr do 15. februára nasledujúceho kalendárneho roka, o vykonanie ročného zúčtovania odvodového bonusu. Ak mal takýto poberateľ v rozhodujúcom období viacerých zamestnávateľov, ročné zúčtovanie

odvodového bonusu vykoná ten zamestnávateľ, ktorý vyplácal zamestnancovi odvodový bonus v posledný deň rozhodujúceho obdobia.

Fyzická osoba, ktorá bola v predchádzajúcom kalendárnom roku popri výkone samostatne zárobkovej činnosti aj zamestnancom a mala príjmy len zo zárobkovej činnosti zamestnanca podliehajúce dani z príjmov podľa zvláštneho predpisu, tak môže požiadať o ročné zúčtovanie odvodového bonusu zamestnávateľa, ktorý vyplácal odvodový bonus v posledný deň rozhodujúceho obdobia.

Ak poberateľ požiada o vykonanie ročného zúčtovania odvodového bonusu podľa predchádzajúcich odsekov, je povinný predložiť zamestnávateľovi, ktorého požiadal o vykonanie ročného zúčtovania odvodového bonusu, doklad s údajmi od všetkých ostatných zamestnávateľov; uvedené neplatí, ak poberateľ mal v rozhodujúcom období príjem, ktorý je vymeriavacím základom len od zamestnávateľa, ktorého požiadal o vykonanie ročného zúčtovania odvodového bonusu.

Ak zamestnanec nepožiada zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania odvodového bonusu, nepredloží potrebné doklady od iného zamestnávateľa alebo nemôže požiadať o vykonanie ročného zúčtovania odvodového bonusu z dôvodu zániku zamestnávateľa bez právneho nástupcu, je povinný vykonať a podať ročné zúčtovanie odvodového bonusu sám.

Zamestnávateľ, ktorý nevykonáva ročné zúčtovanie odvodového bonusu, je povinný po uplynutí rozhodujúceho obdobia vystaviť a doručiť zamestnancovi, ktorý ho o to požiada, najneskôr do 7. februára nasledujúceho kalendárneho roka doklad, v ktorom uvedie

a) úhrn dosiahnutých príjmov zo zárobkovej činnosti zamestnanca, ktoré sú vymeriavacím základom za rozhodujúce obdobie,
b) úhrn zaplatených preddavkov zamestnanca a upravených, zohľadňujúc maximálny vymeriavací základ za rozhodujúce obdobie,
c) úhrn súm vyplateného odvodového bonusu.

Ak poberateľ zomrie, ročné zúčtovanie odvodového bonusu sa nepodáva.

Na ročné zúčtovanie odvodového bonusu v prípade zániku zamestnávateľa alebo zrušenia jeho stálej prevádzkarne platia ustanovenia o ročnom zúčtovaní solidárneho odvodu v prípade zániku zamestnávateľa alebo zrušenia jeho stálej prevádzkarne rovnako.

Poberateľ alebo zamestnávateľ, ktorý vykonáva ročné zúčtovanie odvodového bonusu za zamestnanca, vypočíta úhrn súm vyplateného odvodového bonusu za predchádzajúci kalendárny rok a vypočíta sumu preplatku alebo nedoplatku. Preplatok na odvodovom bonuse vzniká, ak súčet súm vyplateného odvodového bonusu je vyšší ako úhrn súm odvodového bonusu, ktorá patrí poberateľov, ak súčet súm vyplateného odvodového bonusu je nižší ako súčet súm odvodového bonusu, ktorý patrí poberateľovi, a nedoplatok je rozdiel medzi týmito sumami.

Pred uplynutím lehoty na podanie ročného zúčtovania môže poberateľ alebo zamestnávateľ, ktorý vykonáva ročné zúčtovanie za zamestnanca, podať opravné daňové priznanie. V takom prípade sa na predchádzajúce ročné zúčtovanie neprihliada a použije sa vypočítaná suma nedoplatku alebo preplatku z opravného daňového priznania.

Po uplynutí lehoty na podanie ročného zúčtovania odvodového bonusu môže poberateľ alebo zamestnávateľ, ktorý vykonáva ročné zúčtovanie odvodového bonusu za zamestnanca, podať dodatočné daňové priznanie.

Ročné zúčtovanie solidárneho odvodu

Platiteľ solidárneho odvodu je povinný vykonať ročné zúčtovanie solidárneho odvodu za predchádzajúci kalendárny rok a podať ho ako súčasť daňového priznania v lehote do 31. marca nasledujúceho kalendárneho roka, ak rozhodujúci príjem je vyšší ako 5-násobok životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Platiteľ solidárneho odvodu, ktorý v rozhodujúcom období bol len zamestnancom a mal len príjmy zo zárobkovej činnosti zamestnanca, môže písomne požiadať posledného zamestnávateľa po uplynutí rozhodujúceho obdobia, najneskôr do 15. februára nasledujúceho kalendárneho roka, o vykonanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu. Ak mal takýto platiteľ solidárneho odvodu v rozhodujúcom období viacerých zamestnávateľov, ročné zúčtovanie solidárneho odvodu vykoná z úhrnnej sumy vymeriavacích základov od všetkých zamestnávateľov ten zamestnávateľ, ktorý vyplácal zamestnancovi odvodový bonus v posledný deň rozhodujúceho obdobia.

Fyzická osoba, ktorá bola v predchádzajúcom kalendárnom roku popri výkone samostatne zárobkovej činnosti aj zamestnancom a mala príjmy len zo zárobkovej činnosti zamestnanca podliehajúce dani z príjmov, môže požiadať o ročné zúčtovanie solidárneho odvodu zamestnávateľa, ktorý vyplácal odvodový bonus v posledný deň rozhodujúceho obdobia.

Ak platiteľ solidárneho odvodu požiada o vykonanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu podľa predchádzajúceho odseku, je povinný predložiť zamestnávateľovi, ktorého požiadal o vykonanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu, doklad s údajmi rovnaký ako na účely ročného zúčtovania odvodového bonusu od všetkých ostatných zamestnávateľov; uvedené neplatí, ak platiteľ solidárneho odvodu mal v rozhodujúcom období príjem, ktorý je vymeriavacím základom len od zamestnávateľa, ktorého požiadal o vykonanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu.

Ak zamestnanec nepožiada zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu, nepredloží potrebné doklady od iného zamestnávateľa alebo nemôže požiadať o vykonanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu z dôvodu zániku zamestnávateľa bez právneho nástupcu, je povinný vykonať a podať ročné zúčtovanie solidárneho odvodu sám.

Ak platiteľ solidárneho odvodu zomrie, ročné zúčtovanie solidárneho odvodu sa nepodáva.

Ak zaniká osoba, ktorá odvádza solidárny odvod, bez likvidácie, je táto osoba alebo jej právny nástupca povinná vystaviť doklad a doručiť ho všetkým fyzickým osobám, ktorí boli v rozhodujúcom období zamestnancami tohto zamestnávateľa v lehote troch mesiacov od jeho zrušenia, najneskôr v lehote na podanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu.

Ak osoba, ktorá odvádza solidárny odvod, zrušuje stálu prevádzkareň na území Slovenskej republiky, je povinná vystaviť doklad a doručiť ho všetkým fyzickým osobám, ktoré boli v rozhodujúcom období zamestnancami tohto zamestnávateľa, najneskôr do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom zrušil stálu prevádzkareň.

Platiteľ solidárneho odvodu alebo zamestnávateľ, ktorý vykonáva ročné zúčtovanie solidárneho odvodu za zamestnanca, vypočíta sumu solidárneho odvodu z vymeriavacieho základu a vypočíta sumu preplatku alebo nedoplatku. Preplatok na solidárnom odvode vzniká, ak suma zaplatených preddavkov na solidárny odvod je vyššia ako suma solidárneho odvodu, a preplatok je rozdiel medzi týmito sumami. Nedoplatok na solidárny odvod vzniká, ak suma zaplatených preddavkov na solidárny odvod je nižšia ako suma solidárneho odvodu, a nedoplatok je rozdiel medzi týmito sumami.

Suma solidárneho odvodu je vo výške 10 % z vymeriavacieho základu za rozhodujúce obdobie. Na účely ročného zúčtovania je maximálny vymeriavací základ za kalendárny rok 12-násobok maximálneho vymeriavacieho základu za kalendárny mesiac. Jednotlivé sumy solidárneho odvodu sa zaokrúhľujú na celé slovenské koruny smerom nahor.

Pred uplynutím lehoty na podanie ročného zúčtovania môže platiteľ solidárneho odvodu alebo zamestnávateľ, ktorý vykonáva ročné zúčtovanie za zamestnanca, podať opravné daňové priznanie. V takom prípade sa na predchádzajúce ročné zúčtovanie neprihliada a použije sa vypočítaná suma nedoplatku alebo preplatku z opravného daňového priznania.

Po uplynutí lehoty na podanie ročného zúčtovania solidárneho odvodu môže platiteľ solidárneho odvodu alebo zamestnávateľ, ktorý vykonáva ročné zúčtovanie solidárneho odvodu za zamestnanca, podať dodatočné daňové priznanie.

Podrobnosti o platení preddavkov na solidárny odvod, ročnom zúčtovaní odvodového bonusu a ročnom zúčtovaní solidárneho odvodu ustanoví vykonávací právny predpis, ktorý vydá Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky po dohode s Ministerstvom financií Slovenskej republiky.

Vykazovanie odvodového bonusu a solidárneho odvodu

Zamestnávateľ je povinný vykázať daňovému úradu súčet vyplatených súm odvodového bonusu a preddavky na solidárny odvod za kalendárny mesiac v členení podľa jednotlivých zamestnancov, za ktorých odvádza solidárny odvod, spôsobom a formou, ktorú určuje daňový úrad.

Samostatne zárobkovo činná osoba je povinná písomne vykázať daňovému úradu výšku súčtu vyplatených súm odvodového bonusu a preddavku na solidárny odvod do ôsmich dní odo dňa vzniku povinnosti platiť solidárny odvod ako samostatne zárobkovo činná osoba.

Daňový úrad je oprávnený vyžiadať si od platiteľa solidárneho odvodu a zamestnávateľa doklady potrebné na výpočet ročného zúčtovania odvodového bonusu a ročného zúčtovania solidárneho odvodu.

Premlčanie

Právo daňového úradu uplatniť nárok na solidárny odvod sa premlčí uplynutím piatich rokov odo dňa splatnosti solidárneho odvodu.

Právo vymáhať solidárny odvod sa premlčí uplynutím troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o uložení povinnosti zaplatiť solidárny odvod.

Právo na vrátenie preplatku sa premlčí uplynutím piatich rokov od kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, v ktorom sa vykonalo ročné zúčtovanie solidárneho odvodu.

Prehlásenie daňovníka o uplatnení nárokov na štátne dávky pre rok 2007

		Meno	Rodné číslo	základná štátna dávka	výživná štátna dávka**	invalidná štátna dávka: miera postihnutia	invalidná štátna dávka: 400% * miera postihnutia	spolu	Zdravotná poisťovňa
Daňovník		*Mrkvička Ferko*	6801212/6233	100%				100%	VšZP
Manžel/manželka*		*Mrkvičková Anička*	705505/6886	100%				100%	SZP
Deti narodené do 31.12.1991*	1.	*Mrkvička Ferko*	900420/6330	100%	100%	0%	0%	100%	VšZP
	2.	*Mrkvička Peťko*	911019/8836	100%	100%	50%	200%	300%	VšZP
	3.			100%	100%	0%	0%		
	4.			100%	100%	0%	0%		
	5.			100%	100%	0%	0%		
Deti narodené po 1.1.1992	1.	*Hraško Deži*	940601/5662	80%	80%	0%	0%		Apollo
	2.	*Mrkvičková Janka*	985612/6030	140%	140%	0%	0%		VšZP
	3.	*Mrkvičková Terka*	995919/6994	180%	180%	0%	0%	180%	VšZP
	4.			200%	200%				
	5.			210%	210%				
Výchovná štátna dávka (v prípade, že jedno alebo viac detí je narodených po 1.1.2004)				100%				100%	
Pestúnska štátna dávka *(v prípade, že daňovník alebo manžel/manželka má zverené dieťa do pestúnskej starostlivosti, doložiť rozhodnutie súdu)*				100%				100%	
Úhrn štátnych dávok v % životného minima				680%			200%	880%	
Úhrn štátnych dávok v Sk (životné minimum = 4.730 Sk)								41 624	

** len v prípade, že nepodáva vlastné daňové priznanie*

*** v prípade, že bývalý manžel / bývalá manželka si neplní vyživovaciu povinnosť, doložiť rozhodnutie súdu*

V..... dňa .....

Podpis

DPFOAv04_1

FO
typ: A

DAŇOVÉ PRIZNANIE

K DANI Z PRÍJMOV FYZICKEJ OSOBY

podľa § 5 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov
v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon")

Číselné údaje sa zarovnávajú vpravo, ostatné údaje sa píšu zľava. Nevyplnené riadky sa ponechajú prázdne.
Údaje sa vypĺňajú paličkovým písmom (podľa tohto vzoru), písacím strojom alebo tlačiarňou, a to čiernou alebo tmavomodrou farbou.

Á Ä B Č D É F G H Í J K L M N O P Q R Š T Ú V X Ý Ž 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

01 - Rodné číslo (DIČ) /

02 - Dátum narodenia . .

Riadok 02 sa vypĺňa len ak ide o daňovníka, ktorý nemá trvalý pobyt na území Slovenskej republiky

Druh priznania
- ☐ daňové priznanie
- ☐ opravné daňové priznanie
- ☐ dodatočné daňové priznanie *(vyznačí sa len x)*

Za rok 2 0 0

Dátum zistenia skutočnosti na podanie dodatočného daňového priznania . . 2 0 0

I. ODDIEL - ÚDAJE O DAŇOVNÍKOVI

03 - Priezvisko | 04 - Meno | 05 - Titul

Adresa trvalého pobytu v deň podania daňového priznania na území Slovenskej republiky alebo v zahraničí

06 - Ulica | 07 - Číslo

08 - PSČ | 09 - Obec | 10 - Štát

11 - Telefón 0 /

12 - FAX 0 /

Kód štátu - vypĺňa daňový úrad [1]

Daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou (nerezident) podľa § 2 písm. e) bod 1 a 2 zákona a príslušného článku zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia ☐ áno

Adresa pobytu na území Slovenskej republiky, kde sa daňovník obvykle zdržiaval v zdaňovacom období [2]

13 - Ulica | 14 - Číslo

15 - PSČ | 16 - Obec

17 - Telefón 0 /

18 - FAX 0 /

Adresa na doručovanie na území Slovenskej republiky [2]

19 - Ulica | 20 - Číslo

21 - PSČ | 22 - Obec

23 - Telefón 0 /

24 - FAX 0 /

1) Vypĺňa sa akronym 2 podľa vyhlášky Štatistický úrad Slovenskej republiky č. 197/2003 Z. z., ktorou sa vydáva Štatistický číselník krajín v znení vyhlášky č. 316/2004 Z. z.
2) Vypĺňa sa, len ak daňovník nemá trvalý pobyt na území Slovenskej republiky

Záznamy daňového úradu

Miesto pre evidenčné číslo | Odtlačok prezentačnej pečiatky daňového úradu

MF SR č. 13 432/2004-72 **Strana 1**

DPFOAv04_2

Rodné číslo (DIČ) /

II. ODDIEL - ÚDAJE O ZÁKONNOM ZÁSTUPCOVI ALEBO PRÁVNOM NÁSTUPCOVI ALEBO ZÁSTUPCOVI, KTORÝ PODÁVA DAŇOVÉ PRIZNANIE (ďalej len „zástupca“)

25 - Priezvisko	Meno	Titul

26 - Ulica a číslo	PSČ	Obec

Štát	Telefón	27 - Rodné číslo
	0 /	/

III. ODDIEL - VÝPOČET ZÁKLADU DANE Z PRÍJMOV ZO ZÁVISLEJ ČINNOSTI (§ 5 zákona) - v celých Sk

Úhrn príjmov od všetkých zamestnávateľov [3]	28	
Nárok na ročný súčet štátnych dávok	29	
Hraničný príjem (567 600 - r. 29) : 0,9	30	
Príjem nad hraničný príjem (r. 28 - r. 30) [4]	31	
Zníženie nároku na súčet štátnych dávok (r. 30 x 0,1)	32	
Zníženie nároku na súčet štátnych dávok (r. 31 x 0,3)	33	
Odvodový bonus (r. 29 - r. 32 - r. 33)	34	
Vymeriavací základ (r. 28 + r. 34)	35	

3) Vypĺňa sa na základe kópií všetkých potvrdení o príjmoch zo závislej činnosti plynúcich zo zdrojov na území Slovenskej republiky a zo zdrojov v zahraničí od všetkých platiteľov dane. Kópie týchto potvrdení sú prílohou daňového priznania.
4) Ak je suma na r. 32 nižšia ako 0, uvádza sa 0.

IV. ODDIEL - VÝPOČET DANE A ODVODOV - v celých Sk

Vymeriavaci základ z r. 35		36	
Rovná daň (r. 36 x 0,19)		37	
Solidárny odvod (r. 36 x 0,1)		38	
Zdravotný odvod (r. 36 x 0,08)		39	
Výpočet dane po vyňatí príjmov zo zdrojov v zahraničí	Úhrn vyňatých príjmov (základov dane)	40	
	Základ dane znížený o úhrn vyňatých príjmov (základ dane) (r. 36 - r. 40)	41	
Daň podľa § 15 zákona po vyňatí príjmov zo zdrojov v zahraničí zaokrúhlená na celé koruny nadol zo základu dane z r. 41		42	

MF SR č. 13 432/2004-72

Strana 2

DPFOAv04_4

Rodné číslo (DIČ) /

Výpočet dane uznanej na započet na tuzemskú daňovú povinnosť zo zaplatenej dane v zahraničí	Úhrn príjmov (základov dane) zo zdrojov v zahraničí (zaokrúhlené na celé koruny nadol)	43	
	Daň zaplatená v zahraničí z príjmov z r. 43 (zaokrúhlené na celé koruny nadol)	44	
	Výpočet percenta dane na účely započtu [r. 43 : (r. 41)] x 100	45	
	Z dane zaplatenej v zahraničí možno započítať [(r. 42 alebo r. 37) x r. 45) : 100] (zaokrúhlené na celé koruny nadol)	46	
	Daň uznaná na započet (r. 46 maximálne do sumy na r. 44)	47	
Daňová povinnosť (r. 42 alebo r. 37 - r. 47)		48	

V. ODDIEL - ROČNÉ ZÚČTOVANIE DANE A ODVODOV

Ročný súčet štátnych dávok – priznaný a vyplatený [5]		49	
Úhrn preddavkov na rovnú daň	zaplatených podľa § 34 ods. 6 a 7 zákona	50	
	zrazených podľa § 35 zákona [6]	51	
Úhrn preddavkov na solidárny odvod	zaplatených	52	
	zrazených	53	
Úhrn preddavkov na zdravotný odvod	zaplatených	54	
	zrazených	55	
Preplatok súčtu štátnych dávok (+) alebo súčet štátnych dávok na úhradu (-) (r. 49 - r. 29)		56	
Preplatok rovnej dane (-) alebo rovná daň na úhradu (+) (r. 48 - r. 50 - r. 51)		57	
Preplatok solidárneho odvodu (-) alebo solidárny odvod na úhradu (+) (r. 38 - r. 52 - r. 53)		58	
Preplatok zdravotného odvodu (-) alebo zdravotný odvod na úhradu (+) (r. 39 - r. 54 - r. 55)		59	
Spolu na úhradu (+) (r. 56 + r. 57 + r. 58 + r. 59)		60 +	
Spolu preplatok na vrátenie (-) (r. 56 + r. 57 + r. 58 + r. 59)		61 -	

5) Podľa prehlásenia o štátnych dávkach.
6) Preddavok (preddavky) z potvrdenia (potvrdení) o zdaniteľnej mzde a zrazených preddavkoch na zdanenie príjmov fyzickej osoby zo závislej činnosti.

VII. ODDIEL - ROZDIELY Z DODATOČNÉHO DAŇOVÉHO PRIZNANIA - v Sk

Preplatok, ak je väčší ako 100 sk, alebo platba na úhradu z r. 60 alebo r. 61 daňového priznania	62	
Preplatok (-) alebo nedoplatok (+) (r. 60 alebo r. 61) - r. 62 + [(r. 64 daňového priznania - 2 % z r. 48) > 0]	63	

DPFOAv04_5

Rodné číslo (DIČ) /

VII. ODDIEL - VYHLÁSENIE o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby podľa § 50 zákona

2 % zo zaplatenej dane z r. 48 (minimálne 20 Sk) | 64

65 - **ÚDAJE O PRIJÍMATEĽOVI**

IČO /

Právna forma

Obchodné meno (názov)

Sídlo

Ulica

Číslo

PSČ

Obec

VIII. ODDIEL - MIESTO NA OSOBITNÉ ZÁZNAMY DAŇOVNÍKA

☐ Uvádzam osobitné záznamy

Počet príloh | 66 | Uvádza sa počet všetkých príloh, ktoré sú súčasťou daňového priznania.

Vyhlasujem, že všetky údaje uvedené v daňovom priznaní sú správne a úplné.

Dátum . . 2 0 0

podpis daňovníka (zástupcu)

IX. ODDIEL - ŽIADOSŤ O VRÁTENIE PREPLATKU

☐ **Žiadam o vrátenie preplatku** podľa § 63 zákona SNR č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov (r. 61 > 100 Sk alebo r. 63 > 100 Sk)

☐ poštovou poukážkou ☐ na účet

Číslo účtu / Kód banky

Dátum . . 2 0 0

podpis daňovníka (zástupcu)

MF SR č. 13 432/2004-72

Strana 4

Každodenná všedná samoobsluha

(preklad Zuzana Pažitná)

Reformný program Hartz IV sa vymkol spod kontroly a spôsobil obrovskú dieru v spolkovom rozpočte: Zákon o podpore v nezamestnanosti II, pôvodne zameraný na obmedzenie nástrojov sociálneho štátu, prerozdeľuje štátne financie až príliš veľkoryso a navádza dokonca na jej zneužívanie. Reforma pôvodnej reformy sa zdá nevyhnutná.

Niekedy sa Carl-Burkhard Brauner dlhé hodiny motá okolo domu, kým zazvoní pri dverách do bytu. Pozoruje, kto prichádza a kto odchádza, a zaznamenáva si všetko nápadné. V byte ho zaujímajú predovšetkým skrine. Hľadá šaty, ktoré nepatria nájomníkovi či nájomníčke, podozrivú spodnú bielizeň a nohavice inej veľkosti – všetko, čo nasvedčuje manželské spolužitie. 47-ročný Breuner vykonáva vznešenú misiu: Z poverenia úradu práce v Lüneburgu, v skratke Arge, kontroluje poberateľov podpory z programu Hartz IV. Podľa neho nemá ten, kto žije v spoločnej domácnosti s partnerom, nárok na podporu v nezamestnanosti (ALG II), pokiaľ partner alebo partnerka disponuje vlastným príjmom alebo majetkom. Na vysvetlenie, na jednom z predmestí Lüneburgu objavil Brauner jednoduchý prípad. Žijú tu spoločne muž so ženou a deťmi. Delia sa o nákupy a spálňu. Tvrdia však, že sú len spolubývajúci. A žena preto dostáva podporu v nezamestnanosti.

Brauner sedí pri stole a hovorí veľmi vážne: „Z pohľadu úradu nie ste spolubývajúci. Toto je spolužitie podobné manželskému." Žena, kvôli ktorej Brauner tento dom preveruje, čaká od júna na vyrozumenie o nároku na podporu v nezamestnanosti (ALG II). Spolubývajúci partner, malý muž s krátkymi blond vlasmi, reaguje zúrivo: „Aj keby sme boli len spolubývajúci, smieme, celkom banálne povedané, spolu spať," hovorí a nadáva na vysoké príjmy politikov. Či agentúra práce schváli žiadosť tejto ženy, nie je známe.

Na zemi v Braunerovej kancelárii leží zväzok hnedých spisov – všetko prípady údajných spolubývajúcich. „Všetko, čo vidím, sú podnájomné vzťahy medzi mužmi a ženami. Čoraz viac ľudí tvrdí, že bývajú oddelene v spoločnom byte. Braunerova úspešnosť je taká vysoká, že šéf úradu práce v Lüneburgu je nadšený: „Pán Brauner nám prináša viac ako svoj čistý príjem. Momentálne jeho práca znamená pre úrad práce príjem 13 500 eur mesačne." V Nemecku existuje množstvo takýchto prípadov, páry, ktoré sa pro forma rozvedú, a ľudia, ktorí spolu „údajne" žijú v podnájme. Niektorí mladí ľudia sa naoko alebo skutočne odsťahujú z domova, pretože takto získajú cez ALG II nárok na príspevok na bývanie od štátu. Štát má však málo takých kontrolórov ako Brauner. Napríklad v Mannheime je 16 000 domácností, v ktorých žijú ľudia uplatňujúci si tento nárok, kontrolujú ich však len štyria ľudia.

Už dlhšie je zrejmé, že reforma pod názvom Hartz IV, ktorá mala byť kombináciou sociálnej pomoci a pomoci v nezamestnanosti, sa stala nočnou morou všetkých politikov, ktorí sa ňou zaoberajú. Naplánované znižovanie nákladov na nezamestnaných sa v praxi ukazuje ako presný opak: zákon, ktorý široká verejnosť považovala za „sociálne chladný" a ničiaci sociálny štát, v skutočnosti vytvoril státisíce nových žiadateľov o podporu a umelo zvýšil počet úradov práce a sociálnych vecí a spôsobil nevídaný tlak na náklady s tým spojené.

Predminulý týždeň rozprúdila táto reforma vášnivú debatu o zneužívaní a hazarde so sociálnym štátom. Najprv hromžil minister hospodárstva Wolfgang Clement o „sociálnom podvode" a „úskokoch pri vyplácaní dávok" z programu Hartz IV. Potom vytiahli bulvárne plátky krikľavé správy o „odporných trikoch príživníkov" využívajúcich Hartz IV (Bild) a o drzých ľuďoch pracujúcich načierno (Schwarzarbeiter) a dvojitých inkasantoch (Doppelkassierer) v sociálnom štáte.

Žiadna iná téma nezatieňovala debakel programu Hartz IV tak dobre ako prebiehajúce koaličné rokovania v Berlíne. Kým odchádzajúca vláda musela priznať, že dlho ohlasovaný „prelom na trhu práce" (prelom, na ktorý sa dlho čakalo a má zásadný význam pre budúcnosť, pozn. prekl.) (Clement) prepadol a nesplnil ciele, ktoré si sám stanovil, CDU a SPD naliehavo hľadali spôsoby účinnej nápravy. V prvých dokumentoch sa však hovorí tak o malých korektúrach súčasného zákona, ako aj o nových paušálnych obmedzeniach, dokonca až o zásadnej reforme reformy. Problém je naliehavý, čo minulý týždeň potvrdili aj vodcovia oboch strán. Šéfka CDU Angela Merkelová označila program Hartz IV v rozhovore pre časopis Spiegel za kľúčovú tému, ktorej sa bezpodmienečne treba venovať, ak chce budúca koalícia robiť „reformnú politiku rastu a zamestnanosti". „To, že ľudia takto špekulujú, je neakceptovateľné," hovorí aj šéf SPD Franz Müntefering. Pre zodpovednú koaličnú pracovnú skupinu je táto téma prvoradou na dennom programe. Pre budúcu vládu je v hre veľa. Pred takmer dvoma rokmi naformulovala veľká koalícia v sprostredkovateľskom výbore Bundestagu (Spolkový snem, priamo volený parlament v NSR, pozn. prekl.) a Bundesratu (Spolková rada, nepriamo volená, zostavená zo zástupcov jednotlivých spolkových krajín, pozn. prekl.) základné pravidlá programu Hartz IV. Teraz musí únia a SPD dokázať, že spôsobené škody sa ešte dajú napraviť.

Pri sotvaktorom inom zákone sú politické „náklady a výnosy" v takom extrémnom nesúlade ako pri Hartz IV. Čo všetko nebolo zrealizované: milióny Nemcov získali nový sociálny status a museli v bezprík ladnej dotazníkovej akcii priznať tak hodnotu rodinného striebra, ako aj veľkosť svojho bytu. Po prvýkrát bola v rámci podpory v nezamestnanosti zrušená kompletná sociálna dávka a státisíce dlhodobo nezamestnaných bolo ukrátených o podporu. Zákon vyvolal v nových krajinách vlnu protestov a priviedol najstaršiu stranu krajiny, sociálnu demokraciu, na pokraj roztrieštenia. Veľmi významne prispel aj ku koncu červeno-zelenej vládnej koalície.

MLADÍ PROFITUJÚ

Kto stráca a kto profituje z podpory v nezamestnanosti podľa vekových skupín

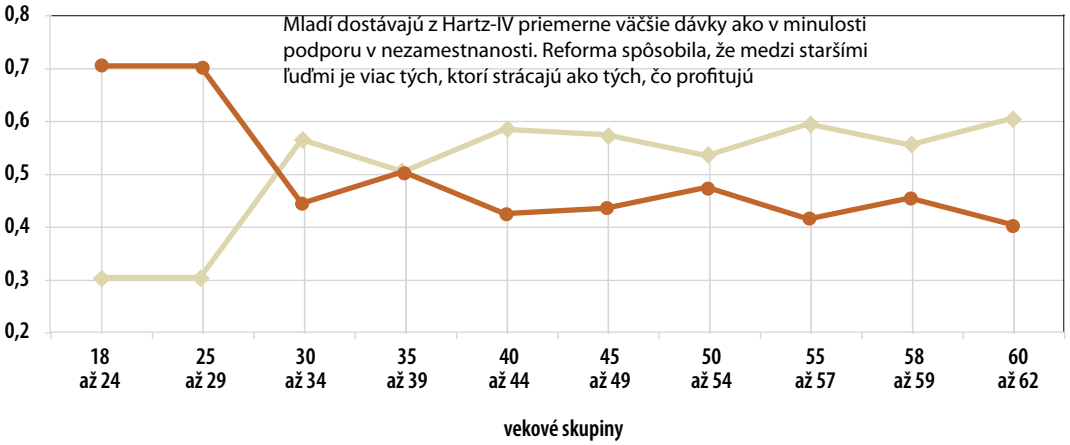

A aký je výsledok? Reforma zrúcala všetko, čo si jej tvorcovia predsavzali: mala znížiť počet nezamestnaných – ten však ďalej stúpa. Mala zoštíhliť sociálne úrady a úrady práce – tie v skutočnosti expandujú. Mala zlepšiť starostlivosť – a zhoršila ju.

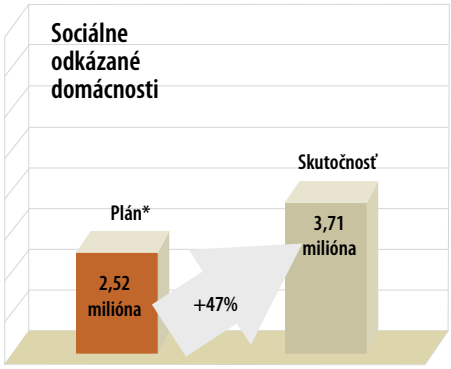

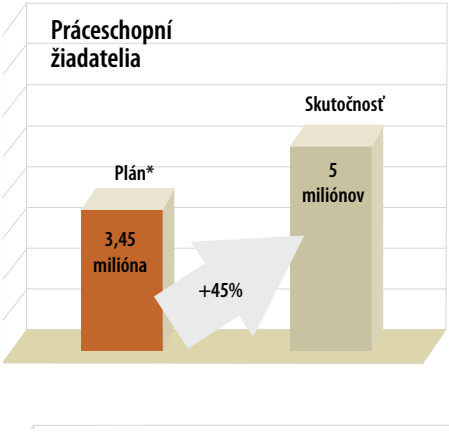

Predovšetkým však zákon zvýšil počet sociálne odkázaných v krajine v takej miere, že politikov a expertov úplne prekvapil. Kým zásahy pri podpore v nezamestnanosti vytlačili zo štatistík oveľa menej poberateľov, ako bolo plánované, pracovné centrá hlásia v celej krajine nepretržitý prílev nových nezamestnaných. A čo je najprekvapivejšie: Z veľkej časti sú to ľudia, ktorí sa na chodbách úradov práce doteraz nepohybovali. Vyzerá to, ako by reforma ukázala biedu všetkých skupín obyvateľstva, o ktoré, zdá sa, bolo doteraz dostatočne postarané. Vo svojich podkladoch nachádzajú zrazu sprostredkovatelia práce maturantov, ktorí sú nezamestnaní a bez prostriedkov, ktorí však doteraz bývali u svojich dobre zarábajúcich rodičov. Nachádzajú tu právnikov a lekárov, ktorí patria k tisícom už roky žijúcim z existenčného minima. Tiež sú to drobní živnostníci a malí podnikatelia, ktorých

príjmy musia byť „zlepšené“ štátnou podporou. A nakoniec sú tu aj cudzinci, ktorí sa začiatkom tohto roka rozhodli nájsť si zamestnanie práve v Nemecku, ktorým lomcuje masová nezamestnanosť. Vlna nových poberateľov v predchádzajúcich mesiacoch spôsobila explóziu. Spolková vláda rátala ešte minulý rok pri vyplácaní podpory v nezamestnanosti (ALG II) s 3,45 milióna nezamestnaných poberateľov. V skutočnosti sa bude tento rok počet dlhodobo nezamestnaných s nárokom na podporu pohybovať okolo 5 miliónov, teda o 45 percent viac, ako bolo plánované.

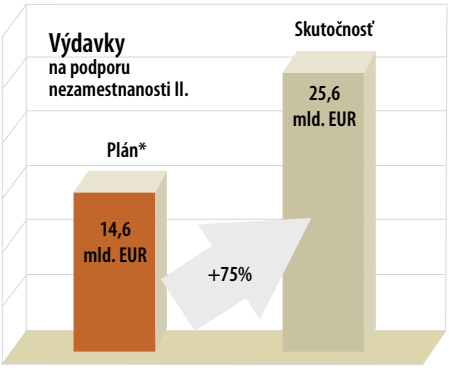

Ďalšie príliš nákladné prekvapenia ešte prídu. Takto sa podarí poberateľom podpôr odčerpať z rozpočtov programu Hartz IV prostredníctvom pravidelných dávok, sociálnej pomoci a detských prídavkov nečakane vysoké sumy, čo je aj pre samých expertov sotva prehliadnuteľné. Priemerné dávky pre rodiny sú podľa interných analýz ministerstva hospodárstva v súčasnosti najmenej o 80 eur mesačne vyššie, ako bolo plánované.

Kombinácia väčšieho množstva poberateľov a neplánovane vyšších výdavkov medzičasom roztrieštila všetky rozpočtové plány. Ešte pred niekoľkými mesiacmi počítala vláda s vynaložením asi 14 miliárd eur na financovanie podpôr v nezamestnanosti (ALG II). V súčasnosti kalkuluje ministerstvo hospodárstva už s takmer 26 miliardami eur.

Finančný debakel by sotva mohol byť väčší. Hoci reforma znamenala predovšetkým pre „lepšie postavených“ medzi nezamestnanými tvrdé obmedzenia, Hartz IV sa pre štát paradoxne ukazuje ako gigantický stratový podnik. Najnovšie vládne údaje to potvrdzujú: ak by sa štát zriekol fúzie sociálneho systému a systému podpôr v nezamestnanosti, ušetril by tento rok mnohé miliardy.

Prihliadajúc na tieto čísla, znie dnes argumentácia, ktorou kancelár Gerhard Schröder nepretržite obhajoval Agendu 2010, ako výsmech. Štát musí odteraz dávať menej na správu nezamestnanosti a viac na budúcnosť, tak Schröder neraz obhajoval sociálnu tvrdosť reformy.

Teraz sa ukazuje: len na sociálne dávky dlhodobo nezamestnaných vynaloží štát tento rok viac peňazí ako na obranu krajiny. A náklady na ubytovanie a nájom pre nezamestnaných prevyšujú rozpočet na vzdelanie a výskum.

Takáto katastrofa si vyžaduje vysvetlenie. Preto zodpovedný rezortný šéf Wolfgang Clement zverejnil minulý týždeň na internetovej stránke svojho ministerstva správu, ktorá jednoznačne odpovedá na otázku viny. Armáda príživníkov, ľudí pracujúcich načierno a podvodníkov zneužívajúcich sociálny systém hnaná kriminálnou energiou okráda sociálny štát, tak sa to uvádza v tridsaťtristranovej brožúre, podľa ministra Clementa „bez šmíniek a zbytočných ohľadov“. V správe sa píše, že reforma u niektorých ľudí znížila „morálne obavy pred sociálnym podvodom“, hovorí sa tu o „sociálnom štáte ako o dojnej krave“ a o všednej každodennej samoobsluhe na úkor sociálneho štátu.

Správa nešetrí drastickými príkladmi a vyjadreniami. Napríklad o istom Dieterovi Schusterovi, ktorého kontrolóri našli polonahého na balkóne svojej družky, pričom tá vo svojej žiadosti o podporu uvádza, že žije ako „single". Ďalším príkladom je Libanončan menom Ibrahim, ktorý poberá podporu v nezamestnanosti (ALG II), ale popri tom zarába na rodinných oslavách ako spevák viacnásobok priznanej podpory. Príbeh Bernda Wollschlägera z východnej časti Nemecka je tiež dobre známy, hoci si uplatňuje nárok na podporu – v skutočnosti vedie prosperujúcu stavebnú firmu svojej exmanželky. Aby sa tejto správe dostalo patričnej pozornosti, nechal ju Clement jazykovo prepracovať žurnalistovi. Nezvykle pre ministerský dokument tak text pozostáva z krátkych viet, ktoré sú trefne formulované a podávajú jasný obraz: „Biológovia nazývajú organizmy, ktoré žijú na úkor iných, parazitmi," hovorí sa veľavravne v Clementovom reporte. Nečudo, že správa vyvolala rozdielne reakcie. Kým nemálo komentátorov súhlasí s Clementovým názorom, že mnohým poberateľom podpory chýba „morálka a slušnosť", ozývajú sa práve z vlastných radov kritici. Podľa experta SPD na pracovný trh Klausa Brandnera nemá význam „nezamestnaných nediferencovane stigmatizovať". Aj pracovníci sociálnych úradov a úradov práce boli Clementovými vyjadreniami veľmi prekvapení. Síce nepochybujú, že pri vyplácaní podpôr v nezamestnanosti sa podvádza a klame aspoň toľko ako pri iných štátnych dávkach a transferoch. Napriek tomu viacerí experti odpísali Clementove vyjadrenia ako „vyhýbavý manéver". Pretože nárast výdavkov cez Hartz IV možno pripísať tak podvodným praktikám, ktoré existovali aj pri sociálnej pomoci v minulosti, ako aj množstvu nových zákonných pravidiel, za ktoré nenesie najväčšiu zodpovednosť nikto iný ako sám rezortný šéf Clement. Sociálny zástupca pre Düsseldorf si však myslí, že „ľudia len využívajú možnosti, ktoré im zákonodarcovia ponúkajú".

A tak sa zlyhanie reformy Hartz IV oveľa menej hodí ako možná príčina nadmernej kriminalizácie spodných vrstiev. Namiesto toho sa ukazuje, ako ľahko sa môže dobre mienená sociálna reforma pod tlakom záujmových skupín vymknúť spod kontroly. Spoluzodpovedné sú preťažené úrady a príliš veľkorysá justícia, ide tu o politické kompromisy a osudový pokus o vyrovnanie sociálnych tvrdostí na jednej strane a ústupkami na strane druhej. Lebo fatálny nárast sociálnej starostlivosti má predovšetkým jeden dôvod: Aby boli obmedzenia pre starších a dobre zarábajúcich nezamestnaných menej drastické, zlepšila vláda podmienky pre minulých poberateľov sociálnej pomoci. Pravidelné dávky, ako aj nezdaniteľné sumy a zvláštne príspevky boli zvýšené, možnosti privyrobenia rozšírené. Zároveň boli všetci poberatelia podpory sociálne poistení a boli zmäkčené kritériá na uznanie nároku na podporu – predovšetkým preto, aby boli rozptýlené pochybnosti komún a zmiernené protesty jednotlivých krajinských vlád. Bez ťažkostí tak vláda zatraktívnila nové sociálne dávky. To bola prvá chyba.

Druhá spočívala v tom, že reforma Hartz bola kombinovaná s kompletnou prestavbou nemeckého sociálneho systému. Nevídaným aktom sily v celej krajine stovky úradov práce a sociálnych úradov fúzovali do nových úradov, tzv. jobcentier a niekoľko tisíc zamestnancov získalo nové pracovné miesta. To, čo však malo zefektívniť činnosť úradov, z nich urobilo byrokratické monštrum. V nových úradoch čoskoro panoval nesúlad v kompetenciách a rivalita a novovytvorený centrálny softvér sa ukázal ako úplný prepadák. Dodnes nemôžu zamestnanci jobcentier používať svoje počítače, aby mohli sankcionovať ľudí, ktorí nechcú pracovať. Ten, kto si podá žiadosť o podporu v nezamestnanosti (ALG II), by sa mohol tešiť. Po chaotickej fúzii úradov považovalo Spolkové ministerstvo hospodárstva za úspech, keď úrady dokázali prílev žiadostí aspoň trochu zahatať – a bolo jedno, akým spôsobom. Dlhé mesiace úrady jednotlivé

žiadosti sotva kontrolovali, len ich prijímali a „odfajkli". Nečudo, že vo všeobecnom neporiadku zostalo množstvo neoprávnených žiadostí nepovšimnutých.

Tretej chyby sa dopustili tvorcovia reformy Hartz IV, keď podcenili právne dôsledky reformy. Nové sociálne zákony boli totiž sotva zverejnené, keď už sociálne odkázaní a sociálni poradcovia diskutovali na mnohých odborných internetových fórach o tom, ako sa pravidlá komplikovaných reforiem dajú obchádzať – a nemecké súdy dajú vynaliezavým žalobcom v mnohých prípadoch za pravdu.

Fatálna kombinácia obsiahlych zákonných nariadení, preťažených úradov a sociálne orientovaných sudcov viedla k tomu, že si dnes státisíce Nemcov, pre ktorých podpora v nezamestnanosti nebola plánovaná, na ňu uplatňujú nárok. Robia to legálne a prevažne s dobrým úmyslom, aj keď chybný plán štátu zaťaží daňových poplatníkov na dlhú dobu dodatočnými nákladmi v miliardových sumách a povedie k čiastočne bizarným pomerom na trhu práce.

Tie možno pozorovať už teraz, reforma totiž nezvykle zoširoka charakterizuje, kto je v Nemecku považovaný za práceschopného. Zákonodarcovia ukladajú úradom práce do budúcnosti povinnosť starať sa aj o takých klientov, ktorí pracujú minimálne tri hodiny denne.

Mnohí experti na pracovný trh reagovali zúrivo. Toto ustanovenie je obsiahlejšie ako vo väčšine ostatných európskych krajín – takto môžu byť aj čiastoční invalidi a chronicky chorí vyhlásení za práceschopných. Kým sprostredkovatelia v pracovných agentúrach nadávali, starostovia a mestskí poslanci sa o to viac tešili. Odteraz totiž mnohé komúny vyškrtli poberateľov sociálnej pomoci zo svojho zoznamu, a to aj takých, ktorí boli len čiastočne mobilní – medzi iným zdravotne ťažko postihnutých, nesvojprávnych obyvateľov domovov a pacientov v kóme. V spolkovom meradle sa tak mestá a obce týmto spôsobom zbavili viac než 90 % svojich poberateľov sociálnej pomoci.

V niektorých veľkomestách v Severnom Porýní-Vestfálsku používajú mestské zastupiteľstvá podľa sťažností vysokého úradníka spolkovej agentúry práce v Norimbergu obzvlášť nechutný trik: vyhlásia svojich chránencov vždy za práceschopných až vtedy, keď ich čaká nákladná liečba na klinike. To sa oplatí. Náklady za liečbu v nemocnici preberá agentúra práce. Tá však dotyčného vôbec neuvidí – aby švindeľ vyšiel, vyhlási ho obec ešte v deň prepustenia z ústavnej starostlivosti za práceneschopného.

Nemenej inšpiratívne znie aj formulácia zákona, ktorá bola pôvodne mienená dobre – len vyjde príliš draho. Reformné zákony stanovujú, že rodičia nemusia viac za svoje deti staršie ako 15 rokov platiť ubytovanie, pokiaľ sú práceschopné a nebývajú s rodičmi. Zákonodarcovia to považovali za výnimočné ustanovenie a nevýznamné zvýhodnenie. Potom sa však stalo to, s čím nikto nepočítal. V celom Nemecku využívali mladí možnosť vyletieť z rodičovského hniezda na náklady štátu. Prečo aj nie? Kto si ako „Twen" (mladý človek vo veku 20 až 29 rokov, pozn. prekl.) založí vlastnú domácnosť a zažiada o podporu z Hartz IV, môže nielen mesačne prísť k pár stovkám eur. Dostane kompletnú náhradu nájomného aj v prípade, že by byt patril jeho vlastným rodičom. A tak došlo k tomu, že počet nezamestnaných mladých ľudí od začiatku roka vzrástol v spolkovom meradle takmer o 80 000. V meste Bremerhaven je takmer 20 % všetkých mladých dospelých ľudí registrovaných ako nezamestnaní. A v mnohých ďalších mestách krútia šéfovia sociálnych úradov hlavami nad tým, aké ďalšie náklady reformy

prinášajú. Napríklad v Osnabrücku uložil sociálny súd jobcentru povinnosť uhradiť okrem nájomného a sociálnej dávky aj privátne školné. Nakoniec, aj vzdelanie patrí k dôležitým výdavkom. Je to celkom normálne šialenstvo, ktoré navádza na zneužívanie. Sebastian Bürdel nemohol tomuto pokušeniu odolať. V marci sa rozhodol postaviť na vlastné nohy. Mal 19 rokov a zdalo sa mu, že už býva s rodičmi práve dosť dlho. Sebastian mal síce ukončené vzdelanie, bol vyučený, ale nemal žiadne miesto. Bola tu však možnosť ďalšieho vzdelania. Nemal peniaze a potreboval ich aj na bývanie. Dostal ich z jobcentra v meste Werl v Severnom Porýní-Vestfálsku. S nájomnou zmluvou v ruke prišiel za vedúcou jobcentra vo Werli, Ulrike Wengert-Neuhaus. „Začiatkom roka sme tu mali nával mladých ľudí, ktorí si nárokovali sociálne dávky," hovorí Wengert-Neuhaus. „Na školských dvoroch sa rýchlosťou blesku rozneslo, že štát platí sociálne dávky aj nájomné." Pani Wengert-Neuhaus schválila Sebastianovu žiadosť, pretože v rýchlosti nemohla skontrolovať, prečo mu práve teraz vzniká nárok na podporu. „Boli sme zavalení žiadosťami a nebolo možné kontrolovať každú jednotlivo," hovorí. Sebastian dostal skoro 200 eur ako podporu v nezamestnanosti (ALG II), keďže prídavky na dieťa poberajú jeho rodičia. K tomu mu jobcentrum každý mesiac hradí 370 eur na nájomné, aj keď cena bytu je o 95 eur vyššia. Tak by to išlo ešte veľmi dlho – keby si Sebastian nenechával nájomné pre seba. Keďže sa prenajímateľ sťažoval, preveril úrad Sebastianove údaje a konštatoval, že mal aj v rodičovskom dome pohodlnú izbu, v ktorej mohol bývať. Neexistoval teda žiadny dôvod, aby sa odsťahoval. „Žiadateľ si sociálnu odkázanosť spôsobil kvázi sám. K tomu dostával dávky, ktoré mu nepatria a ešte ich účelovo scudzil. Novú žiadosť o podporu sme, samozrejme, zamietli," hovorí Wengert-Neuhaus.

Thorsten Sergeleit je tiež jeden z tých, ktorí vyskúšajú všetko, aby využili výhody vyplývajúce z reformy. V januári odišiel po dvoch rokoch z odbornej školy a následne nedokončil ani ďalšiu rekvalifikáciu. O to viac sa však snažil získať podporu (ALG II), ktorá sa vypláca od začiatku roka. Od rodičov si nechal vystaviť podnájomnú zmluvu. V nej žiadali od svojho syna mesačne 100 eur nájomné, hoci sú obidvaja zamestnaní a veľmi dobre zarábajú. „Necítili povinnosť prispievať synovi na živobytie," hovorí manažér jobcentra zaoberajúci sa Torstenovým prípadom. Preto si Torsten Sergeleit uplatnil nárok na sociálnu podporu. Do augusta tohto roka inkasoval tento záškolák mesačne dávku 345 eur plus 100 eur na bývanie – pekné vreckové pre niekoho, o koho sa v skutočnosti starajú obaja pracujúci rodičia. Pri cielenej kontrole s osemmesačným oneskorením zistili pracovníci jobcentra, že Torstenovi prenajímatelia sú vlastne jeho rodičia. A tu je stanovisko zákona jednoznačné: Nárok na podporu nevzniká, ak žiadateľ žije v domácnosti s rodičmi, ktorí majú príjem.

V zásade profitujú z ALG II predovšetkým mladí ľudia, starší zamestnanci sú stratoví (pozri graf na strane 2). Hartz IV vytvoril veľmi „citlivú šikmú plochu", hnevá sa aj Michael Krumbe zo sociálneho úradu v hessenskom regióne Main-Kinzig. Je bežné, že 55-ročný človek, ktorý 35 rokov pracoval a teraz si nevie nájsť prácu po uplynutí prvej podpory v nezamestnanosti (ALG I), je odkázaný na rovnakú finančnú podporu ako 28-ročný mladík, ktorý nedoštudoval a doteraz ho podporovali len rodičia. Už Oskar Lafontaine opieral svoj volebný program o tézu, že je nespravodlivé, ak zamestnanec za celý život zaplatí 60 000 eur na poistenie v nezamestnanosti, a keď sa sám stáva nezamestnaným, dostane naspäť maximálne 10 000 eur. Popri mladých ľuďoch existujú aj ďalšie skupiny obyvateľstva, ktoré si so zavedením Hartz IV bleskove uvedomili svoju vlastnú „domnelú odkázanosť", napríklad samostatní živnostníci a slobodné povolania. Mnohí z nich považujú za očividne atraktívne, že štát najnovšie prispieva všetkým

práceschopným na dôchodkové, zdravotné a sociálne poistenie – a to aj samostatne podnikajúcim osobám, ktorých príjmy ležia pod hranicou existenčného minima. Ich záujem je pochopiteľný: Uzatvorenie zodpovedajúceho privátneho poistenia je v každom prípade drahé.

Táto klauzula sotva stála v zákonníku, a už sa v jobcentrách hlásili lekári, advokáti alebo remeselníci, ktorí sú menej majetní, či už skutočne alebo údajne. Kým nedávno by mnohým z nich bolo trápne hlásiť sa na úrade a žiadať o pomoc pre chudobných, niektorí z nich medzičasom tieto zábrany stratili. „Mnohým pripadá očividne jednoduchšie hlásiť sa v pracovnej agentúre ako na miestnom sociálnom úrade," hovorí Sonja Garteman, prednostka pre sociálne veci v regióne Osnabrück. Táto podpora je určená predovšetkým pre sociálne odkázaných, ktorí začínajú podnikať (tzv. Existenzgründung), čo je podľa expertov aj úplne zmysluplné. V minulosti mali poberatelia sociálnej pomoci, ktorí si chceli založiť firmu, sotva nejaké šance. Banky im neposkytovali úvery na prekonanie ťažkých začiatkov a na sociálnych úradoch sa im dostalo unaveného úsmevu, a nie pomoci. Reformou Hartz IV sa to zmenilo. Nadácia Lawaetz v Hamburgu, ktorá sa špecializuje aj na poradenstvo pre nezamestnaných podnikateľov, registruje poriadny boom. Už sme poradili niekoľkým stovkám poberateľov podpory (ALG II), hovorí vedúci oddelenia Jochen Kunz-Michel. Myslí si, že mnohí z týchto ľudí by mohli finančný skok do podnikateľskej samostatnosti zvládnuť. Predsa však nie je výnimkou, že niektorí sa umelo vyhlásia za chudobných. Kunz-Michel: „Investície jednoducho zaúčtujú ako výdavky bez toho, aby zohľadnili dobu odpisov." Úrady sú proti takýmto účtovníckym trikom bezmocné. „Stále sa objavujú žiadatelia, ktorí údajne nič nezarábajú a jazdia na drahých autách," hovorí Uwe Ihnen, hovorca pracovnej agentúry v Hamburgu. „Nad tým už sa človek začína zamýšľať." Skontrolovať ich hospodárenie by však bolo príliš drahé. Preto chcú Hamburčania urobiť z núdze cnosť: „Preverujeme, či medzi našimi nezamestnanými nie sú finanční kontrolóri a účtovníci, ktorých by sme na túto úlohu mohli angažovať."

Popri mladých ľuďoch a slobodných povolaniach môžu z nešťastnej reformy Hartz IV profitovať aj európski susedia Nemecka. Je pre nich výrazne jednoduchšie získať v Nemecku podporu. Kým v minulosti museli na získanie sociálnych výhod preukázať, že majú zabezpečenú prácu, v súčasnosti na podanie žiadosti o podporu ALG II stačí, že „poskytnutie zamestnania by mohlo byť dovolené" (text zákona). To však platí bezmála na každého, kto nie je dlhodobo pripútaný na lôžko. Jobcentrá v Duisburgu registrujú už mesiace nepretržitý prílev v princípe práceschopných ľudí, sú to však, žiaľ, len momentálne nezamestnaní cudzinci.

Mnohí riaditelia úradov dávno rezignovali. Proti nariadeniam zákona sú bezmocní. A keď sa aj pokúsia presadiť obmedzenia, blokujú ich často príliš veľkorysé sociálne súdy – napríklad pri probléme takzvaného spolužitia podobného manželskému. Aj keď „pátrači" úradov práce majú pri svojich návštevách často dojem, že poberatelia podpory ALG II žijú namiesto nezávisle od seba v partnerských vzťahoch, torpédujú sociálne úrady neustále pokusmi o zamedzenie možného zneužitia.

Doteraz vyhlásili sociálne súdy v troch spolkových krajinách výklad pojmu „spolužitie podobné manželskému", ktoré do praxe zaviedlo Spolkové ministerstvo hospodárstva a práce, za protiprávny. Opierajú sa pri tom opakovane o rozsudok Spolkového ústavného súdu z 2. septembra 2004. Podľa neho sa za spolužitie podobné manželskému považuje dlhodobý partnerský vzťah zahŕňajúci viac než spoločnú domácnosť a hos-

podárenie. V každom prípade nie je pre spolužitie podobné manželskému rozhodujúci sexuálny vzťah. To môže byť podľa rozhodnutia sudcov a sociálnych súdov predpokladané až po troch rokoch spolužitia a v žiadnom prípade nemôže byť dokázané len návštevami v domácnosti. Agentúry práce aj komúny majú dilemu. Ako teraz dokázať človeku, ktorý má nárok na podporu, že ho vlastne nemá? Že má partnera, ktorý sa za neho môže zaručiť, keď spoločná domácnosť „sa tvári" len ako spoločné bývanie?

Krajinský sociálny súd v krajine Sasko-Anhaltsko dostal v apríli tohto roka rozhodnutie agentúry práce o tom, že 47-ročnej žene bola odoprená sociálna dávka preto, že žije s mužom. Hoci spolu bývajú v dome v radovej zástavbe od roku 1999, súd nechcel uznať ich spolužitie za podobné manželskému. Teraz musí agentúra práce platiť mesačne pravidelnú sociálnu dávku vo výške 356,56 eura plus 173,70 eura príspevok na bývanie. Súdu stačilo vyhlásenie, že obaja „spolubývajúci" si zvlášť platia poistenie vybavenia domácnosti a zákonné poistenie motorového vozidla a nikto z nich nemá prístup na účet toho druhého.

Niet sa čo čudovať, že človek z praxe ako Hans-Jürgen Hielscher zo sociálneho úradu v regióne Main-Taunus sa sťažuje na „šlendriánsky zákon", ktorý stavia kontrolórov často do „bezvýchodiskových situácií". Odpoveď na otázku, či je spolužitie dvoch ľudí podobné manželskému alebo len jednoducho „príjemne" účelové, skutočne nemožno súdne vypátrať. „To závisí len od konkrétnej životnej situácie," hovorí Hielscher. O tom, že ľudia, ktorých sa to týka, vedia využívať „sivé zóny" zákona na hrane či až na odvrátenej strane všetkého legálneho, svedčia aktívne poradenské centrá, ktoré prekvitajú predovšetkým na východe krajiny.

Za štandardné „dielo" pre poberateľov podpory v nezamestnanosti je považovaná príručka Podpora v nezamestnanosti (ALG) II / sociálna pomoc, ktorá medzičasom vyšla už v 23. vydaní v poradenskom centre Tu Was (Rob niečo). Za 7,50 eura – 2,50 eura sa odpočíta ako poplatok za poštovú známku – vám krikľavo žltá knižka na 364 stranách podá všetky dôležité informácie o tom, ako získať čo najvyššiu možnú štátnu pomoc. Jej autor Harald Thomé zo združenia nezamestnaných Tacheles vo Wuppertale je kultovou postavou. Jeho semináre približne na tému Stratégie odporu a presadzovania práva sú spravidla už niekoľko týždňov dopredu rezervované. Na internete sa to hemží radami, ako môžu údajné obete reformy Hartz IV spriadať úskoky proti úradom. Ľavicové strany, odbory, sociálne zväzy a samozvaní „aktivisti" tu prostosrdečne hovoria o najnovších typoch a trikoch.

Majú zamestnanci úradov práce podozrenie na zneužívanie dávok a nahlásili sa na kontrolnú návštevu? Netreba dlho otáľať, tvrdí „Fórum nezamestnaných Nemecka", veľmi silne frekventovaná poradenská stránka na internete: Len raz by sa ľudia z úradu „opýtali na vaše osobné údaje" a poukážu na paragrafy Trestného zákonníka ako „porušovanie domového poriadku, nátlak, falošné podozrenie". Ak na základe toho zástupca úradu hrozí krátením dávky, treba „strieľať z ťažkého dela" a dať jasne najavo: „v tom prípade musíme okamžite a nutne zavolať políciu" a „proti každému z úradov podáme osobne trestné oznámenie". Aj proti dotieravým telefonátom kontrolórov sa dá s pomocou internetu brániť. Fórum nezamestnaných ponúka hotové žiadosti, ako zrušiť telefónne čísla a e-mailové adresy. Treba už len rukou dopísať svoje meno, zákaznícke číslo a adresu príslušnej agentúry práce. Vďaka takýmto trikom a veľkorysému zákonu sú mnohí poberatelia podpory ALG II tak dobre zabezpečení, že sám účel zákona – pritlačiť nezamestnaných k tomu, aby prijímali aj menej príjemné pracovné ponuky – sa minul účinkom.

V regióne Mainz-Kinzig sa SPD snažila už od polovice deväťdesiatych rokov kreatívne využívať hranice starého zákona o sociálnej pomoci – a mala podľa slov Michaela Krumbeho z miestneho sociálneho úradu oveľa viac priestoru ako dnes. Úrad ešte pred zavedením reformy využíval možnosť postupného krátenia sociálnej pomoci tým poberateľom, ktorí odmietali pracovať. „Vtedy bolo možné znižovať podporu až na nulu a dokonca siahnuť aj na príspevok na bývanie s cieľom vyvinúť tlak na obsadzovanie ponúkaných pracovných miest," hovorí Krumbe. Nový reformný zákon je v tomto ohľade veľmi mierny a spomínané možnosti ponúka len obmedzene: „Na príspevky na bývanie teraz nemôžeme vôbec siahnuť. A nejeden z našich registrovaných poberateľov si teraz povie: Tieto peniaze mi predsa stačia, keď si k nim ešte viem zarobiť načierno pár eur."

Aká je medzi poberateľmi ALG II čierna práca rozšírená, ukázala prednedávnom razia v jednej pizzerii: z 15 zamestnancov 13 poberalo popri zárobku aj podporu v nezamestnanosti. V Berlíne prichytili kontrolóri na stavbe novej berlínskej vlakovej stanice 36 poberateľov podpory. Prirodzene, takéto zneužívanie sociálnej pomoci existovalo aj v minulosti. Nový systém však vďaka chabým pravidlám a veľkorysej interpretácii spôsobil dramatický nárast tohto problému. Podľa jednej z interných štúdií ministerstva hospodárstva bol tento rok nárast Hartz IV zhruba spolovice spôsobený novými nariadeniami zákona. Druhou polovicou neúspechu je rastúca nezamestnanosť. Tie čísla sú také katastrofálne, že ich drastický nárast medzičasom únia aj SPD vyhlásili za kľúčovú tému nastávajúcich koaličných rokovaní. Ich výsledok je, prirodzene, veľmi otázny. Kým SPD sa snaží nechcenú povesť reformy napraviť dodatočnými kontrolami, lepšou výmenou dát a viacerými „part-time" ponukami práce pre uchádzačov, únia stavila na zmeny v zákonoch. Niektorí z politikov únie chcú, aby boli rodičia opäť povinní starať sa o svoje nezamestnané deti. Iní navrhujú úplne vyradiť zo systému samostatných živnostníkov. A, samozrejme, aj nerovnováha medzi starými a mladými, medzi tými, ktorí odvody nikdy neplatili, a tými, ktorí celý život prispievali, musia byť odstránené.

CDU predložila návrh riešenia už v predvolebnom boji. Podľa neho ten, kto platil odvody viac než 40 rokov, by mal dostávať podporu v nezamestnanosti výrazne dlhšie ako dnes. Mladší zamestnanci by mali, samozrejme, nižšie nároky. Ešte je však otvorené, či tento koncept pri prebiehajúcich koaličných rokovaniach vôbec zohrá nejakú úlohu. Ako obyčajne: šéf SPD Franz Müntefering priznal v rozhovore pre Spiegel, že bude potrebné vyjednávať.

Thomas Lenz, šéf agentúry práce vo Wuppertale (spolková krajina Severné Porýnie-Vestfálsko), si bude musieť už zase zvyknúť na niečo iné, hoci považuje Hartz IV za vcelku dobrý. V jeho regióne narástol počet oprávnených žiadateľov z 36 000 v januári na 42 000 v septembri. Len štvrtinu tohto prírastku tvoria nezamestnaní, ktorí predtým poberali podporu v nezamestnanosti (ALG I). Jeden z dôvodov vidí Lenz v tom, že hranica sociálnej odkázanosti sa znížila a tým sa zväčšil okruh ľudí s oprávneným nárokom na podporu. Okrem toho má oveľa menej ľudí zábrany žiadať pomoc od štátu. „Nikdy by som si nebol pomyslel, že politika prinesie taký veľkorysý sociálny program," hovorí. „Peňazí máme predsa dosť."

„Slušne insolventný“

(preklad)

Hesenský predseda vlády Roland Koch hovorí o debakli Hartz IV a o núdzovej situácii v spolkovom rozpočte

Spiegel: Pán Koch, spolkový rozpočet tento rok zaplatí nezamestnaným viac než 40 miliárd eur, náklady spojené s reformou Hartz IV sa úplne vymkli spod kontroly. Čo sa stalo?

Koch: Jednotlivé časti reformy ešte prediskutujeme a musíme ich zodpovedajúco zmeniť. Veľa z javov, ktoré teraz nazývame zneužívaním systému, určite neprišli nečakane. Keď sa medzičasom z každého 18-ročného občana stal vlastne samostatný žiadateľ s nárokom na podporu nezávislý od rodičov, nemôžeme sa čudovať, že tento nárast je taký výrazný. Sociálnych problémov v Nemecku určite pribudlo. Ale to, že sa počas roka zvýši počet oprávnených žiadateľov o minimálne 40 %, treba pripísať zlému zákonu, a nie sociálnej situácii v Nemecku.

Spiegel: Vy sám ste považovaný za jedného z otcov reformy. Cítite sa za jeho fatálne zlyhanie spoluzodpovedný?

Koch: Nepovažujem sa za spoluvinníka, pretože som preukázateľne varoval pred vytváraním štruktúr, ktoré budú zvádzať na zneužívanie systému. To, v čom sme počas rokovaní spolkovej vlády a jednotlivých krajín veľmi ťažko ustupovali, sú práve tie veci, ktoré nám dnes robia problémy. Čo si však musím nechať vytknúť, je, že aj ja som možné následky remeselníckych chýb ešte podcenil.

Spiegel: Aké rozsiahle je zneužívanie systému?

Koch: Je ťažké to vyčísliť. V mnohých prípadoch sme my sami vytvorili možnosti, ktoré teraz ľudia využívajú. Keď si mladý človek zabezpečí bývanie na náklady štátu, hoci žiť s vlastnou rodinou by mohlo byť od neho tiež pekne bezočivé, nie je to pri súčasnom právnom stave zneužívanie, len uplatňovanie platných pravidiel. V žiadnej inej krajine na svete by to však nebolo možné, preto musíme tiež jasne povedať, že takúto formu mladých „samorastov“ ani pri najlepšej vôli nemôžeme nechať financovať daňových poplatníkov.

Spiegel: Akú prioritu bude mať reformu trhu práce pri nastávajúcich koaličných rokovaniach?

Koch: Myslím, si, že medzičasom zoširoka vládne zhoda, že reforma Hartz IV prináša presný opak toho, čo bolo plánované. Odhliadnuc od tohto, bolo vždy iluzórne, keď sociálni demokrati vyhlasovali, že Hartz IV vytvorí nové pracovné miesta. Myslím, že nájdeme spoločnú reč. Budeme musieť hovoriť aj o otázke, akým spôsobom stimulovať ľudí, aby sa dokázali vzdať štátnej dávky. To už bude pre sociálnych demokratov ťažšie. V súčasnosti je totiž situácia taká, že ak sa niekto vymaní zo spleti štátnych systémov a začne pracovať, má často na začiatku pre seba a svoju rodinu menej peňazí, ako keby zostal nezamestnaným. Témou koaličných rokovaní bude preto aj minimálna a kombinovaná mzda, toho nemôžeme kolegov ušetriť.

Spiegel: Pracovná skupina pre rozpočet, ktorú vediete spolu s designovaným ministrom financií za SPD Peerom Steinbrückom, po prvýkrát zasadala minulý týždeň. Aké sú zatiaľ výsledky rokovania?

Koch: Stav štátneho rozpočtu bol opísaný ako dostatočne dramatický. Nemecko je slušne insolventné. Po rokovaniach na spolkovom ministerstve financií som sa utvrdil v presvedčení, že tento rok nám chýba 50 až 60 miliárd eur a k tomu treba ešte pripočítať dlhy spolkových krajín a komún. Ak chceme mať rozpočet, ktorý zodpovedá kritériám európskeho Paktu stability a rastu, budeme musieť v nasledujúcich rokoch ušetriť 30 až 40 miliárd eur ročne.

Spiegel: Aký dlhý čas dávate veľkej koalícii na tento akt sily?

Koch: Niet pochýb, že Nemecká spolková republika musí už v roku 2007 znova plniť európske zmluvy. Mám dojem, že sme jednotní v názore, aby všetky politické zámery boli v súlade s týmto cieľom. Akékoľvek iné riešenie by znamenalo, že priložíme stabilite európskej menovej únie nôž na krk. V pracovnej skupine pre rozpočet preto budeme v nasledujúcich týždňoch hovoriť o jeho jednotlivých položkách a výdavkoch v nasledujúcich rokoch.

Spiegel: CDU sa vo volebnom boji zmienila o ďalšom znižovaní dane z príjmu, odbremenení podnikateľov aj o finančnej pomoci pre rodiny. Odrazí sa to na číslach v štátnom rozpočte?

Koch: V žiadnom prípade nemôžeme jednoducho povedať, že sa pokúsime šetriť a všetko ostatné necháme tak, ako je. Našou úlohou bude urobiť z mála štátnych financií vysoké štátne príjmy. Potrebujeme štruktúry, ktoré umožňujú vyšší rast a tým podporujú zamestnanosť. To bude aj meradlom pre vládny program. Povedali sme, že v Nemecku potrebujeme nový daňový zákon pre podnikateľov. Je to aktuálne ako nikdy predtým, pretože v súčasnosti strácame daňové príjmy, strácame podnikateľov a, samozrejme, strácame pracovné miesta. Nemáme žiadny dôvod zmiesť naše politické programy zo stola, sociálni demokrati to predsa tiež nerobia.

Spiegel: Do akej miery je z vášho pohľadu bolestné, že centrálne reformné ministerstvá pripadli SPD?

Koch: Centrálne reformné ministerstvo je pre mňa ministerstvo hospodárstva. Pán Müntefering, ktorý bude čoskoro viesť ministerstvo práce, žiadne pracovné miesta nevytvorí, to dokáže len pán Stoiber. Reforma ako Hartz IV, ak bude dobrá, môže rýchlejšie umiestniť pracovné sily na trhu práce, to je všetko. Jedno je jasné: pre všetkých rezortných kolegov platí volebný program dohodnutý medzi CDU a SPD. Dôležité je, čo v ňom stojí, a menej dôležité už to, ako to jeden či druhý administruje.

„Veľká sivá zóna“

(preklad)

Ako komúny a spoločensky dôležité inštitúcie nahrádzajú regulárne pracovné pozície lacnými „jobmi za euro“

Program svojho pracovného dňa pozná 60-ročná ošetrovateľka v domove dôchodcov Renate Ludwig celkom presne: Začína prestieraním obrusov a podávaním kávy a končí sprevádzaním jej chorých dementných pacientov na toalety a ich ukladaním na spánok.

Predtým zarábala v jednom z domov pre seniorov južne od Hamburgu 1 200 eur netto, toto pracovné miesto bolo dotované sociálnym úradom. Po vypršaní ročnej pracovnej zmluvy zostala nezamestnaná. Momentálne zase pracuje – v tom istom zariadení ako predtým, teraz je to však „job za euro“. „Robím tú istú prácu ako predtým,“ hovorí. Zmenili sa len podmienky.

Teraz pracuje týždenne 30 hodín namiesto 38. A zamestnávateľ jej platí 1,30 eura za hodinu, čo je 156 eur za mesiac, k tomu dostane ešte dávky z úradu práce. Zdá sa jej to zvláštne , ale nechce sa sťažovať: „Som rada, že tú prácu mám.“

Tento prípad odzrkadľuje vývoj, ktorý možno pozorovať v celom Nemecku. Komúny a spoločensky dôležité inštitúcie vo veľkom zamestnávajú ľudí „za euro“. Niekedy nechajú túto lacnú pracovnú silu vybavovať veci, ktoré možno sotva rozlíšiť od povinností riadnych zamestnancov: zametajú, plejú burinu, maľujú, opatrujú a triedia.

Začiatkom roka zaviedla červeno-zelená spolková vláda v rámci politiky pracovného trhu jeden zo súboru nástrojov reformy Hartz IV. Kombináciou dávok a nízkej mzdy mal byť nezamestnaným sprostredkovaný kontakt s prácou.

V súčasnosti využíva 255 000 obyvateľov Nemecka „pracovnú príležitosť s odškodnením dodatočných nákladov“, ako sa toto opatrenie nazýva drsnou úradnou nemčinou. „Práca za euro“ sa na trhu práce stala favoritom – na škodu podnikateľov a odborov.

Rozbehla sa súťaž, ktorá vytvára tlak na trhu a robí starosti komorám remeselníkov, pretože lacná konkurencia im môže odlákať zákazky. Zástupcovia zamestnancov majú strach, že začne pokrivkávať tarifná štruktúra.

Roland Kohsiek, expert na pracovný trh v agentúre Ver.di v Hamburgu, pozoruje „priťažujúce sa chybné riadenie“ *(právnický výraz, pozn. prekl.)*, ktoré musí byť čo najskôr korigované.

Myslí si, že len v samom hansovnom meste pracuje „za euro“ okolo 6 400 osôb a počet ľudí, ktorí majú zároveň aj riadny pracovný pomer, sa dá vyjadriť štvorciferným číslom. Takého zneužívanie však neexistuje len na severe.

Pri sťahovaní berlínskeho okresného úradu v regióne Neukölln začiatkom roka si úrad objednal u špedičnej firmy nákladné auto so šoférom, ale žiadnych pomocníkov na sťahovanie. Tých zaobstaral inak: stoly a stoličky vláčili pomocníci „za euro“.

Na základnej škole v Mindene takéto lacné pracovné sily vymaľovali. Severonemecký rozhlas v Hamburgu zamestnal takýchto pracovníkov, aby overil žiadosti prijímateľov podpory v nezamestnanosti II na oslobodenie od poplatkov za rozhlas. V Berlíne sú takíto ľudia čoraz častejšie zamestnávaní na údržbu zelených plôch, zametajú lístie alebo plejú burinu.

V okrese Friedrichshain-Kreuzberg podľa informácií agentúry Ver.di na takúto prácu už neexistujú riadni zamestnanci, hoci by so zárobkom 1 468 eur brutto v platovej skupine 1 neboli práve dobre zarábajúcimi – pri zamestnancovi „za euro" je to ešte lacnejšie: „Redukcia pracovných miest je enormná," rozčuľuje sa Monika Schmidt z hlavnej berlínskej personálnej rady.

Tak to vlastne vôbec nebolo myslené. „Joby za euro" nemali vytláčať riadne pracovné miesta, sú vytvárané „vo verejnom záujme" a hlavne len „dodatočne", tak sa píše v oficiálnych odporúčaniach.

Znie to pochopiteľne. No ktorá práce je jednoznačne považovaná za „dodatočnú": maľovanie školských učební, údržba plotov v parku, rečové cvičenia v detskej škôlke, varenie kávy v domove dôchodcov? „Sivá zóna je veľká," hovorí Marion Kruck z agentúry Ver.di v Berlíne. Preto sa hlavní aktéri – komúny, agentúry práce, sociálne a hospodárske zväzy – snažia stanoviť jasné hranice. V mnohých regiónoch vytvorili vlastné grémiá, ktoré preverujú žiadosti na prácu „za euro".

„Aj to funguje, aj nie," hovorí Ulf Lotze z komory remeselníkov Chemnitz. Koniec koncov sme odkázaní na signály zvonka, aby sme mohli odkrývať zneužívanie systému.

V Berlíne si pomáhajú „pozitívnym zoznamom" činností, ktoré sú dovolené: pečenie a varenie s deťmi v materských škôlkach sem patrí rovnako ako telefonická služba mimo riadneho pracovného času.

V praxi tento zoznam pomôže sotva, myslí si členka odborov Kruck. „Nikto totiž nemôže skontrolovať, čo vlastne pracovné sily »za euro« skutočne robia."

UZNESENIE

z 56. riadneho spolkového zasadnutia FDP, Kolín 5. – 7. mája 2005
(preklad Zuzana Pažitná)

Liberálne občianske dávky: aktivačné, jednoduché a spravodlivé.

FDP (Strana slobodných Nemecka, liberáli) vyzýva na zavedenie „liberálnych občianskych dávok" (Bürgergeld) s cieľom opäť naštartovať princípy sociálneho trhového hospodárstva – rast a zamestnanosť v Nemecku. Podľa princípu „od pomoci k samopomoci" by mal sociálny štát pomôcť zabezpečiť každému občanovi šancu na život podľa vlastných predstáv realizovaný pokiaľ možno vlastnými silami. Každý občan by mal dostať šancu zlepšiť svoj život na vlastnú zodpovednosť. Podľa princípu solidarity musí byť každý, kto využíva štátne dávky, pripravený poskytnúť spoločnosti protislužbu. Aby mohli tieto princípy začať fungovať, musí byť celý sociálny systém zmodernizovaný, pokiaľ možno všetky sociálne dávky štátu vyplácané z daňových príjmov by mali byť nasmerované na potreby občanov, paušalizované a zjednotené do jedného univerzálneho transferu, tzv. občianskej dávky. Tým bude občianska dávka vlastne spojená s daňou z príjmu do jedného „daňovo transferového systému" z jedného zdroja. Dane a sociálna pomoc tak budú daňovým úradom vzájomne započítané. Občania s vysokým príjmom budú odvádzať dane daňovému úradu, občania s nízkym alebo žiadnym príjmom dostanú občiansku dávku vyplatenú ako zápornú daň z príjmu. Liberálom sa prvýkrát v roku 1995 podarilo zakotviť v daňovom zákone pojem zápornej dane z príjmu. Odvtedy sa prídavky na dieťa vyplácajú ako negatívna daň z príjmu. Vzhľadom na to, že existenčné minimum nepodlieha dani, má každý občan nárok na tzv. odpočítateľnú položku na dieťa, ktorá predstavuje jeho existenčné minimum. Mesačne vyplácaný prídavok na dieťa sa započítava so sumou odpočítateľnou na dieťa. Tento model umožnil drastické zjednodušenie dovtedy platného systému, v ktorom prídavky na deti a odpočítateľné položky neboli vzájomné prepojené. Existovali napríklad príplatky a zrážky k prídavkom na deti. Ministerstvo pre rodinu potrebovalo svojho času 80-stranovú brožúru, aby mohlo vysvetliť rôzne diferenciácie. Na základe tohto nového modelu FDP mohli byť prídavky na prvé a druhé dieťa zvýšené z vtedajších 35 eur (70 DM) na súčasných 154 eur. Tento model sa bude rozširovať aj na ostatné sociálne dávky. Pre občana tak vznikne jednoduchý, zrozumiteľný a tým aj spravodlivý sociálny systém. Na minimum bude redukovaný počet kontaktných osôb pre občanov s finančnými nárokmi, viacnásobné priznania príjmu a majetku k rôznym úradom tiež odpadnú. Vytvorením systému inteligentných mechanizmov zárobkových možností a sankčných mechanizmov tak, aby bol vytvorený hladký a motivačný prechod k lepšie plateným pracovným ponukám – za viac práce a blahobyt v našej krajine.

FDP konštatuje:

Prekonanie masovej nezamestnanosti je hlavnou výzvou tejto doby. Byť nezamestnaným je pre každého z viac než 5 miliónov týchto ľudí a ich rodiny veľmi tvrdým osudom. Masová nezamestnanosť ohrozuje finančné základy verejných financií a je jednou z hlavných príčin rastúceho zadlžovania a klesajúcej miery investičných výdavkov z verejných zdrojov. Pokiaľ ekonomika nevyprodukuje viac, aby štát mohol následne rozdeľovať, neodvratným výsledkom bude len ďalšie zadlžovanie a škrty v sociálnej sieti. Zhruba polovica všetkých nezamestnaných má len čiastočnú alebo žiadnu kvalifikáciu. Produktivita ich práce často nedosahuje príjem nutný na zabezpečenie existencie. Sociálna pomoc a podpora v nezamestnanosti pritom svojou účinnosťou fakticky definovali minimálnu mzdu, za ktorú sa ešte oplatí pracovať. Práve čiastočne kvalifikovaní alebo nekvalifikovaní nezamestnaní sa tak dostali do pasce dlhodobej

nezamestnanosti. Liberáli chcú týchto ľudí zapájať do prác na čiastočný úväzok alebo do menej významných zamestnaneckých pomerov a tým zmierňovať ich znevýhodnenie na trhu práce a postupne ich na ňom integrovať. Na to je potrebný inteligentný motivačný systém na umiestňovanie na trhu práce sprevádzaný podpornou tarifnou politikou. „Červeno-zelené“ reformy trhu práce (súbor zákonov pod názvom Hartz) neboli pre umiestňovanie nezamestnaných na trhu práce vôbec žiadnym prínosom. Opatrenia síce išli sčasti správnym smerom, nestačili však na to, aby sa Nemecko konečne dostalo na cestu rastu. Nezamestnanosť následne narastá do rekordných hodnôt. Namiesto toho, aby trh práce dostal taký potrebný oslobodzujúci úder a mohli byť vytvorené nové pracovné miesta, sú nezamestnaným krátené dávky bez akejkoľvek šance na ďalšie zamestnanie. Chýbajú doplňujúce reformné kroky, ktoré by urobili trh práce flexibilnejším, uvoľnili daňové sadzby smerom nadol a zlepšili rámcové podmienky pre firmy podnikajúce v Nemecku, aby tieto mohli ponúkať viac pracovných príležitostí. Zlúčenie sociálnych dávok vyplácaných z daňových príjmov – podpory v nezamestnanosti a sociálnej pomoci – bolo významným krokom smerom k občianskym dávkam. Zásadná systémová zmena na súbor paralelných transferových štruktúr a jeho integrácia do daňového systému ešte nie je ukončená. Ešte stále tu je netransparentný a byrokratický sociálny štát so svojou neprehliadnuteľnou zodpovednosťou a kontrolnými mechanizmami vrátane svojich vysokých nákladov na chybové riadenie a so zbernými efektmi. Sociálny štát zostáva pre občana neprehľadný. Namiesto polovičatých reformných krôčikov potrebuje Nemecko zásadné reformy, ktoré musia byť zladené a spolu účinné. Doplňujúc liberálnu daňovú reformu, liberálne návrhy novej formulácie zdravotného a nemocenského poistenia a liberálne reformy trhu práce, požaduje FDP reformu sociálneho štátu s účinkom na zamestnanosť prostredníctvom zavedenia liberálnej občianskej dávky: aktivačnej, jednoduchej a spravodlivej.

Občianska dávka je transfer z daňových príjmov z jedného zdroja

V súčasnosti existuje 138 rôznych sociálnych dávok, ktoré sú vyplácané 45 rôznymi štátnymi inštitúciami. Cieľom občianskej dávky je, aby pokiaľ možno všetky sociálne dávky vyplácané z daňových príjmov štátu boli zjednotené do univerzálneho transferu. Patrí sem základné zabezpečenie, sociálna pomoc (okrem pomoci v osobitých životných situáciách), príspevok na bývanie, podpora v nezamestnanosti a príspevky podľa spolkového zákona o podpore vzdelávania (BAföG)[227], ako aj s liberálnym reformným konceptom spojené podporné dávky na zdravotné a nemocenské poistenie pre deti a osoby s nedostatočným príjmom. Tento univerzálny transfer – občianska dávka – bude s daňovým systémom a prídavkami na deti spojený do „daňového transferového systému“ z jedného zdroja. Prevažná časť všetkých finančných vzťahov medzi občanmi a štátom a vyrovnanie medzi sociálne silnými a slabými občanmi sa v budúcnosti uskutoční podľa jednoduchých a transparentných pravidiel daňového systému. Občianska dávka bude stanovená na základe nasledujúcich potrieb:

- paušál na zabezpečenie živobytia (strava, ošatenie a domácnosť),
- paušál na zabezpečenie bývania a kúrenia (diferencovaný podľa regionálnych podmienok),
- paušál na príspevok na zdravotné a nemocenské poistenie,
- paušál na vyrovnanie znevýhodnenia pri práceneschopnosti a/alebo v tehotenstve,
- paušál pre potreby vzdelávania a pri osobitných často sa vyskytujúcich postihnutiach a ochoreniach.

Základ pre výpočet občianskej dávky tvoria všetci dospelí a deti, ktorí patria do tzv. skupiny nárokovateľov. Do tejto skupiny patria všetky v jednej domácnosti spoločne žijúce osoby.

Občianska dávka je jednoduchá, spravodlivá a pomáha cielene

Zjednotením rôznych sociálnych dávok a zavedením paušálov sa sociálny systém stáva pre občanov prehľadným a transparentným. Popri tom je vylúčené, že štátna pomoc bude nespravodlivo viacnásobne využívaná. Pomoc už nedostanú tí, ktorí sa najlepšie vyznajú v spleti sociálnych zákonov, ale tí, ktorí pomoc skutočne potrebujú. Občianska dávka chráni poberateľov pred „vynaliezavými" zneužívateľmi a tým je spravodlivá. Adresnosť občianskej dávky je zabezpečená preverením poberateľa: Podporovaní sú len tí, ktorí nedokážu, prípadne dokážu len čiastočne zabezpečiť vlastnými silami socio-kultúrne existenčné minimum opísané Spolkovým ústavným súdom. Prídavky na deti a paušál na zdravotnú prémiu detí sa poskytujú nezávisle od oprávnenosti všeobecne v plnej výške. Cieľom občianskej dávky je na jednej strane zabezpečiť pomoc tam, kde je potrebná, a na strane druhej posilniť pocit vlastnej zodpovednosti u ľudí, ktorí môžu byť pre spoločnosť prínosom. Od poberateľa občianskej dávky, ktorý je zdravý a nestará sa o ďalšieho rodinného príslušníka, sa v zásade očakáva, že je ochotný poskytnúť spoločnosti istú protislužbu alebo prijme ponúkanú prácu. V opačnom prípade bude jeho dávka výrazne znížená. Občianska dávka tak chráni usilovných pred lenivými a podporuje tým ochotu pracovať.

Občianske dávky pôsobia motivujúco a redukujú nezamestnanosť

Občianska dávka aktivuje výkonnostný princíp aj v oblasti nízkych miezd: Ten, kto pracuje, dostane citeľne viac ako ten, kto nepracuje. Na to treba férové a zároveň prehľadné zárobkové možnosti. V porovnaní s podporou v nezamestnanosti musia však pôsobiť aktivačne na nezamestnaných a zároveň musia byť usporiadané zrozumiteľnejšie. Ak sa poberateľ podpory v nezamestnanosti zamestná, pri zárobku 400 eur mu zostane len 98 eur. Ak to s podporou a vyžadovaním myslíme vážne, je nutné podporný element aj dostatočne zdôrazniť. Pri občianskych dávkach boli zárobkové možnosti novo definované, obzvlášť pre príjmovú oblasť do 600 eur brutto boli výrazne zvýšené, pretože práve nižšie príjmové skupiny môžu prácou na čiastočný úväzok znižovať štrukturálnu nezamestnanosť. Ak poberateľovi podpory v nezamestnanosti zostane po odpočítaní zákonných odvodov a paušálnych poplatkov z príjmu 600 eur brutto len 138 eur, u poberateľa občianskej dávky je to 285 eur, t.j. takmer polovica jeho hrubého príjmu. Pri občianskej dávke tak vzniká férový a dostatočný stimul na zamestnávanie sa. Vcelku sú pravidlá privyrobenia si pri občianskych dávkach postavené tak, aby poberatelia týchto dávok boli finančne motivovaní dosahovať vyšší príjem. Pri podpore v nezamestnanosti sa odpočítateľná položka, ktorá sa do podpory nezapočítava, vzťahuje na takzvané medzinetto. Možnosti privyrobenia si sú tak výrazne nižšie, ako sa spočiatku zdalo. Konečná výška vyplácanej podpory v nezamestnanosti je pre jej pracujúceho poberateľa len ťažko pochopiteľná. Občianska dávka naopak kladie dôraz na transparentnosť a zrozumiteľnosť. Pri občianskej dávke sa preto odpočítateľná položka vzťahuje na hrubý príjem. FDP navrhuje, aby sa nasledujúce percentuálne časti hrubého príjmu nezapočítavali ako odpočítateľné položky pri občianskych dávkach:

Hrubý príjem do 600 eur:	40 % hrubého príjmu,
Hrubý príjem od 600 do 1 200 eur:	20 % hrubého príjmu,
Hrubý príjem nad 1 200 eur:	10 % hrubého príjmu.

Rozdiel medzi odpočítateľnými položkami pri podpore v nezamestnanosti a pri občianskej dávke prezentuje nasledujúca tabuľka:

Hrubý príjem	Odpočítateľná položka pri podpore v nezamestnanosti		Odpočítateľná položka
	v % z čistého príjmu	v % hrubého príjmu	v % hrubého príjmu
do 100 €	15%	53%*)	85%*)
100 až 400 €	15%	15%	40%
400 až 600 €	30%	cca 19%	40%
600 až 900 €	30%	cca 20%	20%
900 až 1.200 €	15%	cca 12%	20%
1.200 až 1.500 €	15%	cca 12%	10%
viac ako 1.500 €	0%	0%	10%

**) Pri podpore v nezamestnanosti sa poskytuje paušálna suma 45,33 eura pri ostatných oprávnených nákladoch. Keďže tieto náklady nemusia byt preukázané, hodnotia sa ako dodatočná odpočítateľná položka. Aj pri občianskych dávkach existuje podozrenie, že sa táto paušálna suma poskytuje.*

Tým, že boli stanovené hranice privyrábania si, pôsobí občianska dávka na nezamestnaných a ľudí s nízkym príjmom aktivačne, posilňuje ich zodpovednosť a je rozhodujúcim krokom v boji proti čiernej práci. Doplňujúco k stimulom sa musia, samozrejme, používať aj sankčné mechanizmy, v neposlednom rade aj ako ochrana daňových poplatníkov pred zneužívaním sociálnych dávok. Preto sa paušál na živobytie znižuje až o 30 %, keď poberatelia odmietajú ponúkanú prácu. Ďalšie odmietnutie práce so sebou prináša ten istý právny následok, takže skutočné krátenie dávky pri odmietaní práce môže byť výrazne vyššie. Dopyt nezamestnaných po pracovných miestach s nižším zárobkom, ako aj ponuka tejto práce u podnikateľov vzrástla zavedením občianskych dávok: Z pohľadu zamestnanca sa jeho príjem, ktorý nepokrýva existenčné náklady, dopĺňa občianskou dávkou a je tým atraktívnejší. Zamestnávatelia budú – samozrejme, za predpokladu nutného otvorenia mzdových sadzieb – ponúkať prácu pre nekvalifikovaných alebo len čiastočne kvalifikovaných poberateľov dávok, ktorých pracovná sila netvorí hodnoty zabezpečujúce existenciu. Nebezpečenstvo jednoduchého zberného efektu zo strany zamestnávateľa je systémovo ošetrené, keďže inak ako pri príspevkoch na náklady práce má pracujúci poberateľ dávky neustále záujem dosahovať vyšší príjem prostredníctvom systematického riešenia zárobkovej činnosti. S rastúcim platom sa zvyšuje disponibilný príjem a klesá vyplácaná občianska dávka. Táto sa potom nestáva modelom dlhodobo zriadenej subvencie, ale trhovo orientovaným stimulačným modelom na zabezpečenie práce a blahobytu.

Občianska dávka je občanom blízka

Starostlivosť o poberateľov občianskej dávky sa odohráva tam, kde môže byť zabezpečený nevyhnutný osobný kontakt: na komunálnej úrovni. Toto platí tak pre starostlivosť o práceneschopných poberateľov dávok, ako aj pre sprostredkovanie práceschopných poberateľov. Cieľom je ukázať im cestu k zamestnaniu na trhu práce a eventuálne pripojiť potrebnú psychosociálnu starostlivosť, ako aj pomôcť riešiť problémy týkajúce sa bytovej otázky a výchovy detí. Obzvlášť pre dlhodobo nezamestnaných a nedostatočne kvalifikovaných je dôležité, aby sa k nim sprostredkovateľská inštitúcia nachádzala čo možno najbližšie a poznala charakteristiku miestneho trhu práce. Komunálna úroveň však môže siahnuť aj po podpore nadregionálnych a medzinárodných sprostredkovateľov práce a vzdelania, ktorú poskytujú agentúry práce prostredníctvom internetovej databázy. Tým je zabezpečená optimálna cielená sprostredkovateľská činnosť.

Občianska dávka musí byť prepojená s daňou z príjmu

V súčasnosti štátna pokladnica hýbe s mohutným prerozdeľovacím aparátom len s nepatrným účinkom. Len asi 3 % všetkých práceschopných domácností v konečnom dôsledku profituje z transferových platieb, všetci ostatní platia viac, ako dostávajú. To znamená, že 97 % práceschopných domácností financuje svoje vlastné transferové platby. Kdekoľvek je to možné, má sa prerozdeľovanie príjmov v sociálnych systémoch previesť do daňového systému. Popri tom majú byť na základe postupného zavádzania spojeného daňovo transferového systému harmonizované paušály a vymeriavacie základy a rozdielne príjmové pojmy majú byť zjednotené. Vyrubenie daní pre potreby občianskych dávok, pokiaľ nejde o osobu žijúcu osamote, sa vykonáva pre skupinu nárokovateľov (osoby žijúce v spoločnej domácnosti). Zaúčtovaním sociálnych dávok vyplácaných z daňových príjmov a dane sa prerozdeľovanie redukuje na minimum a zároveň sa v sociálnom systéme dosiahne nevyhnutná jednoduchosť, transparentnosť, adresnosť, spravodlivosť, právna istota a nutné odbúranie byrokracie. Zamedzí sa viacnásobnému podávaniu žiadostí o podporu a dvojitej práci na úradoch, účinne sa zakročí proti zneužívaniu dávok a zabezpečí sa, aby poberateľ občianskej dávky svoje peniaze dostal v príslušnej výške. Aby bolo možné prepojiť dane z príjmu a občianske dávky, zabezpečuje sa u tých, ktorí sú zárobkovo činní, vyplácanie občianskej dávky prostredníctvom zamestnávateľa. K tomu sa na návrh oprávnenej osoby do mzdovej karty, ktorá je pre zamestnávateľa právne záväzná, zapíše výška nároku na občiansku dávku a výška prídavkov na deti (ako súčasť nároku), prípadne sa zamestnávateľovi oznámia spolu s ostatnými mzdovými a daňovými údajmi elektronicky chráneným postupom. Zamestnávateľ tak môže z predložených dát jednoducho vypočítať, či a v akej výške bude vyplácať občiansku dávku. Po vyúčtovaní miezd dostane zamestnanec svoju čistú mzdu a príslušnú sumu dávky. Týmto spôsobom sa dane a dávky navzájom zaúčtujú. Pokiaľ je vyplácaná dávka vyššia ako vyrubená daň, ide prakticky o negatívnu daň z príjmu. U prijímateľov občianskych dávok, ktorí nie sú zárobkovo činní, sa tieto vyplácajú prostredníctvom príslušných komunálnych inštitúcií.

Občianske dávky významne prispievajú k odstraňovaniu byrokracie

V súčasnosti existuje množstvo úradov, ktoré vyplácajú množstvo sociálnych dávok. Oprávnenosť sociálnej podpory nie je jednotne kontrolované jedným subjektom, ale viacnásobne. Len za vyplácanie prídavkov na deti je zodpovedných 16 180 tzv. rodinných pokladní. K tomu pribudnú ešte sociálne úrady, subjekty na vyplácanie príspevkov na bývanie, „jobcentrá" pri agentúrach práce alebo aj inštitúcie na podporu vzdelávania. Výmena informácií a potrebný súlad medzi úradmi sa tak uskutočňujú len s nákladnými informačnými stratami a sú náchylné na chyby. Tak politika, ako aj administratíva stratili prehľad. Vznikajú vysoké náklady, mrhá sa daňovými príjmami. Občianske dávky naopak určujú novú mieru transparentnosti a odbúravajú byrokraciu: Oprávnenosť sa určuje iba raz, sociálne dávky vyplácané z daňových príjmov sa zhromažďujú a účtujú na daňovom úrade. Rast efektivity, ktorý je s tým spojený, vedie k redukcii nákladov na jednej strane a k transparentnosti na strane druhej. Občania, ktorí majú nárok na transferové platby štátu, majú len jedného kontaktného partnera. Tak ako pri spojení podpory v nezamestnanosti a sociálnej pomoci, aj zavedenie občianskych dávok viedlo k zmene finančných tokov medzi spolkovou úrovňou, spolkovými krajinami a komúnami. Namiesto toho, aby sa existujúci systém ešte viac ďalej komplikoval, mal by byť v súlade s postupným presadzovaním liberálnych občianskych dávok, ktoré prešli zásadnou reformou financovania s cieľom dať im únosný, systematický základ.

Občianska dávka je dôležitým prínosom k ochrane dát

Pri zavádzaní občianskej dávky patrí právu na informačné samourčenie obrovský význam: doteraz boli všetky dáta o príjmových a majetkových pomeroch k dispozícii rôznym inštitúciám pri priznávaní rôznych sociálnych dávok. V dobe informačných technológií má štát veľkú snahu vybudovať paralelný a obsiahly kontrolný systém, ktorý zosumarizuje a porovná personálne dáta bez vedomia občanov tak, aby zdanlivo zabránil ich zneužitiu. Tieto tendencie narazili na rozhodný odpor FDP. Ako prvý krok muselo byť odvolané faktické zrušenie bankového tajomstva v plnom rozsahu. Zavedením zrážkovej dane z úroku sa automatizované kontroly účtov finančných inštitúcií a kontrolné správy stali zbytočnými. Občanovi musí byť najskôr priznaný všeobecný nárok na informácie k príslušným inštitúciám. Pri občianskych dávkach sú občanovi na základe štandardizovaného prihlasovacieho procesu jeho úradne predkladané dáta známe. Táto transparentnosť vedie na jednej strane k väčšej právnej istote a na strane druhej k výrazne vyššej personálnej kontrole použitia osobných údajov. Celkovo bude množstvo osobných údajov vzhľadom na zavádzané paušály a odstraňovanie výnimiek v daňovom a sociálnom systéme výrazne klesať. Rovnaký efekt bude mať aj zavedenie dane z kapitálových príjmov. FDP kladie svojim reformným návrhom za cieľ aj zníženie množstva osobných údajov. Tí občania, ktorí si uplatnia nárok na občianske dávky, musia v rámci overovania oprávnenosti nároku, podobne ako svojho času pri podpore v nezamestnanosti, predložiť priznanie príjmu a majetkových pomerov. Pri tomto usporiadaní daňových úradov však odpadá doterajšie overovanie dát medzi Spolkovou agentúrou práce a daňovým úradom. Subjekt sprostredkujúci prácu potom dostane len prístup k dátam, ktoré sú na to potrebné. Sociálna pomoc v osobitných životných situáciách, ktorá si vyžaduje veľmi individuálne posúdenie, nebude do občianskej dávky integrovaná. Preverenie nároku v osobitných životných situáciách bude aj v budúcnosti podliehať komúnam, bez toho, aby mal k týmto špeciálnym osobným dátam prístup daňový úrad alebo iná inštitúcia. Aby sa zabránilo neoprávnenému prístupu k osobným dátam, musia podliehať osobitnej ochrane. Súčasný systém si vyžaduje, aby boli dáta o jednej a tej istej osobe vo viacerých inštitúciách chránené. Jednorazovo poskytnuté daňovému úradu podliehajú vyššiemu bezpečnostnému štandardu. Preto je potrebná osobitná právna ochrana týchto dát voči tretím osobám. Občianske dávky budú daňovým úradom spravované podľa prísnych právnych predpisov o ochrane dát: Prostredníctvom striktného účelového nariadenia musí byť zabezpečené, aby sa osobné údaje smeli použiť výlučne len na stanovenie výšky občianskej dávky. Okrem toho je potrebné ochrániť dáta prísnym systémom prístupových oprávnení. Priestupky sa musia postihovať prinajmenšom citlivými peňažnými sankciami.

Liberálne občianske dávky sú neoddeliteľnou súčasťou nového začiatku za vyšší rast a zamestnanosť

Zavedenie občianskej dávky je dôležitou súčasťou nutných obsiahlych reforiem. Vedie k želanému znižovaniu nezamestnanosti len vtedy, keď je sprevádzané ďalšími reformami zabezpečujúcimi rast a zamestnanosť:

- flexibilita daňového práva a otvorenie sadzieb nadol, aby bol opäť dopyt aj po práci s nízkou pridanou hodnotou,
- rozšírenie princípu výhodnosti a zrušenie všeobecnej záväznosti plošných tarifných zmlúv,
- podnikové zmluvy nesmú zostať výnimkou, musia sa stať pravidlom,
- reforma v oblasti pracovného práva (ochrana pred výpoveďou) tak, aby ustanovenia

o výpovedi neboli prekážkou pre zamestnávanie a aby sa znížil počet pracovnoprávnych súdnych procesov,
- zvýšenie dolnej príjmovej hranice zo 400 na 600 eur (tzv. 400-eurový job) ako flexibilný trhový nástroj a šanca práve pre dlhodobo nezamestnaných a vychovávajúcich deti na opätovné zamestnanie sa,
- čo najrýchlejšie presadenie efektívneho komunálneho sprostredkovania práce blízko k občanovi a starostlivosť o neho,
- znižovanie vedľajších nákladov na prácu oddelením príspevku na nemocenské a dôchodkové poistenie od mzdy a trvalé štrukturálne reformy vo všetkých systémoch sociálneho zabezpečenia,
- presadenie liberálneho zdravotníckeho modelu: privátna ochrana zdravotne poistených so sociálnym zabezpečením pre všetkých – adresne, nebyrokraticky a spravodlivo pre rodinu,
- zavedenie jednoduchého a spravodlivého systému daní z príjmu spojené so zreteľným znižovaním sadzieb a súčasným konzekventným rušením subvencií a popri tom prebiehajúca reforma daní z príjmu právnických osôb (príjmov z podnikania), ktorá zabezpečuje konkurencieschopnosť nemeckých podnikateľov. Liberálna občianska dávka má centrálny význam, aby viedla Nemecko konečne opäť na cestu vyššieho rastu – pre väčší blahobyt pre všetkých.

Použitá literatúra

Analýza nákladovosti základného dôchodkového systému na Slovensku a vplyvu zmeny faktorov nákladovosti na výšku dôchodkových dávok, IPP 12/2005, Bratislava

Analýza sociálneho systému SR. INESS, Bratislava 2006

Dicey, A. V.: An Introduction to the Study of the Law of the Constitution

Friedman, M.: Kapitalismus a sloboda. Liberální institut: Praha, 1993

Hodnotenie fiškálnych dopadov zavedenia systému odvodového bonusu. Ekonomický ústav SAV: Bratislava, 2006

Kuhn, Thomas S.: The Structure of Scientific Revolutions. University of Chicago Press: Chicago, 1962

Možnosti znižovania odvodového zaťaženia na Slovensku v stredno- a dlhodobom horizonte. MPSVaR, Bratislava 2006

Možnosti znižovania odvodov na Slovensku. IFP 7/2005, Bratislava

Murray, Ch.: Příliš mnoho dobra. Sociologické nakladatelství: Praha, 1998

Prvý rok daňovej reformy alebo 19% v akcii. IFP 8/2005, Bratislava

Sulík, R.: Redistribučný odvod a odvodový bonus. TREND Holding: Bratislava, 2005

Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2005. VEDA, vydavateľstvo SAV: Bratislava, 2005

Štefunko, M., PhD: Ekonómia slobody. KALLIGRAM: Bratislava, 2005

Štruktúra miezd v Slovenskej republike 2004. Štatistický úrad SR: Bratislava, 2005

Keď v marci 2004 vznikla RÚZ, jedným z jej hlavných cieľov sa stalo znižovanie daňového a odvodového zaťaženia. Predovšetkým vysoké odvody sme pokladali za významnú prekážku dynamickejšieho rozvoja ekonomiky a znižovania nezamestnanosti na Slovensku. Po podrobnejšom posúdení celej problematiky sme však prišli k záveru, že zníženie odvodov bez uskutočnenia zásadnej zmeny celého sociálneho systému nie je možné. Zásadné nedostatky a fiškálna neudržateľnosť súčasného sociálneho systému nás viedla k hľadaniu iných alternatív. Jednou z mála možných alternatív ale alternatívou najkomplexnejšie rozpracovanou, s ktorými sme mali možnosť sa oboznámiť, bola koncepcia Odvodový bonus od Richarda Sulíka. To, aké pozitívne efekty by po svojom zavedení priniesla uvedená koncepcia do sociálneho systému, sa snaží čo najpresnejšie ozrejmiť táto publikácia. Vysoká úroveň solidarity, mimoriadna efektívnosť, prehľadnosť a jednoduchosť, zvýšenie motivácie pracovať, významný nárast čistého príjmu veľkej časti obyvateľstva a zásadné zníženie odvodov až na polovicu súčasnej úrovne sú dôvody, pre ktoré sme sa rozhodli intenzívne a vytrvalo podporovať presadenie tejto koncepcie do života.

Dovoľte mi vyjadriť presvedčenie, že aj táto publikácia rozšíri rady tých, ktorí chápu potrebu reformy sociálneho systému, vedia navrhnúť optimálne riešenia a zároveň cítia zodpovednosť a odhodlanie uskutočniť zmeny, ktoré v sociálnej oblasti Slovensko jednoznačne potrebuje.

ING. ANTON JURA, MBA
prezident RÚZ

Republiková únia zamestnávateľov (RÚZ) vznikla v marci 2004 ako zamestnávateľská organizácia, ktorej hlavným cieľom je podpora a rozvoj podnikateľského prostredia na Slovensku. Veľmi rýchlo po svojom vzniku sa stala najväčšou a najreprezentatívnejšou zamestnávateľskou organizáciou na Slovensku. V roku 2006 jej členskú základňu tvorilo viac ako 2000 podnikateľských subjektov, ktoré zamestnávali skoro 300 000 zamestnancov. Podnikateľské subjekty združené v RÚZ produkujú 70% HDP a majú až 80% podiel na exporte Slovenska.

REPUBLIKOVÁ ÚNIA
RÚZ
ZAMESTNÁVATEĽOV

Asociácia energetických spoločností Slovenska

Asociácia textilného a odevného priemyslu SR

Asociácia výrobcov nealko nápojov a minerálnych vôd SR

IT Asociácia Slovenska

Potravinárska komora Slovenska

Slovenský zväz bytových družstiev

Slovenský zväz výrobných družstiev

Zamestnávateľský plynárenský zväz

Združenie podnikateľov Slovenska

Združenie zamestnávateľov lesného hospodárstva SR

Združenie zdravotných poisťovní SR

Zväz elektrotechnického priemyslu SR

Zväz hutníctva, ťažobného priemyslu a geológie SR

Zväz obchodu a cestovného ruchu SR

Zväz priemyselných výskumných a vývojových organizácií

Zväz priemyslu Slovenska

Zväz spracovateľov dreva SR

Zväz stavebných podnikateľov Slovenska

Zväz zamestnávateľov dopravy, pôšt a telekomunikácií SR

„Odvodový bonus nie je len sociálnou dávkou alebo dotáciou nízkej mzdy. Je to oveľa viac. Je to vyjadrenie základnej solidarity občianskej spoločnosti s jej obyvateľmi. Odvodový bonus garantuje každému životné minimum a jediným vzorcom vytvára prechod od nepríjmu k príjmu."

© TREND VISUAL, spol. s r. o., Bratislava, 2006
Autorské práva vyhradené
Akékoľvek rozmnožovanie textu a obrazu
vrátane údajov v elektronickej podobe
je vysloveným želaním autora.

Richard Sulík
Odvodový bonus
ZMENA PARADIGMY

Vydal TREND VISUAL, spol. s r. o.
Rezedová 5, P. O. Box 31, 820 07 Bratislava 27
Vyšlo v náklade 5 000 ks
Druhé rozšírené vydanie
Autor Ing. Richard Sulík, richard@sulik.sk
Sadzba a zalomenie Trend Visual, spol. s r. o., Bratislava

ISBN 80-969378-1-2